

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FAKULTA HUMANITNÍCH STUDIÍ

obor sociální a kulturní ekologie

Bc. Jakub Erben

Zvířata v rituálech českých myslivců v současnosti

Diplomová práce

Vedoucí práce: Ing. Radek Trnka, Ph.D.

Konzultantka: Mgr. Hedvika Novotná Praha 2015/2016

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracoval samostatně a použil pouze uvedené prameny a literaturu. Práce nebyla využita k získání jiného titulu. Současně dávám svolení k tomu, aby tato práce byla zpřístupněna v příslušné knihovně UK a v elektronické databázi vysokoškolských kvalifikačních prací a v souladu s autorským právem používána ke studijním účelům.

V Praze dne 6. 5. 2016

Bc. Jakub Erben

Poděkování

Na tomto místě bych rád vyjádřil hlavně dvě poděkování. Děkuji zejména vedoucímu své diplomové práce Ing. Radkovi Trnkovi, Ph.D. nejen za to, že se vedení mé diplomové práce ujal, ale také za to, jakým způsobem se tohoto úkolu zhostil. Jsem moc rád, že reagoval na mé dotazy již od úplného počátku zadání práce a dával mi podněty k dalším krokům v celém průběhu jejího vývoje, díky čemuž se můj postup ubíral směrem kupředu. Jeho odhodlání a podpora mi dodávaly sílu potřebnou k úspěšnému dokončení projektu.

Velký dík patří také Mgr. Hedvice Novotné, jež mou práci odborně konzultovala. Dávala mi cenné rady a velmi pečlivě se věnovala mé práci nejen po metodologické, ale i formální a jazykové stránce. Její podněty nesmírně mou práci obohatily a velmi mi pomohly ve chvílích, kdy jsem si nevěděl rady.

Přípomínek a rad obou těchto školitelů si velmi cením a děkuji za ně. Posunuly vpřed nejen mou práci, ale i mě samotného po stránce uvažování a řešení problémů.

Zároveň bych také rád poděkoval všem myslivcům, kteří jakkoliv přispěli k této diplomové práci. Bez nich by výzkum nebyl realizovatelný. Děkuji jim jednak za možnost účastnit se honů, kterou mi poskytli a jednak za ochotné výpovědi při honech, ale stejně tak při rozhovorech vedených ať už po honech samých či kdykoliv jindy.

V neposlední řadě děkuji PhDr. Ivanu Ryndovi za to, že při studentech vždy stál až do úplného konce a že nás do tohoto konce zdárně dovedl. Jeho některé myšlenky se jistě svým způsobem v mé práci promítly také, ať už implicitně či explicitně. Současně jeho osobnost mi do určité míry byla velmi přínosným a příjemným průvodcem na cestě za poznáním, za to mu patří vřelý dík.

A zároveň bych rád poděkoval všem vyučujícím, jež jsme během studia měli tu šanci poznat, kteří též nemálo přispěli k tomu, že jsem se až do této fáze dostal.

Abstrakt

Tato diplomová práce pojednává o mysliveckých rituálech a zvířatech, které se v nich přímo či nepřímo objevují a s nimiž jsou spojeny. Činí tak pomocí kvalitativních metod, a to sice technikami pozorování a polostrukturovaných rozhovorů. Výsledky výzkumu jsou prezentovány ve formě příběhu, který nám přibližuje, jak to chodí při mysliveckých honech, jak takové hony vypadají a s čím vším může kontext honů souviset.

Práce je rozdělena na dvě hlavní část – teoretickou, kde jsou představeny hlavní dosavadní znalosti v oblasti rituálů a myslivosti – a empirickou, kde jsou tyto znalosti prohlubovány a rozšiřovány pomocí interpretace výsledků vlastního antropologického výzkumu. Podle vztahu k myslivosti lze myslivce rozlišovat na myslivce, lovce a lovce bez morálky. Myslivci přikládají důležitost rituálům rozdílně v závislosti na různých faktorech, mezi hlavní pak patří jejich oddanost k myslivosti a obecně vztah, který k ní mají. Rituály mají sjednocující moc, zároveň jejich nepraktikování odděluje od myslivců ty jedince, kteří se s mysliveckou komunitou příliš neztotožňují. V souvislosti s myslivostí se hovoří o tzv. poplatkových honech, které jsou mnou zkoumanými respondenty vnímány většinou jako nutné zlo, které může mít ovšem v konečném důsledku příznivý dopad nejen na myslivost.

Klíčová slova: myslivci, rituály, zvířata

Abstract

This diploma thesis deals with the rituals of hunting and animals that are in them, directly or indirectly emerge and with which they are associated. It does so by using qualitative methods, namely the techniques of observation and interviews. The research results are presented in the form of a story that brings us how it is with the hunts, how such hunts look like and what all may be associated context furlongs.

The thesis is divided into two main parts - theoretical, where we present the current knowledge of rituals and hunting - and empirical where this knowledge is deepened and disseminated through the interpretation of the results of my anthropological research. According relation to hunting, hunters can be distinguished as culls, hunters and hunters without morals. Hunters attach importance to rituals differently depending on various factors, among which is their devotion to hunting and general relationship that it has. Rituals have a unifying power, while not practising them separate those individuals from the ones that identify themselves with the community. In the context of hunting we talk about the so-called fee hunts, which are perceived by the respondents as a necessary evil, which may have a positive impact not only on hunting, though.

Key words: hunters, rituals, animals

Obsah

1	ÚVOD.....	10
2	TEORETICKÁ ČÁST.....	14
2.1	Rešerše	14
2.1.1	Konceptuální zasazení práce – hlavní teoretické východisko	14
2.1.2	Další pohledy na rituály	22
2.1.2.1	Kde bychom rituál hledali, poznáme ho vlastně?.....	24
2.1.2.2	Jaký mají rituály význam	26
2.1.3	Přehled dosavadních poznatků v oblasti lovu	30
2.1.4	Myslivost.....	47
2.1.4.1	Kdo je to myslivec	49
2.1.4.2	Úlomky a zálomky	50
2.1.4.3	Myslivecká mluva.....	51
2.1.4.4	Myslivecké odívání.....	52
2.1.4.5	Myslivecké troubení	52
2.1.4.6	Společné hony.....	53
2.1.4.7	Stráž u zhaslého kusu.....	54
2.1.4.8	Lovecké právo	54
2.1.4.9	Lovecké trofeje	54
2.1.4.10	Poslední leč	55
2.1.4.11	Další tradice	56
2.1.4.12	Ochrana přírody	56

2.1.4.13	Myslivost ve vztahu k jiným oborům	57
3	METODOLOGIE	58
3.1	Osobní medailonek autora	59
3.2	Příprava výzkumu	60
3.3	Sběr dat – design výzkumu	63
3.4	Analýza a interpretace dat	70
4	ANALYTICKÁ ČÁST	73
4.1	Portrét prostředí	75
4.2	Den honu	81
4.2.1	Začátek honu	81
4.2.2	Postupování lečí	86
4.2.3	Zahlédl jsem zvěř, co teď?	88
4.2.4	Význam pro myslivce	102
4.3	Zabíjení zvířat jako zábava nebo nutnost?	106
4.4	Další souvislosti a aspekty myslivosti	119
4.4.1	Myslivecké začátky	119
4.4.2	Myslivec jako identita	121
4.4.3	Činnosti myslivce vs. „nečinnost“ lovce	127
4.4.4	Další činnosti a akce (poslední leč, myslivecký koncert, myslivecký ples)	129
4.4.4.1	Poslední leč	129
4.4.4.2	Myslivecký koncert	133
4.4.4.3	Myslivecký ples	133
4.5	Souhrn hlavních zjištění	135

4.6	Doslov - trvale udržitelná myslivost	136
5	DISKUZE	140
6	ZÁVĚR	142
7	LIMITY A SEBEKRITICKÉ ZHODNOCENÍ PRÁCE	145
8	LITERATURA	148
9	PŘÍLOHY	157
9.1	Příloha č. 1: ÚVODNÍ PROJEKT	158
9.2	Příloha č. 2: OTÁZKY DO ROZHOVORŮ	165
9.3	Příloha č. 3: CODE BOOK	171
9.4	Příloha č. 4: MEDAILONKY RESPONDENTŮ	177
9.5	Příloha č. 5: DODATEČNÉ MATERIÁLY K MYSLIVOSTI	182
9.5.1	ČASOPISY MYSLIVOST A SVĚT MYSLIVOSTI A MAGAZÍN MYSLIVOSTI	182
9.5.2	Další teoretické texty o myslivosti	184
9.5.2.1	Co znamená myslivost pro ČR	184
9.5.2.2	Význam myslivosti (nejen) pro jednotlivce	185
9.5.2.3	Kde všude v kultuře najdeme myslivost a s ní spojenou tematiku	186
9.5.2.4	Bezpečnostní a další pravidla	186
9.5.2.5	Myslivecké sliby a desatero dnes	190
9.5.2.6	Hygiena zvěřiny a předcházení nákaze	192
9.5.2.7	Dějiny lovectví a myslivosti – 20. století	192
9.5.2.8	Dělení zvěře	194
9.5.2.9	Měsíc myslivosti	195
9.6	Příloha č. 6: FOTOGRAFIE Z VÝZKUMU	196

Myslivosti nazdar!

1 ÚVOD

Myslivost je téma, které je stále aktuální. Neustále se totiž vyvíjí (důkazem nám může být například právě připravovaná novela mysliveckého zákona, ale i zprávy, které jsou často o myslivosti slýchány) a proměňuje. Zdali je to trend pozitivní je otázkou.

Rituály jsou oblastí zajímavou a v myslivosti stále ještě nepříliš probádanou částí, o které se začalo mluvit až v posledních desítkách let. Pohled, který já se pak snažím prezentovat, je poměrně ojedinělý a v literatuře se v takovéto podobě neobjevuje. Jako takové považuji toto téma za relevantní pro zkoumání a domnívám se, že prací přispějí k obohacení dosavadních vědomostí a podaří se mi zároveň povědomí o mysliveckých rituálech a myslivosti vůbec prohloubit. S myslivostí se totiž i „nemyslivecká“ veřejnost setkává často, ale ví o ní jen dosti málo. Pohledy jednotlivých aktérů mysliveckých rituálů se povětšinou příliš nestřetávají a myslivci tak nedostávají moc možností konfrontace vlastního pohledu s jinými. Ve své práci předkládám svůj vlastní pohled na věc, tedy pohled „nemyslivce“. Snažím se zde pomocí kombinace více technik dosáhnout hlubšího porozumění problematice, a to tak, že díky pozorování si utvářím vlastní názory, pomocí rozhovorů s myslivci následně zjišťuji jejich vlastní pohledy a tato zjištění kompiluji. Střípky jednotlivých informací pak dávám do podoby příběhu.

Toto téma jsem si zvolil proto, že jsem cítil potřebu zprostředkovat bližší vhled do tématu rituálů myslivců širší vrstvě společnosti. O myslivosti je napsáno velké množství literatury, naprostá většina z ní je však určena pro letité či začínající myslivce. Jen málokterá je určena jak pro myslivce, tak pro širokou veřejnost. A i takové knihy pak spíše laickým způsobem *popisují* základy myslivosti, nikterak se nesnaží o hloubkový rozbor a explanaci projevů myslivosti. Tedy respektive toho, co se v myslivosti děje. Současně jsem chtěl téma pojmout tak, aby bylo obohaceno i o subjektivní interpretace těchto jevů z pohledu myslivců samotných. Mým cílem je čtenáři předložit takovou práci, která bude obohacující a zajímavá, ve které čtenář najde něco, co ho zaujme a zároveň ho donutí přemýšlet. Postupem času a různých úvah jsem nakonec dospěl k tématu, které vykrystalizovalo v název *Zvířata v rituálech českých myslivců v současnosti*. Rád bych se tedy zabýval mysliveckými rituály v dnešních mysliveckých spolecích v ČR. Jak vysvětluji níže, nelze si všimnout jen těch, ve kterých

hrají zvířata hlavní roli, někdy se pro pochopení celého smyslu věci nelze obejít bez vysvětlení dalších souvisejících jevů, které se zprvu nemusí zdát až tak úzce související přímo se zvířaty. Ale v myslivosti jen máloco se zvířaty¹ nesouvisí.

Nepodávám ucelený výklad rituálů, a to ani mysliveckých a dokonce ani všech těch, které se týkají zvěře u myslivců. Ve své práci se zaměřuji na rituály ve smyslu tradic, a to na jejich současné pojetí, chápání a projevy. V této práci neaspiruji na bližší vysvětlování historie myslivosti, kterou pouze nastíním a ani vznik rituálů, které se u myslivců dnes vyskytují a pokouším se především o objasnění jejich povahy a funkce, vlastní pohled myslivců na ně a jejich vnímání rituálů. Koncentrací na jeden či několik málo aspektů rituálů budu schopen tento aspekt blíže vysvětlit a netříštit tak svou pozornost na různorodé pojmání rituálů. Jak píše Bellová, „méně je někdy více“ (Bell 1992: 7)

Zároveň bych rád podotknul, že ve své práci nezkoumám myslivce, pouze zkoumám „v komunitách myslivců“. Tedy je nutné si uvědomit, že čtenáři předkládám práci, od které lze očekávat pouze nic více a nic méně než explanaci jistých druhů rituálu v rámci zkoumaných mysliveckých honů² a pojetí rituálů u vybraných myslivců. Tím ovšem neodvracím zrak od „velkých“ otázek, teorií a témat. Naopak zaměřením se na jejich velmi úzké dimenze se vlastně vrhám přímo do jejich středu. Jak píše Geertz, „na světě je už dost hlubokých myšlenek.“ (Geertz 2000: 32) Nechci tím říct, že je načase zabývat se něčím povrchním a už vůbec to netvrdím o své práci. Jen tím naznačuji, že má práce neaspiruje na hluboké vědecké bádání o rituálech, jehož výsledkem by byla velká teorie. Mým cílem je naopak využitím poznatků v oblasti rituálů tyto poznatky aplikovat na jednu konkrétní oblast – myslivost. A v této oblasti pak jít do hloubky. Jak právě i sám Geertz dále vysvětluje, není tím myšleno, že teď už stačí jít jen po povrchu. Ale že je dobré zaměřit se ve svém bádání na konkrétní věci. Já svou pozornost zaměřuji na zvířata v mysliveckých rituálech, zajímají mě ale také další rituály, které se zvířaty souvisí nepřímou (tvrdím, že vlastně téměř celá myslivost jistým způsobem se zvěří více či méně souvisí). Domnívám se totiž, že nelze vyjmout pouze jeden aspekt rituálů a stavět jen na něm, je třeba vnímat všechny rituály, které spolu

---

¹ V práci si všimneme, že někdy užívám pojem „zvířata“ a někdy „zvěř“. Je to z toho důvodu, že myslivci sami užívají spíše pojem „zvěř“ pro taková zvířata, která s myslivostí jakkoliv souvisí. Já ale tuto práci nepíši primárně pouze pro myslivce a jakožto badatel používám pojmu „zvíře“, zároveň však pojmu „zvěř“ jakožto účastník svého výzkumu (myslivci zkrátka reagují na pojem „zvěř“ spíše)

souvisí. Proto pojmám *hon* jako jeden velký rituál, který se skládá z menších „subrituálů“, přičemž každý z nich má svůj určitý průběh a charakteristiku. Budu se věnovat tedy jednak celému honu jako takovému, jednak ale i jednotlivým rituálům, které se během honu praktikují.

Ve svém výzkumu hledám odpověď na výzkumný problém, který blíže vymezují výzkumné otázky. Těmi více zužuji zaměření diplomové práce:

Výzkumný problém:

Význam mysliveckých rituálů pro myslivce a povaha těchto rituálů v současných vybraných mysliveckých spolcích v ČR

Výzkumné otázky:

- 1) **Jakou přikládají myslivci důležitost obecně mysliveckým rituálům a jakou pak jednotlivým z nich? Jak je oni sami interpretují?**
- 2) **Jaká je funkce, účel a průběh mysliveckých rituálů?**
- 3) **Kdo se mysliveckých rituálů účastní a kdo ne a proč ano/proč ne? Jakým způsobem se na nich aktivně podílí? Jaké prostředky účastníci rituálů při jejich praktikování užívají (slova, činy, nástroje...)?**
- 4) **Jak se liší rituální praktiky v různých mysliveckých spolcích, jak se jimi myslivci řídí?**

Pro zodpovězení těchto otázek jsem si zvolil kvalitativní metodu, a to konkrétně následující techniky:

- 1) *Pozorování* – v terénu přímo za účasti na honech ve vybraných mysliveckých spolcích
- 2) *Rozhovory* – *neformální* rozhovory vedené s myslivci během honů (respektive i bezprostředně před nimi a po nich) a dalších mysliveckých akcí jako jsou Myslivecké Vánoce (myslivecký koncert) a Myslivecký ples. Dále pak

---

² „Jako hon se označuje společný lov za účasti lovců, honců a psů“ (Kovařík, Rakušan 1999: 63)

polostrukturované rozhovory s myslivci vybranými na základě různých typů výběru (především metoda náhodného výběru a snowball)

Kombinace těchto technik se jeví jako nejvhodnější vzhledem k tématu.

Dalšími cíli, které sleduji napsáním této práce je komplexní porozumění danému rituálu – proto je dobré snažit se zjišťovat a pochopit účel, funkce a mechanismus jeho fungování. O to se ve své práci pokusím. Cílem mé diplomové práce je také mimo jiné poukázat na důležitost rituálů – v čem jsou důležité a proč, jaké mohou být následky nedodržování tradic a rituálů. Výsledky stejně jako metodologický postup mé práce mohou být využity při studiu rituálů obecně či v návaznosti na můj výzkum v oblasti myslivosti. A to ať už bychom provedli obdobný výzkum v jiných oblastech či jiný typ rituálu (buď na stejném či jiném vzorku respondentů).

Vlastní řazení práce je strukturováno tak, aby bylo smysluplně provázané. Práci lze rozdělit na dvě hlavní části – část *teoretickou* a část *empirickou* (čili *analytickou*). V první kapitole teoretické části se věnuji *konceptuálnímu zasazení práce*, kde představuji výchozí teorii, a to sice z pohledu autora Clifforda Geertze. Následuje kapitola *rešerše*, ve které poodhaluji některé myšlenky několika autorů píšících o *rituálech* a zároveň zde shrnuji pro práci potřebné informace týkající se *myslivosti*. Ty pak může čtenář číst víceméně v libovolném pořadí, jelikož jednotlivé fenomény myslivosti řadím do menších oddílů. Dávám tak čtenáři možnost vybrat si ten fenomén, který ho bude zajímat a zároveň při čtení části empirické se může k některému z oddílů vrátit pro lepší pochopení jevů, které čtenáři – „nemyslivci“ nemusí být hned srozumitelné. Současně vždy pod čarou v této části odkazuji na další literaturu, se kterou jsem pracoval a která se k danému tématu hodí. V mnoha případech je pod čarou vícero odkazů na literaturu k jednomu fenoménu, je to z toho důvodu, aby si čtenář mohl zvolit dle svého uvážení, které publikaci dá přednost v případě bližšího zájmu o dohledání příslušných informací. K tomu bych rád dodal, že v případě, že by téma některého čtenáře (či pokračovatele výzkumu) zaujalo natolik, že by chtěl informaci nebo materiálů více, dávám souhlas k tomu, aby mě takový nadšenec kontaktoval a vyžádal si ode mě jakékoliv další informace podle domluvy (typu kontakty na respondenty nebo záznamy či přepisy z rozhovorů – po předchozím schválení, časopisy

a knihy o myslivosti, články, videa a fotografie z mého výzkumu či záznamy z terénního deníku k nahlédnutí).³

Dále následuje *metodologie*, jejíž součástí je *osobní medailonek autora*. V něm představuji svou osobu, stručně popisuji způsob výběru respondentů atd. Dále zde nalezneme *přípravu výzkumu*, kde se čtenář dozví, jak jsem postupoval před vlastním výzkumem. Další část *realizace výzkumu* nám odhalí, jaké kroky jsem podnikl při výzkumu samotném. A v poslední části *analýza dat* zjistíme, jak jsem pracoval s nasbíranými daty.

Následuje větší oddíl *empirické části*. Zde již představuji a interpretuji výsledky výzkumu. Po něm přichází *diskuze*, kde polemizuji nad tím, co mohlo být provedeno lépe či jinak a čeho by se tedy mohl výzkumník v podobných situacích vyvarovat. Je to ovšem jen polemika k zamyšlení, žádný striktní návod pro to, jak příště postupovat. V *závěru* shrnuji všechna zjištění, kterými odpovídám na výzkumné otázky a stručně rozebírám, jakým způsobem by mohla navazovat další bádání na můj výzkum.

2 TEORETICKÁ ČÁST

V této části představím čtenáři *rešerši*, tedy shrnutí různých pohledů na rituál. V první kapitole rešerše se budu zabývat *hlavní teorií*, ze které budu vycházet při interpretaci výsledků empirických dat. Dále nastíním několik *dalších pohledů na rituál*, které se v konceptuálním zasazení práce neobjevují. Poté následuje kapitola o *empirických výzkumech*, jež se zabývají tematikou lovu. Teoretickou část práce zakončuji kapitolou o *myslivosti v ČR*.

2.1 Rešerše

2.1.1 Konceptuální zasazení práce – hlavní teoretické východisko

„*Kohoutí zápasy nejsou univerzálním klíčem k životu na Bali, tak jako býčí zápasy nejsou univerzálním klíčem k životu ve Španělsku.*“ (Geertz 2000: 500) Rituály

---

³ Email: E.rbe.n.jakub@seznam.cz

nejsou klíčem k „životu“ v myslivosti a ani nejsou klíčem k jeho poznání. Ale určitě je to jeden z dílčích aspektů takového poznání.

Pro konceptuální zasazení mého výzkumu jsem si vybral pojetí rituálu z pohledu autora Clifforda Geertze.

Kulturu lze považovat za „*uspořádaný systém významů a symbolů, v jejichž mezích se odehrává sociální interakce.*“ (Geertz 2000: 167) „*Kultura je tkanivem významů, kterými lidské bytosti interpretují svou zkušenost a řídí své jednání.*“ (Geertz 2000: 168) „*Člověk je zvíře zavěšené do pavučiny významů, které si samo upředlo.*“ (tamtéž: 15) Lidská kultura je tedy složená z významů, které my sami jednání přikládáme. My jsme si tyto významy utvořili a jsme jimi obklopeni. Je velmi těžké se z nich vymanit. Zároveň jsou pro nás takové významy velmi důležité. Podstatnou roli zde hrají *rituály*. Sami jsme si rituály „stvořili“, nyní ale v naší kultuře již existují a žijí si samy svůj život a jen těžko se z nich vymaňujeme, jsme-li těch kterých rituálů součástí. Pokud se o to pokusíme, musíme počítat s určitými následky. „*Každá část je prvkem kauzálního řetězce akcí a reakcí.*“ (tamtéž: 168) Chci tím říci, že rozhodneme-li se být součástí určité kultury (či komunity), musíme přijmout její hodnoty spolu s rituály, které praktikuje. To, do jaké míry budeme rituály respektovat a provádět, nám do jisté míry určuje naši pozici v dané společnosti. Každý z nás je více či méně spoután s určitou kulturou či komunitou lidí, kde se nějaké rituály vždy provádí. Je ovšem téměř až nemožné se jich neúčastnit v té které komunitě vůbec. Pokud ovšem není místo v komunitě pro nás prioritní a máme další aktivity, pak se důležitost členství v komunitě pro nás snižuje. „*Když si každý člověk zajišťuje živobytí – jako šofér, kupec, úředník nebo dělník – víceméně nezávisle na tom, jak si je opatřují sousedé, pocít důležitosti sousedské komunity se u něj přirozeně snižuje.*“ (tamtéž: 173) Je také dosti možné, že takový jedinec (a vlastně nejen on, ale všichni členové dané komunity) si „vybírá“, které rituály upřednostní. V tom může hrát roli jeho osobní preference, výchova, časové možnosti, zvyk v dané komunitě a další aspekty. A nebo se zkrátka určitých rituálů účastní jen někteří jedinci z povahy daného rituálu (zároveň má často rituál určené své místo a čas, což s sebou nese i logický důsledek, že ne vždy se ho mohou účastnit všichni, kdo by se ho účastnit třeba i chtěli). Také mají často v daném rituálu jeho účastníci určité role. „*Kromě mnoha dalších povinností modin⁴ tradičně zodpovídá za*

---

⁴ Náboženský specialista vesnice (Zdroj: Geertz 1960)

provádění pohřebních rituálů. Řídí celý rituál, poučuje truchlící ohledně technických podrobností pohřbu, předzpěvuje z koránu a nad hrobem čte připravenou řeč k zemřelému. Okrskový hodnostář instruoval modiny, že v případě smrti člena Permai mají pouze zaznamenat jméno a věk zesnulého a vrátit se domů, nemají se účastnit rituálu. Varoval je, že pokud neudělají, co jim radí, budou zodpovědní za případné problémy a on je potom nepodpoří.“ (Geertz 2000: 176) Na tomto příkladu pohřebního obřadu na Jávě můžeme pozorovat, že v každém rituálu hrají jeho účastníci určité role a do těch kterých rituálů se můžou (či dokonce mají) více či méně zapojovat.

V knize Geertze se také píše, že existují přímé souvislosti mezi tím, v co člověk věří a co si skutečně myslí. (Geertz 1975) Budeme-li předpokládat jistou víru v to, že co činíme, činíme správně a z nějakého důvodu, pak se lze domnívat, že nejen že tomuto činu věříme, ale my ho považujeme za reálný. Neboli pokud něčemu pevně věříme, pak si silně myslíme, že činíme správně. Náš přístup k rituálům je opodstatněný. Pokud je naše víra v tradici komunity silná, pak se rituálů účastníme spíše. Jestliže pro nás být součástí komunity už tolik neznamená, je pro nás i účast při jejich aktivitách spíše okrajová a tím spíše i konkrétní rituály. Rituál a víra jsou spojeny, ale přitom stejně oddělitelné. (tamtéž) Někdo může přijmout víru a neprovozovat rituály s ní spojené. Víra může existovat bez rituálů, ale rituály bez víry nikoliv. Rituál je velmi ambivalentní. Na jednu stranu rituál sám je činností, který je spojen s vírou, respektive přesvědčením, že praktikuji-li ten který rituál, činím tak dobře. Zároveň ale mohu mít pouze víru (tedy myšlenku, přesvědčení) bez onich rituálů (tedy činnosti, akce, konání). Neboli to, že něčemu věřím, ještě neznamená, že v tom duchu i konám. Záleží nejspíše mimo jiné i na tom, jak moc jsem o své víře přesvědčen.

Jednou z funkcí rituálu je také jeho sjednocující prvek. (Geertz 2000) Pokud se plně angažuji v dané komunitě, jen těžko se vyhnu účasti na rituálech. Řešením je nestát se plnohodnotným členem dané komunity. Či se stát členem takové komunity, která je vlastně „nekomunitou“. To se může stát v případě, že své členy nesdružuje (např. nejde tolik ani o zachování dané komunity) nebo například pokud je komunita bez ostrých hranic s „tekutými“⁵ členy, kteří jsou vlastně spíše nečleny a pouze se příležitostně účastní akcí, které jsou sdruženými pořádány. Pak je možné, že takoví jedinci (kterých je

---

⁵ Pojem „tekutý“ používá Z. Baumann hlavně ve své knize *Tekutá modernita*, já tím zde myslím nestálý, proměnlivý, s nejasně určenými hranicemi

většinou celá řada) se rituálů neúčastní, ani se to po nich nevyžaduje a také se v takové komunitě ani rituály příliš nepraktikují. Je to zkrátka spíše více o zábavě, zpestření života či všedního dne než o „členství“ a spřízněnosti s danou komunitou. Současná společnost „tekuté modernity“ oslabuje nutnou vázanost ke konkrétním komunitám (skupinám, vrstvám apod.). Pak tedy vyvstává otázka, nakolik má rituál vlastně integrující funkci či jestli je to právě vůbec rituál, který členy komunity sdružuje.

Pokud se jednatel stává plnohodnotným členem komunity, která je pevněji semknutá, očekává se od něj praktikování rituálů, které se zde dodržují a vyžadují. V takovém případě má rituál funkci integrující a sjednocující. *„Rituál upevňuje tradiční sociální vazby mezi jednotlivci. Zdůrazňuje způsob, jímž je posilována a zachována sociální struktura skupiny.“ (Geertz 2000: 165)* Geertz zde také zdůrazňuje význam hodnot, na kterých rituál spočívá. Dalo by se říci, že pokud tedy hodnoty rituálů myslivosti nevyznáváme, nestáváme se myslivcem. Tedy myslivce z nás nedělá pouze lovecký lístek a povolení (tedy fakticky samozřejmě ano), musíme se jako myslivci hlavně jaksi cítit. Pokud nebudeme uznávat hodnoty, které jsou v dané komunitě, nebudeme do komunity plně integrováni a ostatní členové nás nebudou jako členy respektovat. Jak jsem již zmiňoval výše, ne vždy nám to musí „vadit“. Někdy máme zkrátka jiné priority. To se například může stát, pokud s komunitou nejsme spřízněni dlouhodobě nebo bereme členství v komunitě jako jakýsi koníček. (Geertz 2000) Nebo dost možná o naše priority nejde vůbec a z povahy společnosti, ve které žijeme, je nám z nějakých důvodů přístup ke komunitě v takové míře, v jaké bychom vyžadovali, znemožněn. V takových případech je komunita pro jedince jakousi okrajovou záležitostí, která pro něj v jeho životě nehraje až tak velkou roli a příliš se s ní neztotožňuje. Tím pádem lze předpokládat, že nejen že nebude rituály praktikovat pravidelně, on se jich nebude možná účastnit téměř vůbec či je dokonce nebude ani znát. Někdy se stává, že různí jedinci znají různé rituály, respektive jejich provádění chápou rozdílně či jejich základ třeba i znají, ale na důslednost dodržování principů rituálu mají jiný názor. Abych uvedl příklad z pohřbu na Jávě: *„Než se začalo s omýváním, někdo se zeptal, zda jeden člověk stačí – nemají být tři? Nikdo si nebyl úplně jistý, někteří se domnívali, že i když je zvykem, aby byli tři, není to nutné, jiní si mysleli, že tři je naprosto nutný počet. Zhruba po deseti minutách rozčilovaného diskutování se podařilo chlapcovu bratranci a tesaři, který s ním nebyl spřízněn, nabýt dost odvahy na to, aby se přidali. Abu, ve snaze hrát roli modina, jak nejlépe uměl,*

pokropil několika kapkami vody mrtvolu, která pak byla poměrně spěšně omyta v nesvěcené vodě. Potom se však činnost znovu zastavila, protože nikdo přesně nevěděl, kam umístit malé bavlněné tamponky, kterými se podle muslimského zákona mají ucpat tělní otvory.“ (tamtéž: 181) Zde se zdá, že rituál spíše jedince rozpoltil. Ano, i to tedy vlastně může být funkcí rituálu. V jeho integrující moci je jistá dichotomie – stejně jako umí rituál sjednotit, umí také rozdělit a oddělit. Odděluje od sebe ty, již rituál praktikují od těch, kdo ho nepraktikují. Rituál je v tomto ohledu ambivalentní – integruje stejně jako dezintegruje, vyvolává pocit jednoty stejně jako konflikt.

Další funkcí rituálu je jeho moc přinášet uspokojení jednotlivci. Tedy nejen že působí jako integrující prvek, zároveň dává členovi dané komunity pocit sounáležitosti a víru, že někam patří a že přispívá k harmonizující tendenci ve své komunitě. (Geertz 2000) Kromě toho, že nám rituály dávají pocit jednoty s ostatními, kteří tento rituály praktikují též, mají i poměrně protichůdnou sílu. Jsou jedinci, jež jsou součástí komunity, která dané rituály udržuje, a přesto tyto rituály neuznávají částečně či dokonce zcela. Do jaké míry jsou pak takoví lidé součástí této komunity, je otázkou. Ovšem pravdou zůstává, že tito „rebelové“ pak můžou být za své vzdorné chování potrestáni či dokonce z komunity vyloučeni. Přinejmenším se většinou oni sami ani necítí být toliko spojeni s ostatními členy komunity, zřejmě jim tedy dodržování rituálů nepřináší takové uspokojení jako těm členům, kteří se cítí být s komunitou spojeni mnohem více. Dalo by se očekávat, že čím hlubší a pevnější pouto mezi jednotlivými členy komunity bude, tím více budou uznávat pravidla jejího fungování, tedy i principy rituálů. Jednotlivec může vnitřně souhlasit nebo nesouhlasit s rituálním procesem. Tedy se může s rituálem ztotožnit, či proti němu revoltovat. Rituály se stávají reálnými, pokud přijmeme a dodržujeme jejich pravidla, v opačném případě jsou jen jakýmsi plytkými rčeními, která, nedodrží-li je většina dané kultury, postrádají svůj význam a jsou v ohrožení. (Geertz 1993) Je tedy nutné se s nimi ztotožnit, přijmout je za své a udržovat jejich vnitřní řád. Při většinovém a dlouhodobějším narušování fungování rituálů může být takový mechanismus rituálů poškozen natolik, že zanikne. To může vyvolat řadu nepředvídatelných reakcí a může vést k tomu, že se rituály v určitých skupinách dané kultury přestanou udržovat úplně a mohou vymizet zcela. To pak může v konečném důsledku skončit dokonce rozpadem dané kultury v závislosti na její stabilitě. Dodržování rituálů je velmi podstatným aspektem pro správné fungování té které kultury, při nesprávném konání byt' jednotlivce a jen u jednotlivých rituálů se

může stát, že takovéto chování a přístup získají i další jednotlivci, ze kterých se pak stane většina. (tamtéž)

Chování, jež je propojeno s účastí v dané komunitě, si její členové osvojují mnohem kratší dobu než někdo, kdo k nim přijde zvenčí. Pokud někdo do dané komunity patří pouze částečně, je to většinou dosti znát na projevech takového (ne)člena a i na přístupu ostatních k danému jedinci. Od takového člověka se pak příliš neočekává, že by se rituálů místní komunity moc účastnil. Také je možné, že je z jiné obdobné komunity, kde se rituály neprovádí v tak silné míře jako v komunitě, kde se náhle objevil. Třeba pro něj síla rituálu není tak podstatná, vnímá rituály jinak, může od nich mít jistý odstup. A to třeba ze zásady nebo prostě proto, že není zvyklý rituály provádět. Buď je to jeho individuální přesvědčení anebo je možné, že takové mínění převažuje v celé „jeho“ komunitě. Zkrátka pro něj není tak podstatná účast při rituálech nebo i samotné bytí součástí té které komunity. Což může mít různé důvody. Příkladem by mohlo být to, že v dané komunitě není tak dlouho, třeba je pro něj i jinak vzdálená (například geograficky, respektive „teritoriálně“). Nebo jak už jsem říkal, třeba se zmíněný jedinec prostě jen ocitl v prostředí, kde se dané rituály vykonávají v jiné míře či prostě úplně jinak a on danému systému nerozumí. *„Porozumět kultuře jiných lidí znamená odhalit jejich normalnost, aniž bychom umenšovali jejich jedinečnost.“* (Geertz 2000: 24) *„Slametan je v podstatě teritoriálně založený rituál. Předpokládá se, že primární pouto mezi rodinami je založeno na blízkosti bydliště... Jedna vesnice oproti jiné skupině vesnic... Ve městě se tento vzorec do značné míry změnil. Důležité sociální skupiny jsou diferencovány více faktory... věkem a pohlavím a také místem bydliště... primární charakteristikou zařazení jednotlivce je to, kde bydlí.“* (tamtéž: 192)

Co ale pomocí rituálu vyjadřujeme? Geertz, který hovoří o principu etnografie jakožto vlastního pozorování děje, popisuje několik mrkajících chlapců. Představme si, že vidíme (ať už na fotce či jiném záznamovém zařízení či i třeba osobně) chlapce, který mrká. Můžeme si pomyslet, že má tik. Stejně tak si můžeme myslet, že dělá gesto na svého kamaráda. Nebo že třeba jiný chlapec toto gesto paroduje. Nebo si třeba jen zkouší mrkat jedním okem. Ve všech těchto případech jde o stejný počín – přivření oka a mrknutí. Pouze u případu chlapce s tikem jde vlastně jen o přivření oka. Co je ale pro nás důležité nejsou samotní mrkající chlapci, ale právě ten důvod, proč to dělají. Co za

jejich počinem mrknutí stojí. „*To, na co je třeba se ptát je, v čem spočívá jejich důležitost, co je jejich prostřednictvím sdělováno.*“ (Geertz 2000:20-21) To je tedy to, o co nám jde. Co za oním činem spatřují samotní aktéři, co to pro ně vlastně znamená a co nám tím sdělují. Zdali má jejich počínání hlubší smysl pro ně samotné či nikoliv. Jestli třeba i vědí, proč se tak děje (jako například v případě chlapce s tikem), anebo to berou jako samozřejmost, které se zkrátka podvolí. Jestli je určitý rituál „zásadní nebo nezávazný“, jaký je jeho „skutečný“ význam.“ (tamtéž: 190). Rituál současně není ale jen „vzorec významu, je to také forma sociální interakce.“ (tamtéž: 192) Skrze rituál dávám najevo svůj názor, svou pozici a co si o rituálu myslím (tedy zdali ho praktikují či nikoliv). To ovšem nemusí být až tak jednoznačné, jak se zmiňuji na jiném místě v tomto textu. Zároveň s námi skrze rituál komunikuje i společnost, v níž se v rámci rituálu pohybujeme. Tedy které rituály ona sama uznává a „vyžaduje“ a co očekává v kontextu rituálů od nás jakožto (ne)členů dané komunity. Skrze rituály tak do určité míry odhalujeme svoji tvář jednak my – jednotlivci, zároveň ale i komunita sama jako celek. „*Při kohoutích zápasech tedy Balijec utváří a odhaluje svou povahu a zároveň povahu společnosti. Nebo přesněji, utváří a odhaluje jejich dílčí aspekt.*“ (tamtéž: 499)

Co se za rituály tedy vlastně skrývá? Praktikujeme-li je, víme vždy, proč tak vůbec činíme? Mají nějaký hlubší smysl nebo se jich účastníme, protože se to od nás očekává a „prostě se to tak dělá“? To lze zjistit, jen pokud do nich více nahlédneme. A je dobré se na to účastníků rituálů zeptat, jelikož jako pozorovateli nám toto bude velmi pravděpodobně zatajeno. Geertz popisuje kohoutí zápasy na Bali a zjistil, že „*kohouti tam bojují jen zdánlivě. Ve skutečnosti bojují lidé.*“ (Geertz 2000: 460) Chce tím říci, že při zápasech se utkává jeden kohout s druhým. Co se ale fakticky děje je, že kohoutův vlastník skrze svého kohouta zprostředkovává svou mužnost, roli ve společnosti. Pokud vlastníkův kohout prohraje, vlastník klesne na společenském žebříčku⁶. A pokud kohout takového muže prohrává vícekrát, nemá muž prakticky šanci u žádné ženy ve vesnici, ostatní obyvatelé ho nebudou brát, budou jím pohrdat. Ztratí tak své postavení. Není to sice definitivní, ale přesto velmi významné. To by člověk – divák – který pozoruje

---

⁶ Přitom ale zároveň nejen že tento jakýsi pokles není vlastně vůbec definitivní (ovšem v psychice jedince být vlastně celkem i může), on je takový pokles dokonce spíše i jen momentální – bezprostředně po zápase. Jak sám Geertz říká, jedinec v balijské kultuře na statusovém žebříčku vlastně klesnout či naopak stoupnout dost dobře nemůže, tedy ani skrze zápasy příliš ne. Jde spíše o důležitost, kterou zápasy představují a o to, co vše v nich Balijsci vidí kromě možnosti výhry peněz (a co je skryto člověku, který je při zápasu prvně).

zápasy, pravděpodobně nemohl vůbec vytušit. Sleduje zápas, vidí v něm adrenalin zápasu, sázky (a tedy možnost peněžité výhry – která, mimo jiné, ovšem není žádným vedlejším produktem těchto zápasů, ba dokonce naopak), možná třeba i lehký náznak hry o důstojnost (přece jen prohrávat nechce nikdo). Ale že by se skrze kohouty zprostředkovával prakticky celý společenský život jeho majitele, to lze vydedukovat pouhým pozorováním jen velmi těžko. (Geertz 2000) Proto je dobré jít dále a zjišťovat, co se za „tím“ skrývá. A jestli to vůbec sami účastníci rituálů vědí.

Jednotlivé rituály mají svůj postup, svá jistá pravidla, jejichž dodržování se v dané kultuře očekává. Účastníci rituálu by pak měli znát průběh daného rituálu, měli by být seznámeni s nástroji, které se při rituálu užívají (ať už tím máme na mysli slova, činy či nástroje jako takové) a měli by se s rituálem ztotožňovat (tedy jeho průběh nekazit, účastnit se ho pokud možno plně). „*K tomu, aby člověk hrál na housle, potřebuje mít určité návyky, schopnosti, znalosti a talent, potřebuje mít náladu na hraní a také potřebuje housle.*“ (Geertz 2000: 22) To ovšem nestačí. „*Ale hraní na housle nejsou ani tyto návyky, schopnosti, znalosti atd., ani nálada, ani housle. Aby člověk uzavřel v Maroku obchodní smlouvu, musí dělat určité věci určitým způsobem (mezi jiným také podřezat krk jehněti a recitovat u toho v koránové arabštině v přítomnosti shromážděných nedeformovaných dospělých příslušníků svého kmene) a mít určit psychické charakteristiky.*“ (tamtéž: 22) Abychom porozuměli „řeči“ rituálů, je potřeba pochopit, jak tyto rituály fungují, jak se k nim účastníci rituálu vztahují, jak je vnímají a jak jim sami účastníci rozumí.

Pro pochopení subjektivního vnímání rituálů je tedy nutné porozumět tomu, jak je jejich účastníci prožívají, co při nich cítí, o čem přemýšlí, co je napadá apod. Zkrátka jaké významy oni sami rituálům přiřkládají. Geertz kdysi studoval různé kultury a k tomuto napsal: „*To znamená, že popisy berberské, židovské či francouzské kultury musí být podány z hlediska významů, které podle naší představy Berbeři, Žide či Francouzi přiřkládají tomu, co prožívají, z hlediska formulací, pomocí kterých definují to, co se jim děje.*“ (Geertz 2000: 25) Je třeba si uvědomit rozdíl mezi tím „*jaký význam má určité sociální jednání pro aktéry, kteří je vykonávají...*“ (Geertz 2000: 39), jaký význam má takové jednání pro ostatní (např. jednotlivce, kteří se rituálů účastní v menší míře) a jaký (jestli vůbec nějaký) má dané jednání význam pro celou komunitu či vůbec společnost jako takovou. Zároveň zde musíme zahrnovat i další aktéry (jako jsou

v případě myslivosti například zvířata sami). Musíme rozlišovat „*mrkání od tiků a skutečná mrkání od parodických.*“ (tamtéž: 27) Je tedy dobré při zkoumání rituálních projevů nahlížet jaksi i „za oponu“ a vnímat věc z širší perspektivy. Zároveň si musíme uvědomit, že „*reprezentaci a substantivní obsah nelze oddělit, stejně jako to nelze učinit v případě malby.*“ (tamtéž: 27) Stejně jako na obraz musíme pohlížet i na rituál. Je to jeden velký příběh skládající se z několika menších fragmentů. Abychom pochopili, co se děje, musíme jej zkoumat v celé jeho komplexnosti a celistvosti stejně jako si všimnout konkrétních jednotlivých prvků. Události neexistují samy o sobě, jsou součástí něčeho většího, jsou navzájem propojeny. Abychom dokázali interpretovat celý tento příběh, je nutné na něj nahlížet jednak holisticky, jednak zároveň studovat jeho jednotlivé aspekty. Všimnout si tedy všeho, co se zdá být relevantní k explanaci celého jevu. Je třeba vnímat jednotlivé projevy chování, artefakty atd. Jedině tak je možné pojmut dílčí rituály a nezanedbat tak jejich širší kontext. „*Je-li antropologická interpretace konstruováním výkladu toho, co se děje, potom oddělit ji od toho, co se děje – od toho, co v určitou chvíli a na určitém místě lidé říkají, dělají a co se jim děje, od celého velkého dění života – znamená oddělit ji od její aplikace a učinit ji prázdnou. Dobrá interpretace čehokoliv – básně, člověka, historie, rituálu, instituce, společnosti – nás zavede do jádra toho, čeho je interpretací.*“ (Geertz 2000: 28-29)

Musíme se snažit porozumět tomu, co účastníci rituálu dělají, ale také tomu, co to přesně znamená (nejen) pro ně v danou chvíli, ale i v širším kontextu, co nám to vypovídá o nich (ale i o rituálech samotných) a jak to oni sami vnímají. Naším úkolem je tedy snažit se pochopit nejen to, jak to probíhá, ale také to, co ta celá záležitost vlastně znamená.

Tato část tedy pojednávala o konceptuálním zasazení práce, ze kterého budu při svém výzkumu vycházet. Tuto teorii jsem si vybral pro hlavní zaměření své práce, což je *význam mysliveckých rituálů pro myslivce a povaha těchto rituálů v dnešní době v ČR.*

2.1.2 Další pohledy na rituály

Na úvod bych rád nejprve čtenáře seznámil s ústředními pojmy, se kterými tato diplomová práce operuje. Přitom připomínám, že hlavní výchozí teorie byla již představena, ale abych čtenáři podal komplexnější pohled na problematiku, v této

kapitole se pokusím toto vědění ještě rozšířit a doplnit tak ty myšlenky, které Geertz příliš nezmiňuje nebo je nevyjadřuje vůbec.

Všeobecná encyklopedie definuje **rituál** jako „ustálený modul individuálního nebo kolektivního způsobu chování, který je založen na všeobecných pravidlech přijatých v rámci dané sociální komunity, a to buď vnucených, nebo tradičních.“ (kol. autorů 1997: 218)

Zároveň bych zde rád zatím jen v krátkosti definoval i pojem myslivost, ke kterému se budu zmiňovat rozsáhleji v následující kapitole *Myslivost*.

Myslivost je podle všeobecné encyklopedie „národohospodářské odvětví zaměřené na **ochranu** lovné zvěře. Zajišťuje její životní podmínky, využití a zkvalitnění chovu a lovu. Zahrnuje soubor práv a povinností spojených s vlastnictvím a užíváním honebních pozemků ve smyslu zákona o myslivosti. V ČR musí zájemce o mysliveckou činnost složit předepsanou mysliveckou zkoušku.“ (kol. autorů 1997: 684)

To je ovšem jen přibližný nástin těchto hlavních pojmů, blíže se k nim budu vyjadřovat v průběhu této a další kapitoly. Definovat rituál je obzvláště obtížné, jelikož na něj lze nahlížet z různých úhlů pohledu. Jak je již zmíněno v úvodní definici, rituál lze pojímat na rovině jak individuální, tak kolektivní. Jak uvidíme dále, tyto roviny nejsou jednoznačně oddělitelné a v podstatě se v určitém smyslu prolínají.

Rád bych uvedl některé zajímavé citáty na téma *rituál*, které jsem našel v knize od Catherine Bellové *Ritual theory, ritual practice* (1992):

„V rituálu svět, jak ho žijeme a svět, jak si ho představujeme...ukazuje se, že je to tentýž svět.“ C. Geertz

„Slovo rituál – na to, jak by tento pojem měl být chápán, je nejširší možná neshoda.“ E. Leach

Dovolím si ještě jeden z knihy od Clifforda Geertze a další od Davida Cannadine:

„Politické rituály neodkazují na politiku, to je politika. Rituál je ta věc sama o sobě. Je to síla, je to čin.“ (Geertz 1980: 123)

„Rituál není maska síly, on sám je typ síly.“ (Cannadine 1987: 19)

*„Rituál je zinscenované zpravidla kolektivní jednání vztahující se k posvátnu – tzn. vyděleno z každodennosti – které udržuje a reprodukuje kulturu, kde ti aktéři mají role a má nějaká pravidla.“⁷ Je to definice vyřknutá spatra a zde citovaná doslovně, tak není možné očekávat dokonalou formulaci. Nicméně sedí dobře. Tato slova potvrzuje i Robert F. Murphy ve své knize *Úvod do kulturní a sociální antropologie*: „Všechny rituály jsou kolektivní záležitosti a ve všech představují shromáždění lidí i celebranti zvláštní, posvátný rámec a podmínku daného rituálu. Rituály jsou inscenované události, které se pokaždé řídí standardními předpisy.“ (Murphy 1998: 186)*

Bellová popisuje, jak u dalších autorů rituálů četla, že kdykoliv chtěl někdo z nich poznat kulturu či rysy dané společnosti, byli vždy přizváni k některým rituálům. (Bell 1992) Je tedy vidět, jak signifikantní je role rituálů. Zkoumáním rituálů poznáváme zároveň i kulturu studované společnosti a její hlavní rysy a významy v nich. Slovy Geertze (1993), cílem takového studia by mělo být „dekódování“ či reinterpretování rituálů a převedení tohoto „kódu“ na text. Lze takový proces chápat jako dekonstruování daného jevu a jeho opětovné zrekonstruování v jakési srozumitelnější a pro pochopení jednodušší formě. (Bell 1992) O takovou rekonstrukci se pokusím i já. Jednoduše převedu subjektivní kategorie zkušeností zkoumaných subjektů zevnitř na interpretaci ve formě příběhu, který bude vysvětlovat povahu mysliveckých rituálů v komunitě myslivců a mysliveckých spolků a jejich pohledy na tyto rituály.

2.1.2.1 Kde bychom rituál hledali, poznáme ho vlastně?

„Většina pokusů definovat rituál se snaží o formulování univerzální vlastnosti autonomního jevu. Tvrdí, že je něco, co můžeme obecně nazývat rituál a kdykoliv nebo kdekoliv se objeví, má určité charakteristické rysy. Tyto definice nevyhnutelně přichází se souborem kritérií pro posuzování, zda některé specifické činnosti mohou být považovány za rituál. Jako výsledek, takové definice rituálu nejsou úplné a jsou zapotřebí další kategorie k propojení všech údajů, které se nevejdou 'úhledně' do oblasti původního termínu.“ (Bell 1992: 69) Je tedy velice nesnadné rozhodnout se, co se bude za rituál považovat. Pro jeho studium je nutné si však jistá kritéria určit.

---

⁷ V diskuzi s H. Novotnou v kabinetě FHS UK, 2016

Otázkou zní, jak vlastně takový rituál identifikovat, kde ho najít? Poznáme rituální činnost nebo chování? Jestliže je zahrnut do našeho všedního dne, může se zdát býti složitě rituál odhalit mezi jednotlivými dalšími činnostmi. Jeden z pohledů Bellové na rituál je takový, že je jasně rozeznatelný a odlišný od ostatních aktivit. Někde dokonce píše, že musíme mít jakýsi *mysl pro rituál* a že jako takový ho zkrátka rozpoznáme. Zároveň by každá taková činnost měla mít *situaci*, ve které se vyskytuje, nejčastější *prostředí a čas, strategii* a mělo by být *rozpoznatelné*, co se vlastně právě v tu chvíli konání rituálu děje, měli bychom mít *možnost opakování* činnosti a měli bychom ji konat dobrovolně z *vlastní vůle*. „*V každém případě, jisté rysy – formalita, určitá neměnnost a opakování – byly konstantně a opakovaně citovány jako centrální pro rituál.*“ (Bell 1992: 91) Formalitou má na mysli určitou „předepsanost“ a danost rituálu v kontrastu ostatních činností (jako např. nedělní shromáždění rodiny u svátečního oběda vs. běžné jídlo) Tím, že je daná činnost situační má na mysli, že je právě pro určitou situaci typická a nelze ji z tohoto kontextu, ve kterém se vyskytuje, vyjmout. (Bell 1992) V tom, že rituál má své dané hranice i funkce, nás utvrzuje Audrey Richardsová: „*Vyjadřuje se jím, co se přijímá a co se schvaluje, stejně jako co je skryté a co se popírá, společenská pravidla a občasná revolta proti nim, společné zájmy celého společenství a protichůdné zájmy jejich různých částí.*“ (Richards 1988: 169)

Každý rituál má svůj kontext, lze ho zkoumat samotný, ale též ve vztahu k jiným rituálům a ve vztahu k jejich účastníkům (i neúčastníkům), stejně tak ani na skupiny rituálů by se nemělo pohlížet odděleně, nýbrž v určitých kontextech. (Bowie 2008) Jak poznamenává Bellová, „*význam rituálního chování neleží v tom, že by to byl zcela separovaný způsob jednání, ale jak se takové jednání samo konstituuje jakožto odlišné a v kontrastu k ostatním činnostem. Rituály by neměly být ‚vzdvíženy‘ ze svého kontextu.*“ (Bell 1992: 90) „*Rituál nemůže být chápán stranou celého spektra kulturních forem lidské akce obecně, stejně tak musí být nahlížen v kontextu ostatních rituálů.*“ (Bell 1992: 221)

Bellová zmiňuje, že „*může být vnímáno vše jako rituál a zároveň nic. V každé činnosti najdeme ve větší či menší míře prvky rituálu a současně je naprosto nejednoznačné, co lze za rituál považovat.*“ (Bell 1992: 73) Jak vidno, i jeden autor sám může být ve své koncepci velmi rozporuplný. Autoři rituálu se tedy ne zcela shodují,

nám ovšem o nějakou standardizaci rituálů samozřejmě nejde. Mějme toto tedy sice na mysli, ale ke studiu rituálů budeme přistupovat jako k něčemu, co poznat lze a je možné od sebe jednotlivé rituály rozlišovat, uchopit je a popsat.

2.1.2.2 Jaký mají rituály význam

V rituálu vidí každý jedinec něco svého a pro každého znamenají něco jiného. Každý člověk si interpretuje rituály odlišně. „*Nedostatek emické interpretace rituálních symbolů, tedy jejich interpretace uvnitř příslušného společenství, sám o sobě nezpochybňuje snahu hledat korespondence mezi rituálním jednáním, sociální strukturou, mýty, náboženskými přesvědčeními a tak dále, ale měl by upozornit antropologa na možnost, že jednání samo, nikoli jeho symbolický význam může být pro účastníky hlavním tématem.*“ (Bowie 2008: 152)

Rituál má také morální funkci. Nedodržíte-li dané rituály, komunita vás odsoudí (někdy i doslova⁸) a nesete patřičné následky. Rituál se zdá být jakousi ideologií, jak píše Bloch, „*důvod, proč rituál plní svůj ideologický úkol, spočívá v tom, že v jádře nese jednoduché a obecné poselství, které se dá nově použít na takřka jakýkoli typ dominance.*“ (Bloch 1986: 195) Skrze toto své poselství zprostředkovává rituál svou moc.

Musíme si též uvědomit, že zde bude s největší pravděpodobností existovat určitá hierarchie či dominance a podřizování jistých rituálů. Nedodržení některého z nich se bude „odpouštět“ asi více než u jiného. Rituál lze vnímat jako určitou formu sociální kontroly, pomocí níž se systém uvnitř kultury samoreguluje. (Bell 1992) Jednoduše řečeno – provozujete-li rituály a děláte-li je správně, komunita vás bude přijímat. A pokud je neprovozujete „pořádně“ či dokonce vůbec, tak vás komunita odmítne. Čili chcete-li být její součástí, musíte rituály znát a správně je praktikovat. I v tom tkví moc rituálů. Rituál je možné brát dokonce jako strategickou formu *manipulace* kontextu. Tím je myšleno mimo jiné to, že na jedince rituál působí jakousi silou – raději se podvolím rituálům, než abych se dostával do konfliktu s komunitou. (tamtéž) V rituálech se ovšem normy a hodnoty, které, jak se může zdát, *musím* uznávat, *stávají* něčím *příjemným*, jsou naplněny emocemi, jež jsou zpravidla pozitivní. Je tedy

---

⁸ Tím teď nemyslím pouze soud na základě nedodržení zákona, ale např. *myslivecký soud*, který se koná v případě porušení některých zásad myslivosti či neuposlechnutí mysliveckého předsedy (o tom viz dále)

třeba tuto sociální kontrolu brát spíš s nadhledem a méně dramaticky než jako formu manipulace. Sama Bellová se spíše přiklání k tvrzení, že „*rituál jakožto sociální kontrola bude efektivní pouze v případě, že si tato kontrola může dovolit být spíše volnější.*“ (Bell 1992: 222) Tím, jak rituály legitimizujeme, na nás zpětně působí svou silou. (Bendix in Bell 1992) Praktikovat je pak už víceméně vlastně musíme, jelikož je uznává většina komunity. Můžeme se sice vzepřít a odmítnout vykonávat rituály nebo činnosti v komunitě se praktikující. Pak je ale nasnadě, že členové této komunity k nám budou podle toho přistupovat. „*Každá moc implikuje potenciál pro boj nebo konfrontaci. Konfrontaci, kterou si její účastníci myslí, že mohou vyhrát, ačkoliv nemohou.* (Bell 1992: 201) „*Rituál je strategická hra moci, dominance a rezistence.*“ (tamtéž: 204)

Buď rituál praktikujeme, jelikož jím sledujeme nějaký cíl mimo rituál jako takový, anebo v něm hlubší smysl nevidíme. To ovšem neznamená, že v něm původně nebyl. Jestliže současní účastníci rituálů aktuálně nevědí, proč ho praktikují, pak je dosti možné, že jeho původní smysl se vytratil a zůstal jen samotný rituál. Samozřejmě to také ale neznamená, že pokud tento smysl určití jedinci neznají, že nutně neexistuje. Jen to poukazuje na to, že rituál samotný je důležitější než jeho praktický smysl, který zůstal buď neznámý, či se opravdu ztratil úplně. Jak jsem již zmiňoval, rituály by měly mít nějakou funkci. Je tomu tak ale vždy? Funkce může být i to, že rituál prostě jen je. Pak by jeho funkce mohla být ve zmiňovaném vytváření solidarity v dané komunitě. Bellová píše dokonce, že „*sociální solidarita je cíl jakéhokoliv a všech rituálních mechanismů.*“ (Bell 1992: 187) Jsou si účastníci rituálů vůbec tedy nějaké funkce vědomi? Je pravdou, že ne vždy si musíme být vědomi funkce a na efektu činnosti to neubere, jen to třeba tolik nevnímáme. Foucault říká, že „*lidé vědí, co dělají a proč dělají to, co dělají, ale už nevědí, co dělá to, co dělají.*“ (Foucault in Bell 1992: 108) Neboli lidé znají důvod toho, co dělají (význam), ale už ne často pravou podstatu (smysl). Trochu mi to připomíná vyprávění pana doktory Ryndy⁹, který s oblibou říká, že *medvěd ví, kde je med, ale neví, že ví, kde je med.* Takový medvěd zkrátka ví, že hledá med, protože má hlad, ale už nepátrá po hlubším smyslu svého konání. Někdy autoři (včetně často Bellové) ovšem mezi těmito pojmy (*meaning* a *sense*) nerozlišují vůbec či jen velmi nezřetelně. Některé typy rituálu jsou skutečně velmi sémanticky

---

⁹ Třída 6022 FHS UK v roce 2014

zatíženy – je podstatné, co se děje a jestli rituál plní svou funkci. Naopak se můžeme setkat s určitými rituály, které, zdá se, postrádají svůj význam zcela, tedy alespoň nyní. Bellová zmiňuje kupříkladu autora Fritse Stalla, který tvrdil, že „*védské rituály v Indii si uchovaly svou strukturu, ale pozbyly svého významu. Stala se z nich činnost pro činnost a tyto rituály se spíše podobaly hře než účinnému úkonu. Rituální představení může mít i nadále tu funkci, že zprostředkuje uchovávání hranice mezi jednotlivými kastami, aniž by symboly samy nějak souzněly s hlubšími významy pro účinkující.*“ (Stall in Bowie 2008: 156)

Lze slychat názor, že rituál má svůj základ v mýtu. Mýty se většinou obrací k prapůvodu. Velkým rozdílem mezi mýtem a rituálem je, že „*zatímco rituál specifikuje vztah účastníka rituálu k tomu, co se během rituálu provádí, mýtus toto nečiní: člověk může recitovat mýtus, aniž by mu sám věřil, ale nemůže se účastnit rituálu bez toho, že by mu věřil nebo byl alespoň přesvědčen o své oddanosti k němu.*“ (Bell 1992: 186) Co má ale společného rituál a mýtus a může být významné, je symbolismus. Některé rituály v sobě mohou zahrnovat metaforu či metonymii. V myslivosti lze pozorovat symbolismus na mnoha místech, např. v jejich mluvě. Typickým příkladem jsou části těla různých zvířat, které jsou pojmenovávány tak, že symbolizují funkci, již zastávají. Mnohdy je tedy dokonce i pro laika možné odhadnout, co který výraz označuje (př. světla pro oči, slechy pro uši, běhy pro nohy apod.¹⁰). Zmiňujeme-li jazyk, bylo by možné na tomto místě poukázat i na takové autory jako je Ferdinand de Saussure, který tvrdí, že „*jazyk je společenský jev: rodíme se do jazyka či jazyků, které existovaly před námi a kterým se učíme jako děti. Takový jazyk můžeme inovovat a individuálně k němu přispívat, ale ostatní nám porozumějí, jen dodržujeme-li pravidla tohoto jazyka existující už před námi.*“ (Saussure in Bowie 2008: 286) Z této citace si můžeme vzít to, že ač se např. myslivecké mluvě myslivci většinou neučí jako děti a tento jazyk si osvojují až v průběhu učení se myslivosti, pravdou zůstává, že je nutné se tento jazyk naučit, umět ho správně užívat a především ho používat. Pokud před myslivcem například mluvíc o zvěři použijete slovo *krev* namísto výrazu *barva*, s největší pravděpodobností vám samozřejmě rozumět bude, ale přinejmenším si o vás bude myslet své. A pokud o vás ví, že jste myslivec a neužili byste slova *barva*, hovoříte-li o krvi zvířete, pak je dost možné, že vás bude považovat za naprostého hlupáka, ignoranta

---

¹⁰ Viz část o Myslivosti

a vůbec se s vámi dále bavit nebude. Pokud byste měli v plánu mluvit takto „nemyslivelycky“ nadále, velmi pravděpodobně vás taková společnost vůbec nepřijme a naprosto vás odsoudí jako nepravého myslivce, který zřejmě ani nemůže mít lovecký lístek, s myslivostí nemá vůbec nic společného a mezi myslivci nemá co dělat. (Tripes 2012) Je tedy nutné jazyk používat správně, ač jsou inovace do určité míry přípustné. Je zapotřebí si ale uvědomit, že jazyk dané kultury v ní existoval ještě před tím, než jsme se její součástí stali my a je třeba pravidla takového jazyka znát a především je respektovat. Myslivec se musí jazyk svého „oboru“ naučit, nerodí se s ním. Stejně jako se musí dítě učit jazyku svého národa. Ač se mnohá slova dají domyslet a lehce zapamatovat, výrazů v myslivecké mluvě je opravdu velká spousta a není vždy úplně snadné se v nich rychle zorientovat. Některé jsou snazší na zapamatování, jiné ani dlouholetí myslivci sami pořádně neovládají. Je to způsobeno také tím, že v častých případech pro tentýž jev je jiný název u různých druhů zvířat. Některé z nich se dokonce užívají i v řeči běžného člověka, který s myslivostí nemá vůbec nic společného, zkrátka se v češtině ujaly a je zajímavé zjistit, že vlastně pocházejí právě od myslivců. Zabývat se tedy samotnou mluvou by mohlo být teoreticky klidně i na další diplomovou práci, která by rozebírala například vztah mluvy myslivců vzhledem k jejich rituálům. V myslivecké mluvě je tedy pravděpodobně možné pozorovat spojitost s mysliveckými rituály stejně jako je tomu například u odívání (zelená barva jako symbol pro spojení s přírodou).

V této celé kapitole o rituálech je vidět, jaké všechny funkce rituál může mít a jak je jeho důležitost nezanedbatelná. Já se ve své práci budu zabývat rituály mysliveckými a na nich budu mimo jiné dokazovat tuto důležitost právě pro myslivce a současně se pokusím co nejlépe nastínit povahu těchto rituálů a jejich souvislostí. Zároveň se budu snažit objasnit způsob, jakým myslivci rituálům rozumí a co pro ně znamenají.

Závěr:

„Rituály zdaleka nejsou pouhým vedlejším projevem, jsou naopak pro lidskou kulturu zásadní.“ (Bowie 2008: 178) Jak jsem snad dostatečně vysvětlil, rituál není jen nějaký nadbytečný produkt lidské civilizace, je její velmi důležitou částí, jejíž jsme

součástí my všichni, ať už ve větší či menší míře. Rituály jsou osobní, které provádí každý z nás po svém, ale také především společné, jež jsou dány kulturou, respektive komunitou, do které se zapojujeme. Ty můžeme více či méně uznávat a ctít jejich pravidla, ale musíme být připraveni na to, že každý takový náš přístup k nim bude mít své důsledky. Chceme-li být plnohodnotnými členy dané komunity, je nutné udržovat její řád, a tedy i rituály, které taková komunita má. Je nesporné, že rituály jsou pro nás velmi významným prvkem našeho života, ač na ně lze pohlížet z různých úhlů pohledu a každá kultura má své vlastní rituály, je třeba přijmout názor, že je lze popsat, studovat a vysvětlit, jelikož mají svá pravidla, funkce i mechanismy fungování.

2.1.3 Přehled dosavadních poznatků v oblasti lovu

Na tomto místě se budu věnovat hlavně empirickým výzkumům, které se nejvíce blíží mému zaměření. V krátkosti ale zmíním také studie jiného charakteru než je empirická studie, to proto, abych mohl čtenáři ukázat obecně prostor, ve kterém se toto téma pohybuje. Tato kapitola je strukturována podle přibližné geografické vzdálenosti dané studie, tedy od těch, které jsou od ČR nejdále až po ty, které se blíží nejvíce českému prostředí. Což zároveň odpovídá velmi často i logice vzdálenosti od mého tématu (avšak ne vždy, samozřejmě i na Novém Zélandu se může objevit výzkum, který se mému tématu svým charakterem blíží, myslím tím tedy blízkost mého tématu ve smyslu myslivosti, kterou se já přímo zabývám). Studie, které byly provedeny od České republiky nejdále, se zároveň tedy často mému zaměření poměrně vzdalují. Začnu proto v zemích Afriky a Nového Zélandu, Jižní Ameriky, USA a Kanady, poté se přesunu do Evropy. V Evropě budou studie představeny v různém sledu. Obecně ale platí, že ve střední Evropě jsou tato témata velmi ojedinelá. Lze tak vysledovat podobnost v severských státech jako je např. Finsko či Švédsko, dále také Rusko. Zmíním taktéž Anglii a nakonec již České republice geograficky bližší země jako je Maďarsko. Následně pouze v krátkosti zmíním další oblasti, ve kterých se toto téma probírá, jako jsou například webové stránky týkající se lovu, ale také neodborné české a zahraniční časopisy. Další kapitola se pak věnuje celá *Myslivosti*, tedy již konkrétně podmínkám, které jsou charakteristické právě pro ČR.

To je tedy řazení prací v následujícím textu, nebral jsem pak v úvahu chronologické řazení podle roku publikování, nicméně snaha byla o získání co nejnovějších materiálů. Jsou zde tedy jen takové, které byly vydány v posledních přibližně 20, ne více než 30 letech.

V roce 2004 byla provedena empirická studie na Novém Zélandu, zabývala se praktikami při lovu, významu lovu pro lovce a morálním statutem zvířat. Pomocí etnografických technik a rozhovorů autor zjišťuje, jaká etická kritéria novozélandští lovci při lovu uvažují. Lovci, se kterými byl proveden rozhovor, měli dvouleté až třicetileté zkušenosti z lovu. Zaměřoval se hlavně na takové lovce, kteří loví spíše pro maso než pro trofeje z lovu. Ze studované literatury totiž zjistil, že existuje signifikantní rozdíl mezi těmito lovci ve vztahu a přístupu k loveným zvířatům. Všichni zkoumaní respondenti pak byli muži, jelikož mezi lovci na Novém Zélandu se ženy vyskytují jen velmi zřídka, jak autor píše. Dospívá k závěrům, že tito lovci k lovu přistupují v určitém etickém smyslu a že lov je mnohem komplexnější záležitost než čistě jen zabíjení. O samotné zabíjení lovcům jde také, mají zároveň ale jisté morální zábrany a jsou zde určitá pravidla, která lovci musí dodržovat. Zároveň však poznamenává, že lov je v centru pozornosti především těch výzkumníků, kteří se zabývají sportem. Zároveň poukazuje na fakt, že to je právě to, jak je lov obecně brán. Dokonce ho nazývá „krvavým sportem“ a zmiňuje, že se vede obecně spor o tom, zdali je možné zabíjení zvířat brát jako sport. Nejhluběji se pak ale zabývá etickými perspektivami lovců při lovu.

Za povšimnutí pak stojí, že výzkumník ve svém výzkumu sám lovil se zbraní. Popisuje, že velkou část lovu je nejdříve vyhlížení zvěře pomocí dalekohledu a mapování, kde a jak se zvěř pohybuje. Lovci tedy stojí na jednom místě a vyčkávají. Výzkumník se snažil zapojovat do veškerých aktivit, které lovci prováděli. Tímto způsobem se více přiblížil realitě, kterou lovci sami prožívají. Bylo-li tedy například třeba stáhnout těžké zvíře k autu, nabízel hned svou pomoc. Jak sám říká, považuje takový postup za oprávněný, jelikož se tak více sblíží nejen s realitou lovců, ale s lovci samotnými.

Během svého výzkumu zjišťuje, že mnohým lovcům pak nejde jen o to, aby zvíře zabili. „*Lov samotný je komplexní souhrn činností a vyžaduje mnoho dovedností.*“ (Gibson 2014: 457) Záleží pak hodně i na vašich schopnostech zvíře vypožorovat, stopovat, rozpoznat atd. A nejde pak jen o střelbu samotnou. Důležitým zjištěním je i to,

že zřejmě žádnému z lovců, se kterými se během svého výzkumu setkal, nešlo o to, aby zvíře trpělo. Naopak se spíše snažili, aby se něčemu takovému předcházelo. Žádnému z nich pak nedělalo vyložené potěšení samotné zabití zvířete, ale shodovali se, že s tím je nutné se zkrátka smířit, že to samozřejmě k lovu logicky patří. Ve své studii popisuje také ve stručnosti vývoj lovu na Novém Zélandu a hovoří o tom, že v poslední době došlo k velkému posunu přístupu k lovu hlavně díky technice. Dnes je celkem častým fenoménem například lov z helikoptéry. Tento způsob lovu je podle autora velice oblíbený hlavně u amerických a evropských lovců, kteří na Nový Zéland přijíždějí. Ostatně to jsou také v těchto končinách nejčastější zájemci o lov. Přesto i při takovémto lovu jde spíše o efektivitu lovu než o „zábavnější“ zabití. Lovcům jde skutečně spíše o to, aby měli ze zabitého zvířete co největší užitek, když už ho tedy zabijí. Smrt, která zvířete přinese bolest a ještě třeba ani není pak dobře použitelné (např. při nesprávné střelbě, tzn. třeba příliš zblízka), je zbytečná. Takováto střelba, která nepřinese žádný užitek a její jediný výsledek je utrpení zvířete, je pak považována za porušení etického principu lovu. Jeden z respondentů vypověděl Gibsonovi toto: „*Důvod, proč loviš, je důležitý. Jestli jsi tam jen proto, abys zabíjel věci, je s tebou něco v nepořádku. Lidé loví z různých důvodů, trofeje, maso nebo cokoliv, ale ne za účelem zabíjet. Lov zabíjení zahrnuje, ale zabíjení není lov.*“ (Gibson 2014: 462)

V Africe byl proveden výzkum, který byl publikován v roce 2005. Zaměřoval se na ilegální lovy v oblasti Národního parku Serengeti. V této oblasti (stejně jako v mnoha dalších oblastech v Africe obecně) není pytláctví neobvyklým jevem, jelikož v okolí parku žije velké množství chudých obyvatel, kteří se tímto způsobem přizívují. Studie se zaměřuje na zjišťování důvodů pro lov a jeho důležitost pro jedince, kteří tuto činnost provozují. Pomocí rozhovorů s 590 lidmi v osmi vesnicích poblíž hranic Národního parku bylo zjištěno, že kromě zajištění přísunu potravy a peněz má lov také další význam, a to sice kulturní. V poslední je době se zdá, že role, kterou v místních komunitách lov hraje, je velice významná pro udržování solidarity v těchto komunitách. Někdy má lov dokonce větší význam z tohoto hlediska a předčí tak původní smysl – zajištění rodiny z pohledu jídla a financí. (Kaltenborn, Nyahongo, Tingstad 2005)

Výzkumy týkající se lovu v jižní Americe sice existují, pokud se však zaměříme na rituály a tradice s těmito lovy spojené, objevujeme zpravidla hlavně rituály obětování ulovených zvířat a podobně. Ovšem i zde nalezneme jisté podobnosti v některých

bodech s loveckými rituály jinde ve světě. Zmíním zde z této oblasti jen jednu studii pro ilustraci. Týká se způsobu lovu a rituálů v Mexiku, ve státě Quintana Roo. Výzkum pochází z roku 2015 a byl proveden na kultuře Mayů. Jeho hlavním zaměřením je způsoby spojené s obětováním ulovených zvířat bohům, přičemž tyto oběti mají lovcům zajistit úspěchy při dalších lovech a dostatečné množství zvířat. Jedním z hlavních loveckých rituálů je *Loojil Ts'oon*, který se provádí po každém lovu, aby si lovci bohy udobřili a aby bohové zajistili dostatečné množství zvířat i při lovech nadcházejících. Jsou zde ale i další zajímavé rituály, mezi nimiž by stálo za zmínku například očištění zubů zvířete, tyto zuby se pak vrací zpět na místo, kde byla zvěř ulovena, aby mohla získat nový život. Posmrtný život tedy v těchto kulturách hraje velkou roli. Skrze tyto rituální činnosti po smrti zvířete (jako právě např. navrácení zubů zpět do přírody) je zajištěn jakýsi koloběh života. Pokud tito lidé věří, že dodrží-li daný rituál, bude zvířeti život navrácen a zrodí se znova, pak je zde zachována rovnováha, jakási perpetuita života. Z tohoto hlediska je zabití zvířete legitimním aktem, dané rituály se ovšem musí dodržet přesně podle pravidel, která jsou stanovena. Co považuji u této studie já osobně za zajímavé je také metodologický postup. Nejprve byly dva takové rituály natočeny a tyto materiály byly pak pouštěny aktérům, kteří se ho zúčastnili. Následně s nimi byly prováděny rozhovory. Tato metoda byla také doplněna pozorováním dalších rituálů. (Santos-Fita 2015)

Přesuňme se nyní již do nám bližší kultury severní Ameriky, tedy USA a Kanady. Jako první představím kvantitativní výzkum z New Yorku starý 11 let. Studie srovnává především ekonomické a sociální aspekty lovu. Jak tvrdí, jdou odpůrci lovu, kteří ač chápou, že lov je důležitý pro ekonomiku země, nevidí už však další rozměr této činnosti, a to právě sociální. Lov je v Americe a Kanadě velmi populární činností, je však tlak z různých stran na jeho omezení. Odpůrci lovu pak přehlížejí to, že lov může být důležitým prostředkem spojení mezi lidmi, slouží kromě ekonomických cílů také jako určité sociálně-kulturní pojítko. V USA je pak lov právě podstatnou součástí této kultury a jako takový hraje významnou roli. Výzkum se zaměřuje na sociokulturní aspekty lovu a říká, že pro některé lidi a třeba i celé rodiny nebo další sociální skupiny je lov způsob života. Dále předkládá zjištění, že ve zkoumaných státech napříč USA bylo identifikováno přes 80 tradic spojených s lovem, které mají tendenci zanikat. Také poukazuje na fakt, že dostupná literatura se zmiňuje hlavně o tradicích, které praktikují domorodé národy, ale už dramaticky méně literatury je k dispozici o tom, jak tyto

tradice praktikuje „moderní“ část obyvatel USA a hlavně pak o tom, že tyto tradice upadají. Tento zánik je způsobován hlavně ze strany organizací, jako jsou například spolky pro ochranu zvířat. Autor ve výzkumu vyjadřuje obavy, že pokud nebudou tradice zachovávány, nebudou pak ani předávány dalším generacím a dojde k jejich naprostému vymizení, čímž zmizí i kulturní dědictví, které získáváme po našich předcích. Jeho cílem je pak taktéž zjištěné výsledky využít pro management zvířat v divoké přírodě. Zároveň vyzývá, aby byly provedeny další výzkumy, které na tento jev upozorní a které zároveň vyzdvihnou důležitost loveckých tradic pro kulturu (nejen) lovectví. (Brown, Decker, Enck 1995)

Další výzkum z USA hovoří o tom, co lov je a co už se za lov považovat příliš nedá. Článek rozlišuje mezi lovem a střelbou. Za lov považuje takový lov, který není pouze pro zábavu. Pak ale existují lidé, které nazýváme sice lovci, ale oni si chodí zkrátka jen zastřílet. I proto dochází k tomu, že „*výsledkem je, že někteří lidé jsou proti ‚lovu‘ a někteří pro ‚lov‘, ale ti lidé nemluví o té samé věci.*“ (Wood 1997 :1) Existují zákony, které musí dodržovat všichni lovci. Pak jsou ale další pravidla, která pak sice v zákoně vysloveně napsaná nejsou, někteří jedinci je ale přesto dodržují. Jsou to taková omezení jako například, že „*tradice lokální etické etiky říká, že pernatá by se neměla střílet na zemi, nýbrž by se měla nejdříve ‚zvednout‘, aby letěla a pak teprve střílet.*“ (tamtéž: 6) Další etickou zásadou by mělo být i to, že nebudou lovci používat příliš moderní technologie, aby měla zvířata alespoň nějakou šanci (příkladem je helikoptéra či letadlo). Tyto zásady ovšem ne všichni dodržují. Je pak nutné rozlišovat omezení, která jsou dána zákonem a ty, které určuje individuální etika každého lovce a také místní tradice. V USA například není zakázáno lovit v noci některá zvířata se světlem, ovšem to etika lovu nedovoluje, zvěř má tak totiž minimální šanci. „*Základ lovu by nikdy neměl být pouze o zabítí zvířat.*“ (tamtéž: 6) „Etičtí“ lovci pak reagují stejně negativně na ty „neetické“ jako lidé lov nepraktikující na lovce obecně.

Dnes již lov není o přežití lidí, tedy pouze kvůli masu. Kdyby byl, byly by používány ty nejefektivnější způsoby, jak zvíře usmrtit. A lovec by pak pravděpodobně méně ctil etické zásady, jelikož by se potřeboval primárně nasytit. Jelikož ale přežití není hlavním důvodem pro lov, není nutné ulovit za každou cenu. Co je ale důležité, je právě dodržování určitých morálních zásad. *Lov je kulturní rituál, který je spojený s významem.*“ (tamtéž: 7) Lovec a lovená zvěř mají mezi sebou určité spojení. Toto

spojení si ovšem mnozí lovci ani neuvědomují, a tak pro ně není jakkoliv podstatné. Je pak nasnadě, že takoví lovci žádné morální zásady nectí. Důležité pro etické lovce je především ochránění celé populace daného zvířete, nikoliv už pak tolik zvíře samo. To je něco, co odpůrci všech lovců nechápou. Nerozumí tomu, jak mohou lovci zabít něco, co milují. *„Odpůrci lovu se soustředí na individuální zvíře a lovec se soustředí na populaci (lovec obdivuje a respektuje, co zabíjí). (tamtéž: 7) Stephen provedl v třetí čtvrtině 20. století dva výzkumy. První kvalitativní výzkum týkající se vztahu lovců a odpůrců lovu ke zvířatům. (Stephen 1978) Postoje respondentů z tohoto výzkumu propojuje s jeho dalším výzkumem, tentokrát kvantitativního rázu. (Stephen 1988) Tento další výzkum se týká motivací lovců a odpůrců lovu. Autor výzkumů říká, že v ideálním případě by lov měl být akt uctívání, posvátný rituál, který spojuje lidi a přírodu a zároveň zdůrazňuje jejich absolutní závislost na ní. (Stephen 1988) Toto je pouhým „střelcům“ ovšem jedno, je nutné si proto nutné rozlišovat mezi motivacemi pro lov u jednotlivých účastníků lovu. Zatímco pro střelce je nejdůležitější samotné zabití, pro lovce jsou během lovu důležité i další aspekty a pokud se poštěstí a zvíře se skolí, je to jen jakýsi bonus navíc. „Člověk nepotřebuje zabít, aby mohl lovit. Stejně jako nepotřebujete dát gól, abyste si dobře zahráli fotbal. Můžete odstranit branky¹¹ buď lovu nebo fotbalu a stále zachovat integritu dané činnosti. Branky jsou základní součástí, ale potěšení je v té aktivitě.“ (tamtéž: 35–36) Pokud jdete na lov krocánů, není hlavním cílem zabít krocana nebo jich zabít co nejvíce. Lidé si myslí, že pokud jdete na lov krocánů, jdete je zabíjet. Ale takoví lidé se mýlí, nejdete zabíjet krocany, jdete lovit krocany. A v tom je zásadní rozdíl. „Dnes již neexistuje nutnost zabíjet krocany, ale ta touha v lidech zůstává. Dnes člověk loví pro čistou radost z lovu.“ (tamtéž: 38)*

Jiná studie také zdůrazňuje významy lovů pro společnost. Výše byla probrána motivace a důvody pro lov jednotlivců, je však také nesporný obecný význam lovů pro společnost jako takovou. A ten je právě hlavně ekonomický. Článek hovoří o tom, že jen v USA je každoročně za lovy utracena miliarda dolarů. Z té jde mnoho finančních prostředků právě na ochranu zvířete. Té, která ochranu potřebuje. Neopomenutelný je ale i fakt, že lovci přispívají k udržení rovnováhy v ekosystémech. A to především tam, kde lovené zvíře chybí přirozený predátor, který by ji lovil. Autor popisuje zajímavý příběh, kdy se procházel po louce a stanul před jabloní, na které spatřil jablko. Pomyslel si, že

---

¹¹ Z angličtiny „goal“ může být přeloženo jako cíl nebo branka

má dvě možnosti – buď jablko utrhne a sní, nebo ho tam nechá, jablko spadne a shnije. Nic to ale každopádně nezmění na tom, jestli na stromě bude jablko i příští rok. Co je hlavní je to, aby byl zdravý strom. „*Lidé ze spolku pro ochranu zvěře se starají o jablko, zatímco my lovci se staráme o jabloně.*“ (McTee 1990: 25 in Wood 1997) Myslím, že tato metafora je jasná.

Na lov v Americe provedl výzkum v roce 2003 také Dizard. Podobně jako předchozí studie on sám jako lovec říká, že lov veverek je výzvou, zatímco jejich střílení ne. Tím má na mysli různé techniky, které lze při lovu použít. Tedy pokud například nalákáme nějaké zvíře do připravené pasti nebo třeba na jídlo a v takové chvíli bezbranné zvíře střelíme, prostě jsme ho pouze usmrtili, nikoliv ulovili. Je tedy potřeba vnímat mezi tímto rozdíl. Jak sám říká, bohužel mnozí američtí lovci zde žádný rozdíl nevidí. A tak dochází k tomu, že v zemi, kde zbraň má téměř každý a neváhá ji použít, se často zvíře nebere jako živá bytost, nýbrž jako součást zábavy lovu. Není výjimkou, že mnozí již mladí Američané si s dovršením dospělosti (tedy 21 let) ihned kupují zbraň. Nezřídka oslavou (nejen) těchto narozenin je pak rituální přechod v dospělého muže – kamarádi pronajmou džíp a vezmou si všichni zbraně se zaměřovači a světly a jedou v noci na lov. Ovšem ten probíhá tak, že parta dosti pije, jezdí s džípem po lese a střílí na vše, co se pohne. Tito lidé sami sebe nazývají také lovci.

Mnohé texty v prostředí Kanady a USA se pak zabývají především tím, jaké zásady by měly dodržovat lovci, aby nezranili sami sebe nebo jiného lovce. Tyto bezpečnostní zásady jsou pak nejčastějším tématem publikací o lovu.

Jak je vidět, i různě po světě vnímají lovci etické aspekty chování při lovech. Někdy se pak do tohoto lovu promítá i úcta k lovenému (a ulovenému) zvířeti. Jsou však i lovci, kteří tento pohled na lov nesdílí. Jde jim čistě jen o zábavu. Adrenalin zažívají jistě i etičtí lovci, ale ti lovci, kterým jde pouze a jedině o samotný adrenalin a požitek ze zabití, nemají s lovem jako takovým zřejmě vůbec nic společného. Jsou to střelci užívající si pocit ze střelby na zajímavý cíl. Na tom, co se se zvířetem po výstřelu stane, jim už prakticky nezáleží. Pokud mluvíme o lovcích, kteří respektují zákony přírody v tom smyslu, že uctívají nejen právo, ale i určité morální zásady, těmto lovcům pak často nejde pouze o střelbu a ulovení zvířete. Jde jim o komplexní souhrn činností a pocitů, které jim lov přináší. V každém případě se snaží, aby lovená zvěř netrpěla a aby

měli možnost z takového úlovku využít pokud možno co nejvíce. Nicméně tyto studie hovoří spíše o etice lovu, konkrétní rituály prováděné se zvěří jsou typické spíše pro domorodé kultury.

Narativní přístup v kombinaci s polostrukturovanými rozhovory a pozorováním využívá výzkum provedený na území USA a Evropy, který tento přístup zároveň doplňuje syntézou analýzy dokumentů. Tento dlouhodobý výzkum začal v roce 1977, kdy původně začal jako kvantitativní výzkum pomocí techniky dotazníků, většina dalšího zkoumání pak probíhala zmiňovanými kvalitativními technikami, publikován byl v roce 1991. (Marks 1991) Zaměřuje se především na významy zvířat pro lovce, jak lovci zvířata vnímají a co pro lovce znamená lov. Zjišťuje určitý posun v myšlení lovců od začátku jeho výzkumu oproti současné době (tedy době na konci výzkumu). Tvrdí, že dnes je lov projevem maskulinity lovců. Skrze lov si často lovci dokazují, že jsou opravdovými muži. To v sedmdesátých letech nebylo zřejmě až tak podstatné. Důvodem je snaha o emancipaci žen. Žena a muž jsou dnes v mnohém na stejné úrovni, muži mají proto často potřebu si své mužství dokazovat. „Lovec“ je v každém muži zakořeněn, lov má v genech. To je častým důvodem, proč jde mnohým lovcům čistě jen o zabítí zvířete, lítost nad smrtí zvířete by pak mohlo být považováno za projev slabosti. Naopak zabítí je důkazem síly a převahy nad zvířetem, potažmo vlastně nad přírodou samou. „*Lov je o síle.*“ (Marks 1991: 7) Tento jev je pak pozorovatelný v USA, ale i v Evropě. Z Caroliny (a několika dalších okolních států), kde byla provedena hlavní část výzkumu se výzkumník po nějaké době přesunul do UK, konkrétně do Anglie a hlavně pak do Skotska. Jak píše, v těchto zemích je velice častým soudním sporem sousedské rozepře o tom, zdali měl ten či onen soused právo na to střílet vaše zvíře, které mu pobíhalo po zahradě. Stejně tak je častá msta mezi lovci právě odstřel zvířete, které se pohybuje na vašem území. Takovéto „vyřizování si účtů“ je celkem běžné i v USA. (tamtéž) Je zde tedy velmi silná až polární dichotomie, kde etika lovu pro některé lovce představuje hlavní zásadu, jiným tato nepsaná morální pravidla nic neříkají a řídí se pouze tím, co říká zákon (a někdy ani tím ne) ve smyslu co není zakázáno, je dovoleno. Zabítí zvířete je pak pro ně pouhou hrou, ovšem hrou bez pravidel.

Toto chování není pro muže atypické zřejmě po celém světě, velmi zřejmé je pak ale právě v USA a Kanadě. Takto o lovu jako o testosteronové zábavě dokazující si vítězství člověka nad přírodou hovoří článek o lovu lukem a šípem v severní Americe.

O co pak takovému lovcovi jde především je kromě zábavy při lovu i nějaká ta trofej jako suvenýr, kterou si bude moci odvézt domů a pochlubit se s ní. Doporučení, která se pak dočítáme, zní např. „*Colorado má dobrý mix trofejových jednotek*“ a „*Pokud si chcete odškrtnout býka, v Coloradu k tomu naleznete jedinečnou příležitost.*“ Myslím, že už samo o sobě použití slova „jednotka“ mluví za vše (i když ono mluvíme-li o „kusech“ zvěře, asi to vlastně není až o tolik lepší). (2015-2016 Bowhunting North America 2015)

V článku autora Fensona „*10 tipů pro úspěšného zabijáka s polní kuší*“ se dozvídáme, jak co nejefektivněji postupovat, abychom vytipované zvíře zabili požadovaným způsobem. Článek nám nabízí taková témata, jako jsou „Zásady správného střelctví“, zároveň se můžeme dočíst, „jak správně praktikovat na 3-D terčích“ nebo jak používat různá zařízení na odhad vzdálenosti terče, jak správně zaměřovat tak, aby střela (v tomto případě šíp) zasáhl cíl s naprostou přesností. Taktéž zde nacházíme praktická doporučení na oblečení, které je vhodné přizpůsobit danému terénu a počasí a že je nicméně důležité to stejné oblečení nosit i při předchozím tréninku, jelikož je nutné si na něj zvyknout. Zkrátka tipy a triky, jak lovit. Pokud je zde nějaká zmínka o zvířeti, je to vždy jen v kontextu toho, jak jej co nejefektivněji zabít. Efektivním zabitím pak rozhodně není myšleno šetrné k zvířeti samotnému, ale vlastně spíš k lovcovi. Tedy tak, aby se příliš neuhnal (např. kapitola „Dostatečně odpočívejte“ nebo „Podporujte svá záda“), aby se předem dostatečně připravil (zmíněným cvičením a vhodnou přípravou na konkrétní lov) atd. (Fenson 2015)

V jiné publikaci se zase dozvíme, jak „dostat co nejvíc z našeho lovu na losa – ať už jsme začátečníci či zkušený lovcí“. Zde konečně čtu slůvko „etické“. Je to v tom kontextu, že s častým procvičováním střelby se zlepšují vaše, cituji, „zabijácké dovednosti“, a tedy se budete více a lépe strefovat. Samozřejmě nejde tolik o to, že postřelená zvěř se následně trápí. Ale o fakt, že takovou zvěř jste prostě neskolili, ač byl cíl zasažen. Velmi často opakovaným spojením je v tomto článku „efektivní zabití losa“. Tedy opět – jak je dobré se soustředit, jak správně zacílit tak, aby se vám netřásl ruce, jak se na lov předem připravit a jak je důležitá fyzická a mentální zdatnost. Pravdou zůstává, že velice populární je lov s lukem a šípem, o kterém tu byla vlastně celou dobu řeč. Což by se mohlo zdát, že zvířeti dává alespoň do jisté míry šanci. Asi větší, než pokud bychom na ni šli s kulometem. Ovšem dnešní moderní luky se od těch

středověkých už liší velmi a moderní technika, kterou je každý takový lovec dnes většinou vybaven, zvířeti příliš šanci navrch nedává. (Ruggeri 2015: 74)

Lov je velmi často popisován jako sport. Dnes již dávno neplatí, že kdo nepůjde na lov, nebude mít večer co k jídlu. Dnes je lov výsadní zábavou hlavně bohatších vrstev společnosti. Abyste mohli lovit, musíte mít kromě mnoha zkušeností také patřičné vybavení. Licence, kterou k lovu musíte mít, také něco stojí. Přesto jen v severní Americe se nakupuje každoročně přes 16 milionů loveckých licencí. Většina dnešních lovců neloví kvůli tomu, aby nakrmili či ošatili sebe a své rodiny. Dělají to z čirého potěšení, jež jim lov přináší. Luky a šípy, které jsem zmiňoval výše, se každopádně dnes již stejně příliš nepoužívají. Pokud je takový střelec užívá, je to spíš z toho důvodu, že si chce hon trochu ztížit a udělat ho zajímavějším. Způsobů, jak zvíře ulovit, je hned několik stejně jako zbraní, které pro to lze použít. Kromě luku se nám nabízí široká škála možností různých typů zbraní, které můžeme při lovu užít.

Sexton provedla výzkum snažící se o profilování lovců. Dnes je zvyšující se trend hlavně na trofejovou zvěř. Jsou i trofejové výstavy, kde svůj „kousek“ můžete předvést a třeba i vyhrát cenu. Nejčastější trofejí je paroží, proto nejžádanějším zvířetem na lov je jelen, los a popřípadě i sob. Při odstřelu těchto trofejových, tedy i zdravých a silných jedinců (podle trofeje se totiž dá určit právě stav zvířete) se nehledí na to, že to jsou právě ti, kdo by měli ve stádu zůstat. Bere se to zkrátka tak, že jsou již staří, a tím pádem je vysoce pravděpodobné, že svůj „dobrý“ gen již stihli předat. Jejich odstraněním se tak uvolní prostor pro mladší generaci.

Dalším trendem je v dnešní době snaha lovců o skupování pozemků a jejich ohrazování. V češtině se těmto územím říká *honitby*. To je takové území, kde jeho majitel (či nájemce) může lovit zvěř dle vlastního uvážení. Samozřejmě i na něj se vztahují zákony. V některých zemích dokonce velmi přísné (například stanovují plány odstřelu zvěře, které musí majitel takového území dodržet). Avšak benevolence je zde poměrně značná, vidět je to pak právě v USA, kde si majitelé takových honiteb mohou dělat prakticky téměř cokoli chtějí. Naštěstí ale, jak se zdá, se o zvěř starají poměrně pečlivě i napřesrok. Jejich cílem je, aby měli jistotu, že budou moci se svým sportem pokračovat i do budoucna. (Sexton 2006)

Jedna věc se od minulosti změnila – a to sice zákon v tom ohledu, že dříve bývalo možné legálně prodávat maso či jiné produkty z lovu pocházející. Zákon se však změnil a dnes je lov brán striktně jako „rekreační aktivita“. Jedinou možností pro milovníky tohoto sportu pak je nechat se najímat jako lovečtí průvodci. Hovořím teď zase o podmínkách USA, je možné, že jinak je tomu v jiných zemích, jako je např. Afrika. (tamtéž) V každém případě je ale takový lov obrovským byznysem a zřejmě i velkým příjmem do státního rozpočtu. Tedy v to druhé můžeme alespoň doufat. (Sexton 2006)

V Kanadě a Africe je pak přístup lidí k lovu založený na velice obdobném přístupu. Ani zde již dávno neplatí staré pravidlo divočiny „zabij nebo zemřeš hladem“. V Kanadě je lov velice populární a dal by se dokonce považovat za součást této kultury. Dokazuje to výzkum provedený ve Vancouveru. (Manore, Miner 2007)

Všeobecně se má za to, že legálně lovit na tzv. poplatkových honech je stále lepší, než toto zakázat. K podobným závěrům dospívá v americké studii Bronner. To pak vede ve většině případu k nutnému odstranění přemnožené zvěře a dříve či později také k pytláčení. Oba tyto dopady zákazu poplatkových honů (či chcete-li – lovů) jsou velmi negativní. Přemnožená zvěř, která nemá možnost migrace (právě z důvodu ohrazení na určitém území) páchá škody, které jsou pro dané prostředí neudržitelné. Je pak nutné takovou zvěř radikálně redukovat, a to často pomocí velice nehumánních prostředků. Toto se praktikuje s oblibou právě v Africe, například v různých Národních parcích (častými hosty jsou zde pak právě Američané). Zároveň je zde mnoho pytláků, kteří samozřejmě na etiku lovu také absolutně nehledí a jde jim pouze a jen o získání kořisti. Je potom jedno, jakým způsobem toho docílí. Proto poplatkové hony, které jsou provedeny plánovaně a jsou předem připravené, ve výsledku přispívají k ekonomice dané země, a tedy v konečném důsledku i např. k ochraně zvěře a přírody vůbec. Zároveň je takový lov často mnohem humánnější než lovy, které jsou buď zakázané a nebo vynucené aktuální vyhrocenou situací. Pokud však mluvím o humánnosti, stále nelze hovořit příliš o úctě ke zvěři jako takové. Ale to už je samozřejmě pak na každém z nás, jak lov vnímá. Ve světě je běžné, že zvíře je bráno pouze jako cíl zábavy. Pokud

má tento sport alespoň nějaký pozitivní dopad např. právě pro ekonomiku, je možné ho ještě tolerovat.¹² (Bronner 2008)

Jak je z výše popsaného dobře vidět, ve světě se o myslivosti jako takové příliš nemluví. Rituály v lovu zahrnují, jak jsem ukázal, přípravu lovu (tzn. třibení znalostí a dovedností, koupě patřičného vybavení, střelba atd.), lov samotný (pohyb v terénu, zásady bezpečnosti, znalost prostředí apod.). Takový lov má pak často jediný cíl – zabít zvíře. Zřejmě tito lovci nechtějí záměrně ani to, aby zvíře trpělo. Ovšem stane-li se tak, existuje i mnoho lovců, kterým to rozhodně nevadí. Vždyť zvíře je jen pohyblivý 3-D cíl, který je nutné efektivně zasáhnout. V Evropě je to pak už trochu něco jiného. Ne ovšem všude. Například severské země mají v postoji k lovu v mnohém hodně společného s kulturou lovu v severní Americe. I zde je lov velmi populární především pro zábavu a samozřejmě právě i získané maso. Ve Skandinávii nebo v Rusku je pak velmi oblíbené medvědí maso. Jen pro úplnost uvedu jeden zdroj, který je sice velice starý, ale ukazuje situaci, jak na lov nahlíželi lidé dříve. „*Lov medvěda je oblíbenou zábavou jak ve ‚starém‘, tak i ‚novém‘ světě. V Evropě je pak spíše záležitostí čisté zábavy než čehokoliv jiného. V Evropě je ale toto zvíře loveno také za účelem oblíbeného jídla.*“ (Bear Hunting 1854)

---

¹² V Americe a Kanadě, stejně jako v Africe (kde ve finále stejně loví nejčastěji právě zmiňovaní američtí lovci) se pak přístup k lovu liší jen víceméně nepatříčně. Hovoříme-li o etice lovu, jde většinou o etiku spojenou s bezpečností lovců, všech zúčastněných a případných náhodných jedinců, kteří se mohou v okolí lovu pohybovat. Zvíře je bráno jako pohyblivý cíl, jako kořist. Za lovy se ovšem platí všude po světě velké peníze a je často velmi obtížné něco proti takovému obrovskému byznysu namítat. Lov je pak definován jako sport a drahý koníček, který je spojován s nevidanou zábavou a adrenalinem, který v běžném životě jen tak nenajdete. Zároveň si z lovu kromě zážitků můžeme odnést kapitální trofej a maso, které dnes na legálním trhu nezískáme. O tomto fenoménu hovoří např. i článek starý dva roky z časopisu *Extra*. (Tohle je nový vzor vašich dětí: Devatenáctiletá dívka, co střílí zvířata pro zábavu! 2014) O rok starší článek ve stejném časopise hovoří o podobném případě. V obou těchto případech se mluví o mladých Američankách, které jezdí lovit do Afriky pro zábavu. Články jsou velmi zajímavé stejně jako diskuze, které se pod těmito články rozpoutávají. Jak je vidět, i tito přispěvatelé do diskuze jsou si víceméně vědomi faktu, že peníze takových lovců jsou velkým příspěvkem do fondů na ochranu přírody. Otázkou ale je, jestli lze takovýmto kapitalistickým smyšlením zaštitovat zabíjení, byť může vést vlastně k zásuze „o rozvoj života a vyšší produkci druhů afrických zvířat ve volné přírodě.“ (Tahle žena dokázala naštvat celý internet: Zabíjí vzácná zvířata a pózuje s nimi do rodinného alba 2013.) Poplatkové lovy mají mnoho příznivců stejně jako zřejmě ještě o dost větší počet odpůrců. Ti pak marně sepisují petice proti těmto lovcům či se snaží jinak zabránit tomu, aby se zvířata lovila. V naprosté většině však neuspějí. Jak se říká v angličtině, „*money talks*“ (peníze mluví, tzn. peníze jsou ty, jež mají moc). Zároveň je nutné snažit se zachovat objektivitu. Zdá se být skutečně mnohem udržitelnějším způsobem takový přístup k ochraně, který je nyní. Pokud bychom poplatkové lovy nepovolili, tak jako tak by muselo k odstranění zvíře dříve či později dojít. A pokud by se tak nestalo, zvíře by se začala nekontrolovatelně přemnožovat a to by mohlo vést v konečném důsledku k neobnovitelnému narušení rovnováhy v ekosystému.

Tak tomu bylo dříve, nejinak je tomu ale i dnes. Stále ještě poměrně daleko má od české myslivosti Rusko. Svým charakterem se blíží pak spíše zmiňovaným národům na severu. Je zde populární lov taktéž medvědů (dokonce i polárních) nebo třeba vlků. (Erb 2007)

Rusko jsem zde chtěl zmínit i proto, že svou rozlohou je tato země největší na světě. A vzhledem k faktu, že 80 % Ruska tvoří honitby, je zřejmé, že lovectví bude pravděpodobně nedílnou součástí kultury Ruska.¹³

V Evropě je studií o lovu méně, stále se zde hovoří ale každopádně většinou jen o lovu. S českou myslivostí to ve většině případech nemá téměř nic společného. Svým charakterem jsou to pak hlavně studie spíše ve smyslu úvah nad tím, co je dobré a co špatné, proč lovit a proč nelovit, jak lovit. „*Velké množství literatury zkoumá tyto morální argumenty, většinou z filozofické či normativní perspektivy zaměřující se na specifické typy lovu. Nicméně studie, které by takováto tvrzení ukotvovaly v empirických, systematicky analyzovaných a kontextualizovaných datech, se zdá, že chybějí.*“ (Fischer 2013: abstract) Fischerová prováděla výzkum v Evropě a Africe. Zjistila, že morální přístup má v této tématice velkou úlohu. Ale v Evropě pak zřejmě větší než v Africe.

Mezi pohledem na lov v severní Americe a Evropě je podstatný rozdíl. „*Hlavní formy lovu v USA jsou to, co by mnoho evropských lovců, hlavně britských nazvalo „střílením“.*“ (White a kol. autorů 2009: 140) Výzkumy ze severní Ameriky popisují lov jako „*požitek ze střelby, jako soutěž mezi člověkem a zvířetem.*“ (tamtéž: 141) Lov pak znázorňuje člověka „*na vrcholu potravinové pyramidy, s tím je spojen lovecký rituál.*“ (tamtéž: 141)

V Evropě, především pak v Anglii a Skotsku je lov založený na honbě za zvířetem, jeho stopování a nahánění. K tomu se hlavně právě v UK využívají psi, často takový hon probíhá i na hřbetech koní. Lov je pak spojován s mnohem hlubšími rituály, než jak je tomu v USA. V každém případě stojí lov hodně peněz, ale pro Anglii je specifické, že je to záliba především aristokracie. Nejčastější je pak hon na lišky s využitím koní. Rituály, které se při honu vyskytují, nejsou ani tak rituály spojené se

---

¹³ Lovy v Rusku: úvod [201-?]

zvěří. Jde spíš například o tradice oblékání. Jedná se přeci jen často o aristokracii, hon tedy musí mít určitou úroveň. (tamtéž)

Antropolog Garry Marvin popisuje ve svém článku hony v Anglii a Skotsku jako „komplexní lovecké rituály.“ (Marvin 2013: 26) Porovnává je s bezduchou zábavou typickou pro Španělsko jako je zápasení býků. Říká, že v mnohých oblastech obecně po světě existuje mnoho přírodních rezervací, které tvrdí, že by „tam potřebovali lovce.“ (tamtéž: 26) Zatímco zápasy zvířat, které jsou jen pro pobavení diváků, nemohou přinést pro ochranu zvěře nic pozitivního, lovci ano. Říká, že „o čem lov rozhodně není, je o zabíjení zvířat.“ (tamtéž: 27) Ve svém výzkumu popisuje rozhovor s anglickým lovcem, který nikdy v životě nezabil lišku stejně jako jeho otec i děda, přesto jsou všichni lovci. Jde totiž o to, že jejich psi ale ano. Samotní lovci v Anglii totiž loví vždy s obrovskou smečkou psů. A ti jsou zde od toho, aby zvěř ulovili. Samotní lovci si pak užívají prostě jen ten hon. „Anglické hony na lišku představují setkání všech lovců, a o to tu jde.“ (tamtéž: 27) Fascinující je, jak píše, už jen třeba zvládnutí vést smečku třiceti psů. A i to je požitek. Jeden z respondentů mu prý vypověděl, že „v životě neslyšel o tom, že by byl některý lovec, který chodí na lov na lišky, protože lišky nesnáší. Spíše lišky uznávají a vidí je jako respektovaného oponenta.“ (tamtéž: 27) Autor výzkumu také píše, že jak zjistil, angličtí lovci vidí hon jako komplexní událost plnou mnohých tradic. Zároveň často vyjadřují lítost nad tím, že se o lovectví v Anglii mluví čím dál méně a že je škoda, že toto nehmotné dědictví neuspělo ve snahách o zařazení na listinu UNESCO, zatímco sokolníkům se něco takového podařilo. (tamtéž) Velice podobné výsledky získává ze svého výzkumu Milbourne, který výzkum prováděl v zemích Anglie a Walesu. (Milbourne 2003)

Existují i výzkumy o lovech ze zemí Španělska či Itálie, jdou však už poměrně dost mimo zaměření mé práce. Oblast, kterou se nejčastěji zabývají výzkumy ve Španělsku, je pak politická či ekonomická. (Herruzo, Martinez-Jauregui 2007). *Výzkumů o lovu v Itálii je pak opravdu zoufale málo, tu a tam se můžeme někde například dočíst, že lovců v Itálii ubývá (v roce 1989 jich bylo přes 1,5 milionů, dnes již méně než polovina).* (Myslivců ubývá, mladé Italy lov netáhne. 2009)

Zajímavou statistikou je absolutní počet lovců v té které zemi v Evropě a relativní počty lovců. Například v Itálii je procentuální poměr lovců stejný jako v UK, nicméně výzkumy se z v Itálii příliš neobjevují. Také to ovšem samozřejmě ale může

být způsobeno tím, že se nevyskytují v angličtině, zatímco v italštině (což je jazyk, ve kterém jsem nehledal) jich může být více. (Census of the number of hunters in Europe - September 2010. 2010)

Skandinávské státy nabízí velmi často lov jako turistickou atrakci. Ve všech těchto zemích je velice oblíbený tzv. *lovecký turismus*. Obzvláště pak ve Švédsku a Finsku, odtud také pochází větší množství studií zabývajících se tímto fenoménem. Výzkum z Finska identifikoval tři hlavní typy loveckých turistů, a to *zodpovědné lovecké turisty, přizpůsobivé lovecké turisty a turisty zaměřené na dosažení úspěchu*. Co je pak pro všechny společné je zažít něco nového. (Komppula, Suni 2013)

Jiný finský výzkum (kvantitativní) zjistil, že zde hrozí riziko, že budou mít místní lovci exkluzivitu v povolování pro lov a zahraniční hosté nebudou mít tolik možností, kde lovit. Dále výzkum vyjadřuje obavy, že bude v budoucnu tendence ke zvyšování nájmů za honitby a konečně také, že budou tamější praktiky ohroženy z důvodu přílivu velkého množství zahraničních turistů. Většina finských lovců proto lovecký turismus odmítá. Studie se pak hlouběji věnuje socioekonomickým vlivům na omezování tohoto fenoménu, méně už pak vysvětluje vliv na místní tradici lovu, která zde především není příliš objasněna. (Nygard, Uthard 2011)

Podobný problém řeší i Švédsko, což popisuje švédská studie. Tento výzkum se už místními zvyky a tradicemi zabývá o něco více, stále to však není ústředním tématem práce. A navíc jako rituál je zde vnímáno „*rozdělování masa a trofeje*.“ (Gunnarsdotter 2006: 179)

V Srbsku je lov hlavně o zábavě. Alespoň takto ho popisuje tamější studie zabývajících se také loveckým turismem. Jak autor říká, lov je důležitou součástí pro akumulaci zisku. Tento zisk je pak důležitý pro udržitelné lovení. Aby se mohlo lovit i v budoucnu, je důležitý lov dnes. (Gačić 2015) Je zde patrné, že si autoři výzkumu uvědomují důležitost lovu, ale zajištěné finance vnímají jako prostředky pro zajištění možnosti, že mohou lovit i další generace. Jde zde do pozadí samotná variabilita druhů zvěře a zachování populací. Popisuje lov jako rekreační, sportovní a turistickou aktivitu charakteristickou pro potenciální riziko z hlediska bezpečnosti jeho účastníků (tedy lovců a jejich psů). Předkládá data s tvrzením, že v Srbsku je téměř každoročně usmrcen alespoň jeden člověk během honů. (tamtéž)

Ani v Maďarsku není příliš mnoho výzkumů, ze kterých by se dalo vybírat. Jsou zde spíše publikace týkající se opět lovu jako turistické aktivity a s ní spojených činností. (Bodnar, Lenart, Bodnar 2015)

Stejně marně budeme hledat i v polském prostředí. Existuje zde sice několik výzkumů, často jsou ale jen v polštině. Našel jsem jeden, který se zabývá lovem jako elementem pro sdružování jedinců do určité subkultury, která sdílí stejné hodnoty a zvyky, morálku, etiku. (Gajewska 2008)

Některé výzkumy se mému tématu blíží, abstrakt vypadá poměrně slibně, text je ovšem zase celý polsky a nebo jen velmi těžce dostupný (nebo obojí). Jeden výzkum z Polska popisuje lovectví jako něco mezi koníčkem, zábavou a sportem. Výsledky výzkumu dospívají ke zjištění, že lov je vlastně kulturní absurditou a etickým skandálem, v jakém slova smyslu se již bohužel nedozvíme. (Dariusz 2009)

A když je na toto téma z Polska něco v angličtině, jde to zase velmi stranou mého tématu jako např. způsoby, jak zvýšit turistický lov v Polsku. (Łabudzki a kol. 2007) Chceme-li se dozvědět něco o polském nebo českém lovu, musíme hledat již na samotných webových stránkách¹⁴ nebo knihách, ve výzkumech budeme hledat pravděpodobně dlouho bez úspěchu. Samozřejmě netvrdím, že pokud jsem výzkumy

---

¹⁴ Dostaneme-li se k polským hranicím, přístup k lovu začíná český myslivec již více rozpoznávat. Lovená zvěř je zde prakticky totožná se zvěří v Čechách. Výskyt černé zvěře (tedy divokého prasete) je v Polsku taktéž hojný, střílet se tedy smí celý rok. Výjimku ovšem tvoří velké bachyně (samice od prasete). Výskyt tohoto zvířete je vlastně poměrně častý víceméně v celé Evropě. Ale ve výše zmiňovaných oblastech se loví taktéž zvěř, která se ve střední Evropě příliš nevyskytuje (jako např. vlk). Proto je např. v Rusku hon na vlka či medvěda zkrátka tradičnější. Na stránkách je výčet několika evropských zemí, kde je možno lovit. Avšak u jediné České republiky jsou vyzdvihovány krásy našich tradic a profesionalita při lovu, která obnáší mimo jiné dodržování právě těchto tradic. Na rozdíl od ostatních zemí, kde jsou zmiňovány takové skutečnosti jako především požitky z lovu samotného: „*Již čeští králové milovali lov a proto je u nás zakořeněna oproti jiným zemím velmi silná tradice myslivosti i samotného lovu. Hojné počty zvěře, tradiční způsoby lovu, profesionalita a především dodržování mysliveckých zvyků a ceremonií přispěly k oblibě naší země u loveckých hostů z celé řady zemí. V českých zemích je možno lovit mnoho velké i drobné zvěře a to jak ve volných honitbách, tak i v oborách či bažantnicích, jež u nás mají rovněž dlouholetou tradici.*“ (Česká republika 2009)

z uvedených oblastí nenacházel, že takové nejsou. Ale bude jich zřejmě jen opravdu velmi málo.

Zahraničních studií na myslivost je minimum. Však také pojem „myslivost“ se v cizích jazycích převážně ani nevyskytuje stejně jako myslivec. V angličtině by se ekvivalentní výraz těžko hledal, existuje zde sice pojem „*cull*“, ale ten se prakticky nepoužívá. Mnohem častější výraz je „*hunter*“, tedy lovec. Při bližší studii fenoménu lovectví v zahraničí zjišťujeme, že se skutečně jedná hlavně spíše o lov než cokoliv jiného. Jde zde pak spíše o požitek z lovu, vítězství nad přírodou (loveným zvířetem) a pak také praktické důvody jako například naplnění mrazáku dobrým a čerstvým masem, které jsem si sám ulovil. Hodně je toto vidět především v USA, ale i dalších zemích. V končinách, kde být ozbrojený není nic neobvyklého, se lov jeví jako příjemné zpestření a znevšednění života. I na to pak lákají různé firmy, které vám mohou lov zprostředkovat.¹⁵ Ovšem abych byl spravedlivý, existují i tací lovci, kteří mají lov spojený s etikou a ta je pro ně při lovu naprosto zásadní.

Ještě poměrně blízko k myslivosti má Německo a Slovensko. V obou těchto jazycích (tedy němčině a slovenštině) se i slovo „*myslivec*“ vyskytuje (na rozdíl od ruštiny, ale i dalších evropských jazyků jako např. francouzština). V němčině lze však slovo „*jäger*“ či „*jägermeister*“ přeložit jako myslivec, ale také jako lovec. To jen abych ukázal, jak různé národy v Evropě (či vůbec po světě) tento rozdíl (myslivec vs. lovec) vnímají. Někde výraz „*myslivec*“ nemají vůbec či ho neznají a nepoužívají, jinde se s výrazem „*lovec*“ překrývá. Slovenština pak již má přímo výraz, který lze přeložit

---

¹⁵ Na stránkách státu Aljaška se v článku dozvídáme, že je lov obrovským dobrodružstvím, které je spojeno s adrenalinem, přírodou a možností zaplnit mrazák neobvyklým druhem masa jako je například hnědý medvěd. Na stránce se hned v úvodu dozvídáme triky, že „některé druhy mohou být v určité době chráněny, to ovšem platí jen pro vytyčená území.“ Zvířata ovšem migrují, a tak je možno je jinde lovit. A že je tedy proto nutné lov dobře naplánovat a připravit se na něj, pak je možné být úspěšný. (Hunting, Trapping & Shooting. 2016) Jak je vidět, o nějaké úctě ke zvěři zde nemůže být ani řeč. Jde o to zvíře co nejefektivněji ulovit tak, aby se „klient“ především pobavil. Při rozkliknutí dalších odkazů na tomto webu se sice dozvídáme pravidla, která při lovu platí. Jde ale spíš o bezpečnostní pravidla pro účastníky lovu a o to, aby byly dodrženy zákony. Tedy zkrátka aby vše probíhalo dle řádných regulí a nikdo neměl žádné potíže. Pokud jsou někde zmínky o zvířeti, týkají se spíše zase jen dodržení stanov zákona, nikoliv morálního přístupu k lovu. (Important information for all bear hunters 2016) Kupříkladu lov na losa v říji lze zakoupit za přibližně 3 000 euro a je popisován jako „silný lovecký zážitek“. Vlk pak vyjde o něco levněji – první vlk je ohodnocen částkou 2 860 euro, druhý již pak 830 euro. Chceme-li ušetřit, o několik set nižší poplatky nabízí např. Irsko za lov na jelena siku. (Irsko 2009) Ještě levněji pak vychází např. lov na křepelky v Srbsku (zhruba 400 eur na osobu). (Srbsko 2009)

jako „myslivec“, a to je „polovník“.¹⁶ Ale empirické výzkumy z těchto oblastí na podobná témata jako je zaměření mé práce jsem nenacházel.

Česká myslivost je unikátní a nemá ve světě obdoby. V České republice se totiž nejedná jen o *lov*, ale právě hlavně o *myslivost*. Ta se pak od pouhého lovu v mnohém odlišuje, jak uvidíme dále. To potvrzují i samotné studie myslivosti, kterých v českém prostředí zatím příliš mnoho není. A pokud ano, omezují se většinou na popis toho, jak myslivost vypadá, s čím je spojována. Česká myslivost má sice dlouholetou tradici, ta je popisována ale až hlavně v posledním století. A nejčastěji se pak publikace zmiňují o faktech, jak by se měla myslivost správně „provádět“. Méně už pak hovoří o tom, jak na ni například samotní myslivci nahlíží a jak ji vnímají či co tyto tradice vlastně znamenají.

2.1.4 Myslivost

Ukázali jsme si prostor zkoumání loveckých rituálů v současnosti a rituálů obecně. Nyní se zaměříme již na kontext myslivosti v rámci české kultury.

Tato část se může zprvu zdát čtenáři poněkud rozsáhlá. Čtenář, který si toto pomyslí, má nejspíše pravdu. Její záběr je skutečně širší (ačkoliv ani zdaleka vyčerpávající), než by zřejmě bylo pro účely práce nutné. Nicméně má to své odůvodnění. Práce není určena pro jednotný specifický segment čtenářů, a tak v práci nabízím možnost vybrat si to, co toho kterého čtenáře zajímá. Proto věnuji podobný objem práce *rituálům* stejně jako *myslivosti*. Tuto část nicméně člením do většího počtu menších oddílů, než jak jsem tomu činil u *rituálů*. Je to z toho důvodu, že jednotlivé podkapitolky mají každá odlišný charakter a obsah, přestože spolu souvisí. Dávám tak čtenáři možnost si v přehledně rozčleněném textu zvolit právě ten oddíl, který ho zaujme. Podkapitoly na sebe víceméně navazují, je nicméně možné je číst i v jiném sledu, než který jsem zvolil já sám nebo některé vynechat i úplně. Avšak pro lepší pochopení další *analytické části* je dobré předkládaný text přečíst celý. Některé části,

---

¹⁶ Ale i slovenský výkladový slovník nám toto slovo vysvětluje hlavně jako člověka, co chodí na lov, jako lovce (Zdroj: <http://slovník.azet.sk/pravopis/slovník-sj/?q=polovn%C3%ADk>)

keré se hlavní linii textu či výzkumným otázkám vymykají už více, jsem umístil do příloh. Pro komplexnější porozumění myslivosti v tom kontextu, jak je probírán v této práci i se všemi souvislostmi rozhodně doporučuji do této přílohy nahlédnout a projít si tato témata, která se k myslivosti a zvěři v ní též vztahují. Tyto části sem byly přemístěny z důvodu zkrácení části *Myslivost*.

Pojmy, které nejsou přímo vysvětleny v textu a mohly by být pro čtenáře neznámé, vysvětluji v odkazu pod čarou přímo u textu.

„Myslivost je důležitou, společností prospěšnou zájmovou činností, ale i zálibou a láskou. Avšak také prací, odříkáním a tvrdou řeholí. Ale ne všichni spoluobčané nás myslivce takto vidí, ne všichni chápou naši filozofii a zejména prospěšnost pro přírodu.“ (Tripes 2012: 1) Tak zní úvod slavné myslivecké publikace Oldřicha Tripese, která je poměrně novou knihou v této oblasti. Jak píše Tripes, snahou myslivců je *„ukázat veřejnosti etický vztah myslivců ke zvěři a přírodě, ukázat, že když je myslivost provozována s citem, láskou a etikou, nejde o žádné vyvražďování zvěře, ale **prospěšnou** zájmovou činnost. I když většina mysliveckých ceremoniálů vznikala v době panování šlechty a při jejich někdy velmi rozmarných lovech, provázela je vždy patřičná úcta ke zvěři, která je základem tradic i dnes a prolíná všemi zvyky a ceremoniály.“* Dále zde píše, že *„dnes rozumíme pojmem ‚myslivecké zvyky‘ ustálené a tradiční jednání v myslivosti. Jejich zachování je projevem vděčnosti k odkazu předchůdců, kteří se zasloužili o vyspělost české myslivosti, je projevem úcty k přírodě a lásky ke zvěři.“* (Tripes 2012: 1) Mě budou zajímat především právě ty současné projevy, zaměřím se přitom na jejich vnímání samotnými myslivci a povahu těchto rituálů. Zároveň vidíme, jak jsou rituály¹⁷ podstatné.

Jak píše Tripes, *„v některých mysliveckých kolektivech se udržování zvyků hodně šidí. V mnoha mysliveckých sdruženích chybí trubač, a tak výřad ulovené zvěře nemůže mít patřičnou úroveň.“* (Tripes 2012: 1) Já se však domnívám, že nejde jen o chybějícího trubače, ale šizení a nedodržování rituálů patřičným způsobem může být i mnohem závažnější než jen, že *„tomu chybí úroveň“* (jako například střelba na plné bachyně¹⁸ apod.). *„Proto je zapotřebí uvítat úsilí každého jednotlivce, který se*

---

¹⁷ Já tyto projevy ve své práci nazývám většinou *rituály*, v mysliveckém jazyce je ovšem zvykem hovořit spíše o tradicích

¹⁸ Samice od prasete, která je březí

rozhodne svým vlivem zkvalitnit dodržování zvyků a všech tradic ve svém mysliveckém kolektivu a nenechá se odradit nepochopením či arogancí jednotlivců, kteří nechtějí být poučováni, nechtějí nic měnit, i když se to dělalo špatně.“ (tamtéž: 1) „Takový ‚vývoj‘ v udržování mysliveckých tradic je nutné odmítnout.“ (tamtéž: 2)

Práce by se měla zabývat sice především zvířaty v rituálech, ty jsou ovšem součástí mnohem širšího kontextu. Nelze proto opomenout další důležité prvky s rituály související, jako jsou například *mluva*, která je pro myslivost velmi specifická, *oděv*, *troubení a zpěvy*, ale i samotné *myslivecké jednání a cítění*. Dále pak se zvěří již blíže související *úlomky a zálomky*, *výlože a výřady zvěře*, ale i *trofeje* a další.

2.1.4.1 Kdo je to myslivec

To se může zdát jako banální otázka, ale banální není. Člověk, který má lovecký lístek, zbraň, nasadí na hlavu klobouk a vyrazí do lesa, ještě není ani zdaleka myslivcem. Aby se jím člověk stal, musí nejen složit patřičné zkoušky, ale musí se jím stát celou svou osobností. Pokud tak neučiní a jako myslivec se ani necítí, jen stěží může být pravým myslivcem. Ovšem pro takové jedince myslivost většinou ani tolik neznamena a okolí je zrovna tak jako myslivce ani nebere. Býti myslivcem není totiž vůbec snadné. *„Ten, kdo chtěl být myslivcem, musel být bohabojný, mlčenlivý, věrný, rozumný, opatrný, moudrý, bdělý, neomrzlý, neohrožený, silný a pevného zdraví.“ (Tripes 2012: 3)* Jak vidno, na to, abychom byli skutečnými myslivci, je zapotřebí mnohých charakterových vlastností.¹⁹ A nejen to, musíme taktéž dodržovat přísná pravidla lovu a vůbec úcty k přírodě. *„Myslivec musí dodržovat morálku, etiku a mít lásku ke zvěři a přírodě. Pojmeme morálka v myslivosti rozumíme patřičné odborné znalosti spojené s láskou k přírodě a charakterovou ušlechtilostí i ve vztahu k ostatním myslivcům a spoluobčanům.“ (tamtéž: 3)* Je vidět, že „lásky a úcty ke zvěři i přírodě“ je zdůrazňována velmi často. *„Poctivost, čestnost, slušnost, družnost, nezištnost a ochota pomoci jsou další vlastnosti a požadavky dobrých mysliveckých mravů.“ (tamtéž: 3)* A tak bych mohl pokračovat ještě velmi dlouho. Zkrátka být myslivcem není jen tak, vyžaduje to dlouhá léta učení se oddanosti této činnosti.

---

¹⁹ Viz také Vach, Kovařík 1973: 11–18, dále také kol. autorů 2008: 36–37

2.1.4.2 Úlomky a zálomky²⁰

Důležitým rituálem spojeným se zvěří jsou především *úlomky*. Je to současně „*jakýmsi atributem myslivosti a prolíná se do mnohého mysliveckého počínání, lovem počínaje a mysliveckými obřady a slavnostmi konče.*“ (Tripes 2012: 4) Jak je poznat již z názvu, úlomky jsou zásadně ulamovány, nikoliv řezány či stříhány. Mohou být jednovýhonkové, třívýhonkové a pětivýhonkové. Používají se především stromy jehličnaté. Úlomky jsou různých druhů, uvedu je jen ve stručnosti:

- *Stavovský úlomek: třívýhonkový, dává se na levou²¹ stranu klobouku, a to především při mysliveckých slavnostech a akcích (ale např. i při mysliveckém pohřbu, v takovém případě rubem navrch)*
- *poslední hryz, poslední zob: třívýhonkový, dává se do svíráku²² ulovené spárkaté zvěři, do klovců²³ a zobáků velké pernaté lícem nahoru, ulomenou částí dovnitř. Chybou je dávat poslední hryz liškám a šelmám vůbec.*
- *Vlastnický úlomek: pětivýhonkový, pokládá se na komoru²⁴ zvěře položené na pravý bok na znamení řádného mysliveckého ulovení. U samčí zvěře směřuje ulomená část směrem k paroží (toulcům²⁵, růžkům) u samičí zvěře vrcholová část směrem k hlavě. Častou chybou je pokládání na břicho, pod hřbet, nerespektování pohlaví a také prořezávání kůže, aby úlomek nespádl.*
- *Za úspěšný lov (lovecký úlomek): třívýhonkový, po lehkém smočení v barvě se dává na pravou stranu klobouku. Je-li lovec sám, udělá to takto, má-li doprovod, počká, až k předání dojde od něho. Předává se levou rukou položený na klobouku nebo na rukojeti tesáku ulomenou částí ke střelci. Úlomek se nosí jen do konce dne lovu.*

Odepřít předání úlomku má průvodce tomu lovcovi, který lovil nesprávně, nepatřičně pohlaví, chovný kus, nesprávnou zbraní nebo střelou.

²⁰ Viz také Kovařík 1993: 31,33, dále také Kovařík 2012: 23–29

²¹ Dodržování stran při určitých činnostech mimochodem obecně patří k myslivosti (zvěř na pravý bok, připíjení levou rukou apod.) Zdroj: Tripes 2012

²² Ústa

²³ Zobák u menší pernaté zvěře

²⁴ Část těla, kde je uloženo srdce

²⁵ Druh paroží (např. u muflona)

Častými chybami jsou: *příliš velké větvičky až větve, vetknutí dozadu na klobouk, předávat tesákem čepelí proti lovcí či na klobouku vrcholovou částí k lovcí. Kardinální chybou je pak říkat tomu předávání zálomků.*

Jednovýhonkový – výstřelový se po vyvrhnutí zvěře vsune do výstřelové rány (má v létě praktický význam – zabránit kladení vajíček mouchami)

A pak jsou také *ozdobné úlomky, kterými se zdobí stoly při plesech, posledních lečích, hostinách a různých slavnostech. (Tripes 2012:4–5)*

„Od tohoto úlomku rozeznáváme **zálomek**, t.j. větévku, kterou označuje lovec místo nástřelu, které zalamuje, nebo již dává v lese rozličná znamení.“²⁶ I druhů zálomků existuje celá řada. Pro nás je hlavním právě zmiňovaný *nástřelový zálomek*, kterým se označuje místo, kde stála zvěř v době výstřelu. S ním souvisí tzv. *stopový zálomek*, kterým se ukazuje směr odskoku zvěře (ulomená část se nožem zaostří a tímto koncem ukazuje směr odskoku u samčí zvěře, zatímco u samičí zvěře ukazuje směr odskoku rostlý konec). (Tripes 2012) Toto nejen že samo o sobě není jednoduché pochopit a naučit se (to rozhodně není celý výčet), ale dokonce v některých (i nově!) vydaných publikacích²⁷ jsou tyto pojmy směřovány, udávány špatně, nesprávně popisovány a vysvětlovány. Jak říká Tripes, „*no uznejte, musí se bojovat za čistotu našich tradic.*“ (tamtéž: 20)

2.1.4.3 Myslivecká mluva²⁸

Celý myslivecký slovník je velmi obsáhlý, proto v práci přikládám pouze ty výrazy, se kterými já sám operuji. Obsahuje ovšem stovky různých výrazů²⁹, které není zrovna jednoduché se naučit a sžít se s nimi. Proto si je i sami myslivci dosti často pletou. Mně samotnému připadá něco takového jako vlastně celý nový jazyk, jemuž se člověk musí učit, aby vůbec porozuměl, o čem se myslivci baví.

---

²⁶ Šiman 1941

²⁷ Např. v publikaci vydané vydavatelstvím ALDA, Olomouc 1998 (pozn. Tripese 2012)

²⁸ Viz také *Vach, Kovařík 1973: 18–27, dále také kol. autorů 2008: 37, 59–109*

²⁹ Já sám jsem jich jen v publikaci *Myslivecká mluva (Kovařík, Rakušan 1999)* napočítal okolo 1800, a to si nemyslím, že je úplně konečný počet, jelikož jakýkoliv jazyk se neustále vyvíjí („*Vždyť dnes máme téměř dva tisíce výrazů, zatímco Josef Jungmann jich na přelomu 18. a 19. století zachytil asi tisíc pět set.*“ (Tripes 2012: 5)

„Mluva myslivců patří do mysliveckých tradic jako jeden z jejich pilířů“ (Tripes 2012: 5), a není tudíž možné se jí nevěnovat vůbec. „Zvládnutí odborné myslivecké mluvy je nejen ctí, ale také povinností. Ano, povinností, a s tím jsem tak trochu narazil u jednoho nového, ale staršího myslivce – spíš jen lovce, který mi řekl, že je toho názoru, že je to záležitost pouze ,vás lidových myslivců organizovaných v ČMMJ³⁰. Až mě zamrazilo! Kam se řítí naše česká myslivost?“ (tamtéž: 6) Jak je vidět, mnozí lidé na dodržování mluvy příliš nedbají. Velké množství výrazů se týká samozřejmě právě zvěře. A to ať už částí těla jednotlivých zvířat anebo i obecná pojmenování či např. rozdělení zvířat.³¹

2.1.4.4 Myslivecké odívání

Myslivecké odívání³² je též důležitou součástí mysliveckých tradic. Mezi ně patří především klobouk. „Prostovlasý myslivec nemůže jít na lov, kam by si dal případný úlomek?! Pokud si chce myslivec na klobouk umístit trofeje z pernaté, tak zásadně jen na levou stranu. Pravá strana klobouku musí zůstat volná pro zasunutí úlomku.“ (Tripes 2012: 13) Myslivec by se měl odít tak, aby byl spíše nenápadný a nevýrazný, aby splýval s přírodou (proto jsou i hlavními barvami především zelená, ale i hnědá). „Jednou ze zásad mysliveckého oblékání vždy bylo, aby se myslivci od sebe příliš nelišili.“ (tamtéž: 13) Dost častou chybou jsou tzv. maskáče, i podle toho lze poznat, kdo je myslivec a kdo ne. „V tomto smyslu musíme opět důrazně odmítnout, aby se myslivci dostavili na společné akce v maskovacích oděvech, maskovacích vzorech na jakýchkoliv oděvních součástkách včetně pokrývky hlavy. Klobouky, dámské také existují, by měly nosit i ženy-myslivci vždy a smekají je stejně jako muži“ (tamtéž: 13)

2.1.4.5 Myslivecké troubení

Myslivecké troubení rozhodně k myslivosti patří, především pak ke každému honu. Má svůj důvod, a to jak praktický, tak tradiční. „V dnešní praxi ještě zčásti zůstalo, že troubení zlepšuje organizovanost i bezpečnost při lovech, avšak převládá troubení pro krásno, pro příkrášlení mysliveckých akcí.“ (Tripes 2012: 14) O tom jsem hovořil již výše. Troubení se rozšířilo hlavně z Francie, konkrétně z Versailles. Dnes je

³⁰ Českomoravská myslivecká jednota

³¹ Viz příloha Dělení zvěře

³² Viz také Vach, Kovařík 1973: 27–33

troubení tak silnou tradicí, že existují nejen různé druhy troubení (*pozdravy a fanfáry, hlaholy* neboli vytrubování úlovků – pro každou zvěř je jiný hlahol, také *halali*, což je univerzální hlahol na počest veškeré ulovené zvěře, troubí se také *při pasování na lovce, při honech, před předáváním úlomků, při zkouškách loveckých psů, při slavnostech a pohřbech*), k troubení se často také přidávají zpěvy.³³ Dnes, ač se trubačů nedostává, existuje dokonce i trubačská škola v Praze se školou Josefa Selementa a stejně tak její první pobočka v Českých Budějovicích. (Tripes 2012)

2.1.4.6 Společné hony³⁴

Každý společný hon má svá určitá pravidla a postupy, kterých by se měli myslivci držet. Mnohdy se jimi ale neřídí. Hon má svůj většinou velmi obdobný průběh od začátku až do konce, často jen s malými obměnami. Nejprve se všichni účastníci honu pozdraví, v případě potřeby se zapíše, nastoupí se k zahájení (přičemž každý nástup má svou formu) a jde se do leče. Během leče se troubí (viz výše) a provádí se průběžné evidence zastřelené zvěře, tzv. *výlože*³⁵. Na konci leče se provede tzv. *výřad*, jehož hlavním účelem je „*vzdát důstojně poctu zvěři a slavnostně ukončit lov.*“ (Tripes 2012: 23) Každý výřad by měl vypadat důstojně, proto je například nevhodné překračovat zvěř (což se bohužel dnes provádí velmi běžně). Výřad má tvar čtverce, v němž je zvěř položena. Ta je do čtverce umístěna určitým předepsaným způsobem (např. při honech na drobnou: první liška – s oháňkou do pravého úhlu od těla, dále následují zajáci, králíci, bažantí kohouti, bažantí slepice, drobná pernatá, malé šelmy, straky, vrány a další). Každý desátý kus se o polovinu těla povytáhne. Čtverec je orámován chvojím, do jeho rohů jsou pak položeny, jsou-li k dispozici, malé smrčky. Ve všech čtyřech rozích by měly být umístěny ohně, a to sice tak, že se do špalku dřeva vyřeže otvor, který se naplní chvojím a zapálí. Dnes se to ovšem dosti odbývá. Stejně jako při nástupu u při výřadu má každý účastník honu určené své místo, kde má stát. V tom se dělají časté chyby. Hon se ukončí zvoláním mysliveckého hospodáře „*Lovu zdar!*“, na což mu všichni odpoví hlasitým „*Zdar!*“. Hon se považuje za úspěšný, pokud „*střelený kus zhasl v dohledu, nemuseli jsme ani použít záloмок, ani provést*

³³ Pořádají se dokonce i myslivecké koncerty (např. *Myslivecké Vánoce* pořádané každoročně v Rudolfinu, jehož jsem měl tu čest se účastnit v prosinci 2015)

³⁴ Viz také Kovařík 2012: 15–17, dále také Eisenbaarth, Ophoven 2002: 103–121, dále také Vach, Kovařík 1973: 51–72, dále také Hell, Hromas 2002: 190–201

³⁵ Výlože a výřady viz také Kovařík 1993: 30, dále také Kovařík 2012: 17

dosled.“ (Kovařík 1993: 36), zároveň také pokud se střelili jen ty kusy zvěře, které se strelit měly. A ideálně pokud se jich střelil co největší počet. (Tripes 2012)

2.1.4.7 Stráž u zhaslého kusu³⁶

To je poslední pocta ulovené zvěři, je to prakticky chvíle pozdržení se u střelené zvěře se smeknutou pokrývkou hlavy. Je to čas, kdy se lovec může zamyslet, okamžik splynutí s přírodou, kdy má lovec možnost v duchu nejen prožívat úspěšný lov, ale vedle úcty zvěři poděkovat i lesu. *„Lovíme přece ne pro zabíjení samotné, chvíle zamyšlení a tichého rozjímání je pro nás samotné vnitřním posílením, projevem pokory a svých vlastních morálních vlastností. Jakýmsi otevřením mysliveckého srdce. Kdo se neumí správně vcítit do tohoto okamžiku, není zcela správným myslivcem. Je nutno učit tomuto zvyku mladé myslivce, buďme jim v tom příkladem. Vždyť etika a morálka není v naší myslivosti, nikdy nebyla a ani nebude nadbytečná. A takové zamyšlení nad zhaslou zvěří, které jsme z našeho rozhodnutí ukončili život, může a určitě posílí morální hodnoty v nás. Učiňme to dříve, než začneme ulovený kus prohlížet, ihned, jak jsme k dohledané zvěři přistoupili.“* (Tripes 2012: 34)

2.1.4.8 Lovecké právo³⁷

Jedlé vnitřnosti spárkaté zvěře patří podle tradice střelci, který zvěř ulovil a sám si ji i vyvrhnul. Takovým vnitřnostem se říká *lovecké právo*. Tohoto práva se lovec ale samozřejmě může vzdát a pozbývá ho pak v každém případě, pokud se rozhodne přenechat někomu jinému vyvrhnutí jím střelené zvěře. (Tripes 2012)

2.1.4.9 Lovecké trofeje³⁸

Zvyk, který pochází zřejmě již z pravěku – ponechávání si nejčastěji těch částí těla šelmy, kterými nás ohrožovala. Dnes již pravděpodobně nelze příliš říci, že by nás parožím mohla zvěř při honu ohrožovat, přesto se ale tato tradice zachovala a stále uctíváme trofeje z ulovené zvěře. Dokonce lze říci, že tomu tak bylo v historii vždy. (Tripes 2012) Nicméně v dnešní době mají také sběratelskou hodnotu. U různých druhů

---

³⁶ Viz také Kovařík 1993: 35

³⁷ Viz také Kovařík 1993: 35

³⁸ Viz také Vach, Kovařík 1973: 74–81, dále také Hell, Hromas 2002: 224–227, dále také kol. autorů 2008: 405–418, 479–490, 520–531

zvěře je pak považováno za trofej něco jiného, nejčastěji jsou to ale rohy či paroží, případně kůže či preparáty hlav či dokonce celých těl (ale skutečně je to velmi rozličné – např. u pernaté zvěře to samozřejmě nebude paroží). Těmi se pak chlubí lovci, případně lidé, co je jen někde zakoupili. Jsou pořádány trofejové výstavy, často tvoří sbírka také ozdobu příbytku. Lze z nich vytvářet i různé umělecké předměty jako je tomu např. na zámku Ohrada v Hluboké nad Vltavou)

2.1.4.10 Poslední leč

Poslední leč je výraz, který se užívá jednak pro poslední lov při honu (který je rozdělen do několika lečí³⁹, tedy částí honu) a zároveň také označuje úplně poslední hon v sezóně. A současně se vlastně jaksi překrývá tento poslední lov s navazující akcí po honu samotném – posezení v hospůdce (což je mimochodem slýcháno nejčastěji, jako poslední část jednotlivých honů se „poslední leč“ většinou neoznačuje). Ale i to má dokonce svá jistá pravidla. Během každé poslední leče (ted' tedy myslím tu, která následuje po honu) se vyhláší *král honu*⁴⁰, což je myslivec, který střílel buď největší či nejvzácnější kus zvěře anebo slovil největší počet zvěře v daný den. Taková král honu pak obdrží čestný diplom. Během poslední leče (tedy míněné právě této „hospodské slavici“) se často pronáší přípitky (jak jsem zmiňoval, vždy levou rukou – k čemuž jsou vysvětlení spíše pro pobavení⁴¹, než založená na faktech), a to například k počtu zvěře, vedoucímu honu, nejlepším lovcům, hostům, honcům apod. Někdy se také provádí tzv. *myslivecký soud*⁴². Jeho smyslem je obvinít provinilce při honu za nepatřičné chování, jeho charakter je ale spíše zábavný nežli účelný. (Tripes 2012)

---

³⁹ To je sám výraz, který mě zpočátku velmi mátl – *leč* může znamenat, jak jsem tomu já porozuměl, jednak místo, kam se na hon chodí a jednak je to samotný počín honu

⁴⁰ Viz také *Kovařík 2012: 35–39*

⁴¹ Jako příklad by bylo možné uvést, že myslivec pravou rukou loví, a tak nesmí mít ruku unavenou, aby s ní mohl připíjet. Či že po myslivcově pravici často sedí dáma, které je třeba se pravou rukou „věnovat“, a tak by měl mít levou ruku volnou k přípitku

⁴² Viz také *Kovařík 2012: 39–43*

2.1.4.11 Další tradice

Další tradice, ke kterým se zde nebudu blíže zmiňovat, jsou například *přijímání mezi myslivce, pasování na lovce*⁴³ a mnohé další. (Tripes 2012) Více se k nim dostanu v samotné empirické části.

2.1.4.12 Ochrana přírody⁴⁴

„Základní zájem ochrany přírody a myslivosti je totožný – totiž aby neuváženými zásahy nebyla porušována ekologická rovnováha v přírodě.“ (Kovařík 1993: 54)
„Lesníci a myslivci patřili vždy k prvním ochráncům přírody. Oni byli první, kteří navrhli doby hájení a i úplné hájení některých ubývajících druhů zvěře, a to i dravců. Již v minulosti je vedla láska k přírodě k tomu, že se snažili zachránit druhy zvěře, kterým hrozilo vyhubení. Před čtyřiceti lety jsme si stanovili cíl – zachovat dalším pokolením všechny druhy zvěře. Tento cíl platí i v současnosti.“ (Tripes 2012: 42)
V tomto jasně vidíme, jaký je hlavní úkol myslivců – trvalé zachování **všech** druhů zvěře tak, aby jich nebylo ani nadbytek, ani nedostatek. Při nadbytku totiž zase naopak ohrožují životní prostředí (např. spásáním, okusem apod.), proto je nutné v takovýchto chvílích zásahu myslivců a sáhnout k likvidaci těchto kusů. Myslivci hrají v ochraně přírody velkou roli. *„Myslivci ovlivňují životní prostředí přímo – zvyšováním úživnosti honiteb, vysazováním mladých stromků, péčí o přežití druhů zvěře apod. a nepřímo – mysliveckou osvětou u laické veřejnosti, výchovou k aktivní spoluúčasti při ochraně přírody. Myslivci chránili přírodu a její živočichy již dávno, kdy ještě nikdo neznal nějaká ochránářská či ekologická hnutí.“* „Příroda je unikátní ve svém celku“ a, jak poznamenává Tripes, myslivci ji velmi dobře znají. Bohužel je často *„velmi obtížná spolupráce s ochránáři a navázat s nimi tuto spolupráci je téměř nemožné pro neustálé a často bezdůvodné štvání v médiích proti práci myslivců. Přitom spolupráce těchto dvou činitelů by byla pro přírodu ideální.“ (tamtéž: 42)* O tomto tématu hovoří také kniha *Myslivci a příroda – jsou myslivci ničitelé, nebo ochránci přírody?* (Dohnálek 2000), která vlastně celá popisuje vtaah člověka k přírodě, nutnost její ochrany a jakou roli v ochraně hrají myslivci. Jak naznačuji i já výše, myslivci mají skutečně neopomenutelný význam a poslání v této hodnotné oblasti. Tedy dodržují-li pravidla,

⁴³ Viz také Kovařík 2012: 5, 29

⁴⁴ Viz také Kovařík, Vach 1973: 143–146, dále také Hell, Hromas 2002: 15–19, 126–184, dále také kol. autorů 2008:233–240, 441–447

kteřá jsou zde základním aspektem pro to, aby vše fungovalo tak, jak má. Pokud tak činí, přispívají nemálo k udržení pestrosti všeho života na Zemi. Za celou Dohnálkovu knihu bych vybral jeden citát: „*Všechny hodnoty rozmanitých ztrát jsou nahraditelné, ba i duševní plody našich umělců nebo velikánů lidstva jsou dosažitelné, ale ztratíme-li živého tvora, určitý druh z říše živočišstva, nedovede nám ho nahradit nikdo a nikdy.*“ (Dohnálek 2000: 8) Jak sám autor nabádá, zkusme uhodnout, zdali toto vyslovil přírodovědec, biolog, ekolog, ochránce přírody či to byl myslivec, rybář či snad někdo další? (Dohnálek 2000) Není zde potřeba znáti přesného jména, jde spíše o zamyšlení samo.

2.1.4.13 Myslivost ve vztahu k jiným oborům⁴⁵

„*Zemědělské a lesní porosty, případně vodní plochy, tvoří životní prostředí zvěře. Kmenové stavy zvěře musí odpovídat úživnosti honitby, je tudíž zapotřebí zachovat rovnováhu mezi životním prostředím a počtem zvěře.*“ (Kovařík 1993: 53) K této rovnováze se snaží dopomoci mimo jiné právě i myslivci. Zastávají tak predátory, kteří v naší krajině chybí (např. vlci) a pomáhají udržovat rovnováhu ekosystému.⁴⁶ Jak již bylo řečeno, zvěř způsobuje škody. „*V lese okusem, ohryzem, loupáním. V zemědělských kulturách spásáním osení, dozrávajícího a zralého obilí, brambor, kukuřice a jiných plodin, vyleháváním obilí. Černá zvěř ryje v zemědělských půdách. Nadměrné stavy zvěře působí nepřiměřené škody.*“ (tamtéž: 53) Proto je nutný zásah člověka, není již v takové situaci možné nechat vše přirozenému vývoji. Zároveň je ale zvěř v mnohém prospěšná i pro člověka. „*Zvěř prospívá zemědělství a lesnictví, ničí semena plevelů, škodlivý hmyz a jeho vývojová stadia, plže, hraboše a myši. Významným podílem potravy zvěře jsou traviny a byliny divoce rostoucí na neplodných půdách, na místech hospodářsky nevyužitých a nepřístupných, přeměňují se tak v hodnoty využitelné pro člověka. Zvěř zkrmuje odpady zemědělské produkce.*“ (tamtéž: 53) Člověk však svým neuváženým chováním stavy zvěře snižuje (a to i takové, které

---

⁴⁵ Viz také Seidl 1893: 14-15

⁴⁶ Viz také teorie environmentální etiky – Aldo Leopold a ekocentrický přístup: „**Ekocentrická etika** čerpá zejména z Aldo Leopolda. Podle něj je správné takové jednání, které přispívá integritě biotického společenství. Cílem je rovnováha ekosystémů na Zemi. Oproti biocentrismu netrvá na záchraně každého života. Smrt patří k životu a není tragédií. Správné je tedy brát v potaz zájem celku a v odůvodněných případech jej nadřazovat zájmům jednotlivce. Celek je globální úroveň celá naše planeta. Dobré je to, co je dobré pro celek.“ (Environmentální etika 2001)

snižovat nejsou zapotřebí). Především pak činností, která je zmíněna výše,⁴⁷ dále ale také např. vypalováním suchých trav a křovin, dopravou na komunikacích atd.

Myslivost má vztah k mnoha různým oborům, produkty myslivosti jsou dodávány jako suroviny, průmysl a řemesla dodávají do obchodní sítě různé výrobky. Za některé lze jmenovat *masný průmysl, konzervárenství, kloboučnictví, kožešnictví, obuvnictví, brašnářství, oděvnictví, preparátorství, výroba střelných zbraní a střeliva, lovecké výzbroje a výstroje, výroba různých doplňkových a ozdobných předmětů, klenotnictví, obchod se živou zvěří atd.* Myslivost také v neposlední řadě zvyšuje cestovní ruch, a to včetně cizineckého. (Kovařík 1993)

Myslivost tvoří velmi podstatnou část kultury celého lidstva a jako takovou je třeba o ni pečovat. Její nespornou součástí jsou rituály, které mimo jiných aspektů naplňují podstatu myslivosti. Rituály byly s lidskou kulturou odjakživa spojeny stejně jako lovectví. Trend praktikování mysliveckých rituálů je takový, že stále méně a méně myslivců se na nich účastní a na jejich praktikování nedbá, ba je dokonce někdy ani neznají. I to může být důvodem, proč se jimi zabývat a zkoumat jednak to, jak je vidí sami myslivci, ale také to, jaká je jejich současná povaha. Zvěř v rituálech hraje velkou roli, je proto oprávněné věnovat se nejen rituálům jako takovým, především pak ale těm, které nějakým způsobem se zvěří souvisí.

3 METODOLOGIE

Ve svém výzkumu užívám některých antropologických metod, ale práce není primárně čistě antropologická. Celý výzkum se odehrává na pozadí antropologie, sociologie a sociální a kulturní ekologie.

V mém výzkumu mi nejde o všezahrnující výsledky aplikovatelné na celou společnost. Ani se nesnažím svou studii nikterak aspirovat na možnost generalizovat

---

⁴⁷ Viz část *Dějiny lovectví a myslivosti – 20. století*

poznatky, o to také v kvalitativním výzkumu vlastně stejně ani nejde. Pro výzkumy toho charakteru, kde je ambicí mít výsledky validní a reliabilní (tedy spíše kvantitativní výzkumy) po dlouhou dobu a na všechny situace i místa, je takový úkol velmi obtížný a jen sotva zvládnutelný. (Hendl 2006) Proto jsem se raději rozhodl pro výzkum kvalitativního rázu, který je mi jednak bližší a jednak výhody, které takový výzkum přináší, jsou mi „sympatičtější“ nežli výhody kvantitativních výzkumů. Raději se tedy budu věnovat „*místním pravdám*“ nežli „*představám obecným*“. „*Bud' vesmír v zrnku písku, nebo vzdálené břehy možností.*“ (Geertz 2000: 33) „*Malá fakta potvrzují velké otázky.*“ (tamtéž: 35) Jsem si vědom i přes poměrně úzké zaměření tématu nemožnosti jej vyčerpat zcela, a tak je nevyhnutelně nutné si některá témata, respektive rituály, vybrat. Což samozřejmě vnímám jako určité omezení této práce, ale zároveň otevření dveří pracím obdobným, které by na můj výzkum mohly případně navazovat. Jak píše Geertz v jakémsi indickém příběhu o zeměkouli, která je na plošině, jež je umístěna na záda slona, který stojí na želvě, která stojí na želvě, jež stojí na želvě a...až dolů jsou zkrátka jen želvy. (Geertz 2000) Tímto úsměvným příběhem chci říct, že stejně jako tento příběh, vlastně žádný příběh není zcela vyčerpávající a nikdy není možné o tématu obsáhnout vše, často se ani dostat k jádru věci. To ale neznamená, že nemá cenu příběh vyprávět. Studii jsem proto podnikl věda si omezení, která nešla překlenout v rámci diplomové práce (o některých z nich se blíže zmíním v závěru v části *Diskuze*). Jak říká Robert Solow, i když nemůžeme nikdy dosáhnout úplně sterilního prostředí, neznamená to ještě, že budeme operaci provádět v kanále. (Solow in Geertz 2000) Vždy se někde najde nějaká chyba či nedostatek, přesto má smysl výzkum provést. Tedy – „*má to smysl, pokud to má smysl.*“⁴⁸

V práci se zaměřuji především na společné hony na prasata, jelikož ty jako jedny z mála probíhají celý rok (přestože nejvíce v zimním období) a hlavně také proto, že to jsou hony, jichž jsem se účastnil nejvíce.

3.1 Osobní medailonek autora

Narodil jsem se a celý život vyrůstal v centru Prahy, je mi momentálně 26 let.

---

⁴⁸ I. Rynda 2014–2016

Jsem v současné době studentem FHS UK v Praze oboru Sociální a kulturní ekologie, na této škole studuji již druhým rokem navazující magisterské studium.

Na svou bakalářskou práci jsem prováděl výzkum subkultury baletních tanečníků. Na diplomovou práci jsem chtěl zkoumat taktéž „skupinu“ jedinců, která se určitým způsobem vyděluje od ostatní kultury. Při různých terénních praxích a cestách do přírody, kdy jsme se měli možnost setkat ať už s tématem myslivosti či s myslivci samotnými, jsem se rozhodl, že takové téma by mohlo být zajímavé. S myslivostí samotnou jsem neměl ovšem nikdy nic společného.

3.2 Příprava výzkumu

Výběr vzorku je často nesnadný úkol a jak píše Hendl, je dobrý nápad se tímto úkolem zabývat již dostatečně dlouhou dobu dopředu. (Hendl 2005) I proto jsem kontakty začal sbírat již v počátcích úvah o tématu, aniž bych zatím věděl, jaké z nich použiji, zkrátka jsem sbíral telefonní čísla na všechny, kdo mají cokoliv společného s tématem (nebo někoho takového znají) – tedy respektive s myslivostí.

Vzorek⁴⁹ byl vybírán částečně náhodně. Zpočátku jsem neměl prakticky žádné respondenty, které bych mohl oslovit, jelikož jsem se zkrátka v daném terénu nikdy

---

⁴⁹ Tím, že jsem již zpočátku otevřeně přiznával svou roli výzkumníka, jsem se často dostával do situací, kdy mě tak také brali. Tím mám na mysli nezávidlivé opovrhování, pocit nejistoty a nedůvěry ze strany myslivců. Na druhou stranu ale ani přátelská ochota nebyla výjimkou. Zkrátka někteří měli pro mou práci větší pochopení a někteří menší. A tak jsem se setkával s různými situacemi. Od takových, kdy mi s nadšením myslivci vyprávěli, co se kde a jak děje a rádi odpovídali na mé otázky. Přes takové, kdy mě spíše ignorovali a neradi se se mnou o čemkoliv bavili či mnou pohrdali. Po takové situaci, kdy se okolnosti natolik vyhrotili, že mi daný myslivec dal přes ústa s tím, že „oni jsou tam parta a ať táhnu s těmi svými posr..... otázkami do prd...“ A tak bylo získat důvěru někdy nelehkým úkolem. Myslivci se také často stávali podezřívavými (ne všechny praktiky, kterých jsem byl svědkem, byly úplně v souladu s mysliveckými „předpisy“, někdy také chtěli, aby interní záležitosti zůstaly prostě jen interními a někdy zkrátka mezi svými řadami prostě jen neradi viděli cizince). Tomu jsem se snažil zabránit různými prostředky. Například jsem je neustále ujišťoval, že veškeré poskytnuté (nebo zjištěné) informace nebudou použity pro žádné jiné účely než pro účely mé diplomové práce. S některými myslivci jsem se pak samozřejmě bavil častěji a trávil s nimi více času, s některými méně. Ti, kteří byli ochotni se se mnou bavit, mi toho většinou také více řekli, poskytli mi zajímavější informace, práce s nimi byla mnohem příjemnější. Hendl takové jedince nazývá *klíčovými informátory*. (Hendl 2005) Já jedince, se kterými vedu

nepohyboval. Proto jsem hledal, kde to šlo. Na internetu jsem si našel několik stránek týkající se myslivosti a začal pátrat. Ptal jsem se také svých příbuzných a známých, zdali neznají někoho z oboru myslivosti. Takovým způsobem jsem se k pár jedincům dostal. Ale to bylo málo. Rozhodl jsem se, že ideální bude, půjdu-li přímo tam, kde se zkrátka myslivci vyskytují. A tak jsem se postupem času účastnil jednak několika mysliveckých akcí (myslivecký koncert, myslivecký ples apod.) a jednak jsem sbíral kontakty na samotných honech, kterých jsem se účastnil poté, co jsem již znal některé myslivce, kteří se honů účastnili sami. Na honech se získávali kontakty snadno. Některé jsem dostal od jiných myslivců, tedy jsem postupoval metodou *snow-ball*. (Hendl 2005) Nakonec jsem měl kontaktů téměř sto, takže bylo možné si z respondentů vybírat. Jak jsem říkal již v úvodu této kapitoly, sběr kontaktů začal již dlouho před vlastním psaním práce, a tak jsem sbíral kontakty na všechny, kdo mohli s myslivostí mít i jen něco hodně vzdáleně společného (např. sbíral jsem i takové kontakty jako jsou např. bývalí myslivci, mladí myslivci, myslivci ženy, myslivci bydlící na různých místech, myslivci myslivost studující – tedy budoucí nebo třeba i jen jedince, kteří si prostě chodí rádi „zastřílet do přírody“ a mají pouze zbrojní průkaz). Zároveň jsem věděl, jak je obtížné někdy nakontaktovat člověka, se kterým jsem se domluvil, že mi „stoprocentně pomůže“. Ze všech těchto kontaktů zapsaných v mobilním telefonu jsem si vytvořil seznam, který jsem si zapsal na papír. Přičemž jsem si ke jménům dělal různé značky např. pro ochotu a nadšení pro rozhovor, vzdálenost a dostupnost bydliště atd. Všechny jsem je pak postupně obvolával (přičemž jsem si dělal další značky – jestli jsem se dovolal, jestli mám zavolat znovu apod.) a na papír stranou jsem si podle jejich pořadí

---

rozhovory či jednám (ať už při pozorování nebo formálních rozhovorech), nazývám obecně *respondenti*. Víím, že se takový pojem hodí spíše do kvantitativního výzkumu (ostatně jako např. „sběr dat“ používaný spíše v kvantitativních výzkumech), ovšem např. u polostrukturovaných rozhovorů už pojem „respondent“ až tak nevádí a já jsem zvyklý spíš na tento pojem, snažím se ho proto používat všude jednotně. Každopádně nevýhoda takového postupu – tedy záměrný výběr takového „klíčového informátora“ (zde se spojení „klíčový respondent“ už opravdu příliš nehodí) spočívá v tom, že „*jeho názory mohou být zkreslené a nepravdivé.*“ (Hendl 2005: 195) Toho se dá vyvarovat tím, že takových jedinců bude více, přičemž „klíčovost“ žádného z nich nebude výrazněji „klíčovější“ než ostatních. A samozřejmě pak také doplnění takového výzkumu o další aspekty, jimiž jsou např. rozhovory (o tom více v dalších částech *Metodologie*).

(každého jsem si označil jiným číslem) zapisoval, co mi řekli, na čem jsme se domluvili. Ujistil jsem se tak, že pokud mi při prvním setkání dali kontakt (který jsem okamžitě prozvonil – ověřil jsem si pravost čísla a oni měli možnost si mě hned uložit, k čemuž jsem je nabádal se slovy, aby pak věděli, „kdo jim volá“), že si skutečně pamatovali, kdo jsem a že se mnou i nadále počítají. Zároveň jsme se při takovém telefonátu již dohodli na předběžném termínu našeho rozhovoru.

Když Bowieová popisuje typický archetyp klasického hrdiny, říká, že „*ačkoli hrdinové mohou být teoreticky mužského nebo ženského pohlaví a libovolného věku, jsou to především mladí mužové*“ (Bowie 2008: 294) Proto i mezi mými respondenty je největší část tvořící muži středního až pokročilejšího věku, jelikož právě to jsou zřejmě nejčastější zástupci mysliveckých spolků. Nemám tak sice ambice popsat samozřejmě celou mysliveckou kulturu, jelikož o to v kvalitativním výzkumu ani nejde a jít nemůže, ale svým vzorkem respondentů se alespoň přiblížím nejčastějšímu složení zástupců mysliveckých sdružení (respektive jen těch mnou zkoumaných, o ostatní myslivecká sdružení jsem se nezajímal). Z „balíku“ kontaktů na respondenty, který jsem měl k dispozici, jsem si pro výzkum (hlavně tedy rozhovory – u pozorování si člověk až tak nevybere, koho zrovna může pozorovat – ale i zde jsem se pohyboval spíše mezi staršími myslivci – muži) vybíral převážně tedy muže ve věku přes čtyřicet (ale spíše i padesát) let. Současně doplňuji hlavní vzorek zahrnutím respondentů ženského pohlaví a mladších mužů. Hlavní výzkumný vzorek pak činí 15 respondentů – myslivců, z čehož je jedna žena. Průměrný věk respondentů je okolo čtyřiceti let. Vzorek je tedy relativně homogenní po stránce některých sociodemografických údajů, byla ovšem snaha, aby byl heterogenní po stránce vztahu k myslivosti a roli, kterou zde aktéři mají. Tímto způsobem jsem mohl dosáhnout jak stejností, které mi respondenti vypovídali, tak ale i růzností.

Před všemi rozhovory byla připravena osnova rozhovorů.⁵⁰ Ta se ovšem v průběhu rozhovorů velmi proměňovala. Otázky se postupem času měnily, některé byly odstraněny a jiné doplněny. V každém případě tato osnova sloužila pouze jako jakýsi návod s tématy, které by se během rozhovoru měly nějakým způsobem probrat a rozhovor by se jich měl alespoň částečně dotknout. Otázky jsem libovolně měnil a každý rozhovor byl tedy unikátní. Vzhledem k tomu, že bylo ale žádoucí, aby nejvíce

---

⁵⁰ Viz příloha č. 2

mluvil sám respondent, mými velice častými otázkami byly doptávající se otázky typu „A proč?“

3.3 *Sběr dat – design výzkumu*

„Seznámení s prostředím a účastníky také vyžaduje specifické dovednosti. Někdy jde o radikální změnu vlastního životního stylu výzkumníka.“ (Hendl 2005: 194) I já jsem byl nucen dosti změnit svůj život během výzkumu a podřídit ho například faktu, že hony zabírali zpravidla celé dny či dokonce víkendy a byly velmi náročné. Výzkum nebyl snadný a pohyb v terénu přinášel často oběti. Data, která jsem ale získal pomocí pozorování, jsou pouhými rozhovory nenahraditelná a pomohla mi lépe pochopit další souvislosti. Výzkum byl prováděn na území České republiky, hlavně pak v kraji Středočeském.

Pro výzkum byly zvoleny kvalitativní metody. Konkrétní metody, které byly použity, byly *pozorování* a *polostruktuované rozhovory* zároveň také neformální rozhovory prováděné v průběhu celého výzkumu, a to i mimo hlavní výzkumný vzorek). Pro kombinaci těchto metod bylo hned několik rozhodnutí (tato kombinace metod pro takový typ výzkumu není až tak ojedinělá).⁵¹ K výhodám takové kombinace se dostanu v průběhu celého následujícího textu *Metodologie*.

Chceme-li pochopit myslivecké rituály a toto pak převést do podoby vědeckého textu, je nutné do zkoumané subkultury osobně vstoupit a pochopit její fungování nejlépe právě při provádění rituálů. (Geertz 2000) To lze ideálně takovým způsobem, že zkombinujeme vícero technik při zkoumání, ideálně *pozorování* (při kterém se lépe zkoumají vnější aspekty takového charakteru, který není myslivci jakožto zkoumanými subjekty již tolik vnímán) a *rozhovory* se zkoumanými subjekty (kde zas lépe porozumíme jejich vlastnímu pohledu na věc). (Hendl 2005) *Pozorujeme*, co se v terénu děje a *posloucháme*, co si o tom aktéři myslí. Máme pak větší šanci na lepší explanaci

---

⁵¹ Viz např. :

https://is.cuni.cz/webapps/zzp/search/?_____searchform___search=ritu%C3%A1l&_____facetform___facets___faculty%5B%5D=11210&_____facetform___facets___faculty%5B%5D=11410&_____facetform___facets___faculty%5B%5D=11230&_____facetform___facets___faculty%5B%5D=11240&tab_searchas=basic&lang=cs&PSzzpSearchListbasic=10&SOzzpSearchListbasic=&_sessionId=184612&__binding=1&_____searchform___butsearch=Vyhledat&PNzzpSearchListbasic=5

zkoumané věci z pohledu subjektivních interpretací respondentů stejně jako vhléd do problematiky z respondenty již méně reflektované pozice externího pozorovatele. Já se domnívám, že pro komplexnější vhléd do dané problematiky rituálů je kromě rozhovorů podpořit výzkum pozorováním namísto. I při něm si můžeme všimnout jistých subjektivních interpretací daných okolností vzniklých v situacích, které by pro samotné účastníky rituálu nemusely být až tak relevantní a důležité, zatímco my jako výzkumníci si jich povšimneme. Naopak fakt, že se nám něco jeví jako skutečné ještě neznamená, že to tak skutečně je. Nestačí se jen zeptat – abych se mohl ptát, musím i vidět.

Ale i Geertz píše, že během antropologického šetření (tedy pozorování) dochází k něčemu, co označuje jako „*verstehen přístup*“ či „*vidění věci z pohledu aktéra*“ (Geertz 2000: 25). Je tedy zřejmé, že pro maximální pochopení a vhléd do rituálů myslivecké komunity jsou použité metody *pozorování* a *rozhovorů* s myslivci vhodné. Pozorováním zjišťuji spíše to, co se v sociální realitě děje, zatímco rozhovory směřují k postojům a názorům (ačkoliv, jak poznamenávám výše, i ty se do jisté míry mohou určitým způsobem projevat v rovině pozorování). Kombinace těchto metod nám umožňuje porozumět rituálům jednak tak, jak je vidí sami účastníci rituálů, ale také tak, jak bychom je interpretovali my, zároveň máme možnost vidět rituály z širší perspektivy a v různých kontextech.

Pozorování

Mé pozorování bylo *otevřené* (účastníci o mé činnosti věděli), spíše *zúčastněné* (na dění jsem se víceméně participoval⁵² – někdy jsem sice nebyl přímým účastníkem, ale byl jsem poblíž v roli pozorovatele – např. při vývrhu, dalo by se tedy říci, že jsem se pohyboval mezi rolí „účastníka jako pozorovatele“ a rolí „pozorovatele jako účastníka“ – přičemž jsem se přibližoval na pomyslném kontinuu spíše o malinko blíže té druhé roli, tzn. fungoval jsem více jako tazatel a prováděl pozorování, přestože jsem se dění ale velmi často účastnil) a *nestrukturované* (neměl jsem žádný striktně daný předpis, na jehož základě bych pozorování prováděl). (Hendl 2005)

---

⁵² A to pokud možno vždy, kdy to jen bylo možné. Tedy i když jsem například tušil, že z účasti na dané činnosti pro svou diplomovou práci asi příliš vhodných materiálů nezískám. Nicméně to není vždy jisté, navíc bylo dobré ukázat vděk za to, že jsem se mohl honů účastnit. A tak mě v tomto duchu neminuly

Provedl jsem celkem pět hlavních pozorování, tedy respektive byl jsem na pěti honech (udávat četnost pozorování není vhodné, pozorování bylo prováděno zároveň i mimo tyto hony). Celkový čas těchto honů (i s předchozím vítáním apod.) byl asi 50 hodin. Dále pozorování probíhalo při následných Posledních lečích (celkem asi okolo 20 hodin) a na dalších akcích jako např. myslivecký koncert, myslivecký ples, ale i např. výlov rybníku a další činnosti a akce, kde byli myslivci přítomni. Současně byl první hon spojen s celovíkendovým pobytem u jednoho z myslivců a jeho rodiny, s myslivci jsem zároveň trávil i další čas mimo tyto aktivity. Během všech těchto činností jsem se snažil s myslivci také co nejvíce mluvit, samozřejmě o takových tématech, které se jakkoliv týkaly mé práce.

Při prvním honu jsem si vyzkoušel něco jako pilotní rozhovor (jen se to u kvalitativních prací nenazývá příliš pilotáží, ale spíše předvýzkumem). I proto byl nejdelší (trval přes 2 hodiny) a také proto jsem ho přepisoval doslovně. Přišel mi ve své podstatě velmi důležitý, ale byl jsem si zároveň vědom toho, že bez řádně načtené teorie se v něm budou objevovat témata, která pro mě nebudou později tak významná. Přesto jsem ho provedl, a to z několika důvodů. Věděl jsem, že dotyčná osoba nemá příliš času. Zároveň jsem věděl, že pojedou-li znova na místo bydliště tohoto respondenta, abych provedl rozhovory jiné, je dost možné, že na mě nebude mít prostor (který v době mé návštěvy měl). Také jsem si uvědomoval, že vzhledem k mé pouze nepatrné znalosti jak terénu, tak problematiky, mi bude rozhovor přinejmenším užitečný jakožto materiál, který posune dál mé chápání při dalších pozorováních, když už ne příliš jako analytický materiál. Rozhovor mi určitě v mnohém pomohl. Např. jsem se více dostával do jazyka myslivců (což jsem následně mohl použít při dalších rozhovorech, ať už formálních či neformálních) a pochopil jsem spousty situací a momentů, kterých jsem byl toho dne svědkem. Rozhovor totiž proběhl bezprostředně před samotným honem, a tak jsem měl možnost si nejprve poslechnout, jak to vidí sám myslivec, se kterým jsem poté šel na hon a byl svědkem těch událostí, o kterých jsme předtím mluvili. Přímo po honu (a během něj) jsem pak měl možnost účastnit se dalších rozhovorů neformálnějšího charakteru v hospůdce, kde se myslivci po honu sešli a hon rozebírali.

---

různé pomocné práce. Mohl jsem se tak o kousek více myslivecké komunitě přiblížit a být jí zároveň lépe akceptován.

Při tom všem jsem si samozřejmě dělal poznámky – vedl jsem si po celou dobu tzv. *terénní deník*. (Hendl 2005) Tedy jakmile mě cokoliv napadlo, slyšel-li jsem něco, co jsem považoval za významné – měl jsem vždy po ruce notýsek a pero, abych si to zapsal.⁵³ Poznámky jsem se také snažil dát do lepší podoby hned, jakmile to bylo možné. Zároveň jsem si je okamžitě pročítal a doplňoval si k nim průběžně, na co jsem si vzpomněl. Například když už jsem byl pak doma, tak právě fotografie mi sloužily jako docela dobrá připomínka toho, co se dělo a co jsem třeba případně nemusel stihnout mít zapsané.

K samotnému záznamu dat jsem již tedy něco málo pohovořil. Nicméně bych k němu ještě pár věcí rád dodal. Záznam informací by měl zahrnout pokud možno veškeré detaily. Vše může být důležité. Přestože bylo mé pozorování nestrukturované, při zachycování informací je důležité používat nějaký systém. To pak záznam informací o dost zjednodušuje. (Hendl 2005) Já jsem si vymyslel značky a zkratky, které jsem při záznamech používal. To mi hodně usnadnilo a urychlilo zaznamenávání momentálních myšlenek či vypořizovaných skutečností. Je velmi důležité provádět záznam přímo na místě. Jinak hrozí riziko, že bychom nebyli schopni si vzpomenout na všechny detaily, které jsme v dané situaci chtěli zaznamenat. Proto je dobré přijít na způsob, jak takový záznam provádět co nejefektivněji. Zároveň je nutné (jak jsem již zmiňoval) průběžně (a co nejdříve) záznamy doplňovat a obohacovat o poznámky, proto je dobrý nápad si s sebou tento terénní deník nosit neustále. Já jsem si kupříkladu zepředu psal průběh pozorování a zezadu své vlastní myšlenky a poznatky. Vytvořil jsem tak jednotný záznamový deník, kam jsem si zkrátka psal vše potřebné k mé diplomové práci. *„Kvalita výzkumné akce závisí na pečlivosti a úplnosti terénních poznámek, na jejich smysluplné organizaci. Terénní poznámky obsahují, co výzkumník slyšel, viděl, prožil, o čem uvažoval v průběhu shromažďování a reflektování dat. Deník by měl také zachytit přípravu pozorování a vstup do terénu, zkušenosti a problémy s kontakty. Tyto deníky by si měli vést všichni výzkumníci.“* (Hendl 2005: 197)

---

⁵³ Jen asi těžko uvěřit, jak obtížný úkol toto někdy byl. Samozřejmě že pokud sedíte na židli v teple hospody a povídáte si s myslivci, je to něco jiného, než když se prodíráte ostnatým křovím ve sněhu, v jedné ruce držíte pero, v druhé rozmáčený sešítek, padá vám fotoaparát a všichni na vás křičí, kde že se to zase zdržujete a proč neudržíte řadu. V takové situaci naprosto zmrzlými rukami není zrovna snadné dělat čitelné poznámky. Já to ovšem pojal jako výzvu.

Během pozorování byly používány různé techniky sběru dat. Kromě již zmiňované byly také prováděny doplňkové neformální rozhovory,⁵⁴ které nebyly nahrávány. Snažil jsem se si je ovšem zapisovat. Pokud možno tak, aby to myslivce nerušilo. Někdy je totiž obtěžovalo, že si vše tak detailně zapisuji. To jsem řešil tak, že jsem si dělal jen heslovité poznámky a ve chvíli, kdy to vypadalo, že jsou zaujati již jinou činností, jsem se vzdálil a do svých hesel si doplnil další poznámky. To bylo možné buď na papír, nebo jsem si svůj komentář k právě proběhlému neformálnímu rozhovoru zaznamenal na připravený diktafon, který jsem měl vždy při sobě.

Zároveň je v průběhu pozorování dobré si zvolit takové situace, ve kterých jednájí relevantní aktéři a jsou tyto situace pro mne něčím zajímavé. Na druhou stranu se ale musím pokusit pozorovat co možná nejrůznější situace (hlavně v počátcích výzkumu), abych zachytil širokou škálu sledovaných procesů. (Hendl 2005) Z tohoto důvodu jsem se rozhodl snažit se účastnit pokud možno co nejvíce mysliveckých akcí. Byl jsem tak kromě honů na mysliveckém koncertě, mysliveckém plese a dalších sešlostí, jež byly pořádány myslivci či se jich myslivci alespoň účastnili (jako např. výlov rybníku v Hluboké nad Vltavou a s tím související zábava na zámku, kde byla většina lidí myslivci či rybáři).

V pozorování jsem se snažil všimnout si pravidelností a opakujících se jevů, stejně ale jako růzností. Zároveň jsem se neustále snažil odpovídat na otázky typu *v jakých událostech se lidé angažují, jaké prostředky se používají, jaké aktivity se dějí a jak jsou zdůvodňovány. Dále také jak se k sobě lidé ve skupině chovají, jaká je podstata těchto interakcí, jaké k sobě mají lidé vztahy, jaké jsou zřejmé role v těchto interakcích a v činech. A také jaká jsou běžná témata jejich hovorů a která jsou naopak výjimečná,*

---

⁵⁴ Už během honů jsem se mohl na různé věci doptávat. Stejně jako pak bezprostředně po nich a zároveň také následně ve formálnějších rozhovorech (o tom více dále). To bylo praktické, jelikož mé otázky mohly být směřovány přímo na to, čeho jsem byl svědkem právě v tu danou chvíli. Zároveň jsem používal jak kameru, tak i fotoaparát, a to pokud možno co nejčastěji tak, abych měl dostatek materiálu, ze kterého pak budu moci vyfiltrovat to, co se mi hodí nejvíce. Nejednou se mi tak stalo, že jsem měl možnost daný záznam myslivcům ukázat a pozorovat jejich reakce, stejně jako se jich na danou situaci doptat.

jaký se užívá jazyk. (Hendl 2005) Nicméně o tom více vrátíme-li se do části, kde uvádím výzkumné otázky. Zde jen pro pořádek předkládám Hendla a jeho představu, na co vše by se měl asi tak pozorovatel při pozorování soustředit. Ale jak je vidět, tyto neodporují mým výzkumným otázkám. Hendl zde zároveň popisuje, jak je důležité věnovat se takovým otázkám, jako např. *kdy se skupina schází a jak často se schází a jak jsou schůzky dlouhé, jaká pravidla a normy řídí sociální organizaci skupiny, v jaké relaci je tato skupina k ostatním skupinám.* Nebo také *proč se skupina chová tak, jak se chová, jaké významy účastníci přisuzují tomu, co dělají, jaké symboly, tradice a hodnoty je možné najít ve skupině.*

Rozhovory

Další výzkumnou částí byly samotné polostrukurované rozhovory. K nim bylo zapotřebí si předem připravit osnovu, která obsahovala témata, jichž bylo nutné se během rozhovoru dotknout. Na rozhovor jsem s sebou měl vždy připravený diktafon (a náhradní baterky), fotoaparát a kameru (stejně jako na hon – zde však spíše pro jistotu), zmiňovanou osnovu, papír a pero. Zároveň já si s sebou vždy nosím i počítač, kde mám všechny potřebné materiál (a internet), které se někdy prostě mohou hodit (například kdybychom se dostali k nějaké konkrétní části honu, ke které bych mohl předložit fotografii). Jak jsem již říkal, úplně první rozhovor byl provedený vlastně bez jakékoliv osnovy (nikoliv však přípravy – některou literaturu jsem již načtenou měl, a tak jsem věděl, kam chci, aby se asi tak rozhovor přibližně ubíral). Byl tedy víceméně téměř zcela nestrukturovaný (některé body jsem měl přeci jen poznamenané) a ty další pak byly strukturovány již více.

Věděl jsem, že by bylo dobré provést minimálně asi 12 rozhovorů. Ovšem na to neexistuje jednotný názor, rozhovory jsem prováděl do té doby, dokud mi již nepřinášely žádné nové informace a vzorek tak byl saturován. Vzorek je nasycen v ten moment, pokud už nepadají nové otázky a ani nové odpovědi (Hendl 2005). Pokud mi připadalo, že už se nic nového nedozvídám, tak jsem vzorek respondentů o něco rozšířil, abych tak své chápání posunul zase o trochu dál. Konečný počet respondentů pro tyto rozhovory byl 15. Průměrná délka rozhovoru byla přibližně jedna hodina. Rozhovory byly tedy (až na ten první) polostrukurované. Rozhovory jsem se snažil vést jen

v případě, že to bylo nutné. Pokud se rozpovídal a já viděl, že je to k tématu, nechal jsem ho. Jakmile ale začal od tématu až příliš uhýbat nebo se naopak nevyjadřoval vůbec, zacílil jsem rozhovor zpět požadovaným směrem. Snažil jsem se předstírat, že o tématu nic nevím (ale přitom jsem byl dobře připraven) a nechával jsem ho mluvit. Přitom jsem se snažil nebýt jakkoliv nabádavý, nápovědný či návodný. V otázkách jsem se ptal pokud možno co nejobecněji, aby mi to ta data řekla sama a nemusel bych se na ně ptát. Některé rozhovory byly prováděny osobně, několik jich bylo provedeno také přes telefon (méně jak polovina). Takový postup byl zvolen prvotně z časových omezení a také především z důvodu nemožnosti setkat se s respondenty osobně kvůli prostorové vzdálenosti mezi mnou a těmito respondenty. Následně se ale tento poměrně neobvyklý postup ukázal jako velmi praktický. Někteří respondenti pro mě byli klíčoví a rozhovor jsem s nimi chtěl provést i za cenu toho, že to bude rozhovor přes telefon. S těmi, kteří bydlí blíže, jsem se snažil scházet osobně. Na skutečnost, že je rozhovor nahráván byl samozřejmě na začátku každého rozhovoru respondent upozorněn. Na fakt, že byl rozhovor nahrán, byl každý respondent upozorněn ještě jednou i po skončení rozhovoru a vždy jsem se zároveň otázal, zdali mohu tato data použít pro účely své diplomové práce. Současně jsem respondenty ujišťoval o anonymizaci takového rozhovoru, o což mnozí ani zájem neprojevali. Někteří ovšem ano, a tak mi přišlo lepší pozměnit jména všech respondentů, kteří se v diplomové práci objevují. Souhlas s nahráváním a použitím získaných dat stejně jako ujištění o anonymizaci se týká samozřejmě všech rozhovorů, které byly provedeny.

Zároveň jsem prováděl do jisté míry otevřený výzkum – sám se nechal (a já jako výzkumník také) orientovat daty, které se mi postupem času vyjevovaly. Pozorování a rozhovory tak probíhaly vlastně současně (ačkoliv většina rozhovorů následovala až po pozorování). (Punch 2006) Pozorování bylo orientováno hlavně do období prosinec–únor, zatímco rozhovory následovaly později.

Jako doplňující metodu jsem použil ad hoc analýzu dokumentů, a to konkrétně texty a články publikované hlavně v časopisech *Myslivost*. Tato analýza nebyla nijak systematická, pomohla mi ovšem v dalším chápání oblasti myslivosti. Podrobněji jsem pak studoval ty texty, které se nejvíce blížily problematice rituálů v myslivosti. Některé časopisy jsem však četl i celé, abych dobře pochopil to, o čem se v současné době

v myslivosti mluví. Tyto texty mi pak daly především lepší background pro další souvislosti a porozumění tématu. Časopisy jsem získával jednak přímo z redakce časopisu *Myslivost* a také na různých akcích, kterých jsem se účastnil. Snažil jsem se zapojovat do aktivit typu tombola, kde bylo možné různé materiály vyhrávat. Také jsem mnoho časopisů dostal přímo od samotných myslivců. Desítky tištěných časopisů jsem pak postupně procházel, zvýrazňoval, dělal si z nich poznámky a označoval jsem si ty články, jež mi přišly nejvíce relevantní vzhledem k mé práci. Seznam článků, které nejvíce souvisí s tématem, jsou uvedeny v příloze.

Po celou dobu výzkumu jsem se pohyboval ve spirále a neustále si výzkum více zaciloval a tříbil jsem si svůj postup. To se mi jeví jako vhodnější volba u tohoto typu výzkumu, než pokud bych měl na začátku jasně danou představu jak postupovat a z té za žádnou cenu neuhnul. (Šanderová 2007). Uvažoval jsem přitom veškerá data, která se zdála být relevantní a snažil se v nich hledat cokoliv signifikantního pro můj výzkum. Uvědomuji si nevýhodu pozice výzkumníka v tom ohledu, že jakákoliv interpretace je má vlastní, a tudíž může být zavádějící, jelikož jako výzkumník jsem si samozřejmě musel nutně určitá témata vybírat.⁵⁵ Přesto věřím, že se mi podařilo podat relativně celistvý obraz zkoumaného problému.

3.4 Analýza a interpretace dat

Nasbírané rozhovory byly vždy hned po jeho zaznamenání zkopírovány do počítače a pojmenovány. Pro jejich přepis byl zvolen program *Listen and write*. Přepis byl až na dva rozhovory selektivní (dva rozhovory byly přepsány doslovně). Po selektivní transkripci rozhovorů jsem přistoupil ke kódování. Zběžné kódy byly jistým pasážím přiřazovány již v průběhu přepisu, stejně tak jsem text již v průběhu přepisu do jisté míry segmentoval. To znamená, že přepis nebyl tvořen bezmyšlenkovitě, již při přepisování rozhovorů jsem nad tímto sdělením přemýšlel a části textu přeskupoval k sobě podle témat, o kterých respondenti hovořili. To mi pak usnadnilo následnou práci s textem. Po skončení přepisu rozhovoru jsem se k němu vrátil a znova si ho dokola pročítal, dále přeskupoval a přiřazoval k němu další kódy. Jakmile jsem určitému

---

⁵⁵ I proto se snažím v empirické části podávat čtenáři pokud možno výpovědi respondentů tak, aby měl možnost pohlédnout na věc z vícero úhlů a vytvořit si tak lepší představu o skutečnosti.

segmentu textu přiřadil kód, tento kód byl hned zapsán do jiného dokumentu *Code book*. V tomto dokumentu jsem si jednotlivé kódy definoval. Zároveň jsem je taktéž seskupoval podle jejich významu tak, aby u sebe byly takové kódy, které k sobě mají významově nejbližší. Následně jsem si tento Code book vytiskl a dále jsem kódy rozřazoval pomocí *mapy kódů*. Některé kódy totiž mohou být spojeny s větším množstvím jiných kódů či mohou spadat pod více kategorií. To se špatně provádí ve Wordu (ačkoliv program Atlas toto umí), a proto je dobré kódy spojovat pomocí různých barev přímo na papíře. Kódování probíhalo hladce, jelikož jsem si do určité míry jisté kódy zaznamenával již při některém samotném rozhovoru (např. spolu s časovou značkou, kde se daný kód v rozhovoru vyskytuje). A vzhledem k tomu, že jsem rozhovory přepisoval téměř okamžitě po jejich provedení, měl jsem je ještě v hlavě a věděl jsem, co v textu hledat. Neprovedl jsem tak kódování více řádů, ale pracoval jsem s takovými kódy, které byly mně subjektivně jasné. Pro ilustraci uvádím některé příklady v příloze.⁵⁶

Společně s rozhovory jsem zpracovával data z pozorování. Jak bylo řečeno, během pozorování byl veden terénní deník. Ten mi při analýze sloužil jako hlavní materiál. Deník jsem mnohokrát procházel a poznámkoval si ho, podtrhával, zvýrazňoval. Také jsem přiřazoval jednotlivým částem kódy obdobně jako tomu bylo u rozhovorů. Dat v deníku nebylo tak velké množství, aby bylo třeba ho celý převádět do digitální podoby. Některé části deníku jsem si přesto připisoval k určitým částem textu rozhovorů (tedy k přepisu formálních rozhovorů), aby byly při analýze snadněji dohledatelné. Pokud jsem měl v deníku například delší zápis z některého neformálního rozhovoru, pak byl tento zápis přepsán. Určité poznámky z neformálních rozhovorů jsem měl i mimo terénní deníky, ty byly taktéž přepisovány.

Během pozorování bylo mým hlavním cílem interpretovat to, jaký smysl má určité chování pro členy dané skupiny. Při zápisu do svého terénního deníku jsem tak vytvářel velké množství komplexnějších informací, které jsem následně propojoval a dával jim hlubší smysl. Abych mohl data organizačně podchytit, používal jsem tedy systém kategorií. Tím jsem vyvíjel určitou typologii jevů, které se v datech objevovaly.

---

⁵⁶ Viz příloha č. 3

Následně jsem proces analýzy prohluboval tím, že jsem se zaměřoval jen na některé vybrané aspekty.

Nejprve jsem tedy terénní poznámky pročítal. Své myšlenky, které jsem při pročítání měl, jsem se pokoušel fixovat dalšími poznámkami, jež jsem propojoval s daty vhodným systémem označování. Prováděl jsem tak kódování dat. Tímto způsobem jsem mohl určitá témata identifikovat a z textu extrahovat.⁵⁷ Kategorizační schéma pro kódování bylo přitom buď přejato z kódů, které jsem měl již vytvořené z předchozího kódování rozhovorů, nebo jsem vytvářel kódy nové (které mohly být taktéž použity zase i pak do rozhovorů). V těchto kategoriích jsem opět hledal vztahy. Každý segment textu jsem porovnával s jinými segmenty a sledoval jsem jejich relevanci k dosud navrženým kategoriím. Tímto způsobem jsem byl schopen určit, která témata se jakým způsobem vztahují k jiným tématům. (Hendl 2005) Tyto kategorie pak byly součástí dokumentu Code book, o kterém jsem již hovořil a zároveň byly taktéž zaneseny do mapy kódů, kde byla souvztažnost jednotlivých kategorií dobře viditelná. Proces analýzy dat z pozorování a rozhovorů tak probíhal víceméně paralelně a vlastně velmi podobně. Když byla všechna data okódována, bylo možné pustit se do samotného psaní analytické části textu.

Analytickou část jsem se snažil dát do podoby příběhu, jelikož se domnívám, že tak usnadním práci čtenáři v orientaci v textu a bude tak mít jistou logickou souslednost a návaznost. Příběh je tedy koncipován jako jeden hon, ač jsem se účastnil během výzkumu honů pěti. Dalo by se spíše říci, že je příběh pojat jako jeden den, v němž se občas prolínají děje z různých honů. To tak dává čtenáři možnost jistého srovnání a pochopení, jak to chodí při různých honech. Zároveň jsou součástí příběhu nutné odbočky, jelikož příběh není plně lineární, má spousty dalších souvislostí, které pomohou čtenáři lépe pochopit celý kontext. V další části analýzy vyprávím příběh jiného honu, který se v mnoha ohledech dosti liší od honů ostatních, kterých jsem se účastnil. Proto jsem tento hon pojal jako zvláštní příběh, který je poměrně atypickým a není příliš běžnou součástí myslivosti. Nazval jsem tento případ „*Masové zabíjení jako zábava?*“.

Příběh je doplněn o četné citace – výpovědi – respondentů. Rád bych se v tomto ohledu vyvaroval chyby, která je často vytýkána Geertzovi, a to sice že svůj známý

příběh o kohoutích zápasech na Bali líčí sice „*hezky a je vidět, že zde opravdu byl*“ (Crapanzo in Geertz 2000: 517). Zároveň ale, ač tvrdí, že byl na nespočtech zápasů osobně, zde chybí popis jakéhokoliv z těchto zápasů. Stejně tak citace jeho respondentů (či, chcete-li, informátorů). Geertzův kritik Crapanzo se ptá: „*Kdo to Geertzovi řekl? Skutečnost, že v Geertzově textu nelze nalézt žádnou odpověď na tuto otázku, vážně zpochybňuje věrohodnost jeho etnografického popisu.*“ (tamtéž) Mnozí z Geertzových kritiků (mezi dalšími např. Georg Marcus) na tento fakt upozorňují poměrně ostrou kritikou. Citací je pak v mém textu opravdu velké množství, je to z toho důvodu, aby si čtenář mohl názory různých respondentů porovnávat a udělat si tak vlastní obrázek o jevu, o kterém se na příslušném místě hovoří. Interpretace zjištěných skutečností z pozorování a rozhovorů v následující části jsou samozřejmě mé vlastní. Jsou to pohledy na zkoumaný problém tak, jak je vnímám já. A je jistě jen na čtenáři, jak bude následující část vnímat on sám.

4 ANALYTICKÁ ČÁST

Česká myslivost byla zapsána na seznam kulturního dědictví UNESCO. Má tedy obrovský význam nejen pro Českou republiku, ale i ve světě. Jako taková je patřičně obdivována jak zahraničními hosty, kteří se do naší země dostanou či o české myslivosti zaslechnou, tak ale samozřejmě hlavně pro myslivce české, kteří na ni jsou hrdí. Tedy alespoň ti, kteří myslivostí žijí nebo pro ně minimálně něco znamená.

Naše myslivost byla zapsána na seznam nehmotného kulturního dědictví českého národa. A to bylo v prosinci 2011. A v roce 2012 svolal Senát takový slavnostní zasedání a pozval tam poslance a senátory k tomu a já jsem tam byl taky pozván.
(p. Střípes)

Co českou myslivost činí takto výjimečnou, jsou především její tradice, ale vůbec obecně činnosti spojené s etikou a morálkou. Rituální chování vyzorované u českých myslivců je opravdu jedinečné a zajímavé.

Jak poznamenává i pan Mokeš, „*naše myslivost je jedna z nejpropracovanějších v Evropě, ale i celosvětově byla uznaná za kulturní památku.*“ (p. Mokeš)

---

⁵⁷ Na podobném principu pracuje vlastně i obsahová analýza

Mně osobně bylo ctí mít možnost tyto projevy zkoumat a následně převést do textové podoby⁵⁸, kterou vám zde předkládám. Nejprve nastíním podobu obrazu, ve kterém jsem se jako výzkumník pohyboval, abych čtenáře více uvedl do děje. Následně popíši dva různé druhy honů, které se liší svým průběhem i charakterem. Na úplný konec bude mít čtenář možnost přečíst si další jednotlivé aspekty myslivosti, které s honem souvisí již vzdáleněji, ale pro lepší pochopení kontextu honu může tato kapitola vysvětlit případné nejasnosti, jež mohly v průběhu čtení vzniknout.

Jak říká pan Černý: „*V myslivosti každý ten vztah k té zvěři projevuje nějakým svým osobním subjektivním způsobem, který třeba nemusí být rozpracován na stránkách učebnic.*“ (Černý) Literatura týkající se myslivosti je v českém prostředí velice různorodá a je jí velké množství. Co však od takové literatury lze očekávat jsou spíše teorie, doporučení, rady či ojediněle příběhy z lovu myslivců, občas myslivecká poezie apod. Ve své práci se pokouším o zpracování pohledu myslivců na rituály, které sami provádí. Tato zjištění kombinuji s vlastním pozorováním. Takový přístup mi umožňuje hlubší vhled do zkoumané reality.

V této části práce budu kombinovat dvě hlavní perspektivy – emickou a etickou. Budu se snažit vlastní interpretace dokládat citacemi z rozhovorů, ale také svými terénními poznámkami provedenými během pozorování. Abych dal čtenáři možnost „uvěřit“ mé interpretaci (jelikož ta je vždy do značné míry zkreslena mou vlastní osobností), citace respondentů nejsou v textu ojedinělé, často jsou i rozsáhlé. Zároveň jsou na hodně místech předkládány citace z více rozhovorů, tedy s více respondenty⁵⁹ (jelikož ke zkreslení reality dochází také výběrem toho, na co badatel zaměřuje svou pozornost). Jsem si nicméně vědom toho, že i přes veškeré mé snahy předložit čtenáři text, který by vysvětloval realitu mnou zkoumaného problému takovou, jaká ve

---

⁵⁸ Citace částí rozhovoru jsou zvýrazněny kurzívou a odděleny odstavcem, kratší citace jsou pak (také kurzívou) přímo v textu. Respondentova výpověď, která je oddělena odstavcem, má před sebou vždy znak spojovníku. Pokud je zde znázornění interakce (tzn. i moje reakce či otázka), je respondent označen slovem „Respondent“ a tazatel slovem „Tazatel“, aby byla zachována přehlednost. Pokud jsou k danému tématu uvedeny citace od více respondentů, další respondenti jsou označováni číslem. Citace jsou doslovné, jsou uváděny pouze pseudonymy respondentů.

skutečnosti je, dosáhnout něčeho takového je prakticky nemožné. Proto doporučuji k textu přistupovat s tímto vědomím.

4.1 *Portrét prostředí*

Na úvod bych rád čtenáři představil prostředí, kterým se budeme zabývat a jeho aktéry. V této úvodní části tedy zmíním *čas, místo a role* jednotlivých účastníků honu, nastíním jen velmi okrajově jeho průběh a co samotnému honu bezprostředně předchází (do „vzpomínek“ na začátky praktikování myslivosti každého myslivce se pak dostanu v třetí části kapitoly, a to sice v pododdílu *Myslivecké začátky*). Také krátce zmíním hlavní atributy myslivosti.

Každá jednotlivá činnost má ovšem své místo a čas, kdy je prováděna. Tím je myšlena určitá část roku. Zvěř má předem dané období, kdy se může lovit. Příkrmování probíhá v zimě, kdy zvěř nejvíce strádá atd. Myslivost je ten typ koníčku, kterému je potřeba obětovat hodně času, pokud se mu chcete skutečně věnovat. Některá zvěř je lovena celoročně, jiná má určitá období, po která smí být lovena. Potenciálním vyvrcholením všeho dění během roku je pak největší lovecká sezóna, která probíhá hlavně v období listopad–únor. Je to období, kdy se schází nejvíce myslivců a probíhají tzv. společné lovy – hony. Doby lovu konkrétní zvěře jsou pak stanoveny zákonem⁶⁰ a měli by je znát všichni myslivci, kteří na lov vyrážejí.

Tazatel: A proč to období těch honů je nějaký říjen, listopad?

- Respondent: No tak protože v létě mají mláďata, nebo říje. Čili je třeba lovit v říji nebo po říji, jeleny, daňky. Srnčí má říji v červenci, tak taky ty chovný srnce nechat do říje, aby měli ještě potomky, toho sedmiletýho osmiletýho srnce, kterej je na vrcholu, tak ho nechat ještě aby pokládal tu srnu, aby měl potomky, aby nám zanechal eště to sperma kvalitní. No a potom splnil svůj úkol, no tak to holt střelíme po říji. No takže kvůli říji a kvůli mláďatům se to jede všechno na podzim až. A potom i zajáci když se střílejí, tak pak taky dospějou v tom listopadu, prosinci. Jsou maličký ty zajáci v létě. (p. Stríipes)

---

⁵⁹ Ty jsou pak pro větší přehlednost odděleny dvěma odstavci

- Respondent č.2: *My máme plánováno nepravidelně kolem té Cecilie. To mají jako ty sdružení⁶¹ ... Tady v okolí nás je 5 nebo 6 sdružení a ono většinou začínají lovy v listopadu. Končí 15. ledna. Na drobnou jsou hony od 1. listopadu do konce roku. Souvisí to od toho, že zajíc se loví od 1. 11. do 31. 12., takže tam ty společné hony na ty zajíce probíhají od začátku listopadu do konce prosince. (Patrik Molinovský)*

Tyto hony jsou ve stejnou část roku vždy v tom kterém mysliveckém spolku. Avšak jejich konkrétní datum se každoročně liší. Je to z toho důvodu, že téměř vždy vycházejí na víkend (u většiny případů sobota, ojediněle ale i neděle – vždy však jen jeden den).

- *Jsou to vlastně všechny soboty, počínaje v září kachními hony a od takového října do ledna myslivec nezná volnou sobotu. Já teda to dělám v neděli, takže já zase stahuju ty lidi co jsou v sobotu někde na honě a v neděli přijedou ještě k nám. (Dag)*

Toto datum je oznámeno několik týdnů dopředu na pozvánce, kterou obdrží každý člen sdružení. Na té je dále napsáno místo a čas srazu. Časy jsou většinou velmi podobné jednak v jednotlivých spolcích, ale i každý rok. Na nástup začínající v devět hodin pak musí bezpodmínečně všichni, kdo jsou na honu zapsáni. Nelze ovšem říci, že by bylo možné na místo určení dorazit až na devátou hodinu. V době předtím je totiž nutné veškeré účastníky povinně zapsat. Na hon je nutné se nejprve přihlásit po tom, co přijde pozvánka. Chcete-li si na hon přivést hosta, můžete, ale taktéž je nutno tuto skutečnost oznámit dopředu. Pozvat vás pak může „kdokoliv, kdo na to má právo.“ (p. *Střípes*) Tedy ti myslivci, kteří jsou sami členem některého spolku. Zároveň bývá spolkem určeno, kolik hostů si může každý myslivec za sezónu pozvat.

Tazatel: Můžete se těch honů účastnit kdykoliv a kdekoliv?

---

⁶⁰ Doby lovu zvěře podle Vyhlášky č. 245/2002 Sb., č. 480/2002 Sb. A č. 403/2013 Sb. Ministerstva zemědělství o době lovu jednotlivých druhů zvěře a o bližších podmínkách lovu zvěře (Zdroj: Stolní myslivecký kalendář pro rok 2016)

⁶¹ V nedávné době se myslivecké „sdružení“ přejmenovalo na myslivecký „spolek“

- Respondent: No musím bejt pozvanej. Přijde třeba pozvánka na sdružení, že tehdy a tehdy a tam a tam se koná hon, chlapi si to rozeberou a jednou. Dají vědět tomu oznamovateli té akce, toho honu, že tam přijdou čtyři lidi, aby on dopředu počítal, co se týče občerstvení a toho všeho, i potom třeba s počtem psů a takový věci, i s organizací toho honu.

(Marcel)

V samotný den honu lze pak počítat i s jeho přibližným ukončením ve stejnou dobu. Trvá tedy od rána do přibližně čtvrté hodiny. S ním pak souvisí ale ještě výřad, který je na konci každého honu, většinou tam, kde byl sraz a počáteční nástup po samotném srazu. Každý hon začíná i končí nástupem všech zúčastněných – honců (a popř. honců se psi), střelců, trubačů (jsou-li přítomni), mysliveckého hospodáře a předsedy (plus závodčích a vedoucích honu – to je však vždy jeden ze zmiňovaných účastníků honu, takový člověk má tedy role dvě). Faktické ukončení honu je vlastně až ale v pozdních večerních hodinách – po honu následuje totiž tzv. Poslední leč, což je zábava v hospůdce, kde byl ráno sraz. Taková Poslední leč se ne vždy pořádá po každém honu, v některých spolcích je jen na ukončení sezóny. Jinde touto Poslední lečí naopak končí každý hon. To je třeba v případě spolku, jehož členem je Dag:

- Respondent: No tak já to mám jednoduchý. Když ten hon pořádám já, tak je to práce od rána...nevím jedu odsad' v šest hodin, abych tam v sedm byl s tou službou, a když se vrátím v devět večer domů a padnu, nikomu se nic nestalo, všechna zvěř byla rozdělena, aby se o to člověk už nemusel starat, aby se každý postaral o tu zvěřinu sám, všichni se najedli, napili, všichni byli spokojený a hlavně se nikomu nic nestalo, slovíli sme něco abychom mohli uspořádat nějaký to kolo štěstí, aby si mohl od nás třeba odvést toho divočáka za 20 korun. To pak člověk je spokojenej, že se to povedlo. Celej den tam lítám, je to práce a prostě já každému říkám: doneste mi kafe, a já nemám čas si to kafe vypít.

Tazatel: Tys říkal „celej den tam lítám“ ...jakou tam máš teda roli?

- Respondent: Tak já v podstatě to zastřešuju. Jako hlavní starosta zodpovídám úplně za všechno. Takže já ráno, než tam ti lidi přijdou, tak dřív tam je služba, která zapisuje, co musí být v tý hromadný povolence. To sem dřív dělal sám. Pak jsem zjistil, že mám tam lidi, co to můžou dělat, takže to rozdělíme, dřívě dva

dneska už 4 lidi si tam sednou a zapisují. Já už tam mám tu reprezentativní funkci a já de facto každýho, kdo tam k nám přijde, přivítám. Přivítám ty hosty. A ráno vyřizu ty provozní věci jako, kudy se bude zavádět, jaká leč tam bude... protože ne vždycky se sejdou všichni naši členové a tím pádem je potřeba tam ráno řešit ty provozní věci jako co se bude kde lovit, jaký je počasí atd. Tak to je takový ten úvod v té hospodě. (Dag)

Odůvodnění, proč je nutné přijít ještě před samotným oficiálním zahájením honu, je mnoho. Od pozdravu, který je minimálně slušností, přes jídlo a pití, až po formality a praktické důvody jako jsou zápis každého účastníka. Ten je pak nejdůležitější, jelikož se zapisuje jméno účastníka, jeho pozice (tedy střelec/honec), bydliště a pak v případě střelců se kontroluje povinné pojištění. Toto se provádělo na každém honu, kterého jsem se účastnil. Na samotný pozdrav se dbá někde více, někde méně. Mezi respondenty se objevil dokonce i názor, že takový pozdrav je mnohem důležitější, než jak se zprvu může jevit. Toto podání pravé ruky není jen obyčejné přivítání (každý nově přichozí účastník by měl podat ruku všem, kdo na sraz přijeli před ním), je to stvrzení závazku, že se k sobě budou myslivci chovat slušně. Etika je totiž základem každého dobrého myslivce. A to etika nejen vůči zvěři, ale i sobě navzájem.

- Protože když se scházíme, musíme si všichni podat ruce. Na znamení, že budeme v přátelství společně lovit, že budeme jeden druhého uznávat, nebudeme mu ustřelovat zvěř před ním, že budeme se chovat solidně, takže na to si podáváme ruce. No a když si je někdo nepodá, tak už třeba toto neuznává nebo se nechce zavázat k tomu, aby se choval slušně. (p. Stríipes)

Podat ruce by si měli všichni, bez ohledu na to, zdali daného člověka znám, či nikoliv. Podání rukou je pro myslivce opravdu zásadní. Ne všichni to však dodržují. Nutné je se taktéž okamžitě při příchodu zapsat.

V 8 ráno se myslivci scházejí v místní sokolovně, zapíší se u stolečku, kde sedí hospodář (Jakub Erben, Praha, honec) a usadí se u podlouhlých stolů se smrkovými větvíčkami jako ozdobou. Prakticky všichni na sobě mají alespoň něco zeleného (typicky tmavě nevýrazná zelená). (autorovy poznámky z 1. honu)

Hlavním atributem myslivosti je tedy především zelená barva. Dále je to klobouk, z těch méně viditelných pak tesák (lovecký nůž). Klobouk by měl mít každý

správný myslivec, protože „kam by sis chtěl dát úlomek, když bys měl bekovku nebo nic na hlavě.“ (Karel) Nejen úlomky, ale i odznaky by měl zdoben myslivecký klobouk⁶² (úlomky pak jen v případech popsaných dále). Klobouků je zde skutečně velké množství, s tím se člověk jen tak nesetkává. Jsou vidět všude kolem sebe, na věšácích a mezi snídajícími myslivci, kteří se radostně baví o všem možném, v naprosté většině pak ale na myslivecké téma (co a kde slovíli, jak to proběhlo, za jakých okolností k tomu došlo atd.). Ať už byste v takové hospodě (či sokolovně) seděli delší dobu nebo jste právě přišli, je vám naprosto jasné, do jaké společnosti⁶³ jste vstoupili. Tyto atributy slouží jako jedna z možností identifikace se s danou subkulturou. Podle nich se myslivci mezi sebou jasně rozeznají hned na první pohled. I proto je velmi důležité tyto atributy respektovat. Mnozí myslivci takto oblékaní chodí nejen na společné hony, ale i na ty individuální, když je nikdo jiný nevidí. Dokonce mají někteří i podobné myslivecké oblečení na doma. Existují i zvláštní myslivecké uniformy, které jsou vyhrazeny na slavnostnější příležitosti. Obchodů, které se na toto oblečení specializují, je mnoho. Tedy nejen že se členové této komunity dobře rozeznají sami mezi sebou, jsou vcelku jednoduše rozlišitelní i ostatními lidmi, kteří o myslivosti příliš nevědí. Asi jako když byste na ulici potkali kominíka, také okamžitě víte, co je takový jedinec za člověka. Ti, kdo to s myslivostí myslí opravdu vážně, zelenou vyloženě vyhledávají. Jak jsem si všiml při pobytu u jednoho z myslivců, je snaha, aby bylo pokud možno co nejvíce věci v zelené barvě. Zelená všech odstínů (hlavně pak ale tmavší) je zkrátka základní barvou myslivosti.

Myslivci se občerstvují, snídají klobásy a párky a vyčkávají, až budou zavolání na nástup. V mezičase se baví o tom, co kde kdy skolili, kolik to vážilo, co to zvíře dělalo po zásahu atd. Na věšáku visí klasické zelené klobouky, některé s odznaky (jen tak pro srandu, žádné řády, jak mi bylo řečeno) a pery, všude zelená trička, zelené mikiny, zelené svetry, bundy, tu a tam nějaká ta zbraň. Člověk při vstupu na první pohled pozná, že vešel mezi myslivce. (autorovy poznámky z 1. honu)

---

⁶² Viz Příloha č. 6 Fotografie z výzkumu – P1

⁶³ Viz Příloha č. 6 Fotografie z výzkumu – P2

Typickými zástupci myslivců jsou starší muži, mladí muži jsou pak výjimkou. Pokud je přítomna žena, je buď spíše mladší, anebo je pouze manželkou myslivce (ta se pak honu neúčastní, pouze svého muže na sraz doprovodila).

Žena je zde jediná. Naprostá většina přítomných je mezi 30 (ale spíš 40) až 65 či 75 lety, jediný mladý (23 let, zrovna vystudoval SŠ lesárnu). (autorovy poznámky z 1. honu)

Důvodem, proč je myslivec-žena, zpravidla vždy mladší, je ten, že k emancipaci žen v myslivosti docházelo až poslední dobou. Zároveň zájem mladých mužů o myslivost postupně upadá, starší zástupci pak odchází či umírají a nová „mladá krev“ dává přednost spíše pohodlné zábavě ve formě sezení u televizí nebo počítačů. Nechtějí se učit myslivosti. To vede pak právě k tomuto trendu – jednak celkově ubývá myslivců a jednak z těchto členů myslivecké komunity pak převažují muži, kteří jsou spíše vyššího věku.

- Ta tendence je jasná. Ještě před 15 lety bylo v myslivecké komunitě tak kolem 100 000 lidí, dneska je to sotva 85 000. A jde to dolů. Mladý kluci si radši sednout k počítačovým hrám, než aby šli dělat něco pořádného. No a ty starší vymíraj že jo. (Dag)

Nicméně toto zjištění se mi nepotvrdilo, podle mého zkoumání je v komunitě českých lovců více než 100 000 jedinců⁶⁴. Je možné, že pak záleží právě na tom, kdo je skutečně považován za myslivce, zřejmě to tedy nejsou jen ti, kdo mají myslivecké zkoušky (jelikož samozřejmě to je jediný údaj, který nám je schopná poskytnout vedené statistika).

Jednotliví myslivci tedy postupně přicházejí asi tak do půl osmé. Po splnění prvních hlavních povinností po příchodu (zápis, pozdrav) usednou a baví se. Okolo třičtvrtě na devět se začínají balit (někdy se zatroubí – jako to bylo v případě mé první zkušenosti na honu u Hranic u Přerova). Několik minut před devátou už odcházejí opravdu všichni a buď nasedají do aut, aby se jelo na smluvené místo, anebo je nástup přímo před hospodou a teprve pak se jede do tzv. leče.

---

⁶⁴ Viz teoretická část – statistická data o počtu myslivců (resp. lovců) v Evropě

4.2 Den honu

Tuto kapitolu věnuji fenoménu známému jako lov. A to pak především takový lov, který je společný, tedy hon. Důležité je vysvětlit, co zde bude za hon považováno. Tedy kolektivní lov zvěře, přičemž jen málokdy je loven pouze jeden druh zvěře.

4.2.1 Začátek honu

Každý hon musí začít nástupem. Na něj musí bezpodmínečně všichni, kdo se honu hodlají zúčastnit. Musí na něj přijít včas a řádně oblečení. Nemyslivecké oblečení by se nemělo tolerovat, ovšem trendem poslední doby je čím dál více tento fakt ignorovat. Výjimkou bývají úplně nezelené oblečení jako jsou např. džíny. Ale i ty občas vidíme. Je možné stále častěji vidět oblečení typu „maskáče“.⁶⁵

- Ten myslivec by měl být oblečený tak nějak myslivecky v zeleném. Dneska je to takovej nešvar a lidi chodí v maskáčích. (p. Mokeš)

Někteří jedinci nechtějí vůbec svůj šatník myslivosti jakkoliv přizpůsobovat, to jsou však jen ojedinělé výjimky. Jak říkali respondenti, myslivecký oděv by měl být základní součástí výbavy každého správného myslivce. Pokud přijde na hon neoblečený tak, jak by měl, může se stát, že bude z honu vykázán (něčeho takového jsem ovšem svědkem nebyl). Větší důraz je pak na oděv u střelců, u honců se na to nedbá až tak důsledně (honci jsou právě často ti, kdo mají zmiňované „maskáče“. Nejčastěji pak mladí myslivci, kteří tuto tradici již tolik neuctívají). Tento jev, tedy nerespektování tak základního pravidla jako je správné odívání, je zřejmě způsoben moderní dobou. Jinde ve světě se na oblékání příliš nedbá a to si bohužel často čeští myslivci přivážejí ze zahraničí do Čech. Jak říká Dalibor, *“jak ty český lovci jezděj lovit jako po Evropě a tak různě, tak se to jako vyvíjí v tý naší český kotlině no.” (Dalibor)* Naštěstí jsou takovíto myslivci stále ještě výjimkou a bývají za tento projev nemyslivosti minimálně častování připomínkami či posměchy ostatních. Zajímavostí je, že většina „správných“ myslivců chodí oblečena v mysliveckém oděvu i v případech, že jdou sami například na posed. Je

---

⁶⁵ Viz Příloha č. 6 Fotografie z výzkumu – P3

to ovšem záležitostí spíše těch myslivců, kteří jsou v myslivosti delší dobu a více ji ctí. A každopádně toto v dnešní době spíše upadá.

- Staří myslivci a dědečkové chodívali na poseidy v uniformách. V dnešní době když to tak řeknu, tak přijde strejka, nandá si holiny a montérky a de jo. Takže si myslím, že do dnešní doby už to asi není takový, jako to bývalo kdysi. (Drahomíra)

Dost lidí v každém případě právě na tradiční oblékání nedbá čím dál více. „Pokrok“ je zřejmě těžké zastavit. Tito jedinci, kteří chodí v nemysliveckém oblečení, se zřejmě za myslivce nicméně příliš považovat nemohou. Vždyť základní atributem myslivosti je právě jeho vzhled, podle něž ho můžeme snadno identifikovat. I podle toho je česká myslivost tak výjimečná, jelikož v zahraničí na toto příliš nedbají. Jestliže tento trend převládne i u nás, bude zřejmě pak těžké „pravé“ myslivce rozpoznat.

- To se asi nikde jinde tak nedodrhuje, dneska všichni chodijou v těch maskáčích a tak. U nás už se to sice bohužel taky ta móda, začíná v tom někdo už chodit. Ale na společný hony, to všichni na tebe hledijou, že všichni chtěou, abys byl zelenej prostě, čistě zelenej jako, žádný maskáče. Někde to vidět je, ale to jsou spíš jednotlivci, že jdou tady v těch maskáčích jako no. Kdyžto v těch zahraničích, tam choděj všichni maskovaní. (Karel)

Za povšimnutí stojí, že právě v odívání je dobře vidět prolnutí starých tradic s tím, co vyžaduje moderní doba. Dnes se mnohem více dbá na bezpečnost a vidět je to kromě jiného i právě na vzhledu mysliveckého oblečení. Dnes jsou již samozřejmostí oranžové či žluté bezpečnostní prvky.⁶⁶ Ty pak musí mít každý honec, většinou už ale i střelec (honci se pohybují lečí, zatímco střelci stojí na místě, takže nejsou tolik ohroženi). Takovými prvky jsou pak reflexní vesty, ale i pásy, které se umísťují na různé části oblečení. Některé obleky se dnes už s takovými prvky přímo prodávají. Na tom, že reflexní prvky jsou důležité, se pak myslivci shodují. Mnozí dokonce tvrdí, že dnes na oblečení vlastně vůbec nezáleží i z toho důvodu, že zvěř barvy příliš nerozeznává, a tak „je jí to jedno“. Jak poznamenává Vířa: *“Někdy mi to připadá, že když je člověk v červeným, tak ta zvěř ho nevidí a když seš v zeleným, tak ho vidí.” (Vířa)*. Bezpečnost by pak měla být na prvním místě. Tento kontrast je ovšem zvláštní.

Prolíná se zde stará tradice mysliveckého odívání s moderní dobou. Tato zásada „*mít na sobě něco zeleného, ideálně pak vše*“ pak zní trochu ironicky, když si přes svůj zelený oblek obléknete výraznou reflexní vestu. Chápu, že bezpečnost je důležitá, ale musím se přiznat, že na mě to působilo hodně „netradičně“.

*- Ale už to upadá no, to máš i s tím oblečením no. To už dneska taky je docela fuk no. Jako dneska třeba když jedu na ty hory jo, tak ty kokoti třeba nemaj ty reflexní prvky jo. Dneska je třeba logický, že tý zvěři je to úplně u prdele. Dneska už se delaj normálně obleky, když si dáš do Googlu jako „*hunting wear*“ jako oblečení nějaký, tak se podívej, co se dneska prodává. Samozřejmě se to prodává jako s těmadle reflexníma věcmi, abys byl v tý skupině lovců vidět, abyste se nepostříleli jo. (Dalibor)*

- Respondent č. 2: Pak teda jasně sem v zeleném oblečení, pohybuju se v zelném prostředí, takže nejsem tak nápadnej. Zase na druhou stranu třeba honci, dneska se už na to dbá, protože pokud chodili v zeleném někde v porostu, tak byli špatně viditelní, takže teď už se používají signální vesty anebo pásky na čepice. Prostě musí být zvýrazněný ten honec, abyste si ho všiml, že se tam pohybuje.

Tazatel: A to je z jakého důvodu?

- Respondent č.2: To je z bezpečnosti všechno. To nemá s tradicí nic společného, ale je to jen kvůli bezpečnosti.

Tazatel: Takže je to nové v myslivosti?

- Respondent č.2: Je to taková novodobá tradice. (p. Mokeš)

Na nástup by tedy měli přijít všichni oblečení tak, jak se patří. Na nástup se obecně docela dost dbá, to je zrovna rituál, který se drží všude víceméně stejně. Dokonce i postavení je vždy stejné.

---

⁶⁶ Viz Příloha č. 6 Fotografie z výzkumu – P3

- Má taky svoje pravidla že jo, kam se staví střelci, kam honci, kam vedoucí honu, kam trubači, honci k běhům zvěře a tak. (p. Stríipes)

Ale i zde se najdou výjimky, které potvrzují pravidlo. Zřejmě se zas až tak naprosto stejně všude postavení jednotlivců při honu nedodrží. Tak mi vypověděl jeden respondent a já jsem stejného úkazu byl také svědkem. I při nástupu je vlastně dost jednoduše rozpoznatelné, kdo to s honem myslí vážně a komu jde spíše o to, aby tyto tradice měl již za sebou a mohl jít konečně do akce. Poznáte něco takového myslivci na očích. Ale nejen na nich, je vidět i například jak kdo stojí. Pokud je očividně unuděn již při prvotním nástupu a je to na něm dost vidět nebo se například baví se sousedem, nejspíš nebude cítit hrdost a pýchu.

- No tak, třeba u nás při tom nástupu a výřadu si předseda s hospodářem usmysleli, že budou stát proti střelcům na druhý straně. Zvyky stanoví, že mají stát od střelců vlevo z boku. A proti němu trubači a proti honci. No u nás to staví jinak, já už jsem říkal, že to staví špatně, ale zas to není taková chyba, já to trpím, ačkoliv ty tradice dodržuju, ale mávli nad tím rukou v celých jižních Čechách. Zvykli si na to, říkaj, že je lepší, když stojí proti, že je lepší slyšej než když stojej z boku, že z boku to tak neslyší. Důležitý je, aby si aspoň třeba nepovídali při tom nástupu. (p. Stríipes)

Jak vidno, některé prohřešky tolerovat lze. U jiných je tolerance nepřipustná (o tom více dále).

Nástup má svůj určitý daný průběh, který je všem přítomným znám předem. Ten je stejný vždy a všude, nemůže se tedy stát, že by někdo nevěděl, kam se postavit nebo co má dělat. To potvrzuje jak mé pozorování, tak se na tomto shodují i všichni mnou dotazovaní myslivci. Průběh je zhruba takový:

- Kdy máš nákej nástup, musíš bejt nák oblečenej ... při zahájení, při troubení se samozřejmě sundává klobouk, při zahájení se sundává pokrývka, je tam nákej pozdrav vod nákýho toho hlavního člověka... a vod majitele, pak dostane slovo nákej vedoucí tý naháňky nebo hospodář, budem říkat, kterej tě poučí o tom, jak máš, jak...co se bude lovit, jak se bude lovit, kolik bude lečí, jak máš zacházet se

zbraní, jak a kde nás rozdělí - případně, případně ty lovce na nějaký skupiny, představí jim závodčí, který je budou zavádět a ukazovat jim ty stanoviště. To samý představí nějaký honce, který tam jsou, kolik jich tam je, kolik tam je psů ... nějakýho šéfa honců, no šéfa honců...pak to rozpustí a tak dále. (Víta)

Je-li na místě trubač, zatroubí se nejprve tzv. Dykovy povely⁶⁷ („Vítejte nám, srdečně vítejte nám“). Ty jsou velmi krásné a jak jsem se ptal myslivců, jak se při nich cítí, dostával jsem většinou velmi podobné odpovědi typu „*Je to nádhera ty fanfáry, to se člověk cejtí jako že vopravdu prostě s tím vším takovej spjatej.*“ (Víta) Zde vidíme naprosto jasnou souzněnost se subkulturou podle dalšího aspektu – troubení. Hudba vždy vnímavého člověka dokázala obklopit a prostoupit jím, pokud to hudbě dovolíme, může nás celého pohlit. Špatné je, trubačů se dnes velmi často nedostává, a tak jich myslivecká sdružení mají jen velmi málo, někdy jen jednoho. Jak mi bylo řečeno, ten samozřejmě ne vždy na daný hon může přijít. Někdy dokonce nemají žádné.

Jako první mluví myslivecký hospodář, který následně předává slovo mysliveckému předsedovi.⁶⁸ Hospodář vítá skupinu myslivců a hovoří o tom, jaký druh zvěře se bude v daný den lovit (s tím myslivci předem obeznámeni nejsou).

Co se dnes bude lovit: lišky, zajáci, kuny, laň a kolouch jelena evropského, prase (kromě vedoucích bachyní)⁶⁹, lončák a sele.⁷⁰ (autorovy poznámky z 1. honu)

Dneska se loví: bažant obecný, prasata a škodná (liška, kuna, straka) (autorovy poznámky z 2. honu)

Předseda pak zmiňuje hlavně bezpečnost, připomíná nepožívání alkoholu apod. Na svém prvním nástupu jsem se dozvěděl, že je přítomno 9 honců bez zbraně, 8 honců se zbraní, 54 střelců. Na společných honech bývá často málo honců, proto mnozí střelci jdou s honci se zbraní. Tito střelci jsou pak považováni za honce (ovšem někde

---

⁶⁷ Antonín Dyk je neznámějším českým skladatelem mysliveckých povelů pro troubení

⁶⁸ Předseda – předsedá mysliveckému spolku, často též vedoucí honu, určuje Hospodář – komunikuje s vyššími orgány, dostává plán odstřelu, stavy zvěře apod.

⁶⁹ A proč by se vlastně bachyně neměla střilet? To je poměrně dobře vysvětleno v teorii, část *Myslivost*. Jen tedy pro připomenutí – naruší se pak hierarchie, zrychlí se říje, do říje jdou mladší bachyně a ty mají brzy mladé, to způsobuje přemnožení zvěře (jako jeden z důvodů, další jsou pak uvedeny dále v textu, hlavně v části *Proč je vůbec potřeba zvěř odstranit*

⁷⁰ Lončák – loňské sele (tzn. rok staré), sele – dva roky staré, prase – od tří let věku výš

uslyšíme i označení střelec, což je pak matoucí), mluvíme-li o střelci, ten pak stojí na místě, které mu určí závodčí. Svou řeč hospodář i myslivec končí slovy „*Lovu zdar!*“, na což mu všichni ostatní myslivci sborně odpoví „*Zdar!*“. Pokud je přítomen trubač (nebo trubači), následuje troubení. Toto jsou všechno činnosti tradiční. Stejně jako na konci honu, cítí se při nich myslivci na myslivost patřičně hrdí, cítí sounáležitost s ostatními v komunitě. Je to takové symbolické zahájení a zakončení každého honu (vrátím se k tomu ještě při interpretaci ukončování honu).

Pokud byli určeni dva závodčí (což v případě takového velkého množství střelců takto bývá), tak vyrazí nejprve jeden a pak druhý se svými přidělenými skupinami na místa, která jsou předem smlouvaná. Taková místa jsou označena značkami na stromech. Tedy každý střelec má své určené místo. Pokud bychom jakožto nemyslivci procházeli lesem, asi bychom tuto značku nerozpoznali, v lese jsou často označovány například i stromy, které mají být pokáceny. Každý myslivec ale značku pro závodčího rozpozná. To mi respondenti potvrzovali. Značky nejsou jednotné pro všechny spolky, vlastně každý spolek může mít svou vlastní značku, kterou jiný spolek nepozná. Tedy nejen že se myslivci identifikují se subkulturou širší komunity myslivců, ale například pomocí těchto značek se identifikují právě i jen s tou svou komunitou, tedy s daným spolkem.

Je snaha rozmístit střelce tak, aby za nimi byl neschůdný terén (čili aby neměla zvěř kam uniknout), v závislosti na jejich počtu jsou od sebe vzdáleni asi 50–150 metrů). Honci mezitím vyčkávají, až budou rozmístěni všichni střelci. Až se tak stane, „vedoucí“ honců tuto informaci obdrží přes vysílačku a vyrazí s honci do leče. Pokud je leč tzv. kruhová⁷¹, honci v jedné či dvou řadách (záleží, jaký je jejich počet) vytlačují zvěř směrem na střelce, kteří stojí po obvodu tohoto kruhu, přičemž honci začínají uprostřed kruhu, kam všichni společně nejprve dojdou.

4.2.2 Postupování lečí

V leči chodí honci v řadách, rozestoupení je vždy takové, aby každý honec viděl honce po své pravici i levici. Zároveň je ale žádoucí, aby mezi sebou měli co možná největší rozestup a mohli obsáhnout větší prostor. I proto se někdy stává, že se ztratí

---

⁷¹ Leče mohou mít i další tvary, tato formace je ale nejběžnější

vizuální kontakt s jedním či oběma honci, které máte vedle sebe. Zároveň je rozličný terén, kterým honci prochází a může se některý z honců zdržet nebo naopak jít příliš rychle. Hrozí pak nebezpečí, že ve chvíli upozorování zvěře nebude moci honec se zbraní vystřelit, jelikož by mohl zasáhnout jiného honce, který řadu nedodržel. I proto všichni honci vydávají zvuky, aby o své lokaci dali vědět ostatním (zároveň tím tak plaší zvěř, kterou nahání před sebou). Aby bylo poznat, který honec vydává jaký zvuk, každý si libovolně zvolí „volání“, kterého by se pak po dobu honu měl držet. Při honu tak můžeme slyšet takové zvuky jako jsou „hopá-hop“ nebo „hošó-hoš, hošhošhoš“ a podobně. Měly by to být zvuky, které jsou identifikovatelné a současně dobře slyšet.

Honci se zbraní (či chcete-li střelci jdoucí lečí) by měli mít své zbraně vždy nenabitě, a to tak, aby to viděli i ostatní honci. Toto se ovšem ne vždy dodržuje, protože nabití zabere vteřiny, které jsou na rychlé prase potřeba. V každém případě musí být zbraň zajištěná a odjistit ji až ve chvíli, kdy vím, že budu střílet. Ale i tohle je pravidlo, které se nedodržuje stoprocentně důsledně. Ostatní účastníci honu by měli vždy dobře vidět, že je vaše zbraň zajištěná.⁷²

- No zlomená se nosí proto, protože seš na nějakým společným, je to samozřejmě to obecný, z obecný praktiky zacházení se zbraní. (Vít'a)

Sice když zahlédneme zvěř, nabití a odjistění zbraně nás zdrží a může nám zvíře utéct. Ale v každém případě někdy nemůžeme vědět, jestli je střelba bezpečná a tento fakt musíme nejdřív pečlivě vyhodnotit. Není vždy snadné rychle odhadnout situaci, a proto je nutné dbát především na bezpečnost a nestřílet tam, kam pořádně nevidíme. Je stále lepší propásnout šanci na trefu zvěře než trefit svého souseda. A to nemluvím o tom, že při neuvážené střelbě můžeme v nejlepším případě trefit zvěř špatně či dokonce takový kus, který se vůbec lovit neměl. Musíme proto vždy zvážit celou situaci a nepálit bezhlavě.

---

⁷² Viz Příloha č. 6 Fotografie z výzkumu – P4

4.2.3 Zahlédl jsem zvěř, co teď?

Lečí se postupuje plynule, na konci každého úseku (kterým může být např. kus lesa končící cestou) se počká a zjistí, zdali nikdo nechybí. Prochází se různorodým terénem, většinou trnitým a neprostupným. To jsou totiž místa, kde se zvěř ukrývá nejčastěji. Občas můžeme zaslechnout ránu, která je ovšem od petardy, kterou některý z honců hodí do míst, kam už se příliš nedostane. Toto by se sice provádět nemělo, je to však účinný způsob, jak zvednout zalehlou zvěř. Situace plynulého pochodu se mění ve chvíli, kdy někdo zpozoruje zvěř. Toto dá najevo hlasitým zvoláním. Například zpozoruje-li se prase, křičí se „*Prasata!*“ a většinou pak ještě i směr, kterým se dané prase (či prasata) vydávají. Pokud jsem tedy dole v řadě a prase kolem mě proběhlo směrem nahoru, zakřičím „*Prasata nahoru!*“, pokud stojím nahoře a prase probíhá směrem dolů, křičím „*Prasata dolů!*“. Existují i další verbální signály, jak ostatním rychle sdělit, co se děje. Například v případě honu na bažanty jsem často slyšel „*Kohouti!*“⁷³ a pokud třeba letí příliš nízko, křičí se „**Kohouti nízko!**“ Nekřičí se tedy „*bažanti*“, ale kohouti. Při honech musí člověk dobře ovládat mysliveckou mluvu, aby rozuměl, o čem je vlastně řeč. Pokud by někdo cizí procházel kolem honitby, kde se právě loví, na velkou vzdálenost toto poměrně dobře pozná. Z honitby se neustále ozývají hlasité zvuky, které myslivci vydávají při postupu a pak právě různá zvolání tohoto typu. Dost často se při honu také troubí, každé troubení je jakýsi signál, který má vždy svůj určitý význam. Troubení je dlouholetou mysliveckou tradicí, která slouží především jako jednoduchá a rychlá komunikace mezi všemi myslivci na honu.

Při střelbě si musíte být jisti, čím na danou zvěř střílíte. Pokud na prase (obzvláště z větší dálky, kdy rozptyl broků je daleko větší a ranivost se tak snižuje) vystřelíte brokovým nábojem, s největší pravděpodobností nemáte šanci takové prase zastavit, natož pak na místě zabít. Pokud tedy vůbec zasáhnete cíl, prase nejspíše stejně uteče a vy se za takto zraněným kusem musíte vydat. Zvíře pak zbytečně trpí. Pokud se vám povede prase dosledovat, musíte ho co nejdříve usmrtit. Můžete zároveň očekávat, že jste zřejmě zničili kusy těla, které by se za normálních okolností daly sníst.

Vdoleček užil broky na prase – špatně! Neusmrtil ihned, broky navíc poruší vnitřnosti, které by se jinak daly jíst. (autorovy poznámky z 2. honu)

---

⁷³ Kohout – samec bažanta obecného, samice (slepice) se nestřílela, ty se nechávaly pro chov

Nejčastěji se pak stává, že se trefí takový kus, který neměl vůbec být uloven (např. vedoucí či plná bachyně). Tomu lze zabránit jediným způsobem – uvědomělou obezřetností. Někteří mají v tomto vcelku jasno a vědí, v jakých situacích je zvykem vystřelit:

- Vždycky musím střílet proti terénu, aby mi ta kule nemohla jít dál. Protože ta kulovnice prostřelí tu zvěř, tak většinou to letí dál. Tak musím střílet buď do země, anebo proti svahu, abych někoho nezranil. Musím vždycky vědět, kde mám nastoupený svý sousedy. (p. Mokeš)

Někteří vnímají stejně důležité i fakt, že musím umět posoudit, na jak staré zvíře střílím. Střílí se pak jen takové zvíře, které je na lovu dovolené střílet. Což bývá většinou mladší zvěř a taková, která je v daném období povolena lovit. Někdy je sice zákonem dané zvíře lovit dovolené, ovšem hospodář určí, co by se lovit mělo. Projevuje se zde tedy určitá etičnost lovu. Například prase je v dnešní době dovolené lovit po celý rok, a to ať mladé nebo staré, stejně tak ani na pohlaví nezáleží. Ale je neetické střílet po vodící bachyni, která má u sebe selata. Zároveň pokud tak učiním, riskuji rozvrácení této skupiny, mladá prasata pak páchají mnohem větší škody, navíc brzy zbytečně umírají.

- No tak zjistím, jestli to je k lovu, jestli ho můžu lovit. Jestli to není bachyně, jestli to není kňour. No to už se teď sice může... (p. Stríipes)

Co se může a nemůže lovit nám sdělují ještě před začátkem každého honu na nástupu, tedy jak vidno, je skutečně velmi důležité na takový nástup jít, jinak bychom postrádali důležité pokyny pro daný hon. Jsou ale i zásady, které platí obecně.

- Tak na nástupu ti řekne hospodář toho sdružení, co se může střílet. Tak on ti řekne sele a lončák. Tak teď když ti přijde prase, tak ty máš na to pár vteřin, většinou je to v běhu ta zvěř, protože vy jako honci to tlačíte před sebou, tak ta zvěř prchá. Tak teď ty uvidíš zvěř a ty musíš rychle během pár vteřin zhodnotit, jestli je to teda sele nebo lončák, jestli na to můžeš střílet. Anebo jestli je to teda větší a nesmíš střílet. A dost často se tam dělajou chyby, že se střelí prase větší, který nemělo. Jako nikdo ti za to neurve hlavu, ale pokud už je to fakt velký prase, tak už je to s průserama no. Ale pokud na to zmáčkneš, tak tu kulku už nezastavíš. A pokud střelíš na špatnej kus, tak máš problém no. (Karel)

Vyvození důsledků fakticky žádné ale není. Je to pak tedy už jen na morálce každého střelce zvážit, jestli střelí vodící bachyni, když za ní uvidí tlupu malých selat. Může se stát, že se myslivec „ustřelí“, tzn. špatně vyhodnotí situaci a selat si třeba nevšimne. Pokud by něco takového ale prováděl záměrně, velmi pravděpodobně z toho nějaké důsledky vyvozeny budou. A to například takové, že příští rok tohoto myslivce na hon hospodář nepozve. Víc se dělat ani nedá. Respektive by mohl hospodář takového hříšníka ze spolku vyloučit. Nicméně to se stává jen opravdu zřídka, málokdo by zřejmě něco takového dělal naschvál a pravidelně. Takový člověk by totiž do spolku nebyl prvotně ani přijat (viz poslední část – *Myslivecké začátky*)

Někteří si správným postupem až tak jistí nejsou nebo ho prostě berou mnohem laxněji, než by se slušelo. Jediné, na čem jim záleží, je to, aby byla zvěř ve správné pozici pro střelbu.

- Vidím, jak se ke mně blíží černá. Samozřejmě co? Snažíš se, co nejmíň hejbat, opatrně, opatrně zvednout flintu, když se mi to vyblíží, když je to v nějaký rozumný vzdálenosti, je to dobře postavený, zmáčknu, vystřelím a když je Diana příznačně ke mně nakloněna, tak dokonce se trefím a zvěř lehne. (Vítá)

Vidíme zde zmínku o Dianě. Diana je bohyně lovu. Nic podobného ale ostatní respondenti nezmiňovali a nemyslím si, že by se například myslivci před lovem modlili k bohům. Když jsem se na toto zeptal jiných respondentů, jen se usmáli.

A jsou i tací, kteří by dost možná ani mít zbrojní průkaz neměli. Etika lovu jim naprosto nic neříká a jediné, o co jim jde, je trefit zahlédnuté zvíře.

- S tím prasetem je to složitější, protože to prase by uteklo. To prase je prostě tak strašně ostražité...Jako zahlíd jsem prase a naprosto pudově zaciluju a pálím, protože vono uteče. Myslím, že když zahlídnu srnce, tak se musím naprosto vyklidnit a vydechat a snaží se k tomu přiblížit... Takže když ale zahlídnu to prase, tak se musím co nejvíc vyklidnit, abych byl schopnej zacílit. Když je na dostřel, tak zacílím, zmáčknu to a uvidím, co se stane. (p. Štefánek)

Pokud na zvěř vystřelíte, jsou zřejmě jen tři varianty, které mohou nastat. Buď jste se netrefili, nebo ano a zvěř takzvaně zhasla v ohni (tzn. zemřela na místě) či popřípadě zůstala na místě smrtelně zraněná, anebo jste ji pouze postřelili a odbíhá.

- No, zaměříte, vystřelíte, zvěř padne. Nebo nepadne, ale značí ránu. Vidíte, že jste se strefil, ale zvěř škobrtá a utíká pryč, zase se zvede, zase utíká. No tak nakonec ji dohledáte nebo dosledujete se psem. (p. Stríipes)

Pokud jste se netrefili, nic se neděje. Je-li zvěř stále na dostřel a podmínky zůstaly stále stejně příznivé, můžete pokračovat ve střelbě. Tedy samozřejmě za předpokladu, že máte stále nabito. Pokud zvěř strefíte, ale ona na místě nepadne, může se snažit utéct. V takový moment se za ní vydáte – začnete ji stopovat. To můžete ovšem jen ve chvíli, kdy jste honec a lečí se tak jako tak pohybujete. Pokud jste střelec, který stojí na místě po obvodu leče, za zvěří se vydat nemůžete. Hrozí zde nebezpečí, že by některý ze střelců mohl vystřelit a zasáhl vás. Je to trochu paradox, že se snažím, aby zvěř trpěla co nejméně, současně ale v případě, že ji pouze zraním (a jsem střelec), nemohu se za ní vydat ji usmrtit. Jak bylo ale již několikrát zmíněno, bezpečnost člověka je zde vždy na prvním místě. Pokud jsem tedy honec a zvěř jsem pouze zranil, mohu se za ní vydat. Jdu tzv. po barvě, což znamená, že sleduju stopu krve, kterou za sebou zraněné zvíře zanechává. Každý myslivec tak musí být zároveň dobrým stopařem. Pokud zvěř dohledám, měl bych ji usmrtit správným způsobem. To už se dnes ale zřejmě moc nedělá. Tradice, které se s takto postřelenou zvěří dodržovaly dříve, dnes už jen málokdo praktikuje. A pokud ano, stejně je většinou nedělá správně. Stojí za zmínku, že dokonce i odborník na tradice říká, že namísto pířka na zapeření zvířete je možné použít hřebík, což je dnes již akceptovatelné. Je vidět, že se neustále zvyšuje tolerance nerespektování dlouho zažitých tradic. Respondent, který nejprve zapáleně vyprávěl o tom, jak je celoživotním propagátorem tradic, které by se měly všechny velmi důsledně dodržovat, sám již smířlivě popisuje usmrcení dohledané zvěře a vypovídá:

- Zvěř se má dohledat, rychle usmrtit správným způsobem, to znamená, že spárkaté zvěři, která je střelená, se dává záraz nožem mezi lebku a první obratel a pernatou zvěř se musí zapeřit. To znamená zase za tu lebku se mu vytrhne brko a píchne se mu tam to brko. To se ale musí umět jo. Takže když to někdo zapeří nějakým hřebík, není to správný, ale taky se to dá. (p. Stríipes)

Ideální je, pokud zvíře padne na místě. Musí-li se dohledávat, přináší to vlastně jen samé potíže. Jste si moc dobře vědomi toho, že se musíte vzdát zbytku skupiny a

vydat se za zvířetem. Pokud odběhlo rychle a je zraněné jen málo, víte, že se vám ho pravděpodobně ani nepovede dohonit. Současně si uvědomujete, že zvíře trpí a že máte omezené množství času na to, abyste ho dohledali (čím déle to trvá, tím více se vám bude ztrácet, vzdalujete se od své skupiny atd.). I kdybyste ho dohledali, budete daleko od ostatních a nikdo vám nepomůže ho stáhnout k nejbližší cestě. To jsou důvody, proč toto žádný myslivec nechce a proč se taková rána potom zapře. Všichni sice ránu slyší, ale vy řeknete, že jste minuli.

- Respondent: Co je poměrně velký nešvar, bych řek, že když se střelí, zvláště na tý společný, že se důsledně nedohledává. Ten lovec nejde důsledně obeznat nástřel, protože on vystřelí, domnívá se, že zvěř netrefil, chybil, ta zvěř odešla a přitom ta zvěř někde je poraněná a za nějakou dobu... místo aby postavil psa na stopu a snažili se tu zvěř dohledat nebo dosledovat, tak ta zvěř tam potom třeba někde zajde... je to takový, trošičku v některých případech laxní, kdy ten lovec řekne, chybil a nechá to úplně bejt, jo.

Tazatel: A ta zvěř se tam potom nechá?

- Respondent: No, ta uhyne, shnije.

Tazatel: Já myslím, že třeba jde myslivcům třeba i jako o to mít pak z tý zvěře zvěřinu, není to škoda?

- Respondent: Z těch společnejch nemáš nic. To zůstává tomu vlastníkovu nebo tomu organizátorovi tý naháňky.

Důvodem pro takové zapření je pak právě i to, že střelená a odběhnutá zvěř přináší jen potíže, zatímco užitek žádný nepřinese střelci ani ta rána, která se povede. Jediné, na co má pak tento střelec právo, jsou jedlé vnitřnosti ze střeleného kusu, tzv. *lovecké právo*.

Pokud jsme zvěř strefili a ta zůstane na místě, přijdeme k ní. Jestli stále žije, měli bychom ji urychleně usmrtit. Pokud už nežije (o což se dost často stihnou postarat dříve psi, než se k ní vůbec dostaneme my sami), měli bychom ji jako první vzdát úctu. To znamená, že bychom k ní měli přijít, smeknout klobouk a chvíli posečkat,

popřemýšlet nad honem, splynout s přírodou. Tomuto se říká *stráž u zhaslého kusu*. Dále bychom měli zvěři dát *poslední hryz* – tzn. úlomek do mordy či svírky (tzn. do huby) a druhý úlomek jemně smočit v barvě a dát si ho za klobouk. Popřípadě v ideálním případě by mi tento druhý úlomek měl předat kolega, a to na svém tesáku s gratulací za dobrý lov a se slovy „*Lovu zdar!*“, na což já mu odpovídám „*Lovu dík!*“. Na společných honech ale toto málokdo provádí. *Stráž u zhaslého kusu* má pak také praktický význam – pokud jsem sám, přemýšlím a několik minut nechám zvěř být. Pokud jsem na společném honu a někdo z kolegů ke mně přijde, povídáme si společně např. o tom, jak daný lov proběhl. Mezitím zvěř chladne a v případě, že by se měla v blízké době nakládat do auta, tak se pak nezapaří. Mnozí ale ani nevědí, že v pozadí za tímto rituálem stojí i praktický význam.

- *Respondent: Já pokud střílím individuálně, tak hold vzdám tím, že si k tomu kusu stoupnu a počkám půl minuty, minutu.*

Tazatel: A proč se to teda vůbec dělá?

- *Respondent: Je to jenom z úcty k tomu, že sem mohl ten kus slovit. (p. Mokeš)*

A někteří pro jistotu ani nevědí, že se něco takového dělá. Jak jsem ovšem zjistil následně v průběhu rozhovoru, spíš nevědí, že se tomuto aktu říká *stráž u zhaslého kusu*. Hovoří to tedy více o neznalosti myslivecké terminologie než o samotném praktikování rituálů.

Tazatel: Dělá se třeba stráž u zhaslého kusu na těch společnejch honech?

- *Respondent: Ne, to ne.*

Tazatel: A to jenom na individuálních lovech?

- *Respondent: Taky ne, nezažil jsem nic takovýho.*

Tazatel: A víš, co myslím, jó?

- Respondent: Nevím, co myslíš. (Vít'a)

Několik desítek minut v jiné části rozhovoru: „Samozřejmě sejmeš pokrývku hlavy a chvíli nad tou zvěří postojíš a vzdáš jí úctu.“ (Vít'a)

Můžu ovšem sám říci, že snad ani na jednom honu, na kterém jsem byl, se toto nedodržovalo. Během společných honů na to zkrátka není tolik času. Když jsem se respondentů ptal na to, jak přesně probíhá proces od chvíli, kdy jsem zahlédl zvěř až po moment, kdy jsem tento kus naložil na auto, prakticky nikdo z nich mi neřekl, že by při příchodu ke zvěři smekali a vzdávali jí úctu. Při následném doptávání se na úctu ke zvěři (v jiné části rozhovoru), téměř naprosto všichni se shodovali na tom, jak to je naprostou samozřejmostí a jak je to velice důležité. Přičítám tento jev faktu, že všichni se učí, že vzdávání cti důležité je, jen málokdo to pak ovšem vidí v praxi. Tedy všichni mají „zažité“ to, že je důležité vzdát čest. Nikdo pak ale nemá zažité čest skutečně vzdát. Proto si dotazovaní respondenti vlastně ani neuvědomují, že by tak nečinili. Berou jako fakt, že je to důležité a že se to tak dělá. Už méně důležité jim pak zřejmě přijde to fakticky provádět. Na druhou stranu abych na ně nebyl až tak přísný, je pravda, že na společném honu na toto opravdu není příliš času. Na individuálním lovu, kdy je myslivec sám, se toto prý provádí víc. Alespoň tak to vypovídala většina respondentů. Zvláštní ale je, že v případě skolení prasete střelcem, střelec k němu může jít až po skončení honu (nebo dané leče⁷⁴). Pak by tedy na vzdání úcty času mělo být dost.

- A střelec by k němu neměl jít, čeká, až se ukončí hon a závodčí k němu dojde a teprve poté ho začne vyvrhovat. (Drahomíra)

- Respondent č. 2: Úcta ke zvěři...Tady na těch společných honech je to... Já když budu sedět individuálně a sloví zvěř, tak nad ní můžu postát a vzdát jí hold. Ale na těch naháňkách bývá frmol, uloví se taky třeba 40 kusů. Takže na to není moc čas. (p. Mokeš)

---

⁷⁴ Každý hon se skládá z několika lečí – částí honu, po kterých je krátká pauza na výlož

Zároveň se dává zvěři zmíněný tzv. *poslední hryz*.⁷⁵ Je to smrková větévka, která se umístí do tlamy. *Poslední hryz* se pak nedává zvěři myslivosti škodící (tzn. kupříkladu liškám). Jak mi říkali ti respondenti, kteří odpověď na tuto otázku znali, je to z toho důvodu, že taková zvěř je v myslivosti nežádoucí, proto se neuctívá.

- *No protože to je, dřív se říkalo škodná. No my zdobíme tu zvěř, protože jí vzdáváme úctu. No ale asi těm šelmám se úcta tolik nevzdává, protože nám žerou kuřátka nebo strhávají zvěř a tak dále. (p. Stríipes)*

Důvod pro dávání *posledního hryzu* vlastně nevěděl nikdo. Všichni odpovídali, že je to kvůli vzdávání pocty zvěři. Já osobně se domnívám, že by toto mohlo souviset se symbolikou dávných časů. A vlastně nejen těch dávných. Smrt je spojována s významnou ritualizací a jako takovou ji mnohé rituály provádí. Vzpomeňme na pohřbívání mrtvých se spoustou drahocenných předmětů, aby se v posmrtném životě měli dobře. Nebo také dávání mincí na oči mrtvého, aby mohl zaplatit za převoz přes řeku Stix převozníkovi Cháronovi v podsvětí. Obdobně nahlížím i na tento akt. Myslím si, že *poslední hryz* se takto nazývá i proto, aby mělo zvíře na své posmrtné cestě ještě poslední jídlo.

Co by se mělo podle slov Daga udělat v každém případě ale jako úplně první, je přidělení plomby.⁷⁶ Nicméně musím říct, že to jsem ani na jednom honu neviděl nikoho dávat dřív než na výloží⁷⁷ nebo dokonce na výřadu.⁷⁸ Sám Dag prakticky jedním dechem dodává, že se to tak většinou ani nedělává.

- *Respondent: Musí se dát už ze zákona. První co se udělá, že se přijde a dá se ta plomba.*

Tazatel: Už na místě nebo při výřadu?

- *Respondent: Už na místě.*

Tazatel: Ještě před vývrhem a před vším? Takže to znamená, že střelíš kus a první co...

---

⁷⁵ Viz Příloha č. 6 Fotografie z výzkumu – P6

⁷⁶ Viz Příloha č. 6 Fotografie z výzkumu – P5

⁷⁷ Dělá se po každé leči

⁷⁸ Dělá se úplně na konci honu

- Respondent: První plomba. Takhle je to prostě ze zákona. (Dag)

Dále následuje vývrh zvěře. Vývrh se dělá nejčastěji přímo na místě, kde byla zvěř skolena. Někdy se provede pouze tzv. malý vývrh. Což znamená, že

- se rozřízne hrtan, obřezou se trubice, udělám klasickéj vývrh, otevřu od zámku dopředu a vyndám všechny vnitřnosti. A ten, kdo tu zvěř vyruší, nemusí to být ani střelec, tak má nárok na lovecké právo. Tzn. srdce, plíce, játra, slezina a ledviny, to zůstává tomu, buď střelci, když to dělá sám, nebo tomu, kdo tu zvěřinu ošetří. (p. Mokeš)

Jak říká pan Mokeš, ten, kdo zvěř vyvrhuje, si může požitelné vnitřnosti nechat. Ostatní by se pak měly zakopat do země. Vyvrhovat by ji měl ten, kdo zvěř střelil. Není to ovšem pravidlem a může se této povinnosti vzdát. Tím se pak ale vzdává i nároku na *lovecké právo*, které náleží tomu, kdo zvěř vyvrhuje namísto něj.

- Střeva, močový měchýř, jícen, žaludek se dá na jednu stranu a pak je to lovecké právo a to říkají, že bělo, to je sádlo, plus ledviny, játra, slinivka, srdce, plíce, lízák, to znamená jazyk. (Patrik Molinovský)

Tradice nám nakazuje, že při vývrhu by si myslivec neměl vyhrnovat rukávy. Říká se, že správný myslivec by měl svůj um předvést tak, že si ani rukávy nezašpiní. Jestli se toto pravidlo dodržuje už je druhá věc. Někteří tuto tradici ani neznají. Každopádně je zde vidět určitá symbolika. Není přece logické, aby si myslivec rukávy nezašpinil, když krev jde z oblečení odstraňovat těžko. Možná i proto na tuto tradici mnozí nedbají. Ale tradice říká, že by se toto dodržovat mělo. Vidíme zde také souvislost s tím, jak myslivci na svůj oděv (a vzhled) často hodně poukazují. Pokud se myslivec považuje tedy za správného myslivce, musí být zároveň šikovný a umět zvěř vyvrhnout tak, aniž by se krví jakkoliv potřísnil. Vývrh je práce s krví na jedné straně, na straně druhé je ale nutné tuto práci provést tak čistě, že zůstane váš oděv bez jediné kapky krve. Lidé, kteří toto provádí, přesto většinou ani nevědí, proč se to má dělat. Já v tom vidím také symbolické spojení lovce se smrtí. Lovec, který zvíře usmrtil, nechce být tímto poznamenán a nechce toto dávat najevo. V myslivosti přeci o samotné zabíjení zvířete nejde. Možná by se skrze zakrvácené oblečení z myslivce stával lovec, kterého smrt zvířete nikterak nevzrušuje. Byl by z něj možná náhle myslivec

poznávaný krví své oběti. Ale takto nad tím mnou dotázaní myslivci neuvažují, což je něco, s čím já jsem se každopádně nespokojil a snažím se jít úvahami za pozadí této tradice. Když jsem se následně i mimo rozhovory o tomto fenoménu bavil s dalšími myslivci, bohužel o této tradici dokonce ani nevěděli a příliš se nad ní nehodlali zamýšlet.

- Vývrh je taky určitě tradicí, protože tradice říká, že byste si správně neměl ani vyhrnout rukávy a podobně. Že to už je pak um toho myslivce, když tohleto zvládne. (Drahomíra)

Tazatel k resp. č. 2: A jak tedy vyvrhuješ tu zvěř?

- Respondent č. 2: No to si musíš nejdřív pořádně vyhrnout rukávy...“ (p. Mokeš)

Smysl vývrhu je pak určitě především praktický. Zvěřina se musí ošetřit, jinak by se mohla zapájit. Tímto způsobem větrá. Po vývrhu by se měla ze zvěře vylít zbylá krev, případně by se měla ještě vytřít. Na to se dříve používala tráva, dnes spíš lépe hadr. Rozlišuje se pak také malý a velký vývrh. Ten malý by se měl dělat zpravidla vždy na místě.

- Dřív se toto provádělo trávou, ale dnes se od toho upustilo. Na trávě totiž mohou být plísňe či různé nečistoty, které bychom tímto způsobem do zvěře zanesli. (p. Střípes)

- Respondent č.2: Standartně je to podle toho, jak je to velkej kus, většinou na těch naháňkách a když je většinou chladno, tak se dělá jenom malej vývrh, to znamená, že jenom otevřeš břišní dutinu a vyndáš střeva, já nevím, co tam je, konečník samozřejmě, řitní otvor vobřízneš a necháváš střeva i, nebo jenom prořízneš bránici...a třeba srdce, plíce s jícnem tam třeba necháš bejt, jo?

Tazatel: A proč?

- Respondent č. 2: Protože, říkám, je to ten malej vývrh, ať si ho dodělá ten vlastník tý honitby nebo někdy se dělá kompletní. Zdržuje to. Ten malej vývrh se udělá rychlejc, otevřeš to břicho, vobřízneš tu řiť, vyndáš to ven, vyhodíš střeva a žaludek a ... tím to v podstatě zvadne, akorát vytáhneš játra z toho, nebo je tam v podstatě necháš viset na tý bránici. No, vyleješ tu zvěř. Dělá se to tak, že ta zvěř je ještě zabarvená, takže jí votočíš vobráceně, vyleješ z tý zvěře barvu, krev. (Vířa)

Není to ale pravidlem, ačkoliv by to tak mělo být. Jak vypovídali někteří respondenti, „vývrh provedu často až doma v klidu.“ (Patrik Molinovský) To je ale pouze v případě individuálního lovu. Pokud hovoříme o lovu společném (tedy o honu), pak se vývrh provádí vždy na místě lovu.

Tazatel: A to teda dělám na místě hned po zabiti?

- Respondent: Ano. Samozřejmě se může vyvrhnout i později, to se jedná u větší zvěře. Je problém, že se může zapařit. Taky ne hned, ale stačí hodinka, zvíře se zapaří a ta zvěřina je potom už nepoživatelná. (Patrik Molinovský)

Pak se zvěř naloží na auto a odveze na předem stanovené místo, kam se skládá všechna zastřelená zvěř. Tomuto místu (a vlastně i celému tomu aktu) se říká výlož.⁷⁹ Toto je tradice, která se dodržuje zřejmě vždy a poměrně dost důsledně. Výlož má mimo jiné i praktický význam. Je to evidence zvěře. Tím se zajistí, že se zvěř průběžně počítá. Přičemž součty jednotlivých kusů na všech výložích pak musí odpovídat celkovému počtu zvěře na závěrečném výřadu. Takovýmto způsobem se docílí také kontroly toho, že si „zvěř neuleje nikdo z honců, že si ji třeba neschová někde do křoví, že by si pro ni pak večer přišel.“ (p. Stríipes)

Během honu tedy probíhají jednotlivé leče (většinou tři nebo čtyři), během nichž je zpravidla po druhé nebo třetí leči přestávka na občerstvení. Po každé leči je výlož. Pokud je přítomen trubač, leče se troubí (tzn. zahájení leče a její ukončení a další povely jako například „střílejte jenom ven z leče“ nebo „honci stůjte, střelci mohou střílet i dovnitř leče“ apod.). Takové troubení je tedy nejen tradiční a krásné, zároveň má ale

⁷⁹ Viz Příloha č. 6 Fotografie z výzkumu – P7

velmi praktický význam, který je i v dnešní době moderní techniky dobře využitelný. Troubení je totiž velmi dobře slyšet a všichni účastníci honu povelům rozumí. Je to tedy jednoduchý způsob hromadné komunikace (ač samozřejmě jednostranné – pouze trubač může sdělit jistou informaci všem ostatním, obráceně to nefunguje a myslivci mezi sebou takto komunikovat také nemohou). Tento systém lze sice nahradit vysílačkami, ty však mají jen někteří účastníci honu, prakticky nikde pak ne všichni. Troubení je slyšet daleko a bývá slyšet dobře a jasně. Každý povel má pak určitou vypovídací hodnotu (to jsou právě již zmiňované tzv. *Dykovy povelky*). Trubačů je dnes ovšem jen velmi málo, a tak ne každý spolek trubače má. A i takový, který se trubačem může pyšnit, musí počítat s tím, že tento trubač se samozřejmě nebude moci účastnit vždy a všech honů (např. z důvodu nemoci nebo nepřítomnosti). Je to tedy rituál, který je sice snaha dodržovat, ne vždy je to však možné.

Po skončení poslední leče následuje *výřad*.⁸⁰ To je vlastně ukončení honu a závěrečný nástup. Ten bývá na stejném místě, jako byl nástup při zahájení honu. Nástup má stejnou formaci, jen proslov hospodáře je jiný. Děkuje všem účastníkům honu, shrnuje, jak hon probíhal, kolik se slovílo jakého druhu zvěře a jestli došlo k porušení některému z etických zásad honu. Pokud se tak stalo, takový jedinec (popřípadě jedinci) mohou být odsouzeni na tzv. *Posledním soudu*, který někdy bývá součástí programu na Poslední leči (o tom více v poslední kapitole v části *Poslední leč*). Samotný výřad (což je tedy označení jednak pro celý tento rituál, současně ale i místo, kde je zvěř umístěna) má pak jisté náležitosti, které se více či méně dodržují. Na některé se dbá hodně, na jiné pak už příliš ne. Výřad má tvar čtverce nebo obdélníku, který je lemován zpravidla smrkovými větvičkami. Někde by měl být tento útvar přerušen, v tomto místě je pak vchod do výřadu. Větvičky by se neměly překračovat, vstoupit do výřadu je povoleno pouze určeným vchodem (toto se příliš nedodržuje, některé výřady vchod dokonce ani nemají). Zvěř ve výřadu je pak vyskládána v určitém pořadí.

- *A pak třeba když je liška střelená na honě na drobnou a není žádná pernatá, tak je v čele výřadu s oháňkou do pravého úhlu. Ale když je nějaká srstnatá zvěř střelená nebo pernatá nebo prastáko třeba, tak to je v první řadě a liška musí úplně nakonec až za kachny a za zajíce, bažanty a úplně poslední. Ale na honě, kde není žádná srstnatá zvěř střelená, tak je liška na prvním místě na výřadu. A*

---

⁸⁰ Viz Příloha č. 6 Fotografie z výzkumu – P8

to já jsem si všim, že třeba všude dodržujou. (p. Strípes)

Já jsem tedy naopak byl svědkem toho, že byla zvěř vyskládaná špatně, na což po nástupu někteří myslivci upozorňovali. Jindy se musel myslivecký hospodář ptát předsedy, jak se má která zvěř skládat, v jednom případě si hospodář zvěř dokonce nechával vyskládat od střelců.

Zvěř je tedy vyložena, vždy musí ležet na pravém boku. V případě pernaté zvěře je dovoleno ji vyložit i na záda, jelikož na boku špatně drží, nikdy však na břicho. Toto je tradice, kterou je snaha dodržovat všude a vždy. Nicméně téměř nikdo z mých respondentů neměl ani tušení, proč se toto provádí. Nakonec jsem odpověď od několika respondentů dostal:

- To je stará tradice, protože v dávných dobách když ještě nebyly palný zbraně, tak se lovalo šípama. A ten šíp byl zpravidla z levý strany, protože tam je srdce, střílelo se na srdce, že jo. Takže zvěř se musela pokládat na pravou stranu, protože tam z ní trčel ten šíp. Takže na pravou stranu, protože tam nebyl ten šíp. (Dalibora)

Dnes je toto spíše už ovšem vyprázdněnou tradicí, která praktický význam nemá zřejmě žádný. Také jsem občas slyšel domněnky, že si mohou takto střelci poznat „své“ zvíře. Ale to je spíše nesmysl. Dnes se toto stalo tedy již rituálem pro rituál. A dokonce jen málokdo ví, proč ho vůbec dělá, přesto ho myslivci dělají.

Ve všech čtyřech rozích výřadu by měl být zapálen oheň. A to tak, že do špalku se vyřeže díra, do ní se dají uschlé větvičky a ty se zapálí. Je to rituál, jehož smysl nikdo přesně nezná, prý je to další vzdání úcty zvěři. Zároveň už je v tuto hodinu v zimním období šero a zima, a tak může oheň mít další praktický význam – poskytuje světlo a teplo. Při tomto výřadu jsem udělal takový minivýzkum, kdy jsem obešel 23 lidí, z nichž NIKDO nevěděl, proč se tento rituál provádí. Všichni prostě jen odpovídali, že je to tradice a že se tím vzdává hold zvěři, že je to posvátný oheň. Někdo pak s úsměvem říkal, že „se u toho aspoň ohřejem.“ Vtip? Možná, ale z tradice máme najednou praktický důvod. Jen to pak podle mě trochu ztrácí tu úctu – měli bychom se u posvátného ohně ohřívat? V každém případě co jsem já zažil, tak se to buď

nedodržovalo vůbec, případně byl oheň zapálen jeden někde poblíž výřadu a nebo v ideálním případě byl výřad postaven tak, že v jeho rohu byly dva odpadkové koše, do těch se pak naházely odpadky a pepo a to se celé podpálilo plynovým hořákem. Inu i myslivci nemusí být vždy nutně jen „trvale udržitelní“, že.

Střelci, honci a předseda s hospodářem se postaví na nástup, přednese se proslov a hospodář hon ukončí slovy „*Lovu zdar!*“, na což všichni sborně odpovídají stejně jako při nástupu „*Zdar!*“. Jak jsem pozoroval myslivce, nevšiml jsem si jediného, který by toto hlasité „*zdar*“ nezvolal. Je zřejmé, že musí myslivci cítit určité souznění s ostatními. Tedy já ho cítil, a to s nimi vlastně spřízněný nejsem vůbec. Je to takové rituální zakončení (a zahájení) každého honu. Při zvolání „*zdar*“ se prostě každý musí myslivcem cítit, musí svému „*zdar*“ věřit a myslet to vážně. Zároveň se, je-li trubač přítomen, troubí *Dykovy povely* na ukončení lovu. Ty jsou úžasným zážitkem a jistě ho tak prožívají i myslivci. Už fakt, že při nich mají smeknutý klobouk dává této události punc takového rázu, že má člověk pocit, že právě zaznívá hymna. Není se pak čemu divit, že tyto signály jsou pak více než pouhými signály. Je to znak myslivosti. A jako takové pak provází jednak celý hon (tedy začátek, jeho průběh i konec), ale dokonce si je můžeme přijít poslechnout na samostatný koncert. Existují pak dokonce trubačské školy a trubačem je nutné se vyučit.

Hon je ukončen, na hodinách vidíme většinou okolo páté odpoledne. Pokud po honu následuje *Poslední leč*, myslivci se vyrazí domů převléci, pokud jsou mokří (ovšem zase jen do mysliveckého oděvu!), nebo jdou rovnou na pohoštění a zábavu do místní hospůdky či sokolovny, kde je pro ně přichystaná večeře a další program včetně *tomboly*, *Mysliveckého* (nebo také *Posledního*) *soudu*, vyhlašování *Krále honu* a podobně. Tento program je alternativní, tombola však bývá zpravidla vždy. Pokud se *Poslední leč* pořádá, je téměř až povinností každého myslivce, který byl na honu, se jí zúčastnit. *Poslední leč* se pak pořádá v některých spolcích po každém honu (jako je tomu v případě Daga), v některých spolcích jen při ukončení sezóny (tak tomu je např. ve spolku, jehož členem je Patrik Molinovský) a někde se pořádá několikrát za sezónu.

4.2.4 Význam pro myslivce

Každý zažívá při honu něco jiného, zároveň se jinak cítí i při ulovení zvířete a také myslivci vnímají rozdílně samotné rituály. Pro někoho mají hlubší smysl, cítí souznění s přírodou, identifikaci se se subkulturou a jejími členy, hrdost a pýchu. Jiným rituály nevadí, berou je jako součást celého tohoto aktu honu a respektují, že k české myslivosti zkrátka patří. Zřejmě jich ale pak znají mnohem méně než ti myslivci, kteří k rituálům chovají větší respekt. A pak jsou ale také jedinci, kteří rituály nepraktikují vůbec a sami sebe za myslivce často ani nepovažují. Někdy ovšem ano, ale v každém případě to o sobě spíše tvrdí, z mého pohledu jejich výpovědi však říkaly něco jiného.

Pocity, které každý při té dané činnosti zažívá, jsou rozličné. V každém případě ale lze říci, že převažují pozitivní pocity. Tedy alespoň u těch respondentů, se kterými já vedl rozhovor. Ať už pocity vítězství, pýcha, síla, moc a ovládnutí přírody. Nebo třeba i prostě jen příval adrenalinu či pocit uspokojení z dosažení dlouho kýženého cíle.

Tazatel: Jakej máš pocit při úlovku?

- Jako dobrej no. Je to prostě ten adrenalin no. Jako když vylezeš na Everest, tak máš taky dobrej pocit no. A když se trápíš s něčím, abys to ulovil, tak je to prostě normální adrenalin no. Je to prostě sportovní lov no. (Dalibor)

Mnozí při honu cítí vzrušení. Je to pro ně zábava, jakási „třešinka na dortu“ (p. *Střípes*). Toto ale někteří myslivci chápou. „*To jim zřejmě vyčítat nemůžeme, pokud není lov samotný jejich jediným cílem.*“ (*Drahomíra*)

- No a někdy má zas takovej ten pocit toho pračlověka, že něco ulovil. Je to prostě pocit z toho lovu, vyplaví se nějaký endorfíny. (Dag)

Hlavní důvod účasti na honu je pro myslivce ale povětšinou spíš to, že se mohou sejit s přáteli, poklábosit, navázat nová přátelství. S těmito lidmi se vidí většinou jen jednou za rok a hon je pro ně příležitost se setkat po dlouhé době se spoustou lidí, kteří mají stejné hobby jako vy. Hon má tedy jistý společenský rozměr. Zároveň je hon skvělý sport, úžasná kolektivní akce a pohyb v přírodě. To, jestli se něco střelí, nebo ne, by mělo být vcelku vedlejší. Pro někoho je vlastní lov důležitější o něco více:

- No tak je to celý komplex věcí. Není to jen vlastní atavismus toho lovu, tzn. to vlastní zabití té zvěře, ale ta společenská komunikace. To je asi ty dvě věci, které jsou na tom nejdůležitější. (p. Černý)

A pro někoho už méně:

- Hon je mysliveckej svátek. Ani nejde o to, že se něco střílí, ale spíš o setkání s kamarádama, který mají stejnou zálibu. Posedíme, pohovoříme, co se nám, za ten čas co jsem se neviděli, podařilo střílit nebo co jsme zajímavýho viděli. (Vítá)

V někom z nás převládne zkrátka spíše pocit sounáležitosti a přátelství s ostatními, láska k přírodě, dobrý pocit z pobytu na čerstvém vzduchu. Jiného pak ovládnou více pudy a láska k lovu, která v každém z nás dřímá. Je už pak na nás samotných, jestli ji necháme průchod a dáme ji možnost se probudit.

- To si každý musí říct sám v sobě, jestli zabiju nebo nezabiju toho živočicha. Jsou to určité i atavismy, které v tom člověku jsou. No a buď nechá ten průchod, pokud dodržuje všechny ty etické věci a sám v sobě si to dovede zdůvodnit, tak je to jeho vnitřní věc, s kterou nemusí asi chodit na trh. Atavismy, to má každý no. Pokud mužům neklesne testosteron, tak to je v nich pořád no. (p. Černý)

Každopádně je hon jakýmsi odreagováním se, relaxem, uvolněním od stresu a napětí, které člověku přináší každodenní stres dnešního uspěchaného života. Skrze hon a myslivost vůbec se lidé přátelí, vzniká mezi nimi pevné solidární pouto. Myslivost umožňuje myslivcům odstoupení od ostatní kultury a ztotožnění se se svou komunitou. Jádrem kultury pak spojují dané rituály, které se v této komunitě praktikují. Myslivostí tito jedinci přestupují z každodennosti do něčeho posvátného.

- Co to pro mě znamená? Takže pro mě je to skutečně, skutečně nějaký odpočinek od práce. Na druhý straně pro mě to znamená i nějakou společenskou událost, nějaký setkání s přáteli a zase jsou to přátelé, který jsou jednak z myslivosti a jednak jsou z nějaký branže i z jinejch branží. Může to pro mě znamenat i nějakou, nějaký navázání dalších kontaktů, ať v myslivosti nebo i vlastně

víc do široka, když to tak řeknu, že poznám víc přátel a známých a z různých oborů. Zároveň mě bavěj ty tradice, který tam všichni děláme. (Tibor Puk)

Někteří v myslivosti a mysliveckých rituálech ale tuto hloubku nespátřují. Nejde jim často vůbec o ostatní. A pokud ano, tak jen aby se před nimi vytahovali, ztotožnění se s komunitou jsem u takovýchto jedinců neidentifikoval. Mluvím o lidech, kteří mají sice myslivecký lístek, a tudíž mají právo myslivost vykonávat. Ale jejich přístup neodpovídá tomu, na co přísahali, když byli mezi myslivce přijímáni. Tento slib nedodržují, na rituály nehledí a s těmito projevy se netají. Ostatní myslivci takovéto jedince příliš neberou a většinou jejich chování a projevy nechápou. Zároveň je do činností své komunity nechťejí příliš zapojovat, nikdo se s nimi ani moc nebaví, nikdo jim nerozumí. Jejich smýšlení se pak nezdá být totožné s úvahami většiny ostatních. Tito jedinci pak myslí hlavně na to, aby mohli střelit co největší a nejlepší zvěř, která jim dá například hodně masa nebo kapitální trofej. Jsou pak tedy vůbec takovíto jedince stále ještě myslivci?

- Dneska slyšíš od spousty lidí, slyším to od svejch kámošů že jo nebo takle vykládaj "dneska puđu do lesa a zabim tu největší kurvu, která přijde" a podobně. Takže to zkrátka není myslivecký chování, to je chování magora, kterému dali zbraň. (Sváťa)

Jak jsem zjistil při jednom z neformálních rozhovorů s Patrikem Molinovským a dalšími a zároveň vyzoroval během trávení času na zámku Ohrada u Hluboké nad Vltavou,⁸¹ v mysliveckých zařízeních i obydlích, není to s vnímáním rozdílů mezi myslivci až tak jednoduché. Totiž lidem, kteří nedodržují myslivecké rituály, nemusí jít nutně jen o požitek ze zabití zvířete. Pokud jim jde například o zmiňovanou trofej, což je možné, je dost dobře možné, že tito jedinci jsou zkrátka třeba jen sběratelé. Existují trofejové výstavy, stejně tak kvalitní trofej je dnes velmi ceněná. Je to materiál na výrobu dalších předmětů, je to znak dobrého lovce, je to symbol, kterým se rád pyšní na své zdi ne jeden myslivec. Však také právě jako ozdoba takové trofeje slouží velice často a myslivec, jehož zeď domova zdobí hodně trofejí, je považován za zdatného lovce. Parožími ozdobené zdi můžeme vidět často právě i na zmiňovaném zámku, kde se

---

⁸¹ Viz Příloha č. 6 Fotografie z výzkum – P9

mimochodem pořádají každoročně nejen myslivecké slavnosti, ale právě i různé výstavy myslivosti. Mimoto jak jsem říkal, každá trofej má nejen svou hodnotu, ale i cenu. A jako taková se dá poměrně jednoduše prodat i za nemalé peníze. Zároveň může těmto lidem jít i o další výhody, které plynou z toho, že jsem zabil zvíře. Může to být například potrava. Důležité je ale zmínit, že v českých podmínkách patří střelci pouze jedlé vnitřnosti ze zabitého zvířete, nikoliv zvíře celé. To si pak může ponechat pouze se svolením spolku. Zatímco trofej střelci náleží. Myslivci, kterému jde o praktické využití zvěře nebo třeba i o její nutné odstranění,⁸² dost možná nejde v hodně případech o samotné zabití. Pravděpodobně stále dodržuje např. etiku lovu, bude se zřejmě snažit, aby zvěř netrpěla apod. Nelze o takovémto myslivci (či spíše lovcí) říci, že by byl bez jakýchkoliv morálních zásad.

- Jako mezi myslivcema existujou různý lidi že jo. Každěj k tomu přistupuje jinak, ale to je každýho věc. Já se to dodržovat snažim a jestli vostatní ne, to je mi jedno. Teda jako není mi to jedno, ale já se to prostě dodržovat snažim no. Sou lidi, který to moc nedělaj todlencto ty tradice a tak, ale tak pořád se uměj eště aspoň ňák jako chovat že jo. Ale znám i lidi, který třeba maj prostě jenom zbroják nebo ani ten ne a choděj prostě třeba střílet si jen tak na holubi. No a nejhorší je, když todleto dělaj i myslivci. Teda jako lidi, co maj ten lístek. Ty už by se tak chovat neměli. (Vítá)

Následující kapitola pojednává o poplatkových lovech, o bažantnicích. Mohla by se stejně tak jmenovat *Hon trochu jinak*. Je to jiný pohled na hon, respektive na jiný hon. Určitě bych zde nerad prezentoval myslivce jako „*vrahy zvířátek*“ (*Sváťa*), to je to poslední, co by myslivci mohli být. Tady je totiž řeč o lovcích, kteří se mohou tak maximálně prokázat svým mysliveckým lístkem, ale za myslivce se pouze vydávají. Naštěstí jsou mezi nimi i takoví, kteří se otevřeně přiznají k tomu, že se za myslivce nepovažují. Do jaké míry se na tomto lovu praktikují rituály, jak to vypadá s etikou takového lovu, jaké jsou zde znatelné rozdíly a jak vůbec probíhá, o tom se dozvíme na následujících stránkách.

---

⁸²Jak mi sdělili respondenti, odstraňování zvěře je stanovené zákonem, který nám dává plány odstřelu, které musí každý spolek dodržovat – aby se zachovala rovnováha daného ekosystému

4.3 Zabíjení zvířat jako zábava nebo nutnost?

Na úvod je potřeba hned upozornit na to, že tato kapitola pojednává o velmi specifickém případě. Zde se nejednalo ani o myslivecké spolky, byla to pouhá zábava masového a globálního charakteru, která byla určena pro cizince. Nutno podotknout, že na pozorování takového honu jsem byl pouze jednou a není zde tedy možné jakékoliv komparace. Ovšem na tento jev jsem se myslivců následně ptal i v rozhovorech a jak se zdá, mé domněnky nebyly úplně mylné. Takovéto případy zábavy v podobě masového střílení se občas objevují, s myslivostí mají ale jen opravdu málo co dočinění, pokud vůbec něco. „Skuteční“ myslivci je příliš v lásce nemají a účast na nich zpravidla nepodporují. Já sám ovšem mohu říci, že slabou účastí takovýto hon rozhodně netrpěl.

Řeč je zde hlavně o lovcích, kteří se sice mohou prokázat mysliveckým lístkem, jak mnoho mají s myslivostí společného je již k diskuzi. Existují mezi nimi ale i tací, kteří svého loveckého ducha otevřeně přiznávají a svou vášeň pro lov taktéž. Zároveň však existují ale i takoví jedinci, kteří se za myslivce považují, jejich jednání tomu však podle ostatních rozhodně neodpovídá.

V této kapitole bych se rád pobavil a různých aspektech poplatkových honů (konkrétně hlavně o bažantnici) jejich výhodách i nevýhodách a dal možnost čtenáři zvolit si sám, kterému aspektu dá přednost.

Dalo by se říci, že v dávných dobách bylo pouze lovectví. V určitém období začalo přecházet k myslivosti právě díky tradicím a zásadám, které se do lovectví přijaly.

- A takže za toho hraběte Šporka se přecházelo z lovectví k myslivosti. Že to povýšilo to lovectví. Myslivec je asi od slova mysletí a že teda se stávají z nich i takoví morálnější lovci, lepší ty myslivci. (p. Střípes)

Dnes je trend myslivosti takový, že se zdá, jako by se přecházelo zase zpátky k lovectví. Tradice upadají, myslivci je příliš neznají a odmítají se je učit. Pokud je znají, velmi často je však nechtějí praktikovat. Z myslivosti se začíná v Čechách stávat lovectví tak, jako je tomu i ve světě.

Jeden z honů, kterého jsem se účastnil, byl v bažantnici. Tento hon se svým průběhem poměrně lišil v mnohých aspektech od ostatních společných honů, na kterých jsem se byl podívat. Hon se pořádá ve všední den, jelikož se vždy pořádá jedině přes týden. I zde jsem byl na pozici honce.

Hovořím-li o honcích, to je vlastně hned první rozdíl oproti ostatním (budeme jim zde říkat „normálním“⁸³) honů. Počet honců na normálním honu bývá několikanásobně nižší, než počet střelců. I to je důvod, proč mnozí střelci chodí při normálním honu do leče se zbraní, aby tento nesouměr vyrovnali. V případě bažantnice tomu bylo naopak. Honců zde bylo přes kolem padesáti (respektive 29 honců a 18 psů), střelců šest. Sraz je na parkovišti v 8: 00. Honci se postupně sjíždí už od sedmé hodiny a většina z nich si podává ruce (ovšem většinou jen ti, co se navzájem znají). Na parkovišti na honce čeká autobus, který je odváží do bažantnice. Pokyny žádné nedostávají, nástup se nekoná. I když Hynek říká, že „*nástup je, akorát se honci neúčastní, to je jen pro ty klienty.*“ (Hynek) Placení zaměstnanci bažantnice vědí přesně, co dělat a to je dostačující. Většina lidí je oblečena v normálním oblečení, zelená je zde vidět spíše zřídka. Zároveň nikdo na sobě nemá (a ani následně nedostává) žádné reflexní prvky. Honci se mezi sebou baví většinou o čemkoliv jiném, než co by se týkalo myslivosti. Autobus je pronajatý na celý den, mezi jednotlivými lečemi totiž honce převáží. Lečí je celkem sedm.

Jak říkají dotázaní účastníci honu, střelci bývají většinou cizinci. Nejinak je tomu i dnes. Střelci jsou zahraniční hosté z Německa. Poplatkový hon je to proto, že za takovýto typu honu střelci platí. A to nemalý poplatek. Platí se buď jednotná cena za vstup, anebo za každý střelený kus. V takovém případě se cena pohybuje okolo 30 euro za jednoho bažanta. Jak již napovídá název tohoto zařízení, bažanti jsou právě jediná zvířata, na která se zde střílí. Přičemž „*je to pásová produkce, nestíháš koukat, co se kolem tebe furt něco padá (bažanti)*“. Takto popisovala hon v bažantnici jedna z respondentek ještě před samotným zahájením honu. Další respondent hovoří o tom, že má „*psa a ten mu akorát nosí ptáky, zatímco on jen sedí a vykuřuje zobák.*“ Honci tedy v každém případě nemají žádné zbraně, veškeré rány padají pouze od střelců, kteří jsou závodčím zavedeni na svá stanoviště. Na nich pak na ně čekají tzv. *nabíječi*. To je

---

⁸³ To je výraz, který používali respondenti, když jsem nimi mluvil o bažantnicích ve srovnání s nepoplatkovými společnými hony

člověk, který střelci nabíjí zbraň. Zbraně má každý střelec minimálně dvě nebo tři, aby mohlo být střelení plynulé. Během jednoho takového honu se prý střílí v maximech okolo 1 400 kusů, minimálně pak 500. Hon, kterého jsem se účastnil, byl v sezóně jeden z posledních. Letos se prý v této bažantnici střelilo odhadem 30 000 bažantů (od října do ledna). Honů bylo letos 44, což vychází na průměrně 300 střelených bažantů během jednoho honu. Peníze z takto střelených bažantů jdou majiteli dané bažantnice. V mém případě to byly Lesy ČR.

Honci, kteří se tohoto honu účastní, často nebývají vůbec ani myslivci. Sice mezi nimi dost myslivců je (ti pak bývají většinou v zeleném, jsou proto snadno identifikovatelní), ale minimálně polovina honců jsou zkrátka jen lidé z okolí, kteří se přišli trochu pobavit do společnosti nebo prostě jen projít do přírody. Zároveň dostanou zdarma najíst a na konci honu při výřadu každý honec dostává pár bažantů (samce a samici – i to je další rozdíl, ve volné přírodě se samice střílet nesmí. Honci během honu často popíjí alkohol (a to pravou rukou). To je u normálního honu prakticky zapovězeno, přestože honec, který nemá zbraň, alkohol pít může. Nikde jsem to však neviděl. A pokud ano, tak to bylo malé pivo v hospodě před nástupem, nikoliv však „placatice“ s tvrdým alkoholem jako tomu bylo zde.

Střelci, kteří na zvěř střílí, se starají o jedinou věc – snažit se neminout cíl. Největším subjektivním prožitkem pro tyto střelce je pak právě zasažení cíle. To je pak oproti účastníkům normálního honu najednou velký kontrast. I zde může jít o jistý pocit sounáležitosti s ostatními střelci. Přeci jen pocit, když střílíte a všichni kolem vás taktéž, může střelcům přinášet dost dobře pocit solidarity s ostatními. Ale pravděpodobně hlavním požitkem je spíše střelba samotná. Úkol honců je také jasný – tento cíl střelcům na ránu co nejefektivněji nahnat. Nejde zde tedy o žádný posvátný aspekt. Zde se náhle vyjevují dvě důležité kategorie, které stojí proti sobě – hon jako pocit sounáležitosti a hon jako zábava, potěšení ze samotné střelby. V druhém případě pak jde hlavně o prokázání zdatnosti. Tedy schopnosti střílet, která se projeví počtem zasažených kusů zvěře. O vztah s ostatními lovci nebo se zvěří (potažmo s přírodou) zde příliš nejde. I to se pak projevuje na vlastně celém charakteru takového honu.

Je tedy jasné, že o zvěř, která je jen postřelená a nezemře ihned, se nikdo nestará (o nějaké úctě ke zvěři ani nemluví). Možná jedině tak psi, kteří zde pobíhají. Ti patří psovodům, kteří jsou za toto taktéž neplaceni stejně jako honci (na konci pak dostávají

dva páry bažantů). Tito psovodi sedí na židličky za střelci a pouze čekají, až jim pes nanosí postřelené bažanty, které pes většinou cestou usmrtí (ovšem ani pes na to nemá příliš času, stará se tedy spíše o to, aby prostě jen pochytal co největší množství „aportů“ a donesl je svému pánovi). Pojem psovod u normálního honu ani nezaslechneme, psa zde mají i běžní honci.

Na co se i na těchto honech dbá stejně jako na honech normálních, je výlož po každé skončené leči. Tedy respektive dbá se na to, aby se výlož provedla.⁸⁴ O pokládání zvěře na pravý bok a dalších náležitostech, které by správná výlož měla mít, hovořit příliš nelze. Je totiž dost těžké udržet na pravém boku zvěř, která se ještě hýbe. To samozřejmě není u veškeré zvěře, ale zkrátka na toto se nedbá (což na druhou stranu často ani při výložu u normálních honů – jak jsem zmiňoval, pernatá zvěř na pravém boku špatně drží, je proto přípustné ji pokládat na záda, nikdy ne na břicho – a je fakt, že ani na výložu v bažantnici jsem nezaregistroval, že by některá zvěř ležela na břiše). Na konci se taktéž koná výřad,⁸⁵ který je poměrně pečlivě připraven tak, jak by měl správně vypadat. Tedy obdélník lemovaný smrkovými větvíčkami s vchodem, zvěř nikdo nepřekračuje stejně jako do výřadu nikdo nevstupuje a pokud ano, používá k tomu určený vchod do výřadu. Oheň zde chybí, zato se ale patřičně troubí. Pořadatel honu poděkuje všem honcům a střelcům a oznámí se, že se dnes střílelo 514 kusů (nejprve v češtině, poté toto jiný pořadatel honu překládá do angličtiny). Němečtí střelci poděkují za možnost účasti na honu a hon je ukončen. Střelci odjíždí auty Lesy ČR a honci se postaví do fronty na svůj slíbený pár bažantů.⁸⁶ Pak je celá akce rozpuštěna. Na výřadu je dodržování rituálů důsledné. Je to zřejmě i proto, že chceme předvést zahraničním hostům, jaké máme v ČR zajímavé a hezké tradice. Dost možná je to ale jen jakási show pro turisty. A co cítí honci a střelci při výřadu v bažantnici? O tom mi povídal Hynek, který v bažantnici pracuje. Většinou zde pocity spřízněnosti nebo pokory budeme hledat asi těžko. Většina honců nejsou ani opravdoví myslivci, ale jen „obyčejní“ lidé, kteří si přišli pro zdarma oběd a zdarma pár bažantů. Je to pro ně tedy vlastně jednoduchý a způsob, jak se najíst, aniž by za to platili. Také si někteří z nich rádi trošku zaspoutají při rychlém pohybu na vzduchu (pohyb honců jsou mnohem dynamičtější než u normálních honů). Pracovníci, kteří jsou zde zaměstnaní, rozhodně

---

⁸⁴ Viz Příloha č. 6 Fotografie z výzkumu – P10

⁸⁵ Viz Příloha č. 6 Fotografie z výzkumu – P11

žádnou hrdost také necítí. Spíše naopak. Cítí únavu, chtějí mít už vše za sebou. A střelci? Ti pak maximálně cítí pocit vítězství nad tak ohromným počtem před nimi ležících zvířat, které právě oni zastřelili. Zároveň dost možná propočítávají, kolik je tato celá akce bude stát.

Tazatel: A co bys řekl že si myslí ty střelci při tom výřadu?

- Respondent: Tak ty samozřejmě hlavně počítaj, protože to stojí dost peněz tahle legrace. (Hynek)

„Hon je konstruován tak, že je to jakýsi hon tzv. na klíč.“ (Hynek) Zahraniční host si hon objedná a zaplatí, vše ostatní zařídí pořadatel, zde tedy Lesy ČR. Střelci jsou mezi jednotlivými stanovišti převáženi auty Lesy ČR. Nejčastějšími hosty jsou zde prý pak Norové, Portugalci, Němci a s oblibou k nám přijíždí „zastřílet si“ španělský král.

Bažanti se v bažantnicích líhnou v tzv. foliovnících. Jsou chováni speciálně pro následný odstřel (v některých případech jsou sice vypouštěny do volné přírody, to se ale příliš nestává). Ve srovnání s volnou přírodou, ve které je bažantů dnes už poměrně málo, zde jsou vidět prakticky všude. I chování bažantů je v bažantnicích jiné. Jsou na přítomnost člověka mnohem zvyklejší (bažantníci⁸⁷ je chodí krmit už od mládí). Jak říká Hynek, „*vychovat takové bažanty stojí strašnou spoustu peněz, někdy je těžký se vůbec dostat na svý.*“ (Hynek) Musí se platit krmení (pšenice), léky atd. Jen to prý stojí přes 200 000 korun ročně. Přestože jsou poplatkové hony tak drahé, většinou peníze vychází beze zbytku. Peníze, které do ČR zahraniční hosté přivážejí, každopádně české ekonomice nesmírně prospívají. Z těchto honů jdou totiž peníze také např. na ochranu zvěře, zalesňování, zazvěřování, udržování lesů apod. Je tedy otázkou, zdali by se měly poplatkové hony a vůbec fungování bažantnic podporovat či nikoliv.

V této kapitole jsem záměrně oddělil nejprve mé vlastní zkušenosti zprostředkované zúčastněným pozorováním (jejichž interpretaci jsem představil výše jen částečně doplněnou několika výpověďmi) a pohled myslivců (který představím níže), s nimiž jsem prováděl polostrukturované rozhovory, kterých jsem se na tento fenomén ptal.

---

⁸⁶ Který jsem dostal i já a poprvé v životě jsem tak stahoval bažanta (ten první mi trval asi půl hodiny, ten druhý asi pět minut)

Někteří respondenti mají s bažantí osobní zkušenost dokonce jako střelci. Vnímají takovýto hon pak jako hromadné střelení, kde padá jedna rána za druhou. Zde je naopak vidět opět trochu náznak té sounáležitosti. Přesto jde spíše ale o střelbu, v rychlosti, kdy je nutné během pár vteřin zamířit, asi příliš sounáležitosti necítíme a na ostatní střelce nepohlížíme. Tady nás zajímá spíš jen, aby mi nabíječ stíhal nabít a abych měl vždy připravenou zbraň. Když to srovnám s normálním honem, tam se všichni honci neustále hlídají, aby šli v řadě, všichni o sobě vědí. Pokud někdo zůstane pozadu, okamžitě se zastavuje celá řada, aby se na něj počkalo. Na poplatkovém lovu je to jiné.

- Byl jsem v podstatě, tam jsme si každé zaplatili nějaký vstupný a pak tam ti honci bez flint vyhnali na nás strašný kvantum bažantů, tak jsme prostě stříleli na bažanty. Ale je to něco úplně jiného, když je ten normální hon, když prostě deš a teď ti vyletí ten jeden kohout a musíš ho trefit nebo netrefit a on uletí. Kdežto v tý bažantnici je to takový hromadný střelení. (Dag)

Pocit sounáležitosti je pak nejspíš druhotný, vzrušení cítí střelci z toho, že drží v ruce zbraň, že vystřelí a svou ránou skolí zvíře. Už se moc nezajímají o to, že vedle nich střílí všichni. Adrenalinem je pak hlavně rána samotná, která vám dává pocit vítězství a moci. O tomto zážitku vypráví s jednoznačnou euforií v hlase Dag:

- Respondent: To já když střílím jo, to je supr pocit, držet to v ruce a pak ,prásk‘.

Tazatel: A vnímáš třeba i ty ostatní střelce kolem sebe?

- Respondent: No ani ne. Jako ta atmosféra je supr, ale většinou ty ostatní ani neznáš. To se dycky zastřílí, pak každého popovezou vlastním autem jinam a střílí se dál. (Dag)

Nicméně si dobře uvědomují, že tyto poplatkové hony (či lovy) jsou výraznou finanční injekcí pro fungování dalších odvětví, které zvěři pomáhají (např. po živelných pohromách).

---

⁸⁷ Povolání člověka, který v bažantnici pracuje a o bažanty se stará, zároveň má další úkoly jako například vedoucí honců při honech

- Tam vlastně se ti bažanti pěstují, chovají se. Chovaj se proto, aby se zpeněžili. Aby se třeba zazvěřili ty honitby, kde ten bažant není. Třeba po povodních nebo tak. (Dag)

Co už ale zřejmě vnímají méně je praktikování rituálů ve srovnání s normálními hony. Přijde jim, že v bažantnici se na toto dbá stejně důsledně jako všude jinde. Tohle mi přišlo jako nesmírně zajímavé zjištění, u kterého se respondenti totálně neshodovali. Některým přišlo, že se na to v bažantnicích dbá úplně stejně jako kdekoliv jinde, někdo říkal, že dokonce v bažantnicích i důsledněji. Jiní s naprostou jistotou odpověděli, že v bažantnicích se o rituálech nelze vůbec ani bavit, že o tom tyto hony opravdu nejsou. Zajímavé je, že tyto neshody panovaly dokonce i u respondentů, kteří v bažantnicích sami byli. A to v té samé, v které jsem byl já. Někteří z mých respondentů jsou dokonce ti, se kterými jsem byl na tom samém honu!

Tazatel: A co třeba ty tradice? Ty se tam dodržují víc nebo míň?

- Respondent: No ty se dodržují všude stejně podle mě. (Dag)

Názor, že průběh honu v bažantnici a ve volné přírodě je velice obdobný, nebyl kupodivu ojedinělý.

Tazatel: A byls někdy v nějaký bažantnici? To třeba probíhá jak?

- Respondent: No byl. To zahájení toho honu a ukončení je víceméně stejný jako na všem.

Tazatel: A jaký je tam rozdíl mezi tímhle a těma ostatníma společnýma honama?

- Respondent: To je jako dost podobný. Akorát že v tý bažantnici je klasickéj hon na bažanty a na těch naháňkách seš víceméně ve volný přírodě. Takže v tý bažantnici je to z části připraveny, tzn. oni vlastně vypouštěj ty bažanty někde za nějakým valem nebo něco. Ale zásadně v tý bažantnici a v tý volný přírodě, tam moc žádný rozdíl není. Samozřejmě v tý bažantnici tam je těch bažantů víc. Takže si jako víc zastříliš, ale jinak je to hodně podobný. Ale jako co se týče tý procedury, tak tam je to hodně stejný. (Dalibor)

Pak jsem dostával dokonce i takové odpovědi, že v bažantnicích se myslivecké rituály provádí důsledněji! Následně jsem zjistil, že to vypovídá člověk, který v bažantnici sám nikdy nebyl, zřejmě toto jen někde zaslechl. Je pravděpodobné, že tito ojedinělí respondenti si myslí, že se rituály v bažantnicích dodržují, jelikož to oni sami takto subjektivně chápou, že právě tohle je pro ně ta tradice. Můj pohled jakožto výzkumníka se v tomto bodě velmi lišil.

- Respondent: Todleto je celorepublikový, ale kdybyste jel na nějaký lepší hon třeba reprezentační na Konopiště, tak tam dbají těch tradic daleko víc, než v těch základních spolcích.

Tazatel: A co znamenají ty základní spolky?

- Respondent: To jsou ty myslivecké spolky, sdružení, to jsou dobrovolníci. Dá se říct, že v těch větších bažantnicích se to dělá profesionálně. Tam se ty tradice dodržují víc. Dbá se na to, aby když tam přijede ten lovec, protože tam jezdí i zahraniční lovci, tak aby viděla, že ta česká myslivost má co nabídnout.

Tazatel: A vy ste třeba byl na těch bažantnicích lovech?

- Respondent: Já to nevyhledávám. (p. Mokeš)

Někteří mají na bažantnice vyhraněný názor a takovéto „zabíjení“ je neláká. Sami pak říkají celkem razantně, že v bažantnici nebyli a zřejmě by do ní ani nikdy nevstoupili.

Tazatel: Byls někdy v nějaký bažantnici?

- Respondent: Ne!

Tazatel: A co si o tom myslíš?

- Respondent: Že je to takové jako hodně komerční. Nebyl jsem tam a nevím, jestli bych tam jako šel. Spíš asi určitě ne. Myslím si, že to už je takové zabíjení víceméně. (Marcel)

Poměrně logický názor nám podává pan Černý. Je to názor, se kterým se ztotožňuji i já sám. Bažantnice ano, ale jen do určité míry. Všechno má své meze, ale zároveň není možné mít na věc jednostranný pohled.

- No pokud to nesklouzne na nějakou úroveň vydělávání peněz ve velkém, tak samozřejmě i bažantnice mají své místo v hospodaření se zvěří. Tzn. je to takový intenzivnější přístup k využívání těch daných podmínek. Tam opět ten pohled na to není úplně jednobarevný. Samozřejmě bažantnice jako takové mohou být zdrojem financí pro rozvoj myslivosti v dané honitbě. Mohou ty získané prostředky být využity při některých záchranných akcích, které se běžně dělaly na takové úrovni držitelů honiteb jako byly třeba státní organizace jako státní lesy, u nás třeba vojenské lesy a statky. Kdy třeba část těch peněz takto vydělaných se dávaly do záchranných akcí třeba chovu tetřeva, tetřívka, odchovy. Takže tam já bych to nebral vysloveně nějak jednostranně. Nesmí se to vysloveně zvrhnout na nějaké pobíjení zvěře. A to se samozřejmě stává, stejně jako v každé jiné činnosti lidského konání. Automobilismus taky nelze odsoudit jako takový že jo. Takže individuální přístup k tomu to chce. (p. Černý)

Pan Černý má podle mě pravdu. Pokud se budou dodržovat nějaká pravidla, mají bažantnice určitě velký ekonomický význam. Nicméně o dodržování etických zásad či snad dokonce tradic zde spíše být řeč nemůže. Že se předepsané zásady v bažantnici příliš nedodržují, pak vnímá i samotný Tibor Puk.

- Respondent: Mělo by se to dodržovat, ale v bažantnici je zvěře hrozný množství, tu a tam se s tím bažantem hodí. Nemělo by se to dělat. Když tam třeba přijde nějaký honec poprvé, tak ho neveme za hlavičku, ale za stojáky, nebo ho místo na pravej bok položí na levej.

Tazatel: Myslíš si, že tradice a pravidla se v bažantnici dodržují méně?

- Respondent: No, tam je těch lidí hrozný množství, někdo může udělat chybu. (Tibor Puk)

To je ještě poměrně mírný názor. Tibor svým tvrzením naznačuje, že je zde snaha tradice dodržovat, jen může docházet k občasným chybám. Většinově se respondenti shodovali na tom, že bažantnice je primárně o zabíjení. Negativní názor na bažantnice nebyl tedy vůbec ojedinělý.

- Respondent: To samý je v té bažantnici ti bažanti. Oni jsou takoví zvyklí tam na lidi, kteří je tam chodijou přikrmovat ty myslivci a tak, pak oni nejsou vůbec plaší a potom tam nastoupí střelci, kteří si tam zaplatí já nevím deset tisíc, dám příklad. A pak tam do nich mydlíjou prostě a oni jim tam pomalu ani nelítajou. Je to takový škaredý už, vraždění no.

Tazatel: A myslíš, že tam se ty tradice dodržují?

- Respondent: Ne, tam rozhodně ne.

Tazatel: A proč myslíš, že ne?

- Respondent: No tam jezdíjou ty zbohatlíci, kteří tam prostě už vyloženě přijdou a složejou na nějakou částku deset tisíc a mydlíjou to tam a nehledijou na nějaký tradice vůbec jako. Nebyl jsem tam nikdy, nechci o tom mluvit nějak jako že bych o tom hodně věděl. Ale myslím si, že to není nic mysliveckýho. (Karel)

Je zajímavé, jak mezi respondenty panuje v tomto bodě obrovská neshoda. Pohybujeme se mezi ambivalentními názory, že právě zde se tradice dodržují mnohem důsledněji až po názor, že na takovýchto honech v žádném případě o tradicích nemůže být ani řeč. Když jsem se nad touto skutečností zamyslel a dal jsem si dohromady svá data z pozorování spolu s rozhovory s různými lidmi na toto téma, dospěl jsem určitému závěru. Lidé, co tvrdí, že se v bažantnicích rituálu dodržují, mluví zřejmě jen o těch „hlavních“. Vidí, že se provádí vždy výlož i výřad, že ukončení honu je a že je slavnostní. Nehovoří pak o jednotlivých rituálech, které se provádí během honu. Z jejich výpovědí jsem byl schopen toto následně rozpoznat, ale oni sami si to neuvědomovali. Respondent, který tvrdí, že se v bažantnici rituály dodržují důsledně, mi pak sám od sebe vypovídá, v čem se rituály nedodržují, ale vlastně si to ani sám neuvědomuje.

Typickým příkladem je právě například Tibor Puk. Ale dalším dobrým příkladem je i Hynek, který v bažantnici sám pracuje. Předpokládal bych tedy, že jeho výpovědím důvěřovat mohu. Ovšem i on sám říká, že „*tradice se tam dodržují.*“ (Hynek) Chvilí na to se od něj ale dozvídáme, že

- v bažantnicích se dodržují minimálně stejně. Po každý leči je výlož a na konci výřad. A samozřejmě slavnostní zahájení, akorát že u nás se toho účastní jen klienti a jejich doprovod a vedení závodu. My jako personál se toho neúčastníme, honci taky ne. (Hynek)

Tedy logicky nemůže být například stejné postavení honců a střelců, když zde honci nejsou. Přítomen není ani myslivecký hospodář. U jednotlivých rituálů už je pak spíše na každém, jestli je provádět bude nebo ne. A jak jsem říkal, většina z honců ani nejsou myslivci. Logicky tedy myslivecké rituály provádět nebudou. Jediné, čeho se skutečně účastní všichni, je výřad. Ten je pak víceméně podle všech pravidel jako na normálním honu.

- Respondent: Ale je to dost individuální. Někdo je myslivec celým srdcem a všechno dodržuje a někdo tu myslivost dělá tak nějak že z toho kouká kousek masa a podle toho se taky chová.

Tazatel: Ale tys říkal, že to máš teda jako zaměstnání, takže ty se těch rituálů účastníš nebo ne, jsi u toho?

- Respondent: Ne, to určitě ne. Jen slavnostního výřadu na konci honu, toho se účastní všichni. (Hynek)

A jak se u výřadu, kde některé rituály pozorovat můžeme, cítí jeho jednotliví účastníci? Pravděpodobně jim je zima, těší se, až dostanou svého bažanta (honci), až se za akci zaplatí a doufají, že to nebude stát moc peněz (střelci) a až se konečně pojedou domů (zaměstnanci bažantnice).

Tazatel: Jakej máš pak při tomhle výřadu pocit?

- Respondent: Já ti to řeknu na rovinu. Po těch letech, co tady to dělám, tak si vždycky říkám "zaplat' panbůh, že to už dneska končí." A musím přemejšlet taky nad tím, že musím tu zvěř ještě ošetřit a uklidit. Musí se to nějak zpracovat ta zvěř, dát do chladáku, ten výřad uklidit, odvízt to všechno, přepočítat a tak. To my musíme ještě absolvovat po tom, co vy pak jdete už domů že jo, tohle nás pak ještě čeká. Takže já si na tom výřadu říkám, už aby to skončilo, abych moh už domů. (Hynek)

Takže pocit spjatosti s rituály zde asi od nikoho příliš čekat nemůžeme. Možná

obdiv ze strany zahraničních hostů-střelců, kteří něco takového ve své domovině nemají. Pokud se tedy na rituály někde dbá, je to hlavně při tomto výřadu, kde se snažíme hostům předvést v co nejlepším světle. Jasný názor má na bažantnice i pan Střípes. Příliš v lásce je nemá a tvrdí, že v bažantnicích se na dodržování nějakých tradic rozhodně nedbá.

- Respondent: Víte, to mě právě mrzí, většinou ty malý myslivecký sdružení ten výřad dělají správně a dobře. Ale co jsou veliký hony, takový na Hlubokej a takový ty panský hony, v bažantnicích. I ty honci jsou takoví profíci, že s tou zvěří hážou, to se nemá, to je neúcta. Nebo že překračují řady zvěře. Řady zvěře se nikdy nesmí překročit, to je potupa. Ten výřad se dělá proto, aby se vzdala úcta té zvěři a na druhý straně ty honci, který připravujou tu zvěř, tak ji potupí, že ji překročí. To už jsou takoví ty suveréni a nechovaj se pěkně k tý zvěři. Ten výřad má bejt pěkněj a slušnej.

Tazatel: Co si myslíte o těch bažantnicích?

- Respondent: Ty velikánský bažantnice, to už je velkovýroba zvěře a hrajou tam roli asi hodně peníze. (p. Střípes)

Zároveň se k tomu následně pak ještě sám vrací a až smutně popisuje, jak to v bažantnicích chodí se zvěří.

- Když se to teda nepřehání, když se neloví moc jako v těch bažantnicích, že se to tam střílí a to tam padá a postřelený bažanti tam lítaj po zemi, tak to zas moc rád nemám. (p. Střípes)

Někteří respondenti mají dokonce stejné množství zkušeností s poplatkovými lovy jako se společnými normálními hony. A to dokonce i s poplatkovými lovy různě po světě. Takovýto člověk sám sebe ovšem bez zaváhání považuje jednoznačně za lovce a nikoliv myslivce. Vzhledem k tomu, že mé zaměření je zde ovšem vymezené na české prostředí, k tomuto srovnání se blíže vyjadřovat nebudu. Co jen řeknu je, že i správní

lovci jsou si jisti určitou etikou. Jak říká Tadeáš, „*musíš rozlišovat mezi myslivcem, lovcem a bouchalem. Ten lovec ti aspoň přizná, že je lovec.*“ (Tadeáš) Což jsem pochopil jsem tak, že tato třetí kategorie lidí jsou lovci bez absolutní morálky či zásad či také ti lovci, kteří se považují za myslivce a přitom nemají s myslivostí absolutně nic společného.

- Musíš si bejt jistej tím, co střílíš. Musíš si bejt vobeznámenej s tou zvěří. Musíš si bejt jistej, že prostě střílíš slona nebo že střílíš gazelu jo. To prostě musíš rozeznat. Jako musíš si bejt jistej tím druhem tý zvěře, co střílíš. (Dalibor)

A pokud se pak takový „etický“ lovec účastní normálního společného honu, tradice dodržované v této komunitě ctí. Sice něco takového pociťuje spíše jako povinnost (ovšem logickou) než radost, ale dodržuje je.

Tazatel: A ty ty tradice děláš?

- Respondent: No jako to musíš, protože seš jako součástí nějaký subkultury a v momentě jako kdy prostě seš v tý subkultuře, tak prostě musíš. Jakmile se účastníš tajdletý společenský události, tak seš jako povinen, tak se nejde toho neúčastnit, to musíš. Je tam prostě nějaký společenskej protokol tý subkultury, kterej jako velí, že ty procedury maj probíhat nějak. (Dalibor)

Střelci v bažantcích a na poplatkových honech obecně jsou pro mě jednoznačně lovci. Mají jednoznačný požitek ze samotného zabití zvířete, o nic jiného jim nejde a dost dobře ani jít nemůže. Na prvním místě je pro ně radost ze střelby, adrenalin a dobrý pocit ze zabití zvířete, z toho, že zasáhli cíl. Nicméně jsou tyto poplatkové hony (či tedy spíše lvy) jakýmsi nutným zlem, které zároveň může pomoci na jiném místě. Ve volné přírodě je dnes bažantů poměrně málo a toto je způsob, který je potenciálním řešením zazvěření těch míst, kde daná zvěř chybí.

Takovýto lov je však pouze obyčejným lovem a ničím jiným, rituály spojené s myslivostí se zde téměř vůbec neprovádí a pokud ano, často se provádí špatně. Ty správné jsou pak často spíše show pro cizince, kteří si za tuto „pompéznost“ zaplatili. Možná i z tohoto důvodu je výřad na konci honu proveden přesně tak, jak by měl

vypadat. Chování vůči zvěři je ovšem bezesporu nehumánní a takto by prováděno být nemělo. Tyto hony jsou konstruovány tak, aby pobavili ty, kdo si za ně platí. Těm pak nelze říci „ne“ a o dodržování tradic z jejich strany zde nemůže být ani řeč. Takovýto střelec má zájem jediné střílet a co se děje se zvěří je mu pak pravděpodobně úplně jedno. Pravdou ovšem zůstává, že bažantnice budou nejspíše fungovat i nadále. Tento fenomén je pak důležitým příspěvkem pro ochranu zvěře a jako takový je dobré ho zachovat. Co by se však mělo změnit je právě přístup ke zvěři, který k ní mají na těchto lovech nejen samotní lovci, ale i honci. Existují naštěstí dnes i lovci, kteří určité morální zásady uznávají a pouze si užívají adrenalin z lovu. Což jim na jednu stranu nemůžu mít za zlé. Jsou to koneckonců právě oni, kdo do ekonomiky přispívají velkými penězi, které je pak možné použít pro další „dobré“ účely.

4.4 Další souvislosti a aspekty myslivosti

V myslivosti jsou všechny činnosti provázané a nelze na žádnou z nich nahlížet bez jistého kontextu. Některé z nich ovšem nesouvisí až tak přímo s tématem, které bylo rozebíráno v předcházejících kapitolách. Našly si proto své místo zde. Ač oddělené, je dobré si uvědomit, že vydělovat je vyloženě nelze, jelikož s myslivostí a s rituály v ní souvisí. A jak mi řekli prakticky všichni respondenti, vše v myslivosti souvisí s přírodou a se zvěří. Části popsané v této kapitole jsem se nicméně rozhodl umístit sem, aby neustálé odbíhání až příliš daleko od linie příběhu tolik nerušilo čtenáře. Tato kapitole tedy pojednává o jednotlivých dalších aspektech myslivosti, které se zvěří taktéž souvisí, ovšem už více nepřímo.

4.4.1 Myslivecké začátky

Když složíte myslivecké zkoušky, dostanete myslivecký lístek. To ovšem stále ještě neznamená, že máte toto právo myslivosti kde vykonávat. Musíte nejdříve zažádat o to, aby vás přijali do některého spolku (tedy pokud si nepronajmete vlastní honitbu). Pro tento spolek musíte nejprve celý rok vykonávat různé brigády, přičemž se dbá na to, aby myslivec znal mimo jiné veškeré tradice s myslivostí a různými činnostmi spojené (ude je vidět, že pro myslivecké spolky je toto velmi důležité, tedy aby mezi sebe přijali člena, který bude vyznávat stejné hodnoty, jako spolek). Při těchto činnostech je

uchazeč pozorován a vyhodnocuje se, zdali se pro daný spolek hodí. Pokud ano a spolek se rozhodne, že myslivce k sobě přijme, následuje slavnostní **přijímání mezi myslivce**. Považuji tento rituál za poměrně důležitý, jelikož jsou při něm zmiňovány důležité etické zásady, k nimž se přijímaný myslivce zavazuje. Mnohé z nich pak vyzdvihují důležitost určitého chování se ke zvěři a zacházení s ní, stejně jako úctu ke zvěři. Velmi dobře tento rituál a s ním související jevy vystihl při rozhovoru pan Střípes, kterého se zde dovolím odcitovat trochu rozsáhleji, jelikož se domnívám, že řekl opravdu přesně to, co pomůže k pochopení, jak je tento rituál důležitý, v jakém ohledu souvisí se zvěří a co by vlastně mělo znamenat být myslivcem (a co všechno takový myslivce při přijímání slavnostně slibuje a přísahá):

- Respondent: Zapsat do mysliveckýho sdružení se nemůžete, musí vás přijmout. Takže každej ten spolek si chrání, aby se mezi něj nedostali nepracovitý lidi. Aby se tam nedostali do tý myslivosti lidi, který nechtěj. Takže většinou dávaj rok každému na zkoušku takovému adeptovi. Von musí chodit na brigády, má přímo práva a povinnosti. A teprve po roce se hlasuje, jestli ho přijmou nebo nepřijmou. Čili nemůže se zapsat do myslivosti, musí bejt přijat mezi myslivce. A taky ten jeden akt se jmenuje "přijímání mezi myslivce", kdy ho formou pasování přijmou mezi myslivce, ale to až po tom roce, když ten myslivecký spolek odhlasuje, že ho přijme. Musí se osvědčit.

Tazatel: A jaký máte nejradši tradice?

- Respondent: Já mám nejradši právě to přijímání mezi myslivce. Tam je totiž spousta mravních naučení, spousta napomínání, spousta vtoukání do hlavy, aby byl dobrým myslivcem. Jestli chcete, já to umím nazpaměť, můžu vám to celý odpovídat. Helejte, nečtu to, povídám to z hlavy: Představěj mi toho mladýho myslivce, přivedou ho hospodáři a řekne, vážený pane pasující, představuju vám Frantu Honáska, kterej u nás konal rok adepturu, všechny práce dělal k mé spokojenosti a je vidět, že má rád přírodu a že bude dobrým myslivcem. A že si zaslouží, aby byl přijímán mezi myslivce. A já říkám " poklekni myslivče na znamení, že zvěř budeš ctít, šetřit, chránit, zabezpečovat a že lovití budeš mysliveckým způsobem. Ten radost je z dobré myslivosti, kdo ji koná ve cti a bez zisťnosti. Není myslivcem, kdo zná jen lovit a neumí hájit, šetřit, tvořit. Ctěme

dobré myslivecké mravy, cit, čest a skromnost, tak myslivec praví." Pak předávám zbraň a říkám "Rozvaž každý výstřel v dál, nejdřív miř a potom pal." Pak předávám pasovací list a říkám "Čest svou myslivče vždy mužně braň, přírodu a její tvory vždycky chraň, myslivecky lov a jednej, jak se sluší, myslivcem bud' vždy tělem a duší." Takže vidíte, že je to všechno plné mravních ponaučení, nabádání člověka k ušlechtilosti, kráse přírody a tak dále. A proto my tady takle ty tradice pěstujeme. Protože nabádaj člověka k tomu, aby měl přírodu rád a k lásce přírodě a ke zvěři. (p. Stríipes)

Stojí jistě za povšimnutí, že celá výše zmíněná část je citací, tedy že toto respondent říkal skutečně z paměti (i proto předkládám celou dlouhou citaci). Je vidět, jak je pro něj tento akt významný a že si to celé dodnes takto pamatuje. Pro myslivce je tedy tato přísaha zřejmě skutečně důležitá.

Nezmínil jsem, že myslivec, který složí myslivecké zkoušky, ještě nedostává automaticky zbrojní průkaz. Ten si zajišťuje sám, a to skrz Policii ČR. Teprve poté si může zakoupit zbraň a začít lovit. Jakmile uloví svůj první kus jakékoliv zvěře, je **pasován na lovce**. To platí vždy v případě, že daný druh zvěře ještě předtím nikdy nestřelil. Takový člověk tedy může být pasován na lovce jelení zvěře, na lovce černé zvěře a tak dále. Pasování může probíhat už na samotném honu (v takovém případě je tak činěno při výřadu), případně na nejbližší slavnostní události jako je např. myslivecký ples. Pasování na lovce myslivec může odmítnout. Jestliže být pasován nechce, tak nemusí. Toto se dnes příliš nedodržuje, jak říkali někteří respondenti. Pro mnohé myslivce něco takového příliš neznamena, a tak obecně dodržování této tradice začíná odmítat obecně čím dál víc spolků. Je to tedy další z tradic, která postupně zaniká.

4.4.2 Myslivec jako identita

Kdo je to tedy vlastně myslivec? Je to člověk, co má právo vykonávat myslivost? Myslím, že na tuto otázku jsem už poměrně dostatečně odpověděl v průběhu celé práce. Pojdme si to ale shrnout. Jak myslivci vnímají sami sebe a co pro ně znamená myslivost?

- Respondent: *Určitě by to měl být člověk, který má lásku k přírodě a má chuť se starat o přírodu i o zvěř. Měl by mít zájem o celkový ekosystém. Já jako myslivec si nedovolím, abych šel a vyhodil někam nějaké odpadky.*

Tazatel: A co byste řekl, co pro vás znamená myslivost?

- Respondent: *Já se rád celkově v přírodě pohybuju. Ta myslivost mi dává možnost, abych tam chodil. Já to mám místo povolání vázaný jo? Mám rád i pozorování zvěře, dělám si fotky. Já nemusím vždycky lovit mě stačí prožít i nějaký ten zážitek v lese. Kolikrát třeba vidíte souboj srnčí zvěře, nebo když vám srna přivede na svět malý srnčata, nebo jak pijou mlíko od té matky nebo jak skotačí. (p. Mokeš)*

Někteří lov vnímají jako důležitou součást myslivosti, která je od ní neodmyslitelná. Co však lovci nedodržují na rozdíl od myslivců, jsou rituály s myslivostí spojené.

Tazatel: A co tě dělá nejvíc tím myslivcem?

- Respondent: *Umím lovit. A lovím. To je třeba důležitý, kór tady v Beňově, protože tady je spousta myslivců a moc jich neloví.*

Tazatel: Jakej je rozdíl podle tebe mezi tím myslivcem a lovcem?

- Respondent: *No právě v tom dodržování těch tradic asi ne. (Sváta)*

Také je ale dost možné, že to bylo myšleno tak, že pokud už myslivec loví, pak by to měl provádět správně. Tedy znát a pečlivě dodržovat zásady lovu, zároveň být také dobrým střelcem.

Tazatel: Vy se považujete za myslivce se vším všudy?

- Respondent: *Ano. Akorát že hůř střílím víte...Chacha. Já nejsem příznivec zas tak toho. No myslivec by měl umět střílet. (p. Strípes)*

Proč se vlastně stále dodržuje rituál tradičního oblékání, když je to zvěři stejně zřejmě jedno? Navíc pokud si přes svůj myslivecký oděv obléknu výraznou reflexní vestu, má to tedy vůbec nějaký smysl? Na tuto otázku nám dává odpověď pan Střípes:

- U toho odívání je taky praktickej význam. Když někdo přijde v maskáčích, tak ho můžeme rovnou poslat domů. Kdybysme si všichni oblékli maskáče, tak by to bylo jako když jde armáda do boje, maskáče dneska nosí kdekdo, rybáři, bezdomovci. Takže proč bysme se řadili mezi tydlety lidi, když máme svoje tradice v odívání. (p. Střípes)

Pomocí oděvu se členové myslivecké subkultury jistým způsobem vydělují od ostatní kultury. A nejen pomocí oděvu, ale vůbec vlastně všech znaků, které s myslivostí souvisí, jako jsou například rituály. Tyto rituály pak myslivce, kteří je praktikují, sjednocují. Což takto bylo vždy.

- Dává to ty lidi dohromady nějakým způsobem, uniformuje to, drží je to pospolu. To je odjakživa, to bylo asi krédo tý myslivosti, že to byla vždycky taková činnost už od toho středověku, že ty lidi na to koukali jako že von je myslivec, byl to někdo lehce tajemnej, protože to nedělal každej, v době, kdy se lidi báli chodit do lesa, že jsou tam zlí duchové a čerti a oni tam chodili běžně že jo. (Marcel)

- Respondent č. 2: Asi že se chceme odlišovat no. Ty tradice to držej pohromadě tu partu no. (Sváťa)

Tazatel na resp. č. 3: A účastníš se jich, protože musíš nebo chceš?

- Respondent č. 3: No to je jedno s druhým. To budeš asi těžko působit v nějaké komunitě a nebudeš dodržovat její kritéria, to bys tam ani nemusel bejt že jo. (Vítá)

Tazatel na resp. č. 4: Co byste řekl, že je myslivecká komunita?

- Respondent č. 4: Ty lidi co sdílej to mezi sebou. (p. Štefánek)

Tazatel na resp. č. 5: Co bys řekl, když se řekne pojem myslivecký spolek, tak to je docela jasný. Používá se pojem jako třeba myslivecká komunita? Jak bys tomu rozuměl?

- Respondent č. 5: Řekl bych, že ne. Jakoby společnost myslivecká. Nevím, řekl bych, že ani to slovo se moc nepoužívá.

Tazatel na resp. č. 5: A co bys třeba pod tím představil?

- Respondent č. 5: No, prostě lidi, který jsou (pousmání) Fyzicky? Kluky, který jsou v zelenym, s flintičkama, když mi to takhle řekneš, tak si představim hon, třeba. Jinak samozřejmě komunita, kdybych o tom zapřemejšlel, tak je to trošku samozřejmě něco širšího. Lidi, který maj nějakej společnej zájem. O myslivost, o ochranu přírody, o nějaký společný soužití možná, o společný zájmy. Budem-li říkat myslivost, můžou to bejt nějaký tradice, troubení a tak dál asi. (Karel)

Tazatel na resp. č. 6: Hm, a proč třeba bys řekl, že by se teda vůbec měly ty tradice dodržovat?

- Respondent č. 6: No tak podívej se dodržovat že jo jako proč by se měly dodržovat silniční pravidla že jo. Prostě je to je to nějaká komunita, je to společnost nějakých lidí, něco se celý léta utvářelo, tak je asi vhodný, aby se to dodržovalo. Mělo to asi nějaký svůj smysl když se tyto tradice tyto postupy toto chování se léta tvořilo tak asi to má svůj smysl. Takže proč jednak z hledisek - z hlediska jak říkám toho, že se jako odděluješ jako nějaká komunita takže vlastně když už jsem o tom začal, máš nákej svůj styl chování a je to jenom z hlediska

odlišení se celku od něčeho jiného, je to jenom z hlediska toho, že ty tradice se nějakým způsobem vyvíjely určitě proto, aby nějaký to chování nějak bylo, nejen odlišit se, ale i proto, aby ses třeba řeknu bezpečně choval mezi lidmi, šetrně k přírodě a tak dál. (Tibor Puk)

Myslivecká mluva, která dnes již svůj původní význam spíše ztratila, má také sjednocující moc. Její schopnost vytvářet mezi myslivci solidaritu však zůstala. Díky myslivecké mluvě se jednotlivci identifikují s mysliveckou komunitou. Ovládat by ji tak měl každý správný myslivec. Ovšem dělávají se velmi často chyby a některé dokonce poměrně dramatické. Některé tyto chyby jsou pak dokonce zanášeny do některých slovníků a je pak velmi těžké se v tomto žargonu vyznat. A jaký byl vlastně původní význam vzniku myslivecké mluvy? Toto nám také zodpoví jeden z respondentů:

- Respondent: Potom tradice mluva myslivecká je tradice, to už se používalo za dob už těch prvních majitelů těch honiteb a ti měli lesníky třeba nebo tak a ti vymýšleli mluvu, aby jim normální lidé třeba v hospodě nebo někde nerozuměli. Aby si mezi sebou mohli povídat a aby druzí tomu nerozuměli no. To je taková největší z těch tradic.

Tazatel: A proč chtěli, aby jim nerozuměli?

- Respondent: No tenkrát se hodně pytláčilo na tom panském že, takže oni se mezi sebou bavili třeba o tom, kde budou třeba hlídat večer jako aby ty pytláky a tak dále a normálně se mezi těma pytlákama bavili jako a ti pytláci jim nerozuměli jako jo, měli svoji mluvu, nazývali věci nějakýma jinýma slovy jo. Třeba, všechno se nazývá jinak jo, třeba zvěř když se popisuje. Oči, tomu se říká světla, já nevím, puse se říká svírák, všechno si ti myslivci odjakživa pojmenovávali svoji mluvou, aby jim ti ostatní nerozuměli. (Karel)

Rituály vlastně fungují jako jakási *pravidla hry*, která jsou potřeba dodržovat. Každá činnost, kterou provádíme, má svá určitá pravidla. Nemůžeme si dělat, co

chceme. A pokud ano, je nutné počítat s následky. Tak to funguje ve všech oblastech lidského konání. A vlastně vůbec ve všem na světě. Nelze počítat s tím, že pokud budu nějak jednat, nebude to vést k žádným důsledkům. Každá akce vyvolává reakci. Jsem-li členem myslivecké komunity a považuji-li se za myslivce, je ode mě vyžadováno dodržovat rituály, které se v té které komunitě provádí.

- Respondent: To znamená je to o tom, že jestli chceš něco dělat, tak bys to měl dělat se všim všudy. Hokejista taky dneska nevyjede v teplákách na led, taky si vezme prostě to oblečení a tak dál. Dodržuje tam nějaká pravidla hry. Je to o tom, že jsou nějaké věci, nějaká nařízení, který dodržovat musíš a jsou pak věci, který jsou tradiční. Pokud chceš být v té komunitě, chceš být v té společnosti, chceš být tím myslivcem, tak bys je měl dodržovat. Nehledě na to, když dáš zkoušky z myslivosti, tak třeba, tak třeba otázka tradic je taky jeden z předmětů zkušebních. (Vítá)

Tazatel: A během toho honu, když bys ignoroval nějaký ty tradice, brala by tě ta komunita, ten spolek i tak? Nebo jak by třeba reagovali?

- Respondent: Ne, ne. Buď by si porušil některý věci, to je jedna z věcí, že je, že říkám si na naháňce nebo na honu, dostaneš místo a ty nemůžeš prostě od zahájení do ukončení ho máš a nesmíš odejít. Kdyby si se najednou sebral a odešel, tak skutečně by to dopadlo tak, že by tě z toho honu vyloučili, prostě by tě poslali domu. (Karel)

Pomocí znaků, které myslivost vykazuje, se členové této komunity můžou oddělovat od jejich nečlenů. Pokud jsem s komunitou dostatečně „spřízněný“, dávám to patřičně najevo svou náklonností a souhlasem s praktikování rituálů, které se v dané komunitě dodržují. Naopak ti, kteří je nepraktikují, budou pravděpodobně dříve či později z komunity vyloučení. A to buď fakticky (vyloučením ze spolku) anebo tak, že se s ním ostatní myslivci nebudou bavit.

- Respondent: Myslím si, že ty tradice jsou nastavený i tak, že se tam pozná ten myslivec, jak to myslí. Ty lidi se jich časem začnou stranit. Dalo by se říct, že

čím víc sem spřízněnej s tou myslivostí, tak tím víc to budu asi dodržovat.

Tazatel: A proč ty lidi, kteří jdou po těch trofejích, tak nejsou pravými myslivci?

*- Respondent: My jsme třeba měli u nás takovýho myslivca, ten teda už skončil minulý rok jo, ale ten třeba říkal "ty vole, já sem tam viděl takovýho krásnýho srnca, ty jo hned ho střelím". A všichni na něj "ty jo proč jako budeš střílet krásnýho srnca, že" "no kurva já ho chcu, ta trofej, tos neviděl tu trofej krásnou". A to je přesně to, co je špatně jo. Ta trofej, to paroží vlastně je spojený s pohlavníma orgánama a když není dobrej pro ten chov, tak má to paroží slabší a není schopnej předávat dobrý ty genetický informace nebo něco. Tak dycky se to odrazí na tom paroží. Tak ale on dycky nechtěl ty slabší, jemu se to nelíbilo na té zdi, dycky chtěl ty lepší. Ale všichni na něj "jako proč budeš střílet takovýho srnca, takovýho tam naopak právě potřebujem jako takovýho krásnýho."
(Marcel)*

Zároveň se neoddělují jen od ostatních českých „nemyslivců“, vyhraňují se i vůči světu, kde pojem myslivost často ani neznají. Česká myslivost má svou dlouholetou tradici a podle mých respondentů by zde měla existovat snaha o její zachování.

*- No, aby se ten spolek něčím odlišoval a aby se to předalo dál, aby to nezaniklo. Ty jiný státy, dá se říct, že nemají tradice žádný jo. Třeba kámoš říkal, že byl v Americe lovit a říkal, že oni z toho uřežou kýty nebo co se jim hodí a nechajou tam všechno včetně paroží a nikoho tam nic nezajímá no. Takže jako ta česká myslivost má tradici. A proto se to i všichni snažíme dodržovat a zachovat.
(Karel)*

4.4.3 Činnosti myslivce vs. „nečinnost“ lovce

Myslivecká aktivita je spojena s řadou činností. Účast na nich je však krajně dobrovolná a je jen na uvážení myslivce, jestli se jich bude účastnit či nikoliv. Znovu zdůrazňuji, že samotný lov je ale až na posledním místě všech těchto činností. Tedy

alespoň takto na to nahlíží myslivci. Myslivec by se měl starat o honitbu, která je přidělena spolku, v němž je myslivec členem. Takové činnosti pak zahrnují například i stavby a opravy mysliveckých zařízení jako jsou posedy (či kazatelny)⁸⁸

- Samozřejmě se najde někdo, kdo jenom loví, loví a loví a plní si mrazák masem, to samozřejmě taky. Ale u nás ve sdružení to tak není. Ty lidi rádi něco dělaj, že stavěj ptačí budky, na jaře sami pak pomáhaj při tvorbě zařízení jako zásypů pro bažanty, koroptve. (Drahomíra)

Myslivec má spoustu práce napřesrok, kdy musí zajišťovat například to, aby byla zvěř chráněna. Není to vždy snadné a myslivci se snaží dělat vše pro to, aby nedocházelo k zbytečnému úhynu zvěře. K tomu jsou určeny různé způsoby, jak toho docílit.

- Ono je to spíše chov a péče o tu zvěř. To teda souvisí s přírodou, protože v době, řekněme kolem měsíce, se začne sekat seno, takže to myslivecké sdružení se o tu zvěř stará i tak, že myslivci chodí a zemědělci nebo určití obhospodařovatelé těch ploch, by nám měli dát vědět. My chodíme noc předtím a tu zvěř rušíme, aby z těch ploch odtáhla a než dojde k vysečení. Ono pak tou rotačkou to rozmlátí hnízda bažantů a srnčata. (p. Mokeš)

To je pak jeden z hlavních rozdílů mezi lovcem a myslivcem. Myslivec se vlastně celý rok o zvěř stará a až jako vrchol toho všeho snažení loví, zatímco lovec zajímá jen lov samotný.

- Děláme pro tu zvěř myslivecký políčka. To znamená, že se tam vyseje určitá směs plodin a ta slouží od zasetí přes celou zimu, nesklízí se to, právě v tom zimním období, kdy ta zvěř strádá na potravě. Přikrmujeme. Nosíme do jeslí seno. Drobný zvěři se dává jadrný krmivo – zrní. Kdežto ten lovec je jenom lovec. Toho nezajímá nějaký pěstování. Ten se celkově nestará o zvěř on jenom loví. (p. Mokeš)

Pro myslivce by měly být priority stanovené tak, že odstřel zvěře je až na posledním místě.

---

⁸⁸ Kazatelna vypadá podobně jako posed, jen bývá uzavřená (zkrátka asi jako kazatelna v kostele), zatímco posed je konstrukce, která má jen žebřík vedoucí k několika prknům, na kterých se dá sedět. Posed je zpravidla nižší než kazatelna.

-Takže dneska je myslivec i chovatel, především chovatel. To střílení je až na pátém místě. Nejdřív chovat, zušlechtovat, pečovat, starat se, zabezpečovat a NAKONEC až lovit ty kusy, který jsou k lovu nějakým způsobem určeny. Je to až na posledním místě. Kdyžto u těch lovců je to na prvním místě. Ta vášeň zabíjet. A ty asi mají radost z toho zabítí no. (p. Střípes)

Je zde zřejmě také moment, kde se střetává morálka a etično s jednak nařízenými, které mám a jednak stále ještě s touhou lovit.⁸⁹

Být řádným myslivcem není jednoduché. Jak respondenti zdůrazňují, pokud se pro tuto činnost rozhodneme, měli bychom ji respektovat se vším všudy. Hlavně pak dávat na první místo všeobecný zájem před svým vlastním, tedy nebrat myslivost jen jako zábavu, ale jakýsi úděl, poslání. Jak říká pan Střípes, „*je to zájmová činnost, je to především tvrdá řehole, ale je to zájmová činnost pro chov zvěře.*“

4.4.4 Další činnosti a akce (poslední leč, myslivecký koncert, myslivecký ples)

4.4.4.1 Poslední leč

O *Poslední leči* byly zmínky již napříč celým textem, proto o ní zde pohovořím pouze v krátkosti. Se samotnou zvěří souvisí také. Kromě toho myslivci o ní sami rádi vypráví a považují ji za jednu z hlavních tradic myslivosti, která by se měla striktně dodržovat (říkají to ovšem samozřejmě s úsměvem). Již byla řeč o tom, že *Poslední leč* může být uspořádána po každém honu, nebo jen párkrát (popřípadě jednou) za celou loveckou sezónu (tedy období přibližně od října/listopadu do ledna/února. Je to akce, která se pořádá na konci honu, respektive po jeho faktickém ukončení. Je uspořádána v předem domluvené hospodě nebo sokolovně. V každém případě jsou prostory přizpůsobeny svou výzdobou mysliveckému duchu – zelené ubrusy jsou ozdobené smrkovými úlomky, na zdech visí zelené praporky nebo fáborky, většinou pak i

---

⁸⁹ V některých rozhovorech myslivců mezi sebou (z nichž jsem si občas dělal poznámky) bylo možné zaslechnout například „Prej že zvěř je přemnožená, to je blbost, když se to vystřílí, tak nebude pak přece co střílet.“ (autorovy poznámky ze 4. honu)

samotná hospoda má výzdobu typu trofeje po stěnách a obrazy s mysliveckou tematikou. Na tuto akci si myslivci berou často své ženy či případně i celé rodiny nebo kamarády, samozřejmě ale spřízněnce s myslivostí. Hlavním tématem, které je na *Poslední leči* probíráno, je hon, který *Poslední leči* předcházela. Ovšem i další myslivecká témata jako jsou například zbraně, oděvy apod. Co se týče myslivosti, je toho skutečně mnoho co probírat. A jen málokde zaslechneme témata, která by s myslivostí nesouvisela. Během *Poslední leče* se pije (vždy pouze levou rukou⁹⁰), probíhá volná zábava, zároveň má ale každá *Poslední leč* předem připravený program. Jeho součástí je *tombola*, variantami jsou pak vyhlašování *Krále honu* a *Poslední soud*. I *Poslední soud* je předem naplánován, a to ať už je za co soudit či nikoliv (ono je totiž vždy alespoň trochu za co soudit). Já sám jsem *Poslední soud* nezažil, vyhlášení *Krále honu* ovšem ano, *tombola* byla vždy (a to i na dalších mysliveckých akcích).

Tombola⁹¹

Část zvěře, která se ten den střelila, je určena pro *tombolu*. Jsou v ní dále např. myslivecké kalendáře, myslivecká literatura a další myslivecké předměty jako např. různé odznaky, zelené ponožky apod. Před časem, kdy nastane *tombola* (ten každý zná – program leží na každém stole) obchází osazenstvo dobrovolníci, kteří vybírají poplatky za lístečky, které si může každý dle libosti zakoupit. Zkrátka klasická *tombola*, akorát že málokde vidíte na pódiu jako hlavní cenu třicetakilového vepře.

Král honu

Někdy bývá vyhlašován tzv. *Král honu*. To je takový myslivec, který během honu střelil největší počet zvěře a nebo největší kus. Což je paradoxem, jelikož právě z druhého uvedeného důvodu může být stejný myslivec odsouzen. Velké a staré kusy (tedy bachyně a kňour) by se střílet neměly. Na honech se střílí mladá prasata a ne ta velká, u těch si nikdy nemůžeme být jisti, že to nejsou rodiče, na nichž jsou jejich mladé stále ještě závislé. Kromě toho největší škody působí právě mladá prasata, ta stará se většinou už ani příliš nehýbou z místa. Současně je z nich ale samozřejmě nejvíc masa,

---

⁹⁰ To je zvyk, jehož původ nikdo přesně vlastně ani nezná. A tak o něm vznikají různé mýty. Například se traduje, že je to z toho důvodu, že myslivec má po pravé straně ženu, tak aby měl volnou pravou ruku, kterou by ženu mohl...objímat (slyšel jsem i jiné verze). Také se říká, že by měl mít myslivec volnou pravou ruku na pozdrav jiných myslivců a případně rozloučení s těmi, kteří odchází. A nebo se také dozvíme, že myslivec lovcí pravou rukou má po celodenním honu tuto ruku unavenou, musí jí tedy dát odpočinout. Kde je však pravda, to nikdo ale neví.

a tak je takový střelec vyhlášen *Králem honu* a obdrží čestný diplom. A pokud je pořádán *Poslední soud*, vzápětí ho odsoudí. Někdy je *Král honu* vyhlášován pouze hned po honu. V takovém případě je mu mysliveckým hospodářem pogratulováno a na klobouku je mu předán úlomek. Ovšem toto by se rozhodně nemělo dělat přes zvíře, jak je tomu na obrázku v příloze.⁹²

Poslední soud

Jak jsem již říkal, o Posledním soudu jsem pouze slyšel od ostatních myslivců a četl v knihách, sám jsem žádný nepozoroval. Jak mi ale bylo řečeno, probíhá vždy úsměvnou formou. Prohřešky, za které může být hříšník odsouzen, jsou různé. Některé mi přijdou poměrně i závažné (a ty by pak měly být podle mého názoru trestány skutečně víc – například finanční pokutou⁹³), jiné jsou opravdu spíše k zasmání. Poslední soud probíhá zhruba tak, jak mi o tom povídal například Patrik Molinovský:

Tazatel: No ale to bych se znovu vrátil k tomu, co ste říkal. Co teda je za ten prohřešek střelit toho moc?

- Respondent: To sem myslel obrazně jako jo? Může se stát, že třeba střelí 4 slípky nebo tak ňák. Může se stát, že ho třeba rozstřelí úplně. Může se stát, když na blízko, tak ono je to potom sám brok a ta zvěřina je nepoživatelná skoro. Nebo vím, že jednoho odsoudili za to, že říkal...citovali to takhle na tom soudě: "Né kdyby nám střelil zvěř, ale on ji dokonce těma patronama popoháněl" takže střelil za ní a ta zvěř stupňovala rychlost útěku. Potom soudili některé, že chodili jen po cestách, lovci že se bavili na stanovištích. A teďka otázka je, za co je odsoudí. Někde se vybírají peníze, někde musí zaplatit štamprli druhému nebo tomu soudu. Dalšího donutí za to, že tam byli a úspěšně honili, vypít ty štamprlata. A říkám, to je takovou humornou formou podávané ten poslední soud. Todle je jak říkám taková tradice, někde se to drží hodně a někde ne.

---

⁹¹ Viz Příloha č. 6 Fotografie z výzkumu – P12

⁹² Viz Příloha č. 6 Fotografie z výzkumu – P13

⁹³ Nutno dodat, že to se někde ovšem dělá. Majitel honitby může stanovit, že například pokud se střelí druh zvěře, kterou on sám nepovolil, může chtít zaplatit po hospodáři finanční vyrovnání ve výši, která odpovídá přibližně tržní ceně takového kusu. Ten pak tuto částku samozřejmě požaduje po provinilém střelci. V některých případech dokonce i sám zákon stanovuje finanční a další postihy za zastřelení určitých typů zvěře, např. zvěře chráněné. Dřív se také dělávalo, že před honem se podepisovala

*Potom musí být nějaká osoba, která to dokáže pěkně podat a potom jde všechno.
(Patrik Molinovský)*

Od některých respondentů jsem slyšel, že i *Král honu* může být vlastně odsouzen. Jiní říkali, že *Král honu* odsouzen nebude.

- Respondent: Ono u nás to určitě nebude, ale na poslední večír bývá i myslivecký soud. A teďka otázka je. Myslivecký soud by měl humorně odsoudit všechny ty myslivce, kteří udělali nějaký prohřešek na honě. Třeba střílel, netrefil, střílel, trefil toho moc.

Tazatel: Co znamená, že toho trefil moc?

- Respondent: Někdo třeba trefí 4 kusy naráz. Ono to je, že je král honu, takže většinou ten král honu střílí buď největší kus nebo nějakou trofejovou zvěř a nebo na těch drobných honech je to zase takhle, kdo střílí nejvíc zajíců. Kdo střílí 5–6 zajíců. Může se stát na těch lovech na drobnou zvěř.

Tazatel: A když je teda král honu, tak oni ho zároveň odsoudí?

- Respondent: Neodsoudí. Krále honu neodsoudí. Ten je de facto s tou porotou jako s tím soudcem. Ono to bývá humornou formou dané todlecto. Ale jak říkám, bohužel u nás byl asi jednou nebo dvakrát soud. Ale když se třeba jezdím dívat na hony, tak tam bývá pokaždé ten soud. A teďka vystoupí soudce a ještě je tam nějaký obhájce. Soudce je samozvaný, takže může soudit, jak se mu zlíbí. Odvolání je u vyššího soudu, což znamená, že soudce si stoupnou na židličku a jsou vyšší. Nebo u nejvyššího si musí stoupnout na stůl. Je to jako humorně podané. Chlap má talár, paruku jako soudce a ten obhájce...a teďka soudí za různé prohřešky. Třeba že třikrát vystřelil a netrefil, že mu utekla liška, to je taky dost často. (Marcel)

---

smlouva, že kdo střílí určitý druh zvěře, zaplatí pokutu. Nebo se skládala záloha před honem. (autorovy poznámky z neformálního rozhovoru s Tadeášem)

4.4.4.2 Myslivecký koncert

Dalšími činnostmi spojenými s myslivostí jsou různé akce, které sami myslivci pořádají. Tyto akce jsou pak výborné na sběr kontaktů, zároveň ale na další získávání informací týkající se myslivosti. Během těchto akcí jsem měl možnost jednak navázat další kontakty, zároveň ale také provádět dílčí neformální rozhovory. Dozvěděl jsem se tak například, že „*v řadách myslivců málokdo nad tím přemýšlí, proč to tak je s těma tradicemi, proč to upadá. Nikdo se nezamýšlí nad tím, co by se s tím mohlo udělat nebo jestli to má vůbec smysl.*“ (Jirka) Toto je vlastně velmi důležité, dozvěděl jsem se to skutečně ale jen od jediného respondenta. Bylo to při rozhovoru při mysliveckém koncertě, i proto je tato výpověď zařazena sem. A zároveň také proto, že o tomto trendu se myslivci příliš nezmiňovali. I z tohoto důvodu je vidět, jak „*se nikdo nad tím nezamýšlí.*“ Možná nad tím myslivci třeba nepřemýšlí proto, že nevědí, co by se s tím dalo udělat.

Jednou z typických akcí pořádaných myslivci (a pro myslivce) je právě myslivecký koncert *České myslivecké Vánoce*.⁹⁴ Jak naznačuje i název, je pořádaný v prosinci, a to v Praze v Rudolfinu. Celý sál je vyzdoben patřičně „myslivecky“. Hosté (myslivci a jejich rodiny, přátelé myslivosti) jsou pak oblečeni povětšinou v zeleném, někteří na sobě mají přímo i myslivecké společenské oděvy připomínající uniformy. Od jiných koncertů se odlišuje především tím, že zde můžeme slyšet hlavně myslivecké hlaholy a halali⁹⁵, což jsou písně k počtě zvěři. Slova, která se při nich zpívají, se zřetelně zvěře dotýkají. Většina z nich je pak složena Antonínem Dykem. Myslivosti jsou pak přizpůsobeny i nástroje, na které se během koncertu hraje (jako např. lesní roh, lovecké roh apod.). Na myslivecký koncert se sjíždějí podívat myslivci ze všech koutů České republiky. (autorovy poznámky z mysliveckého koncertu)

4.4.4.3 Myslivecký ples

Další akcí je myslivecký ples. Těch je přes rok víc, pořádány jsou pak v lednu a únoru. Já jsem se byl podívat na plese v hotelu Olšanka, který se uskutečnil na konci

---

⁹⁴ Viz Příloha č. 6 Fotografie z výzkumu – P14

⁹⁵ Hlaholy jsou k počtě určité zvěře, zatímco halali pak k počtě veškeré zvěře. Jsou tak například jelení hlaholy k počtě jelena. *Halali* je mimochodem i název české Všeobecné pojišťovny pro myslivce. *Hlahol* je zase zároveň název pro různá pěvecká sdružení jako např. *Hlahol pražský* (což je právě sbor, který účinkoval na Českých mysliveckých Vánocích)

ledna 2016 (další plesy se konaly v únoru v hotelu Olympik a v Domě železničářů). Probíhala zde tombola, která měla obdobný průběh jako při *Poslední leči* (s tím rozdílem, že zde jste si kupovali rovnou losy, které mohly být buď výherní či nevýherní – výhrou pak byla opět zvěřina nebo předměty spojené s myslivostí). A dalším velkým rozdílem bylo hlavně množství „cen“. Počet zvířat tady byl obrovský, na fotce v příloze⁹⁶ je vidět jen část. Dále pak různé myslivecké předměty nebo například pečivo se symboly „Lovu zdar“ a podobně. Oblečením se tato akce podobala spíše mysliveckému koncertu než *Poslední leči*. A i na mysliveckém koncertě bylo velmi dobře poznat, kdo je myslivec a kdo jen například příbuzný či kamarád. Tedy alespoň jsem se tak domníval, samozřejmě jsem se nemohl každého ptát, ale s mnohými jsem mluvil a tato domněnka se mi potvrdila. Řeč je o slavnostních mysliveckých uniformách. Pokud některý myslivec takovou neměl (jsou poměrně dost drahé, tk je to vcelku pochopitelné), nahradil tento fakt alespoň zelenou košilí či zelenou kravatou. Schválně jsem se několika takových jedinců optal, zdali myslivci jsou a vždy jsem slyšel odpověď „ano“. Naopak jsem se v kontrastu s tím ptal také jedinců, na kterých jsem neshledal cokoliv mysliveckého (tedy myslím na oděvu) a vždy jsem na stejnou otázku dostal odpověď „ne“.

Odlišností zde byla dražba – v aukci se dražilo prase. To jsem ještě na žádné akci předtím neviděl a jak jsem se ptal, je to charakteristické právě pro (myslivecké) plesy. Dále pak pasování myslivců a „pasování“ nové knihy myslivce, který se stal zároveň spisovatelem. Zároveň je neodmyslitelnou součástí každého mysliveckého plesu troubení (troubil *Pražský trubačský sbor*). Za zmínku stojí, že úvodní slovo, kterým byl ples zahajován, začínalo:

„Vítáme všechny myslivce a přátelé přírody...“ Jak je vidět, myslivost je skutečně spjata od základu se zvěří a přírodou vůbec. (autorovy poznámky z mysliveckého plesu)

---

⁹⁶ Viz Příloha č. 6 Fotografie z výzkumu – P15

4.5 *Souhrn hlavních zjištění*

Zjištění, ke kterým práce dospívá, jsou pak především takováto:

- rituály, které se v české myslivosti praktikují, jsou ve světě naprosto unikátní
- ty ovšem upadají, což je pravděpodobně následek zahraničního vlivu. Tento trend je ale natolik postupující, že se začíná tolerovat již často i zatvrzelými myslivci, které tradice vždy propagovali
- myslivci přikládají důležitost rituálům rozdílně v závislosti na různých faktorech, mezi hlavní pak patří jejich oddanost k myslivosti a obecně vztah, který k ní mají; sice se k jejich dodržování zavazují již při přijímání mezi myslivce, mnozí je ovšem záhy praktikovat přestanou
- rituály myslivce spojují a oddělují je od těch, kteří rituály nepraktikují
- pomocí rituálů se myslivci s mysliveckou subkulturou identifikují
- identifikují se s ní podle dalšího jako jsou typické atributy myslivosti, např. troubení (ale obecně i zvuky, které myslivci vydávají například při průchodu lesem), odívání (a celkový vzhled), mluva; na svůj vzhled myslivci velmi dbají (uniformy, ale i nepotřísnění se krví atd. – je to jejich vizitka)
- zároveň se díky těmto atributům snadno rozpoznají nejen oni sami mezi sebou, jsou takto také dobře rozlišitelní i ostatními lidmi
- myslivci se rozpoznávají v rámci celé myslivecké komunity, ale některé prvky jsou sdíleny pouze lokální komunitou (spolkem) jako např. značky na stromech při zavádění střelců na dané místo
- naprostá většina mysliveckých rituálů má svůj předem daný průběh, s tím však nejsou myslivci vždy dobře seznámeni
- zvěř má v rituálech myslivců důležitou úlohu
- myslivce lze vzhledem ke vztahu ke zvěři a myslivosti vůbec rozlišovat na myslivce, lovce a lovce bez morálky
- poplatkové hony jsou podle myslivců nutným zlem, které však může mít v konečném důsledku i příznivý dopad nejen na myslivost

- hon může působit jako aspekt solidarity (komunikace s přáteli, vytváření solidárního pouta) hon také může sloužit jako určité uvolnění (relax, uvolnění od stresu) nebo čistě jen jako zábava (adrenalin, vzrušení, dobrý pocit při úlovku) – to vnímám jako dvě hlavní kategorie (ty krajní), přičemž „hon jako relax“ tyto kategorie spojuje; někdy mohou cítit solidaritu i ti, kdo vnímají hon jako zábavu, v tomto bodě dochází k překrývání kategorií, které jsou tedy nestatické

Tyto hypotézy by pak bylo dobré ověřit pokračujícím výzkumem.

4.6 Doslov - trvale udržitelná myslivost⁹⁷

Úplným závěrem práce namísto doslovu poskytnu citace částí rozhovoru s jedním, respektive dvěma respondenty. Jeho výpovědi na toto téma mi přišly natolik zajímavé, že jsem se rozhodl je do práce umístit. Se samotným zaměřením práce už ovšem příliš nesouvisí, s katedrou, kterou studuji, pak souvisí ale v mnohém. Proto si myslím, že si tato část své místo v práci zaslouží.

Tuto kapitolu je nutné brát jen jako jakési doplnění celé diplomové práce. I proto jsou v ní čtenáři předloženy pouze samotné citace respondentů bez mé vlastní interpretace. Lze v myslivosti vysledovat nějakou spojitost s principy trvale udržitelného rozvoje? Ale jistě.

- Ty tradice se nějakým způsobem vyvíjely určitě proto, aby nějaký to chování nějak bylo, nejen odlišit se, ale i proto, aby ses třeba řeknu bezpečně choval mezi lidmi, šetrně k přírodě a tak dál. (Vítů)

- Takže ta myslivost není jenom o tom, že chodíme chodíme tu zvěř nevim pozorovat, chodíme ji tam krmít a potom nějak redukovat, snažíme se o ochranu, snažíme se už jenom jako o vychovávání lidí, to znamená, že je nějak usměrňuješ. Dneska takový ty nešvary - ježdění do lesa autem, bavím se o čtyřkolkách, vo motokrosovejch motorkách, že jo. Bavíme se. Ale sou tam lidi, který tam jezděj na koních, takže v tom se snažíme ty lidi usměrnit a umravnit,

aby se k tý přírodě chovaly šetrněj. (Vítů)

Velice erudovaně o tomto tématu hovoří člověk, který dlouhou dobu pracoval na ministerstvu zemědělství. Myslím, že jeho dlouhý monolog není ani nutné komentovat:

- No tak to jsou ty věci, které si musíte v sobě rozříkat. To je otázka, jaký je rozdíl mezi myslivcem a lovcem. Myslivec nechodí, nebo já to tak nedělám, že bych chodil a jen usmrcoval že jo. Je tam nějaký chov, nějaký cíl. A žijeme v podmínkách střední Evropy, které nejsou nějakou volnou arénou nějakých živočišných druhů a rostlinných druhů, které známe před několika tisíci lety. Tady už po tisíciletí se vyvíjí nějaké prostředí přírodní, které ovlivňoval člověk. To znamená, my se k tomu prostředí musíme chovat jako k nějakému parku, který už vyžaduje už určitou údržbu. A to je ve vztahu k zemědělským plochám, lesu, ostatnímu přírodnímu prostředí. Tzn. takové to přírodní prostředí, které už bylo tím lidským konáním po staletí vytvářeno, nelze nechat napospas. Já směřuju k tomu, že samozřejmě zvěř je součástí tohoto parku. A tak, jak my udržujeme ten park a vychováváme ho, tak samozřejmě musíme udržovat i jeho složky. A těmi složkami je i ta zvěř. To znamená, že pokud ta zvěř by se přemnožila, no tak samozřejmě v tomto v uvozovkách parku nastanou problémy. Takže tam jsou pak i ty regulační prvky. A ta regulace se nedělá tak, jak nás do toho tlačí v řadě případů třeba ochrana přírody, která neustále považuje i to prostředí střední Evropy za volnou arénu živočišných a rostlinných druhů. Ale musí se k tomu přistupovat s nějakým cílem že jo. A ten cíl je daný v určitých zásadách, které jsou postaveny na tzv. zelených principech trvale udržitelného hospodaření. A v tom česká myslivost, Česká republika jde příkladem nejenom Evropě, ale celému světu. Když si vezmete principy, které my máme zakotveny v naší legislativě se dostaly do zásad mezinárodní myslivecké rady pro ochranu a lov zvěře. A to byla ta jejich slavná konference v Adis Abebě. Tak jak má lesnictví Rio de Janeiro, tak myslivost má svojí Adis Abibu. Kde zakotvily tyto přístupy k tomu hospodaření s tou zvěří. Tzn. to jsou principy trvale udržitelného hospodaření. Aby i při tom lovu byla zachována struktura druhová a v rámci

---

⁹⁷ Tato část, ač doslov, je zařazena na toto místo úmyslně. Je to z toho důvodu, že tento doslov je vlastně stále zpracován z odpovědi dvou respondentů, a tak byl zařazen na konec empirické části

druhů věková a sociální atd. atd. A aby ten lov a to hospodaření s tím přírodním bohatstvím, za které je zvěř považována mělo nějakou trvalost. Aby nedocházelo k jeho vylovení nebo naopak přemnožení atd. atd. Ty samé principy se projevují neb jsou proječovány v lesnictví. Tam taky nemůžete vytěžit v rámci těch porostů, co chcete. Takže i tam je taky nějaký určitý objem. V případě té zvěře je to vlastně obdoba. Ne vždycky se to samozřejmě daří. Nemyslím teďka v republikovém měřítku, ale i třeba v měřítku té dané honitby. Proto jsou ti diskuze o velikosti honiteb. Samozřejmě principy trvalého hospodaření nemůžete tak úplně uplatňovat v honitbách, který jsou okolo 500 hektarů. Na takovém plácku ano jako principy nějaké, ale asi ne s nějakými zázračnými výsledky. To se nechává uplatňovat v rámci určitých větších oblastí. Ať jsou to samozřejmě dneska regionální záležitosti, tzn. krajové nebo to jsou oblasti chovu zvěře různé. Takže samozřejmě ta myslivost má svoje cíle, nevykonává se nějak jako náhodně. A ty cíle jsou jedním z kamínek té mozaiky té péče o tu krajinu. O tom myslivost taky je. Má různé charakteristiky a jednou z těch charakteristik je samozřejmě právě péče o tu krajinu. Takže asi takle. (p. Černý)

Ten samý člověk byl dotázán na novelu zákona, která hovoří o omezování vstupu do honiteb. Opět myslím, že postačí bez komentáře:

- To je novela zákona o myslivosti. Je to vlastně určitý tlak vždycky z řad veřejnosti. Ať té odborné, zemědělské, lesnické, myslivecké. Nespokojenosti jsou vždycky že jo. Ať to byl zákon 270 z roku 1992, to byla velká novela zákona z roku 1962, tam taky ne všem se nechá vyhovět. To je jako ve všech ostatních případech a činnostech. Vždycky je někdo méně spokojen, někdo je úplně nespokojen. Takže tato skupina těch nespokojených samozřejmě tlačí na to, aby se některé věci opětně upravily jinak, no a proto jsou ty novely těch právních předpisů. Nový zákon o myslivosti vyšel v roce 2001, ta 449ka. No a samozřejmě někomu vyhovuje a někomu vyhovuje zase méně. Takže zase po těch 10,12 letech zase byla takové tlaky na to, aby se řada věcí upravila jinak, zase k obrazu těch nespokojených. To je takový historie, která se teďka vztahuje k tomu novému právnímu předpisu, teda respektive jen novela stávajícího zákona 449 z roku 2001 o myslivosti. Tak to je k tomu zákonu.

No a k té vlastní otázce vstupu. Podívejte, jestli znáte zákon o myslivosti, tak to vždycky bylo, je v současné době a vždycky bylo. V rámci ochrany zvěře a ochrany toho prostředí zvěře ten zákon umožňoval omezení vstupu do těch honiteb. A to vždycky na určité období, za určitým účelem. A to období bylo vždycky nějakým způsobem omezeno časově. A nejinak je tomu i v současné v té navrhované novele. Takže pokud se z toho dělá nějaká mediální bublina, tak to z toho dělají jenom ti, kteří o tom nic nevědí nebo ti, kteří to chtějí nějak drammatizovat s tou situací. To je normální stará vesta. Člověk se musí jenom smát, když slyší ty názory. To se pak někdo vyjadřuje k něčemu, o čem nemá vlastně páru vůbec jo. Jen abyste věděl, tak ta období jsou třeba jenom v době kladení mláďat. To je ochrana zvěře, aby ten civilizační tlak prostě umožnil v té přírodě té zvěři vyvést, odchovat mláďata atd. Je to v době zimního strádání, nebo to nemusí být jen zimní, ale třeba po povodni, kdy ta zvěř je někde nahloučena. Tak aby třeba ten turistický ruch de facto tu zvěř nerušil a umožnil ji to období pro ni nepříznivé přežít. Je to v období lovu, tam je zase bezpečnost. Tzn. jsou úkoly, redukce v početních stavech zvěře, tak aby to vůbec mohlo být provedeno. Tak aby třeba i ten turistický ruch jak se říká nerozhonil po celém kraji a nečinil by ji neslovitelnou. Takže třeba i v takovýchto případech se třeba na dobu 14 dnů omezí vstup do lesa kromě třeba účelových komunikací nebo komunikací jako takových, protože ta komunikační síť je poměrně rozsáhlá v té naší krajině, v té naší přírodě. Takže já si myslím, že to je potřeba a není vůbec potřeba se toho obávat. Protože pro běžné obhospodářování těch pozemků, ať je to zemědělské práce, lesnická třeba těžba dřeva atd. atd., tak ty samozřejmě probíhají dál, ti vlastníci tím nějak netrpí v žádném případě. Ta dnešní společnost potřebuje drama, potřebuje skandály, aby se ty noviny prodávaly. Potřebuje vytvářet tlak a tak, to jsou jenom takové hrátky. Já mám na to jediný návod. Ať si ten dotyčný vezme ten právní předpis, přečetl si ho a se selským rozumem se seznámil s tím, co tím vlastně ten autor myslí. A nehledal tam nějaká dramata tam, kde nejsou. (p. Černý)

5 **DISKUZE**

V této části práce budu srovnávat postupy a zjištění, ke kterým došly mnou zkoumané práce uvedené v *Dosavadních poznatcích o lovu* s postupy a zjištěními, ke kterým jsem dospěl ve svém výzkumu já.

Výzkum, který byl v roce 2004 proveden na Novém Zélandu pracoval s lovci, kteří měli zkušenosti z lovu dva až třicet let. Mně osobně připadá vhodnější mít ve výzkumu jen takové respondenty, kteří mají s lovem (či myslivostí) zkušenosti delší. To se mi osvědčilo například při rozhovoru s panem Štefánkem, který myslivost dělá 5 let a prakticky žádná zajímavá data jsem od něj nezískal. Pokud bychom ovšem chtěli dělat komparativní výzkum a porovnávat to, jakým způsobem na problematiku nahlíží jedinci, kteří se danou problematikou příliš dlouho nezabývají s jedinci, kteří se v oblasti pohybují již déle, pak by takový výzkum měl větší smysl.

Totožný výzkum (stejně jako většina zahraničních výzkumů, které jsem studoval) nahlíží lov jako sport, zatímco respondenti v mém výzkumu hovoří o myslivosti jako o zájmové činnosti.

Tento výzkumník se při svém výzkumu zapojoval takovým způsobem, že sám lovil se zbraní. Což jsem já nedělal. Možná kdybych měl sám zbraň, dopadl by výzkum úplně jinak. Dalším rozdílem těchto lovů na Novém Zélandu bylo to, že větší část lovu je pouze pozorování dalekohledem a vyhlížení zvěře, zatímco při mém výzkumu v terénu jsem se neustále pohyboval. Děj byl tak dynamičtější a zajímavější, na druhou stranu jsem měl méně času na zaznamenávání dat. V čem se ale naše dva postoje shodovaly, byl náš přístup k zapojování se do různých aktivit. Jak píše na začátku této práce, „Výzkumník se snažil zapojovat do veškerých aktivit, které lovci prováděli. Tímto způsobem se více přiblížil realitě, kterou lovci sami prožívají. Bylo-li tedy například třeba stáhnout těžké zvíře k autu, nabízel hned svou pomoc. Jak sám říká, považuje takový postup za oprávněný, jelikož se tak více sblíží nejen s realitou lovců, ale s lovci samotnými.“

Gibson ve své práci rozebírá, že mnohým lovcům nejde o požitek ze zabití, ale o maso či jiné části těla zvířete, které se dají využít. Naproti tomu já jsem ve svém výzkumu identifikoval i takové jedince, kterým jde právě jedině o samotné zabití, které

je pro ně zábavou. Co se se zvířetem následně stane, je jim jedno. Nicméně i já jsem odhalil lovce, kterým jde hlavně o maso.

Pokud budeme můj výzkum porovnávat s těmi, které zkoumají domorodé lovce například v Mexiku, i zde nalezneme určité podobnosti. Například víru v posmrtný život, který je pro mexické národy zřejmě sice mnohem silnější, ale i čeští myslivci činí mnohé zřejmě z těchto důvodů, je o tom vlastně sami ani pořádně nevědí. Santos-Fita využíval zároveň zvláštní techniku postupu – nejprve rituály natočil a tyto materiály pak s jejich účastníky diskutoval. To je zajímavý námět na případný další obdobný výzkum.

Mnohé z nalezených výzkumů, které jsem procházel a většinu z nich zde ani neprezentoval, klouzaly jen velmi po povrchu a udávaly například hrubá čísla, počty lovců apod. Jen málokteré šly více do hloubky. A v Evropě pak již skoro vůbec ne. O našich sousedních zemích či dokonce České republice ani nemluví.

Na závěr *Diskuze* bych rád poukázal na možnosti, kde by mohl výzkum v této či jiné oblasti navázat. Má práce vychází z výzkumu jen v určitých oblastech především Středočeského kraje. Otevřel jsem tak dveře a připravil půdu pro případné navazující výzkumy ať už kvalitativních v krajích jiných či kvantitativní postihující celou ČR (nebo dokonce ve srovnání se zahraničím). Můj cíl byl v tomto ohledu vhléd hlavně do těch rituálů, které se praktikují v mnou zvolených oblastech. Bylo by zajímavé tato zjištění porovnávat se zjištěními z jiných částí ČR či jinde ve světě.

6 ZÁVĚR

V letech 2015–2016 byl proveden kvalitativní výzkum na území České republiky týkající se současných mysliveckých rituálů se zaměřením na zvěř v nich se vyskytující. Za pomoci použití technik pozorování a polostrukturovaných rozhovorů se dospělo k následujícím zjištěním, která zodpovídají otázku *povahy mysliveckých rituálů a toho, jak na ně samotní myslivci nahlíží a co pro ně znamenají*.

Rituály, které se v myslivosti praktikují, jsou s myslivostí nepopiratelně spojeny. Bez mysliveckých rituálů by nebyla myslivost tím, čím dnes je. Na českou myslivost, která ve světě nemá obdoby, má dopad zahraniční vliv a trend je takový, že tyto rituály postupně zanikají. Respondenti jejich úpadek reflektují a vyjadřují obavy, že aby byla zachována česká myslivost v takové podobě, ve které nám ji zanechali naši předci, je nutné se snažit tomuto ubránit. Mnohé z těchto rituálů pak mají velký význam nejen pro myslivost, ale i pro samotný hon. Zvěř pak téměř ve všech rituálech myslivců hraje hlavní roli.

Prováděné rituály se pak do značné míry liší v závislosti na různých faktorech. Hraje zde roli spolek, vlastní přístup myslivce a pak také to, jestli hovoříme o společném honu myslivců a nebo tzv. poplatkovém honu. Důležitost, která je prováděným rituálům přikládána se pak poměrně odlišuje. Lze ovšem říci, že pro myslivce, který se cítí být s mysliveckou komunitou velmi spřízněni, hrají prováděné rituály mnohem větší roli než pro takového jedince, který má myslivost jako okrajový koníček. Toto je pak tedy zároveň faktor, který určuje, do jaké míry se rituálů myslivci aktivně účastní. Rituály mají zpravidla svůj předem daný průběh (jakýsi scénář i s prostředky, které se pro jeho provedení užívají), liší se však většinou do jisté míry v místě a čase.

Myslivost má své atributy jako jsou mluva či odívání, díky kterým se myslivci se svou subkulturou identifikují. Je tak možno myslivce rozpoznat, a to i člověkem, který myslivcem není. Zároveň jsou určité jednotlivé menší rituály, podle nichž jsou myslivci rozpoznat, že jiný myslivec patří do „jejich“ spolku. Také lze říci, že rituály myslivce spojují a oddělují zároveň od těch, kteří je nepraktikují.

Myslivost má své zavedené rituály, které se s postupem času obměňují. Některé zásady myslivosti se dodržují více, jiné méně. Dostí záleží hlavně na tom kterém

člověku, spíše pak než na samotném fungování určitého spolku. Důslednost dodržování takových zásad a její vyžadování se pak liší spolek od spolku, především toto závisí na přístupu dané místní komunity. Určité rituály jsou společné celé myslivecké komunitě, některé se v těch lokálních (ve spolecích) liší. V některých případech je hlavním cílem komunity výdělečná činnost či spíše ekonomické zajištění. Řeč je o systémech poplatkových honů a bažantnic, kde se na dodržování mysliveckých rituálů příliš nedbá. Sami myslivci toto ovšem příliš často nevnímají či to považují za určité nutné zlo. Hovoříme-li o bažantnicích, dostáváme se k rozlišování mezi myslivci a lovci, což je pomyslné základní dělení jedinců v oblasti s myslivostí související. Třetí kategorií jsou pak lovci bez morálky.

Důvod účasti na honu je pro jednotlivé jeho účastníky různý.

Hon je pro myslivce velmi často zábava, spíše ovšem z toho důvodu, že mají možnost setkání se s přáteli, které dlouho neviděli. Je to pro ně spíše společenská akce stejně jako například myslivecký ples, příležitost k uvolnění se. Někteří při něm zažívají neskrývané vzrušení. To může být způsobováno i tím, že lovectví mají muži „v krvi“. Pokud nepřeroste toto nadšení pro lov v jedinou vášeň, nespatřují v tom mnou zkoumaní respondenti obvykle nic špatného. Dost často se ovšem stává, že právě lov a zabítí je primárním, ne-li jediným cílem toho kterého myslivce. Takového myslivce pak označují za lovce. To ovšem ještě nemusí nutně znamenat, že takovýto lovec je špatný. I lovec může mít jisté morální zásady a v konečném důsledku být vlastně velice užitečný ve smyslu financí, které pomocí něj stát získává. Lov je s myslivostí bezpochyby spojen. Jak se shodují čeští myslivci, se kterými jsem prováděl rozhovory, neměl by lov být tím, proč se myslivost provádí. Někdy se setkáváme s případy, že to tak ovšem je. Jsou zde pak dvě strany mince – na jedné straně stojí ti, kdo tento tzv. poplatkový hon (nebo také lov) připravují. Jsou to lidé, kteří mají tuto činnost často jako zaměstnání (např. bažantník) či se jiným způsobem angažují z důvodu profitu ať už vlastního či pro zařízení, ve kterém pracují (např. bažantnice). Na straně druhé stojí střelci, kteří poplatkový hon hradí. Ti pak obrovské peníze za tento hon vydávají proto, že pro ně je zábavou pouze zabíjení samo. Zvíře vnímají jako pohyblivý terč a nejde jim o nic jiného, než skórovat. Což si všichni přítomní moc dobře uvědomují a příliš velké potíže jim to většinou ani nečiní. Není divu, jak bylo řečeno – oni jsou ti, kdo budou na střelcích vydělávat. Takové hony mají pak primární účel – pobavit ty, kdo si za to platí

a vydělat dostatek peněz, aby bylo možné uspořádat hony další. Lovce, kteří vnímají lov jako pouhou zábavu a nic hlubšího v tom nespátují pak označují zpráve za lovce bez morálky, tito jedinci pak postrádají jakékoliv etické a morální zásady (zatímco lovci je mít mohou, pouze nepraktikují rituály). Obě tyto kategorie stojí proti třetí kategorii – myslivci.

Jsou zde ovšem i další aspekty – pozitiva. Díky poplatkovým honům jde velké množství peněz do ekonomiky státu (tedy *českého* státu – střelci bývají zahraničními hosty). Díky tomu je lze zpětně uplatnit například na ochranu a chov zvěře.

Vše má tedy vždy svá pro i proti a je dobré umět „nahlížet za oponu“ a nemít jednostranný úhel pohledu. Než začneme soudit, je dobré si o tom kterém jevu zjistit co nejvíce informací, nahlížet na něj v co nejširších souvislostech, teprve pak si můžeme utvářet vlastní názor.

Do dnešní doby bylo napsáno poměrně velké množství literatury s mysliveckou tematikou, já zde však předkládám pohled ojedinělý. A to pohled „nemyslivecký“ očima myslivců (zjišťována pomocí polostrukturovaných a neformálních rozhovorů) a současně pohled myslivecký očima „nemyslivece“ (zjišťována pomocí zúčastněného pozorování v terénu). Kombinací těchto dvou technik jsem tak mohl odkrýt perspektivu jak emickou, tak etickou. Poznatky zjištěné v mém výzkumu přispějí k lepšímu pochopení toho, jak myslivci rituály vnímají, jaký význam jim přiřkládají a také proč vlastně dané rituály provádí. Mimo jiné otevřu myslivecký svět i pro laiky, které s myslivostí teprve začínají nebo s ní nikdy nic společného neměli a ani to nemají v plánu. Tyto poznatky tedy mohou sloužit jak široké veřejnosti, tak zároveň i samotným myslivcům, kteří většinou příliš netuší, jak se na věc dívají ostatní myslivci.

Svou práci otevírám možnosti dalších studií rituálů kultur stejně jako případným pokračovatelům mého výzkumu v oblasti rituálů myslivců ať už na stejných spocích (a buď do větší hloubky rituály v práci zmíněné nebo rituály úplně jiné) nebo spocích úplně jiných a dále také studiím myslivců a myslivosti jako takové. Též je možné poznatky z mé práce využít pro pokračující studium v této oblasti jako např. *Myslivci, jejich rituály a význam těchto rituálu pro udržování systému a jeho fungování uvnitř této subkultury*. Což může být zároveň případným vodítkem k rozšiřující práci (např. doktorandské) na tomto poli, jemuž jsem dal svou práci možný interpretativní rámec.

7 LIMITY A SEBEKRITICKÉ ZHODNOCENÍ PRÁCE

Další úsek bych rád věnoval **limitům** a **kritickému zhodnocení práce**. To znamená omezení či pochybení, ke kterým během mého výzkumu došlo. Zároveň by tato část plynule přešla v návrhy a podněty pro další možné zkoumání v pracích na mou navazující, rozšiřující či jen využívající její poznatky. Pokud bych to vzal postupně, omezením je samozřejmě už je výběr tématu. Myslivost je skutečně fenomén, který nemá ve světě obdoby. Bylo by jistě nesmírně zajímavé zkoumat ho z mnoha dalších úhlů pohledu.

U některých částí textu by se mohlo zdát, že by se hodily do jiné kapitoly. Řazení má ovšem své odůvodnění, a to především pro pohodlí čtenáře, kterému je ta která část textu předkládána na místě, kde se např. o daném jevu hovoří a má zde taková část svůj smysl. Někdy jsou pasáže zopakovány třeba i vícekrát, což může být taktéž vnímáno jako limit práce. I toto je z podobného důvodu.

Zároveň jsem některé informace zřejmě předkládal vícekrát, což mohlo vést mimo jiné k větší rozsáhlosti práce. Snažil jsem se na důležité aspekty poukazovat vícekrát, abych tak podtrhl jejich význam.

Limitem a zároveň určitou metodologickou chybou bylo částečné provádění rozhovorů přes telefon. Rozhovor vedený přes telefon má své určité výhody i nevýhody.

Výhody jsou především – mnohem menší časová náročnost. Rozhovor po telefonu nabízí oběma účastníkům rozhovoru obrovské pohodlí – jednak právě po stránce časové i prostorové flexibility, jednak ale i v tom, že rozhovor je prováděn v prostředí, které je oběma stranám pohodlné – doma (aby byli oba dva doma je jaksi v případě osobního rozhovoru nemožné). Nejen že takový rozhovor zabere mnohem méně času (není nutné si vyhrazovat konkrétní čas, za respondentem nemusím dojíždět a nebo on za mnou), zároveň je možné ho provést třeba i o půlnoci, pokud jsou k tomuto oba svolní. Stačí zkrátka zavolat a zjistit, zdali by neměl respondent v danou chvíli čas. Pokud ne, můžete zavolat jinému respondentovi. Dále pak fakt, že si při rozhovoru mohu zapisovat takové poznámky, které sám uznám za vhodné a nemusím se obávat toho, že tento fakt respondenta jakkoliv vyruší či znervózní. Tyto poznámky si mohu vytvářet ve svém přirozeném tempu a mohu si zároveň dělat již například kódy. Respondenta zároveň neovlivňuji ani svou osobností, není rušen i dalšími faktory jako

je například přítomnost nahrávacího zařízení. Obecně se spouště lidem mluví snadněji do telefonu a jsou pak upřímnější, než když mají o určitých skutečnostech říci člověku přímo do očí.

Hlavní nevýhodou je především to, že zde došlo ke kombinaci metod. Rozhovory byly prováděny jak osobně, tak i přes telefon. A přes telefon mi řekli respondenti pravděpodobně něco jiného, než by mi řekli osobně. Nevýhodami rozhovoru přes telefon je i to, že nemám možnost vidět, jak se respondent při určité výpovědi tváří, postrádám gesta a další tělesné projevy. Zvukové zdůraznění ovšem považuji za důležitější a vzhledem k tomu, že i respondenti věděli, že se mnou telefonují, často například verbálně řekli „v uvozovkách“ namísto gesta. Smích, pousmání, pomlky, zdůraznění, ironie jsou z hlasu poznat poměrně dobře i tak. Kromě toho transkript, který jsem prováděl, stejně většinou nebyl komentovaný (jen v některých případech jsem si některý z hlasových projevů zaznamenal – pokud mi to přišlo významné). A naopak při živém rozhovoru na poznamenávání gest do terénních poznámek stejně není čas. Zároveň nejsem psycholog, abych takto důkladně studoval neverbální projevy člověka. V každém případě jsem k tomuto rozhodnutí sáhnul, jelikož jsem věděl, že bych rozhovor měl s „žádoucím“ respondentem raději po telefonu nežli vůbec. I v případě, že bych na rozhovory měl více času je pak velmi pravděpodobné, že bych stejně nemohl jet za některými respondenty z důvodu příliš velké vzdálenosti místa bydliště.

Většina formálních rozhovorů proběhla až následně po pozorování. To mohlo vést k tomu, že rozhovory, které měly do určité míry sledovat linii mého pozorování, byly provedeny až s časovým odstupem – čili nemusely vypovídat tak přesně o skutečnostech, které se během honů staly. Nicméně se domnívám, že ptáme-li se respondentů na to, co při určitých rituálech prožívají a cítí, mohu předpokládat, že toto zažívají každoročně obdobně. Jelikož se netáží myslivců, kteří by se honu účastnili poprvé, je pravděpodobné, že takové zážitky již mají a dokáží o nich vypovídat. Já se pak většinou v rozhovorech netáží na konkrétní situaci, kterou jsme zažili na společném honu, ale obecně, jak se při takových momentech cítí. Tohoto omezení jsem si nicméně vědom.

Limitem je jistě i to, že případ, na němž vlastně zakládám celou jednu kapitolu, byl pozorován pouze jednou (hon v bažantnici). Tento nedostatek byla ovšem snaha

z mé strany napravit tím, že jsem se na tuto skutečnost ptal téměř všech respondentů a zjišťoval jejich názory. Nicméně je pravděpodobné, že v porovnání s ostatními částmi textu v *Analytické části* jsou tato data nevyvážená. Zatímco jinde se pokouším podávat vcelku rovnoměrné interpretace jak z pozorování, tak z rozhovorů, zde interpretaci dat z pozorování zakládám jen na jednom honu.

Nevím, zdali je toto limitem. Ale nicméně to mou práci ovlivnilo a myslím, že může být pro někoho důležité na to upozornit (ač jsem toto zmiňoval už v medailonku). Mluvím o faktu, že já sám nejsem myslivcem a s myslivostí jsem neměl nikdy nic společného. Upřímně mně osobně to přišlo pro přístup ke studii spíše jako výhoda.

Další limity jsou zmíněny i v části *Diskuze*.

Tato diplomová práce mi přinesla spousty nových poznatků a obohatila mě jak při rešeršování, tak ale i ve výzkumné oblasti a dala mi mnoho i po stránce osobnostní. Doufám, že případným čtenářům bude práce přínosem stejně jako mně.

8 LITERATURA

2015-2016 Bowhunting North America. 2015. *Bowhunting World* [online]. **64**(8), 84-130 [cit. 2016-05-05]. ISSN 10435492. Dostupné z: <http://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&db=s3h&an=109334126&scope=sit>.

Bear Hunting. 1854. *The Illustrated Magazine of Art*, [online]. **4**(20), s. 99-100 [cit. 2016-05-05]. Dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/20538394>.

BELL, Catherine. 1992. *Ritual theory, ritual practice*. New York: Oxford University Press. ISBN 0-19-506923-4.

BLOCH, Maurice. 1986. *From blessing to violence: history and ideology in the circumcision ritual of the Merina of Madagascar*. Cambridge: Cambridge University Press, c1986. Cambridge Studies in Social Anthropology.

BODNAR, Karoly, Attila LENART a Erika Skobrak BODNAR. 2015. SERVICES OF THE HUNTING TOURISM INDUSTRY IN SOUTH-EAST HUNGARY. *Agricultural Management / Lucrari Stiintifice Seria I, Management Agricol* [online]. **17**(4), s. 40-44 [cit. 2016-05-05]. ISSN 14531410. Dostupné z: <http://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&db=bth&an=114849406&scope=sit>.

BOWIE, Fiona. 2008. *Antropologie náboženství*. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-378-9.

BRONNER, Simon J. 2008. *Killing tradition inside hunting and animal rights controversies* [online]. Lexington, Ky: University Press of Kentucky [cit. 2016-05-05]. ISBN 978-081-3138-602. Dostupné z: <http://site.ebrary.com.ezproxy.is.cuni.cz/lib/cuni/reader.action?docID=10495346>.

BROWN, Tommy L., Daniel J. DECKER a Jody W. ENCK. 1995. *Preliminary insights about the sociocultural importance of hunting and trapping*. Ithaca, NY: Human Dimensions Research Unit, Dept. of Natural Resources, N.Y. State College of Agriculture and Life Sciences, Cornell University. HDRU series: no. 95-2. Dostupné také z:

<https://ecommons.cornell.edu/bitstream/handle/1813/41442/HDRUReport95-2.pdf?sequence=1>.

CANNADINE, David; S. R. F. PRICE (eds.). 1997. *Rituals of royalty: power and ceremonial in traditional societies*. Cambridge: Cambridge University Press. Past and present publications. ISBN 05-214-2891-2.

Census of the number of hunters in Europe - September 2010. 2010. In: *FACE: The European Federation of Associations for Hunting and Conservation of the European Union*[online]. Brussels: FACE [cit. 2016-05-05]. Dostupné z: <http://www.face.eu/about-us/members/across-europe>.

CZAJA, Dariusz. 2009. A Painted World. *Konteksty - Polska Sztuka Ludowa* [online]. **63**(4), s. 110-125 [cit. 2016-05-05]. Dostupné z: [http://cejsh.icm.edu.pl/cejsh/element/bwmeta1.element.401cfee8-1a46-35b2-ba62-db062bda9079?q=0348b77e-d02c-4b9f-884b-4a0b6bf02dfb\\$1&qt=IN_PAGE](http://cejsh.icm.edu.pl/cejsh/element/bwmeta1.element.401cfee8-1a46-35b2-ba62-db062bda9079?q=0348b77e-d02c-4b9f-884b-4a0b6bf02dfb$1&qt=IN_PAGE).

Česká republika. 2009. *ProHunting* [online]. Prachatice: PRO HUNTING [cit. 2016-05-05]. Dostupné z: http://www.prohunting.cz/ceska_republika.php.

DICKSON, Barney, Jon HUTTON and William M. ADAMS (eds.). 2009. *Recreational hunting, conservation and rural livelihoods science and practice*. Chichester, UK: Blackwell. ISBN 978-144-4303-186.

DIZARD, Jan E. 2003. *Mortal stakes: hunters and hunting in contemporary America*. Amherst: University of Massachusetts Press. ISBN 15-584-9384-0.

DOHNÁLEK, Lubomír. 2000. *Myslivci a příroda: jsou myslivci ničitelé, nebo ochránci přírody?* Olomouc: Votobia. ISBN 80-7198-409-4.

EISENBARTH, Eberhard; OPHOVEN, Ekkehard. 2002. *Nahánka se slíděním*. Český Těšín: Víkend. ISBN 80-7222-304-6.

Environmentální etika. 2001. In: *Wikipedia: otevřená encyklopedie* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001-, stránka byla naposl. edit. 26. 5. 2015 v 17:49 [cit. 2016-05-05]. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Environment%C3%A1ln%C3%AD_etika.

ERB, Christina. 2007. Russia to Allow Subsistence Hunting of Polar Bears. In: *Center for Biological Diversity* [online]. Tucson, AZ: Center for Biological Diversity [cit. 2016-05-05]. Dostupné z:

<http://www.biologicaldiversity.org/news/media-archive/PolarBearOutside4-17-07.pdf>.

FENSON, BRAD. 2015. 10 TIPS FOR KILLER CROSSBOW SUCCESS. *Bowhunting World* [online]. **64**(8), s. 62-66 [cit. 2016-05-05]. ISSN 10435492. Dostupné z:

<http://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&db=s3h&an=109334122&scope=site>.

FISCHER, Anke. 2013. (De)legitimising hunting – Discourses over the morality of hunting in Europe and eastern Africa. *Land Use Policy* [online]. **32**, s. 261-270 [cit. 2016-05-05]. DOI: 10.1016/j.landusepol.2012.11.002. ISSN 02648377. Dostupné z:

<http://search.ebscohost.com.ezproxy.is.cuni.cz/login.aspx?direct=true&db=edo&AN=84765866&lang=cs&site=eds-live&scope=site&authtype=shib&custID=s1240919>.

GAČIĆ, Dragan P. et al. 2015. Hunting tourism and safety aspects of hunting fauna use in Serbia. *Bulletin of the Faculty of Forestry / Glasnik Sumarskog fakulteta* [online]. , s. 45-54 [cit. 2016-05-05]. DOI: 10.2298/GSF15S1045G. ISSN 03534537. Dostupné z:

<http://search.ebscohost.com.ezproxy.is.cuni.cz/login.aspx?direct=true&db=edb&AN=112258973&lang=cs&site=eds-live&scope=site&authtype=shib&custID=s1240919>.

GAJEWSKA, Małgorzata. 2008. Myśliwi jako środowisko społeczne. *Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego, Studia Sociologica*. [online] (18), s. 143-156 [cit. 2016-05-05]. Dostupné z:

[http://cejsh.icm.edu.pl/cejsh/element/bwmeta1.element.desklight-7a1e5d1a-8392-4a4f-b999-ea8c833afcdb?q=c1372cbb-4189-42ed-8194-ed54fd45e979\\$1&qt=IN_PAGE](http://cejsh.icm.edu.pl/cejsh/element/bwmeta1.element.desklight-7a1e5d1a-8392-4a4f-b999-ea8c833afcdb?q=c1372cbb-4189-42ed-8194-ed54fd45e979$1&qt=IN_PAGE).

GEERTZ, Clifford. 1993. *The interpretation of cultures: selected essays*. London: Fontana. ISBN 0-00-686260-8.

GEERTZ, Clifford. 2000. *Interpretace kultur*. Praha: Sociologické nakladatelství. ISBN 80-85850-89-3.

GIBSON, Kass. 2014. More Than Murder: Ethics and Hunting in New Zealand. *Sociology of Sport Journal* [online]. **31**(4), s. 455-474 [cit. 2016-05-05]. DOI: 10.1123/ssj.2014-0106. ISSN 07411235.

- GUNNARSDOTTER, Yvonne. 2006. Hunting tourism as ecotourism: conflicts and opportunities. In: *Ecotourism in Scandinavia: lessons in theory and practice*. Oxfordshire: CABI, s. 178-1792. ISBN 1845931343.
- Heinz Meynhardt. 2001. In: *Wikipedia: Die freie Enzyklopädie* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001-, Diese Seite wurde zuletzt am 12. Dezember 2015 um 23:43 Uhr [cit. 2016-05-05]. Dostupné z: https://de.wikipedia.org/wiki/Heinz_Meynhardt.
- HELL, Pavel; HROMAS, Josef. 2002. *Nová příručka myslivce do kapsy*. Bratislava: Příroda. ISBN 80-07-01156-0.
- HENDL, Jan. 2005. *Kvalitativní výzkum*. Praha: Portál. ISBN 80-7367-040-2.
- HENDL, Jan. 2006. *Přehled statistických metod zpracování dat: analýza a metaanalýza dat*. Vyd. 2., opr. Praha: Portál. ISBN 80-7367-123-9.
- HERRUZO, A.C. a M. MARTINEZ-JAUREGUI. 2013. Trends in hunters, hunting grounds and big game harvest in Spain. *Forest Systems* [online]. **22**(1), s. 114-122 [cit. 2016-05-05]. Dostupné z: <http://revistas.inia.es/index.php/fs/article/view/3371>.
- Hunting, Trapping & Shooting. 2016. *Alaska Department of Fish and Game* [online]. Anchorage: Alaska Department of Fish and Game [cit. 2016-05-05]. Dostupné z: <http://www.adfg.alaska.gov/index.cfm?adfg=hunting.main>.
- Important information for all bear hunters. 2016. In *Alaska Department of Fish and Game* [online]. Anchorage: Alaska Department of Fish and Game [cit. 2016-05-05]. Dostupné z: <http://www.adfg.alaska.gov/static/applications/web/nocache/regulations/wildliferegulations/pdfs/bear.pdf84E354392D5798EB72854763BC597242/bear.pdf>.
- Irsko. 2009. *ProHunting* [online]. Prachatice: PRO HUNTING [cit. 2016-05-05]. Dostupné z: <http://www.prohunting.cz/irsko.php>.
- Jaký je rozdíl mezi parohy a rohy? 2015. In: *Kráska přírody je nekonečná!* [online]. Říjen 2015 [cit. 2016-05-05]. Dostupné z: <http://zazrakyprirodyodniky.blog.cz/1510/jaky-je-rozdil-mezi-parohy-a-rohy>.

- KALTENBORN, Bjørn P., Julius W. NYAHONGO a K. Margrethe TINGSTAD. 2005. Nature of hunting around the Western Corridor of Serengeti National Park, Tanzania. *European journal of wildlife research* [online]. **51**(4) [cit. 2016-05-05]. ISSN 16124642. Dostupné z: <http://link.springer.com/article/10.1007%2Fs10344-005-0109-9>.
- KASINA, J. 2015. *Stolní myslivecký kalendář 2016*. Praha: MYLIVOST s.r.o.
- Kol. autorů. 1997. *Všeobecná encyklopedie ve čtyřech svazcích*. Díl 3, M/R. Praha: Nakladatelský dům OP. Encyklopedie Diderot. ISBN 80-85841-17-7.
- KOL. AUTORŮ. 2008. *PENZUM znalostí z MYSLIVOSTI*. 9. vyd. Praha: DRUCKVO. ISBN 978-80-904056-0-8.
- KOMPPULA, Raija a Jarno SUNI. 2013. Identifying hunting tourist types – an exploratory case study from Finland. *Tourism Review* [online]. **68**(1), s. 48-61 [cit. 2016-05-05]. DOI: 10.1108/16605371311310075. ISSN 16605373.
- KOVAŘÍK, Jaromír. 1993. *Tradice v myslivosti: dějiny, zvyky, významy, kultura*. Praha: Českomoravská myslivecká jednota. ISBN 80-900754-2-8.
- KOVAŘÍK, Jaromír. 2006. *Zvěř, lov a myslivost v české lidové slovesné kultuře*. Praha: DRUCKVO. ISBN 80-239-6152-7.
- KOVAŘÍK, Jaromír. 2012a. *Myslivecké ceremoniály: praktická příručka*. Praha: DRUCKVO. ISBN 978-80-904417-8-1.
- KOVAŘÍK, Jaromír. 2012b. *Myslivecké fejetony*. Praha: DRUCKVO. ISBN 978-80-904417-7-4.
- ŁABUDZKI, L. et al. 2007. Hunting in Poland in the sustained development of rural areas. In: *Forests and Forestry in the Context of Rural Development" : IUFRO European Congress; Warsaw, Poland, September 6-7, 2007* [online]. Warsaw: Agricultural University [cit. 2016-05-05]. Dostupné z: <http://conference2007.wl.sggw.pl/B4.pdf>.
- Lovy v Rusku: úvod. [201-?]. *Lovy v Rusku* [online]. [cit. 2016-05-05]. Dostupné z: <http://www.lovyrusku.wbs.cz/Uvod.html>.
- MANORE, Jean a Dale G. MINER. 2007. *The culture of hunting in Canada* [online]. Vancouver: UBC Press [cit. 2016-05-05]. ISBN 9780774812948. Dostupné z:

<http://search.ebscohost.com.ezproxy.is.cuni.cz/login.aspx?direct=true&db=edsebk&AN=383048&lang=cs&site=eds-live&scope=site&authtype=shib&custID=s1240919>.

MARKS, Stuart A. 1991. *Southern hunting in black and white: nature, history, and ritual in a Carolina community*. Princeton, N.J.: Princeton University Press. ISBN 06-910-2851-6.

MARVIN, Garry. 2013. "Hunting is a complex ritual performance" [online]. London: Countryside Alliance [cit. 2016-05-05]. Dostupné z:

http://www.countryside-alliance.org/ca/file/Garry_Marvin.pdf.

McTEE, Charly. 1990. *Slow turkeys, pickup trucks, apple trees and animal rights*, " in *Turkey Call*, Vol. 17, No. 5 (Semptemer–October).

MIKULA, Alois. 1954. *Lov zvěře odstřelem a odchytem*. Praha: Státní zemědělské nakladatelství.

MILBOURNE, Paul. 2003. Hunting ruralities: nature, society and culture in 'hunt countries' of England and Wales. *Journal of Rural Studies* [online]. Roč. 19, č. 2, s. 157–171. ISSN 0743-0167. Dostupné z: doi:

[http://dx.doi.org/10.1111/10.1016/S0743-0167\(02\)00054-2](http://dx.doi.org/10.1111/10.1016/S0743-0167(02)00054-2).

MURPHY, Robert F. 1998. *Úvod do kulturní a sociální antropologie*. Praha: Slon. ISBN 80-85850-53-2.

Myslivecká mluva. 2016. In: *Myslivosť.cz* [online]. Praha: Časopis myslivost, [2016] [cit. 2016-05-05]. Dostupné z:

<http://www.myslivosť.cz/Informace-pro-myslivce/Myslivecke-zvyky-a-tradice-v-praxi/MYSLIVECKA-MLUVA>.

Myslivců ubývá, mladé Italy lov netáhne. 2009. In: *Hospodářské noviny* [online]. Praha: Economia [cit. 2016-05-05]. Dostupné z:

<http://archiv.ihned.cz/c1-38699080-myslivcu-ubyva-mlade-italy-lov-netahne>.

NYGÅRD, Mikael a Lorenz UTHARDT. 2011. Opportunity or threat?: Finnish hunters' attitudes to hunting tourism. *Journal of Sustainable Tourism* [online]. **19**(3), s. 383-401 [cit. 2016-05-05]. DOI: 10.1080/09669582.2010.524701. ISSN 09669582.

- PUNCH, Keith F. 2008. *Úspěšný návrh výzkumu*. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-468-7.
- RICHARDS, Audrey. 1988. *Chisungu: a girl's initiation ceremony among the Bemba of Zambia*. Repr. London: Routledge. ISBN 04-150-3695-X.
- RUGGERI, Tony. ELK-HUNTING BASICS. *Bow* [online]. 2015, **53**(6), 72-77 [cit. 2016-05-05]. ISSN 08947856. Dostupné z: <http://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&db=s3h&an=110837519&scope=sitete>.
- SANTOS-FITA, Dídac et al. 2015. Symbolism and ritual practices related to hunting in Maya communities from central Quintana Roo, Mexico. *Journal of Ethnobiology* [online]. **11**(1), s. 1-13 [cit. 2016-05-05]. DOI: 10.1186/s13002-015-0055-x. ISSN 17464269. Dostupné z: <https://ethnobiomed.biomedcentral.com/articles/10.1186/s13002-015-0055-x>.
- SEIDL. 1896. *Česká myslivost – pro myslivce a přátelé myslivosti*. V Písku: Jaroslav Burian.
- SEXTON, Jennifer. 2006. Hunting (hobby). In: *Salem Press Encyclopedia* [online]. Hackensack: Salem Press, 2 s. [cit. 2016-05-05]. Dostupné z: <http://search.ebscohost.com.ezproxy.is.cuni.cz/login.aspx?direct=true&db=ers&AN=100259105&lang=cs&site=eds-live&scope=site&authtype=shib&custID=s1240919>.
- Srbsko. 2009. *ProHunting* [online]. Prachatice: PRO HUNTING [cit. 2016-05-05]. Dostupné z: <http://www.prohunting.cz/srbsko.php>.
- STEPHEN, R. Kellert. 1978. „Attitudes and characteristics of Hunters and Anti-hunters“ in *Transactions of the forty-third North American Wildlife and Natural Resources Conference*. Washington, D.C.: Wildlife Management Institute. p. 412–423
- STEPHEN, R. Kellert. 1988. „Human-Animal Interactions: A Review of American Attitudes to Wild and Domestic Animals in the Twentieth Century,“ in *Animals and People Sharing the World*. Hanover: University Press of new England. p. 161
- ŠANDEROVÁ, Jadwiga. 2007. *Jak číst a psát odborný text ve společenských vědách*. Praha: SLON. ISBN 80-86429-40-7.

ŠIMAN, Karel, 1941. Naše řeč – Z české mluvy myslivecké. *Naše řeč* [online]. Roč. 25, č. 3, s. 69–80 [cit. 2016-01-05]. Dostupné

z: <http://nase-rec.ujc.cas.cz/archiv.php?art=3572>.

Tahle žena dokázala naštvat celý internet: Zabíjí vzácná zvířata a pózuje s nimi do rodinného alba. 2013. In: *Extra.cz* [online]. Praha: Extra Online Media, 18. 11. 2013 11.50 [cit. 2016-05-05]. Dostupné z:

<http://www.extra.cz/tohle-je-novy-vzor-vasich-deti-devatenactileta-divka-co-strili-zvirat-a-pro-zabavu>.

Tohle je nový vzor vašich dětí: Devatenáctiletá dívka, co střílí zvířata pro zábavu!

2014. In: *Extra.cz* [online]. Praha: Extra Online Media, 1. 7. 2014 21.00 [cit. 2016-05-05]. Dostupné z:

<http://www.extra.cz/tohle-je-novy-vzor-vasich-deti-devatenactileta-divka-co-strili-zvirat-a-pro-zabavu>.

TRIPES, Oldřich. 2012. *Tradice a zvyky české myslivosti*. Praha: Myslivost. ISBN 978-80-905371-1-8.

VACH, Milan a Jaromír KOVAŘÍK. 1973. *Myslivecké zvyky a tradice*. Praha: SZN. Lesnická knihovna.

VOROB'EV, Denis V. 2014. Contemporary Beliefs of Northern Wild Deer Hunters. *Anthropology & Archeology of Eurasia* [online]. **52**(3), s. 34-58 [cit. 2016-05-05]. Dostupné z:

<http://www.tandfonline.com/doi/abs/10.2753/AAE1061-1959520303>.

WOOD, Forrest G. 1997. In Case for Hunting. *The Delights and Dilemmas of Hunting: The Hunting Versus Anti-hunting Debate*. Lanham: University Press of America, s. 1-55. ISBN 9780761804727. Dostupné také z:

http://www.uvm.edu/rsenr/wfb175/wood_chapter1.pdf.

Zdar!

9 PŘÍLOHY

Seznam příloh:

- 1) ÚVODNÍ PROJEKT**
- 2) OTÁZKY DO ROZHOVORŮ**
- 3) CODE BOOK**
- 4) MEDAILONKY RESPONDENTŮ**
- 5) DODATEČNÉ MATERIÁLY K MYSLIVOSTI**
- 6) FOTOGRAFIE Z VÝZKUMU**

9.1 Příloha č. 1: ÚVODNÍ PROJEKT

Fakulta humanitních studií UK

katedra magisterského oboru

Sociální a kulturní ekologie

U Kříže 8/661, 158 00 Praha 5-Jinonice

Projekt diplomové práce (DP) oboru sociální a kulturní ekologie

1. Iméno studenta, tituly: Jakub Erben, Bc.
2. Osobní číslo (UKČO): 60983111
3. Rok imatrikulace na FHS UK (bak. studium, jinak mag. studium): 2014
4. Datum zápisu na katedru sociální a kulturní ekologie FHS UK (alespoň měsíc, rok): září 2014
5. Názvy všech předchozích bakalářských (magisterských) prací, škola, obor a rok, kde a kdy byly obhájeny: *Životní styl a vztahy v subkultuře baletního umění*, Univerzita Karlova v Praze, Filozofická fakulta, obor Sociologicko-ekonomická studia (katedra Sociologie), 2014
6. Předběžný název DP: *Zvířata v rituálech českých myslivců v současnosti*
7. Obecný kontext (souvislosti tématu, širší rámec [zasazení „do světa“]): Myslivost a lovectví existuje po světě dlouhou dobu, je prakticky již od pradávna spojeno s člověkem. Samotná myslivost pak má různé aspekty v odlišných částech světa. Proto jsem se rozhodl, že se zaměřím pouze na Českou republiku, abych mohl tento jev prozkoumat hlouběji. Na myslivost nahlížím v kontextu rituálů a zvířat v nich, jež se jeví stejně jako myslivci jako hlavní sociální aktéři. V různých spolcích se rituály udržují více či méně. Je možné, že existuje určitá souvislost mezi tím, do jaké míry se dodržují ty ne tolik podstatné rituály (jako např. vhodné oblečení) s faktem, že dodržují-li se méně tyto, pak zde může vzniknout řetězová reakce vedoucí k tomu, že se přestanou dodržovat rituály všechny. Pokud myslivci

přestanou rituály jakožto základ myslivosti dodržovat, je zde riziko, že může zaniknout celá tradice myslivosti jako taková. Myslivecké rituály jsou popsány v mnoha publikacích, ale jen málokde je zdůrazňována jejich důležitost natolik, kolik by si zasluhovala. A v podstatě z většiny jsou tyto knihy určené pro myslivce jako takové, neobjasňují princip fungování rituálů i pro laika.

8. Předmět zkoumání (vlastní předmět práce [zasazení „do vědy“]): Rituály tvoří podstatnou část kultury myslivců. Pro jejich hlubší vhled je nutné je studovat. Jejich důležitost je neopomenutelná, a proto je nutné jejich zachování. Abychom tak mohli učinit, je třeba jim porozumět a pochopit je jak individuálně, tak v širších souvislostech. Ty pak mohou mít např. dopad na ekosystém (nejen) lesů (pohled sociální a kulturní ekologie), udržování rituálů v rámci myslivecké komunity a zachování tak dlouholeté tradice kultury myslivců (pohled kulturologie), ale i mnohem dalekosáhlejší souvislosti v makrohledisku jako přeshraniční dopady – úbytek nebo naopak nadbytek určitého druhu zvěře a následky s tím spojené (pohled nadregionální politiky) či naopak v lokálním či regionálním měřítku – nesystematická likvidace či překrmování některých druhů zvířat a jejich následné přemnožení apod.
9. Hlavní vstupní hypotéza nebo hypotézy (2–4 na výběr): pro práci 1–2, možno však formulovat výzkumné otázky, event. jen výzkumný problém:

Výzkumný problém:

Význam mysliveckých rituálů pro myslivce a povaha těchto rituálů v současných vybraných mysliveckých spolecích v ČR

Výzkumné otázky:

- 1) Jakou přikládají myslivci důležitost obecně mysliveckým rituálům a jakou pak jednotlivým z nich? Jak je oni sami interpretují?
- 2) Jaká je funkce, účel a průběh mysliveckých rituálů?
- 3) Kdo se mysliveckých rituálů účastní a kdo ne a proč ano/proč ne? Jakým způsobem se na nich aktivně podílí? Jaké prostředky účastníci rituálů při jejich praktikování užívají (slova, činy, nástroje...)?

• 4) Jak se liší rituální praktiky v různých mysliveckých spolcích, jak se jimi myslivci řídí?

10. Metodologický postup: metody a techniky, které budou v práci použity: Výzkum budu provádět pomocí kvalitativních metod, konkrétně polostrukturovaných rozhovorů a pozorování v terénu.

11. Cíl DP (kromě ověření hypotéz a teoretického přínosu např. praktický přínos, vypracování metodologie, základ pro řešení problémů v praxi atd.): Pro komplexní porozumění danému rituálu je dobré snažit se zjišťovat a pochopit účel, funkce a mechanismus jeho fungování. O to se ve své práci pokusím. Zároveň bych rád čtenářům podhalil způsob, jak sami myslivci na rituály nahlíží, jak je interpretují a co v nich spatřují. Cílem mé diplomové práce je také mimo jiné poukázat na důležitost rituálů – v čem jsou důležité a proč, jaké mohou být následky nedodržování rituálů apod. Zároveň bych díky své práci rád prohloubil znalosti a povědomí o myslivosti jako takové, a to ať už samotným členům mysliveckých komunit, ale i širší veřejnosti vůbec. Taktéž věřím, že poznatky, ke kterým dospěji, budou moci změnit mnohdy negativní pohled na myslivost. Výsledky stejně jako metodologický postup mé práce mohou být využity při studiu rituálů obecně či v návaznosti na můj výzkum v oblasti myslivosti. A to ať už obdobný výzkum v jiných oblastech či jiný typ rituálu (buď na stejném či jiném vzorku respondentů).

12. Čím budou rozšířeny dosavadní znalosti (vědecká „přidaná hodnota DP“): Na myslivecké rituály bylo nahlíženo již z několika úhlů pohledu, především však „okem“ mysliveckým. Můj pohled je jiný, je to pohled výzkumníka, který se s myslivostí předtím nikdy blíže nesetkal, a věřím proto, že bude zahrnovat poznatky takového charakteru, které pomohou pochopit myslivecké rituály a zvěř v nich jinak, než jak byly doposud vnímány. Někteří myslivci, kteří jsou do svého řemesla v mnoha ohledech příliš ponořeni, mohou ztrácet schopnost externího náhledu na činnosti, jež vykonávají. Stejně tak ale i myslivci, kteří nejsou v oboru toliko dlouhodobě, mají na věc pravděpodobně již určitý názor a spíše lze očekávat, že se nedostanou do styku s možností porovnat různé přístupy a pohledy jednotlivých myslivců. O to se sice příliš do hloubky ani já nesnažím (nedělám komparativní výzkum), ale dávám svou prací možnost se alespoň zamyslet nad tím, jak to „chodí“ jinde a jak věc vnímají jiní myslivci, a přispívám tak ke konfrontaci a rozšíření povědomí o činnostech v jiných spolcích. Stejně tak ale i laická „nemyslivecká“ veřejnost bude mít

možnost nahlédnout do prostoru myslivecké komunity očima „nemyslivce“ a vytvořit si tak vlastní názor podle dat, jež jim poskytnu, která nebudou nikterak zkreslena mou vlastní předchozí zkušeností s myslivci, jelikož ta je prakticky nulová. Dám tak možnost laickému okruhu veřejnosti sžít se s výzkumníkem, který se díky pozorování současně stal do určité míry aktérem dění.

13. Jaké bude (bude-li) jejich teoretické zobecnění a přínos: Diplomová práce nepřinese výsledky, jež by bylo možné generalizovat. Přínosem práce bude lepší vhled do problematiky mysliveckých rituálů a zvířat v nich.

14. Struktura DP (předběžný obsah – názvy oddílů a kapitol):

PODĚKOVÁNÍ APOD.

ABSTRAKT A ABSTRACT

1. ÚVOD

2. TEORETICKÁ ČÁST

2.1. Rituály

2.1.1. Kde bychom rituál hledali, poznáme ho vlastně?

2.1.2. Co pro nás rituály znamenají a k čemu je potřebujeme

2.1.3. Symbolika v rituálu a jeho moc

2.1.4. Rituál jako čin nebo myšlenka/Rituál jako metoda nebo objekt/ Bellová a její pohled na rituály

2.2. Myslivost

3. METODOLOGIE

3.1. Medailonek

3.2. Příprava výzkumu

3.3. Realizace výzkumu – sběr dat (design výzkumu)

3.4. Analýza dat

4. ANALÝZA DAT

4.1. Den honu

4.2. Masové zabíjení jako zábava?

4.3. Další relevantní aspekty

5. DISKUZE

6. ZÁVĚR

7. LITERATURA

8. PŘÍLOHY

1. Předběžná bibliografie k tématu:

BELL, Catherine. 1997. *Ritual, Perspectives and Dimensions*. New York: Oxford University Press.

BELL, Catherine. 1992. *Ritual theory, ritual practice*. New York: Oxford University Press.

BERGL, Jaroslav. 1984. *Myslivost*. Praha: Státní zemědělské nakladatelství.

BOUCHNER, Miroslav. 2003. *Stopy zvěře. Kapesní průvodce*. Praha: Ottovo nakladatelství.

BOWIE, Fiona. 2008. *Antropologie náboženství*. Praha: Portál.

DOHNÁLEK, Lubomír. 2000. *Myslivci a příroda. Jsou myslivci ničitelé, nebo ochránci přírody?* Olomouc: Votobia.

DOUGLASOVÁ, Mary. 2014. *Čistota a nebezpečí. Analýza konceptu znečištění a tabu*. Praha: Malvern.

ECO, Umberto. 1997. *Jak napsat diplomovou práci*. Olomouc: Votobia.

EISENBARTH, Eberhard; OPHOVEN, Ekkehard. 2002. *Naháňka se slíděním*. Český Těšín: Víkend.

ELIADE, Mircea. 2004. *Iniciace, rituály, tajné společnosti. Mystická zrození*. Brno: Computer Press.

ERIKSEN, Thomas Hylland. 2008. *Sociální a kulturní antropologie*. Praha: Portál.

FARSKÝ, Octavian. 1948. *Užitečnost našeho bažanta pro lesnictví a zemědělství*. Brno: Ministerstvo zemědělství Československé republiky

GEERTZ, Clifford. 2000. *Interpretace kultur*. Praha: Sociologické nakladatelství.

GRIMES, Ronald L. 1995. *Beginning in ritual studies*. South Carolina: University of South Carolina.

HANZAL, Vladimír. 2000. *O zvěři a myslivosti*. České Budějovice: dona

- HELL, Pavel; HROMAS, Josef. 2002. *Nová příručka myslivce do kapsy*. Bratislava: Příroda.
- HENDL, Jan. 2005. *Kvalitativní výzkum*. Praha: Portál.
- KATUŠČÁK, Dušan; DROBÍKOVÁ, Barbora; PAPÍK, Richard. 2008. *Jak psát závěrečné a kvalifikační práce*. Praha: Enigma.
- KAUFMANN, Jean-Claude. 2012. *Chápající rozhovor*. Praha: SLON
- KOL. AUTORŮ, 1975. *Myslivost*. Praha: Státní zemědělské nakladatelství.
- KOL. AUTORŮ. 2008. *PENZUM znalostí z MYSLIVOSTI*. Praha: DRUCKVO.
- KOVAŘÍK, Jaromír. 2012. *Myslivecké ceremoniály. Praktická příručka*. Praha: DRUCKVO
- KOVAŘÍK, Jaromír. 2012. *Myslivecké fejetony*. Praha: DRUCKVO
- KOVAŘÍK, Jaromír. 2006. *Zvěř, lov a myslivost v české lidové slovesné kultuře*. Praha: DRUCKVO.
- KOVAŘÍK, Jaromír. 1993. *Tradice v myslivosti. Dějiny, zvyky, významy, kultura*. Praha: Českomoravská myslivecká jednota.
- KOVAŘÍK, Jaromír; RAKUŠAN, Ctirad. 1999. *Myslivecká mluva*. Praha: Myslivost.
- KOVAŘÍK, Jaromír; VACH, Milan. 1973. *Myslivecké zvyky a tradice*. Praha: Státní zemědělské nakladatelství.
- KUNERT, Zdeněk. 1988. *Za kloboukem zelený úlomek*. Praha: Státní zemědělské nakladatelství.
- MIKULA, Alois. 1954. *Lov zvěře odstřelem a odchytem*. Praha: Státní zemědělské nakladatelství.
- MIOVSKÝ, Michal. 2006. *Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu*. Praha: Grada Publishing.
- MURPHY, Robert F. 1998. *Úvod do kulturní a sociální antropologie*. Praha: Slon.
- PUNCH, Keith F. 2008. *Úspěšný návrh výzkumu*. Praha: Portál.
- SEIDL. 1896. *Česká myslivost – pro myslivce a přátelé myslivosti*.
- SIEGELBAUER, Jiří. 2013. *Lovy s kamerou*. České Budějovice: dona

ŠANDEROVÁ, Jadwiga. 2007. *Jak číst a psát odborný text ve společenských vědách*. Praha: SLON

ŠRÁMEK, František. 1980. *O lovech a myslivcích*. Praha: Státní zemědělské nakladatelství.

TRIPES, Oldřich. 2012. *Tradice a zvyky české myslivosti*. Praha: Myslivost

TURNER, Victor. 1997. *The Ritual Process. Structure and Anti-Structure*. New York: Aldine de Gruyter.

2. Předpokládaný vedoucí DP: Ing. Radek Trnka, Ph.D., Konzultantka: Mgr. Hedvika Novotná

3. Důvod volby tématu (dosavadní znalosti, zázemí, praxe a zájem studenta):¹

Znalostí o tématu jsem neměl prakticky skoro žádné, praxi už vůbec ne – možná i to byl jeden z důvodů, proč mě toto téma zaujalo. Chtěl jsem poznat něco, o čem toho vím jen velmi málo a získat nové zkušenosti.

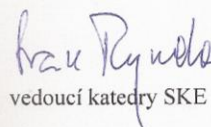
Jinonice 14. dubna 2016

dipломant

vedoucí DP

vedoucí katedry SKE

---

¹ nepovinné

9.2 Příloha č. 2: OTÁZKY DO ROZHOVORŮ

Toto v žádném případě není fixní struktura, podle které jsem při rozhovoru postupoval. Zároveň ani znění otázek nebylo vždy stejné. Čtenáři zde předkládám pouze ukázkou materiálu⁹⁸, který jsem měl před sebou během rozhovoru a některé otázky příklady otázek, které jsem používal. K určitým otázkám se během některých rozhovorů nedostalo vůbec, mnohé zde nezmíněné byly naopak pokládány navíc. Vždy záviselo především na vývoji toho kterého rozhovoru. Ukážu také obecně témata, ke kterým jsem se snažil dostat vždy. Co bylo ale středobodem, kolem kterého se točil (či o to byla alespoň snaha) každý rozhovor, byly výzkumné otázky:

Výzkumný problém:

Význam mysliveckých rituálů pro myslivce a povaha těchto rituálů v současných vybraných mysliveckých spolcích v ČR

Výzkumné otázky:

- 1) Jakou přikládají myslivci důležitost obecně mysliveckým rituálům a jakou pak jednotlivým z nich? Jak je oni sami interpretují?
- 2) Jaká je funkce, účel a průběh mysliveckých rituálů?
- 3) Kdo se mysliveckých rituálů účastní a kdo ne a proč ano/proč ne? Jakým způsobem se na nich aktivně podílí? Jaké prostředky účastníci rituálů při jejich praktikování užívají (slova, činy, nástroje...)?
- 4) Jak se liší rituální praktiky v různých mysliveckých spolcích, jak se jimi myslivci řídí?

Ptáme se na:

- Význam pro myslivce a důraz + interpretace (to vlastně zahrnuje i otázku č. 5)
- > co to pro ně znamená nebo co to pro ně symbolizuje, proč je to pro ně důležité + důsledky nepraktikování)

---

⁹⁸ Toto bych rád zdůraznil, tedy tento materiál sloužil *pro mě* pouze jako pomocný návod, kterým směrem rozhovor vést

+ Co (pro myslivce) rituály představují, znají jejich (původní) smysl či nikoliv.
Důsledky nedodržení jednak pro jednotlivce a jednak pro myslivost celou

- Popis a funkce

- Účastníci

- Praktiky

Výzkumné otázky jako základ, který se jen rozloží na jednotlivá témata, o kterých se budu s těmi lidmi bavit:

1) **A)** rituál – *jaké znáte, jaké děláte, jak vypadají, jak se jich účastníte, jakou roli v nich máte*

B) význam – *jak těm rituálům rozumíte zaprvé pro sebe, zadruhé v kontextu Vašeho mysliveckého spolku či respektive myslivosti obecně*

2) **A)** průběh – *vyprávějte mi průběh rituálu nějakého (ale spíš POZOROVÁNÍ)*

B *jakou funkci mají ve vztahu k praktice té myslivosti, tedy k tomu honu*

3) částečně též POZOROVÁNÍ (vlastně i spíš celá otázka) – sice mi taky do toho můžou myslivci mluvit jako *co se k tomu kterému rituálu užívá*, ale spíš se musím já dívat

4) praktiky – mě zajímají ty rituály, když se dělají (ne když se nedělají) -> kombinovaná otázka POZOROVÁNÍ + ROZHOVORY -> *Víte, jak to dělají jiné spolky? Byl jste někdy na jiném honu než toho Vašeho spolku? Pokud ano, jak to tedy vypadalo? Bavíte se se známými, kteří jsou členy jiného spolku? Jestli ano, jak říkali, že to vypadalo u nich? O čem si s nimi tak povídáte?*

5) - symbolická rovina (symboly)

- normativní rovina – to, co se má dodržovat a co ne tak, aby to bylo správně

praxe – to, jak se to reálně dělá (normy)

+ jak tomuhle všemu ty lidi rozuměj

→ což buď mi tohle sami řeknou či se sám zeptám, jakou má ten rituál symboliku a moc pro ně? => když mi je popisují, *co to pro ně znamená, proč je to pro ně důležité, co ten rituál symbolizuje?* Třeba řeknou, že to neví – i to je vypovídající (v tom, že jim stačí vědět, že je potřeba to dodržet a nemají znalost v těch idejích)

A ptát se, *co se stane, když by se ten který rituál nedodržel, jaké by to mělo důsledky*

6) sociodemografické údaje a medailonek – pohlaví; věk; bydliště; vzdělání (nejvyšší dosažené plus jaké); povolání (pokud související s myslivostí, tak jakou funkci či co v myslivosti dělá/dělal); co dělají či dělali rodiče; od kdy něco společného s myslivostí a proč (jak se k tomu dostal); jak dlouho je myslivcem; je v nějakém spolku (a pokud ano, jakém, kolik má lidí, kolik z toho žen a mužů, jak staří, co tak většinou dělávají za práci ostatní); co pro něj myslivost znamená; když se řekne myslivost, co si vybaví jako první;

Přibližný nástin otázek do rozhovorů:

- Které tradice v myslivosti znáte? Praktikujete je? Proč ano/proč ne?⁹⁹
- Co pro Vás znamená být na honu? Jakou tam máte roli? Baví Vás hon? Co Vás na něm baví nejvíc?
- Jaký máte názor na dodržování činností v myslivosti? Myslíte, že se mají dodržovat důsledně? Které ano a které ne? Proč?
- A které jsou vyloženě vyžadovány dodržovat a u kterých se na to tolik až nedbá?

---

⁹⁹ Jelikož materiál sloužil pro mé osobní potřeby (stejně jako Code book), je nutné k němu tak i přistupovat (např. zde – otázky samozřejmě nebyly pokládány takto najednou, ale tématicky spolu souvisí) Do vytištěného materiálu jsem si pak během rozhovorů i po nich dopisoval vlastní poznámky, toto je tedy skutečně jen hrubá kostra toho, co jsem před sebou měl. Vždy jsem pokládal jen jednu z otázek v daném vybraném „seskupení“ otázek a počkal, jak se bude vyvíjet odpověď

- Jaké mohou být důsledky při nedodržování tradic z pohledu myslivců?
- Jaký význam mají takové tradice pro myslivost jako takovou? A jaký význam mají pak v rámci toho kterého honu?
- A které se důsledně dodržují v reálu a které ne? Proč, na čem to závisí? Které dodržujete Vy a které ne?
- Do jaké míry se liší dodržování tradic v různých spolcích? Kouká se na ně jinak v různých spolcích či celkově u jiných myslivců třeba i ze stejného spolku je ten pohled jiný?
- Co tradice pro Vás znamenají? A proč je provádíte?
- Co při těchto tradicích prožíváte? Co cítíte? Cítíte se s nimi spřízněni? Vidíte v nich nějaký hlubší smysl? Pokud ano, jaký?
- Účastníte se jich, protože musíte nebo chcete? Proč?
- Na individuálním honu byste je dělal taky? A dělal byste je stejně?
- Můžete odmítnout účastnit se tradic? Co by se v tu chvíli stalo? Mělo by to nějaký dopad pro Vás?
- Dejme tomu, že „Vaše“ komunita provádí nějaké tradice a Vy se jich účastnit nechcete, bude Vás komunita brát i tak? 5 (*jen když se zeptá, jak to myslím-kupříkladu co by se stalo, kdybyste se odmítl zúčastnit se nástupu, když jdete na hon*)?
- Mají myslivecké tradice nějaká svá pravidla? Jaká? 3 Vyžadují přítomnost všech zúčastněných nebo jsou i nějaké tradice, které ne?
- Jaký je postup tradic, respektive jejich průběh, mají nějaký jakýsi scénář? Mají svá určitá místa, kde se odehrávají a čas, kdy probíhají (tedy ať už období či určité situace nebo třeba část dne)? Co se při nich používá? Vyberte si nějaké z nich a popište mi je, prosím.

- Jakou roli v tradicích hraje zvěř sama? Jak v tom figuruje?
- Co třeba úcta ke zvířeti?
- Souvisí ta která tradice se zvěří vlastně? Jak? Nebo je to třeba čistě lidská záležitost? Lze říci, že třeba i takové odívání nějak souvisí se zvěří? Nebo třeba s přírodou? Pokud ano, tak jak? A co mluva?

- Jsou zde tradice z praktických důvodů či nikoliv? Které ano a které ne? K čemu tedy ty praktické slouží? Jaký mají význam ty „nepraktické“?
- *Jednovýhonkový – výstřelový se po vyvrhnutí zvěře vsune do výstřelové rány (má v létě praktický význam – zabránit kladení vajíčků mouchami)* -> M: znáte nějaké další tradice, které mají praktický význam?
- Co se za tradicí skrývá? Víte, jestli má nějaký hlubší smysl? Rozumíte jeho průběhu a proč se dělá to, co se dělá?
- *Chybou je dávat poslední hryz liškám a šelmám vůbec.* -> M: proč?
- *Vlastnický úlomek: pětivýhonkový, pokládá se na komoru zvěře položené na pravý bok na znamení řádného mysliveckého ulovení.* -> M: proč pravý bok?

- Kdo je to myslivec? (*stačí jako otázka*) další otázky: je to ten, kdo má myslivecký lístek? Co když se sám takový člověk za myslivce nepovažuje? Tak je to tedy ten, kdo se sám myslivcem cítí být? Ale co když se jím cítí být, ale nedodržuje rituály a celkově na myslivost příliš nedbá? Tak je to tedy člověk, co je jím dlouhodobě nebo takový, který to bere jako povolání, poslání či dokonce životní styl a ne jen jako koníček?) -> v teorii zmíněno, že by měl dodržovat rituály, ne jen se tak cítit (akce vs. myšlenka),

mám u části Myslivost i jakési definice myslivce. Ptát se, zdali se cítí respondent býti myslivcem?

- *Otázkou zůstává, zdali myslivec, který má laserové hledí, termokamery, hlídače pohybu a další moderní vybavení, je stále ještě vůbec myslivcem v pravém tradičním slova smyslu. Nestává se takový člověk spíše jen pouhým lovcem bez „myslivosti“? ->*

M: Myslíte, že myslivec s moderním vybavením typu termokamery je stále ještě myslivcem v pravém slova smyslu?

- Považujete se za myslivce se vším všudy? -> dále se ptát až podle toho, zdali řekne *ano/ne*: Pokud ano, co byste řekl/a, že Vás dělá hlavně myslivcem? A pokud ne, proč ne?

- *„Znalost myslivecké mluvy je stále horší a horší. Když se to noví myslivci pak v praxi doučí, je to dobře. Horší je neznalost u dlouholetých myslivců.“ ->* M: Ovládáte mysliveckou mluvu? Myslíte, že ji většina myslivců zná?

- Jaký je podle Vás rozdíl mezi myslivcem a lovcem?

- Jak to chodí na bažantnicích? Zníte nějakou? Byl jste tam někdy? Pokud ano, co jste tam dělal? Co si o tom myslíte? (*tuto otázku dávat po předchozí jen v případě, že se resp. sám o lovcích zmínil, abych nebyl návodný*)

- Co je to myslivost?

- myslivost obecně, *trochu to odlehčit, popovídat si a pomalu to uzavírat (třeba ho ještě něco napadne)*

Zapomněl jsem se na něco zeptat? Na co byste se zeptal Vy, kdybyste byl na mém místě? Chtěl byste něco dodat?

Poděkovat a znova ujistit o anonymizaci!

9.3 Příloha č. 3: CODE BOOK

Code book¹⁰⁰

ČR X ZAHRANIČÍ

- **Česká myslivost**¹⁰¹ – hodnota české myslivosti (někdy i v porovnání se zahraničím), UNESCO
- **Zahraničí** – jak to chodí jinde ve světě

JAK RITUÁLY U ZKOUMANÝCH MYSLIVCŮ X JAK OSTATNÍ

- **Mluva** – jak se mluví, jestli to znaj, jestli to dělaj
- **Znalost tradic** – jak moc tradice znaj, jaké si vybaví jako první (řeknou mluvu, ale pak to sami špatně používají)
- **Odívání** – jak se oblíkaj oni sami, jak to dělaj dneska ostatní, jak se na ty ostatní kouká, maskáče
- **Ost. myslivci** – jak na něco pohlíží ostatní myslivci, jestli se s ostatními o tom baví, jak ostatní vnímají tu kterou věc (usmrcení, tradice a jejich dodržování apod.)
- **Ost. spolky** – totéž, jen v prvním případě se hovoří, že je to spíš o konkrétních lidech, zatímco zde o spolcích dohromady

---

¹⁰⁰ Kódy nejsou uvedené všechny, se kterými jsem pracoval. Uvádím zde pouze některé pro ilustraci. Kódy jsou nastaveny takovým způsobem, aby byly pro mě srozumitelné a jednoduché pro zapamatování a snadnou práci s nimi. Stejně tak i definice nejsou nikterak odborné, naopak je potřeba, aby byly pro mě uživatelsky co nejpříjemnější. Nejsou řazeny (resp. seskupovány) podle důležitosti, ale podle logiky svého obsahu (a zároveň určitým způsobem chronologicky)

¹⁰¹ Ztučněně je kód, který má za pomlčku svou definici

IDENTIFIKACE MYSLIVCE SE SUBKULTUROU

- **Činnosti myslivce** – co všechno dělá myslivec, zatímco lovec ne, **chov, proč činnosti**
- proč se to krmí, když se to pak střílí, **náročnost**
- **Co myslivec dělá v komunitě** – co se dělá souhrnně v té komunitě, jak by na vás koukala komunita myslivců, kdyby to a to
- **Účast ve spolku** – jestli je daný myslivec v nějakém spolku
- **Rozložení spolků** – kolik dnes lidí v různých spolcích, jaké jsou jejich sociodemografické údaje apod.
- **Komunita** – co to je M komunita, kolik má lidí
- **Identita/ subkultura** – že se díky těm rituálům vydělují z ostatní kultury, odlišují se. Zároveň je to pojítkem mezi jimi samými, **atributy**
- **Kdo je to myslivec** – jakého člověka lze považovat za myslivce
- **Vybavení** – moderní vybavení, je takový člověk ještě myslivce nebo už je to lovec? Jaké máte vybavení vy?, **šance pro zvěř** - musíme dát zvěři šanci, měla by mít šanci

VÝZNAM RITUÁLŮ PRO DANÉHO MYSLIVCE, PRO OSTATNÍ MYSLIVCE, PRO HON, PRO CELOU MYSLIVOST

- **Součást života či koníček** – jestli je to pro daného myslivce hlavní součástí života nebo jen jeho okrajovou záležitostí (tzn. spíš jako koníček či životní styl? – někdy obojí, koníček, který se stal životním stylem)
- **Význam myslivosti pro myslivce** – jaký to má význam přímo pro mě, když se řekne myslivost tak co si vybavím, s čím si to spojuji, co to pro mě znamená
- **Hon jako společenská událost**-nejde o to, že se něco střílí
- **Pocit při honu** – jaké prožívá myslivec pocity při honu
- **Pocit při rituálech** – jaké pak prožívá při daném rituálu, jak se cítí, když se třeba zpívá nebo když je výřad apod.

- **Hlubší smysl pro myslivce** – má to celé nějaký hlubší smysl ať už pro vás? Nebo i třeba pro ten daný hon (záraz)

- **Hlubší smysl pro hon** – má to celé nějaký smysl pro daný hon (záraz)

- **Hlubší smysl pro myslivost** – má to celé nějaký smysl pro myslivost jako takovou

- **Důsledky** -> **důsledky pro myslivce** – jaké by to mělo důsledky pro samotné myslivce, kdyby se rituály nedodržovaly (či kdyby nedodržel jeden konkrétní rituál)

-> **důsledky pro hon** – jaké by to mělo důsledky pro ten který hon (výřad)

-> **důsledky pro myslivost** – jaké by to mělo důsledky pro myslivost jako takovou

DALŠÍ VÝZNAMY RITUÁLŮ

- **Praktický význam** – jestli mají tradice nějaký praktický význam a jestli nějaké praktické znají (výřad/výlož), **plomby, zbraně, bezpečnost**

- **Úlomek/zálomek** – když se hovoří o jednom či o druhém

JAK SOUVISÍ RITUÁLY S PŘÍRODOU/SE ZVĚŘÍ

- **Souvislost rituálů s přírodou a zvěří** – jsou nějaké, které s přírodou a zvěří nesouvisí? (stejně všichni říkali, že vše s tím souvisí)

- **Úcta ke zvěři**– jaké tradice vzdávají úctu zvěři, proč ji vzdávat, **proč se nedává škodné**

- **Víra v tradice** – je třeba tomu všemu věřit nebo jak to je, spřízněnost, oddanost

DODRŽOVÁNÍ RITUÁLŮ

- **Důslednost dodržování** – měly by se tradice dodržovat striktně, jsou některé, které ano a jiné ne? Které?, **stopování, nemusí se tolik dodržovat**(některé se zas až tak

dodržovat nemusí – posl.leč, pasování na lovce, postavení na nástupu, pokládání na pravý bok u pernaté...->Tripes)

- **rituály jako pravidla hry** – dodržovat by se měly, protože je to toho součástí

- **Individuální hon** - co dělá při individ. honu, jestli taky dodržuje tradice, jak se chová...

- **Chyba!** – když si pletou něco jako např. úlomek/zálomek

M x LOVEC

- **M vs. Lovec**

- **Bažantnice** – jak to probíhá v bažantnici, co o tom ví, jestli v nějaké byl, poplatkové lovy

-> **počet zvěře, počet honců, smysl pro honce, baž.-honci, smysl pro střelce, smysl pro bažantnici, smysl pro ekonomiku a ochranu zvěře** (ale taky honitby o penězích, což pak může dost nahrávat řezničině,páč si tam dělá, co chce-viz Kamil či kdo, že je přeplatili), **baž.-úcta, baž.-tradice, baž.-historie, baž.-rozdíly, bažantnice jako nutné zlo, masové zabíjení jako zábava** (bouchá se šampaňské a tak), **BAŽANTNICE = „LEPŠÍ“ HON**

- **Myslivost jako výdělečná činnost** – někdo skrz to může chtít i vydělat, ale to málokdo a spíš je to naopak drahým koníčkem. A dost snadno to pak může vést k tomu, že pokud přes to vydělat chci a nedaří se mi to, tak pak začnu být řezníkem

- **Pocit při úlovku**

- **Zábava/potěšení** – jestli a jaká je to radost ze zabití, popř. z lovu

- **Myslivost na ústupu** – myslivost se mění v lovectví, případně že mizí tradice

SPRAEDLYHO MATICE

- **Čas a místo honu/rituálů** – jestli se ta která tradice (či tradice obecně) provádí v určitý čas a na určeném místě, nebo jestli se to mění či třeba je to libovolné, **pozvání na hon, měsíce** (období honu, tedy během roku a ne během dne)
- **Účastníci a scénář** – totéž, jen účastníci a průběh/scénář rituálů
- **Role** - při honu má každý svou roli
- **Hospodář/předseda/vedoucí honu/myslivecká stráž/honební starosta**

POPIS HONU, RITUÁLY PŘI HONU A PO NĚM

- **Začátek honu** – nástup, **alkohol, podávání rukou**
- **Troubení** – troubení různých signálů
- **Popis leče** – jak vypadají leče, jak se do kterých chodí, jaký je postup
- **Zahlíd jsem zvěř, co teď?** – popis akce lovu od chvíle, kdy jsem zahlídl prase až po moment, kdy jsem prase naložil na auto, **stopování**
- **Bachyně** – na tu by se střílet nemělo, a proč
- **Úcta k myslivci** – předávání úlomků apod.
- **Vývrh** – popis vývrhu, **malý vývrh**
- **Lovecké právo** – co to je a kdo ho má
- **Stráž u zhaslého kusu** – po skolení zvěře se tohle dělá nebo mělo by (dělaj to teda?)
->praktický význam, ale i tradice, také splynutí s přírodou, ale častokrát není čas, někdo dokonce vůbec ani neví, že něco takového existuje
- **Král honu** – kdo to je, co to je
- **Poslední soud** – co to je, proč se to dělá, jak se to dělá

VZPOMÍNKY MYSLIVCE, MYSLIVOST A OSTATNÍ OBORY, TUR

- Myslivecké začátky (přijímání mezi myslivce)

- Srovnání myslivosti s jinými obory

- **Trvale udržitelná myslivost** – je třeba nad tím vším rozmýšlet a brát to z většího úhlu pohledu, jaký to má celé význam i mnohem hlubší, potřeba na to nahlížet ze všech pěti aspektů (myslivec, majitel honitby a předseda, honební společenstvo, stát, veřejnost)

- **Plány** – plánuje se kolik jaký zvěře slovit, **stavy** zvěře

- **Zákaz vstupu do honitby**

9.4 Příloha č. 4: MEDAILONKY RESPONDENTŮ

pan Černý

Respondentovi je 62 let, bydlí v Praze. Ukončené vzdělání má SŠ v oboru lesnictví a VŠ ve stejném oboru. Současné povolání má na vojenských statích, kde pracuje na úseku myslivosti a rybářství v oblasti legislativy, zároveň jeho další funkcí je technik lesní výroby. Jeho poslední povolání bylo na Ministerstvu zemědělství. Poslední povolání rodičů – otec neznámé a matka administrativní pracovnice. K myslivosti se dostal skrze rybářství, což bylo jeho oblíbenou činností již od dětství. Myslivost pro něj představuje jeho celoživotní zájem a určité spojení s přírodou, mimo jiné také outdoorovou sportovní aktivitu. Charakterizuje myslivost jako směřování celého jeho života. Není zapsán v žádném spolku, aby zde nedocházelo ke konfliktům zájmů vzhledem k jeho postavení.

Dag

Respondentovi je 52 let. Má ukončené vysokoškolské vzdělání v oblasti ekonomiky, žádné myslivecké vzdělání nikdy neměl. Bydlí v Praze v Dejvicích. Jeho současné povolání je správce nemovitosti. Poslední povolání rodičů – matka zdravotní sestra a otec technik. V roce 1992 zdědil honitbu, a tak si udělal myslivecké zkoušky. Myslivost pro něj znamená hlavně koníček a relax. Kompenzuje mu to stres z práce, kterou dělá na hlavní pracovní úvazek. Myslivost je pro něj neodmyslitelnou součástí života, která se z něj nedá vydělit. V myslivosti se pohybuje již 23 let a nedokáže si bez ní život už představit. Věnuje hodně času všem aktivitám, které jsou s myslivostí spjaty. Je zapsán ve spolku, který má 13 členů.

Drahomíra

Respondentce je 27 let, bydlí ve Vlašimi. Ukončené vzdělání má v oboru Lesní inženýrství, v současné době si dělá doktorát na oboru Ochrana lesů a myslivosti. Povoláním je vyučující na lesnické škole, kde učí Myslivecké zvyky a tradice, Myslivecké předpisy a právo a Mysliveckou zoologii. Její předchozí povolání bylo referentka pro státní správu lesů myslivosti a rybářství na Ministerstvu zemědělství. Myslivostí se zabývá již od dětství, jelikož pochází z celé rodiny myslivců. Vnímat myslivost začala už v pěti letech, kdy ji brával otec na pochůzky po lese. Myslivost pro ni znamená určitý životní směr. Říká, že myslivost není jen o lovu, ale hlavně o vnímání přírody. Zdůrazňuje, že je potřeba se myslivosti přizpůsobit, jelikož obnáší takové

činnosti jako sušení sena, trhání jeřabin atd. Zkrátka starání se o zvěř po celý rok. Je ve spolku, který má 19 členů. Věkové rozložení tohoto spolku je v průměru kolem padesáti let, z čehož jsou zde dvě ženy, čtyři vysokoškoláci a zbytek většinou střední odborné učiliště.

Dalibor

Respondentovi je 46 let, bydlí v Praze. Ukončené vzdělání je VŠ v oboru fytotechnika a dále pak vzdělání ekonomické. Povoláním je ředitel společnosti. Poslední povolání rodičů – otec vedoucí konstruktér, matka sociální kurátkorka. S myslivostí má něco společného asi 10 let. Dostal se k tomu tak, že ho kamarád, který má honitbu, pozval před těmi 10 lety na hon a jemu se zalíbilo to střílení, že si prý chtěl „zastřelit zvířátka“. A tak se k tomu dostal přes tyto primitivní pudové záležitosti, jak sám říká. Není v žádném spolku, vlastní pouze pozemky v horách, na jejichž území jsou honitby.

Hynek

Respondentovi je 54 let, bydlí na hájovně v lesích bažantnice. Vzdělání má ukončené střední v oboru veterinářství. Povoláním je 23 let lesní dělník pro myslivost na lesním závodu Konopiště, dělal také nějakou dobu bažantníka. Táta je zámečník a matka zdravotní sestra. V žádném spolku není.

Karel

Respondentovi je 42 let, bydlí u Přerova na severní Moravě. Ukončené vzdělání je truhlář, což je i jeho momentální povolání. K myslivosti se dostal přes rodinu, kde se to dědilo z generace na generaci. K myslivosti se poprvé dostal už jako malý kluk, kdy jezdil k dědovi myslivci (prý už vlastně od batolete), děda dokonce choval myslivecké psy. Myslivecký lístek má asi 15 let. Je zapsán ve spolku, který má 21 členů. Myslivost pro něj znamená odreagování se od práce a duševní pohodu. Myslivost považuje za hlavní součást jeho života, věnuje se jí naplno a rozhodně by se jí nechtěl vzdát. Což také nemá v plánu, dokud nebude muset například ze zdravotního důvodu.

Marcel

Respondentovi je 41 let, bydlí na severní Moravě v Luboměři. Ukončené vzdělání je střední v oboru elektrikář, to je také jeho současné povolání. Poslední povolání rodičů – otec učitel a matka dělnice. Býval dlouho rybářem a vždy choval lásku k přírodě, z čehož následně vyplynula i samotná myslivost. Od 15 let chodil na hony s otcem a v 18 letech pak už i sám. Táta nicméně nebyl nikdy myslivcem, chodil vždy jen jako honec. Respondent si udělal myslivecké zkoušky v 23 letech. Je zapsán

v spolku s 23 členy.

pan Mokeš

Respondentovi je 44 let, bydlí v Praze. Ukončené vzdělání má lesnické na SŠ. Povoláním je lesník, zároveň je také předseda mysliveckého spolku. Má přidělen lesnický úsek, kde řídí veškeré práce jako např. těžba dřeva. Myslivost je pro něj spíše okrajovou záležitostí. Dostal se k ní pak tak, že předmět Myslivost byl povinný na jeho střední škole. Tam z ní složil zkoušku a následně v tom pokračoval. Rodiče s myslivostí neměli nikdy nic společného, ale praděda byl hajný. Rodiče byli oba dělníci. Nicméně má syna, který se myslivcem brzy stane, dokonce bude maturovat v Trutnově na střední škole lesnické. Vyjadřuje svou lásku k přírodě, že prý už jako malý chodil s ornitologama kroužkovat ptáky a pobyt v přírodě ho vždy bavil. Je členem mysliveckého spolku od roku 1988.

Patrik Molinovský

Respondentovi je 52 let. Ukončené vzdělání má SŠ. Myslivecké zkoušky udělal v roce 1985. Předtím už dlouho chodil na hony jako honec. Hodně rodinných příslušníků bylo myslivci. Současné povolání je řidič autobusu.

pan Střípek

Respondentovi je 83 let, bydlí v jižních Čechách v Komářovicích. Jeho syn je ředitel lesního závodu, který vede bažantnici. Otec byl listonoš. Ten když kdysi roznášel poštu, tak jednou v lese slyšel naříkat srnče. Kousek opodál viděl mrtvou srnu, a tak si srnče vzal domů, kde si ho celá rodina oblíbila. V té době bylo respondentovi asi 13 let a, jak říká, skrze toto srnče získal lásku k přírodě a myslivosti. Doslova říká, že jako malý „pokládal hlavu na srdíčko toho srnčátka“ a z něj mu prý přeskočila ta láska k přírodě a ke zvěři.

Svát'a

Respondentovi je 48 let, povolání je OSVČ v Natuře2000, kde provádí různé autorizace, biologické hodnocení, krajinný ráz apod. Bydlí v Beňove v okrese Přerov. Ukončené vzdělání je VŠ v oboru Ochrana a tvorba životního prostředí. K myslivosti se dostal skrze skautský oddíl, jehož byl členem od 12 let. Poslední povolání rodičů – otec soukromý zemědělec a matka též. Myslivcem je aktivně 21 let, což je doba, po kterou má zbrojní průkaz a loví, jak sám říká. Je zapsaný ve dvou spolcích (v jednom je 22 členů, v druhém 25)

pan Štefánek

Respondentovi je 46 let, bydlí v Praze. Ukončené vzdělání má VŠ v oboru Scénografie, scénograf je i jeho současné povolání, což také 12 let vyučuje. Poslední povolání rodičů – matka hlasatelka a herečka, otec žurnalista a politický analytik. K myslivosti se dostal díky tomu, že udědil zbraně, které nechtěl prodávat. Asi před pěti lety si tak udělal myslivecké zkoušky. Nicméně přes 20 let rybaří. Myslivost pro něj příliš neznamena, podle jeho slov se neztotožňuje s touto komunitou. Co ho zajímá, nejsou pak trofeje, nýbrž maso, které může díky lovu sníst. Je zapsán ve spolku, který má 19 členů (z toho 1 žena, věkový průměr okolo 60 let, nejmladší člen 35 a nejstarší 72 let, nejvíce členů je pak okolo 70 let)

Tadeáš

Respondentovi je 54 let, bydlí poblíž Prahy v Jenči. Ukončené vzdělání má základní. Povolání je živnostník v oblasti myslivosti a chovu, dříve pracoval jako jednatel pro Českomoravskou mysliveckou jednotu. Má svou honitbu v Krušovicích. K myslivosti se dostal už jako malý kluk, když se ve 12 letech přihlásil do kroužku Zlatá srnčí trofej, který byl pořádán jeho školou na vesnici, kde v dětství bydlel. Myslivost pro něj znamená momentálně hlavně relax a odpočinek. Když se řekne myslivost, představí si hlavně tu zvěř, nikoliv samotný lov. Není členem žádného spolku. Poslední povolání rodičů – matka účetní v hotelu, otec vlastnil velkoobchod pro zboží s mysliveckými potřebami.

Tibor Puk

Respondentovi je 68 let. Bydlí v okrese Benešov. Vzdělání má VŠ v oboru mechanizace. Udělal myslivecké zkoušky na hospodáře, kterým nyní už 23 let je, jinak je v důchodu. Je zapsán ve spolku, který má 24 členů (2 ženy, věkový průměr asi 59 let, přičemž dvěma nejmladším je 27 a 35 let a nejstaršímu členovi 83 let). Lovecký lístek má 50 let. K myslivosti se dostal díky dědovi, který tuto činnost také provozoval. Poslední povolání rodičů – matka i otec v zemědělském družstvu. Myslivost pro něj znamená důležitou součást života, jako určitý životní styl.

Vít'a

Respondentovi je 49 let. Bydlí v Českých Budějovicích. Vzdělání má v zemědělském oboru, současné povolání je státní úředník. Poslední povolání rodičů – otec i matka technici a konstruktéři. Poprvé se k myslivosti dostal asi před deseti lety, kdy ho

k tomuto navedli kolegové z práce, kteří se myslivosti věnují. Je zapsán ve spolku s 19 členy (2 ženy, věkový průměr okolo padesáti let)

Neformální rozhovory, z nichž byla citace použita v práci:

Jirka

Respondentovi je 25 let, myslivecký lístek má 5 let.

9.5 Příloha č. 5: DODATEČNÉ MATERIÁLY K MYSLIVOSTI

U časopisů je popis, čeho se články týkají, nikoliv jejich název. Za popisem je uvedena strana, kde se článek nachází.

9.5.1 ČASOPISY MYSLIVOST A SVĚT MYSLIVOSTI A MAGAZÍN MYSLIVOSTI

MYSLIVOST

2013:

Č.:

12: Parůžky porouchané-44, myslivecké soudy-81, historie mysliveckého významu-94

2014:

Č.:

1: Muzeum myslivosti-124

2: Součty a počty zvěře-7, pasování a přijímání (Tripes)-108

3: Klobouk-9, základy českého mysliveckého písemnictví-90, odívání-96

4: **Rozdíly v mysliveckých tradicích-95**

5: Pro a proti u některých mysliveckých tradic-101

6: Názory žáků ZŠ a SŠ na myslivost

7: Zajímavé info např. o paroží jelenů-7

8: Názor na oblékání myslivců-72

9: Rituál daný v určitým měsíci (*spojit s tím, že určitý rituál má určité místo a čas-viz kalendář*)-9, vysvětlení různých pojmů při lovu-42, úlomky-původ rituálu-56

10: Podzim časem hojnosti pro myslivce (*viz čas*)-7, pojmy-56, polemika o smekání dámských klobouků-94

11: Kulturní dědictví + listopad (*UNESCO, čas*)-7, stavba a svěcení kříže coby symbolu přátelství mezi mysliveckými sdruženími a propagace myslivosti před veřejností-35 a 99,100 a 101 (plus vlastně v každém čísle *Myslivosti*), rozdělení základních loveckých palných zbraní-70, článek polemizující s názorem L. Špačka o tom, že ženy-myslivci by neměly smekat klobouk (tento názor je v č. 10 na str. 94), o původu rituálu-100

12: Co se děje v prosinci-8, proč být myslivcem jako téma na diplomovou práci-22, restaurace a tomboly a plesy-33, definice a význam myslivců a vztah k jiným oborům-88

2015:

1: Náměstek ministra kultury a jeho názor na myslivost-36, katedra myslivosti na lesnické fakultě v Praze-87, způsob ulovení zvěře-102, mluvm jako myslivci (poslední díl v seriálu v *Myslivosti*)-105, kniha/skripta Úvod do myslivosti-114

2: Myslivecká mluva v praxi-86

3: Nástřel a značení zvěře-75

6: Doby lovu zvěře (*čas a myslivecký kalendář*)-2, jubilující řád sv. Huberta (ale tedy minulý rok) a info k historii myslivosti-82

7: Aktuální (z r. 2015) údaje o stavu zvěře (*viz součty zvěře*)-7, výuka myslivosti v Trutnově-62, propagátor mysliveckých tradic, historie, kultury a umění Koudelka-82

8: Rozbroje myslivců a zemědělců (a farmářů) o stavu zvěře a přírody u nás-8, průkopník české myslivecké mluvy aneb Koudelka podruhé-84

9: Zajímavé info k myslivosti-7, vábení-12 (taky v *Myslivosti* č. 7-str.20 a č. 83-str.20)

12: Myslivecká mluva a o její záměně-64, obnova starých tradic-96,97,98,99

SVĚT MYSLIVOSTI

2015:

7: Vhodný úvod práce-1, hodnocení trofejí aneb lidé, co zvěř loví, nemusí být nutně myslivci (*k parůžkům, ale nejen*)-16, poznámky k dějinám mysliveckých tradic-34, možný obecný úvod práce-50

MAGAZÍN MYSLIVOSTI

2015:

Nemá číslo: Trubači-208, **aktuální etika-214**

+publikace vzniklá ve spolupráci s časopisem Myslivost: OŠETŘENÍ ULOVENÉ ZVĚŘE, PREPARACE TROFEJÍ

Nemá číslo: Tradice(*spojené s vývrhem, ale i úctou k úlovku-ovšem jen jeden odstavec a spíš shrnutí či odkazy*)-2, vyvrhování-2, předpisy o ošetření zvěře-14, preparace trofejí-17, využití zvěřiny v kuchyni-28

9.5.2 Další teoretické texty o myslivosti

9.5.2.1 Co znamená myslivost pro ČR

„České myslivosti se dostalo v poslední době významného ocenění zapsáním na seznam nemotného kulturního dědictví ČR. V odůvodnění zápisu je zejména zdůrazněno, že „fenomén myslivosti zahrnuje celou řadu zvyků, tradic a rituálů, které bezpochyby do oblasti kulturního dědictví patří.“ (tamtéž: 2) Je tohle tedy dobrý důvod, proč se snažit myslivost zachovat? Podle mě rozhodně. „Tím se dostalo našim mysliveckým zvykům a tradicím vysokého uznání, což by měl být pro všechny české myslivce podnět ještě k dalšímu zkvalitnění dodržování skutečně všech zvyků a tradic všude, ve všech mysliveckých kolektivech. Na všech myslivcích spočívá nyní velká odpovědnost za to, že ono nemotné dědictví české myslivosti budou schopni nejen ochránit, ale i dále rozvíjet.“ (tamtéž: 2)

9.5.2.2 Význam myslivosti (nejen) pro jednotlivce¹⁰²

Významů myslivosti bychom našli mnoho. K hlavním významům patří jistě *hospodářský význam*. Dále také *mravní význam* – tedy etický, ale i estetický – zušlechťuje myslivce a učí ho poznávat krásy přírody a života v ní. „*Ten, kdo rozhoduje o životě a smrti, musí stát mravně vysoko. Je-li myslivec oprávněn zvěř usmrcovat, pak z tohoto práva plynou povinnosti. Nesmí ji trýznit a je povinen o ni pečovat a chránit ji. Myslivec totiž nechová zvěř proto, aby ji usmrcoval, ale usmrcuje ji právě proto, aby ji choval.*“ (Kovařík 1993: 55). Význam je tedy obrovský i právě pro samotné jedince, kteří se učí správnému a etickému postoji k životu, jež jim byl svěřen do rukou, ale i k životu v jeho celistvosti a kráse. To se pak prolíná i do osobního života myslivce a do celé jeho osobnosti. „*Veškerý výkon práva myslivosti učí uvědomělému plnění povinností, kázni, sebezapření a sebeovládání, čestnosti a poctivosti. Ve styku se zvěří si myslivec osvojuje humánnost, zdrženlivost, šlechtnost. Při lovu se tříbí pohotovost, bystrost, všímavost, rozvážnost. Ve styku se svými druhy se myslivec učí přímosti, skromnosti a nezištnosti, ochotě k pomoci, potlačuje sobeckost a závist. Pěstuje se družnost, přátelství, úcta ke starším, tříbí se společenské chování a takt. Ten, kdo se naučil lásce k přírodě, kázni a poctivosti při provozování myslivosti, neztrácí tyto a další mravní hodnoty ani ve svém občanském životě. Myslivost má tudíž výchovný a zušlechťující vliv na celou osobnost.*“ (Kovařík 1993: 55) Myslivost má také *rekreační a zdravotní význam*, činí nás odolnými vůči jakýmkoliv projevům přírody, otužuje nás. „*Učí nás horko a zimu trpělivě snášeti.*“ (tamtéž: 56) Má zkrátka příznivý vliv na zdraví i ducha člověka, jež myslivectví provozuje. V neposlední řadě má myslivost obrovský význam pro umění, ale i kulturu jako takovou. „*Vliv lovectví a myslivosti na celou oblast kultury je nezastupitelný. Náměty zvěře, lovu a myslivosti, postav myslivců a vůbec přírody obohatily kulturu lidstva snad nejvíce ze všech oborů lidské činnosti.*“ (tamtéž: 59) Mohl bych jmenovat obecně *písemnictví, hudba, výtvarné umění, myslivecká muzea a sbírky s mysliveckou tematikou* a tak dále. (tamtéž)

---

¹⁰² Viz také Seidl 1896: 10–15

9.5.2.3 Kde všude v kultuře najdeme myslivost a s ní spojenou tematiku

*Myslivost v písních, zvěř a lov v lidových příslovích, myslivecké pranostiky, myslivost v lidové poezii a próze, myslivecké lidové hádanky, některé filmy (Tripes 2012), lovecké pokřiky a myslivecké průpovídky, myslivecké pověry, myslivečtí patroni, myslivecké pověsti, myslivecké říkadla a obyčeje a lidové zábavy (Kovařík 1993: 45–49). O tom je dokonce napsaná i celá jedna publikace *Zvěř, lov a myslivost v české lidové slovesné kultuře* od Kovaříka (2006). Zmínky se objevují ale v dalších publikacích, například *Myslivercké fejetony*, jejichž autorem není nikdo jiný než Jaromír Kovařík (2012), dále celé čtyři kapitoly jsou tomuto tématu věnovány v další publikaci tentokrát od Kovaříka a Vacha (1973) s názvem *Myslivercké zvyky a tradice*.*

9.5.2.4 Bezpečnostní a další pravidla

Kromě určitých vlastností, které myslivost vyžaduje a znalost tradic a zvyků, je velmi důležité dodržovat také bezpečnostní a další pravidla, kterých vlastně neustále přibývá. Základem je ale už dlouho jakési myslivecké *desatero*, které se sice neustále obměňuje, jeho základ ovšem zůstává stále stejný.

- 1) *Nikdy nestřílej ve směru, kde někdo je nebo kde někdo může být! Nestřílej na vodu na plocho!*

Principem tohoto pravidla je prostě co nejvíce zvedat hlavně, s čímž úzce souvisí i druhé pravidlo.

- 2) *Nestřílej nízko, raději se zřekni zvěře!*

„Další vysoký počet úrazů se stává při špatné viditelnosti. Známé časté případy zranění člověka, považovaného za zvěř, lze přičíst jen nerozvážnosti střelce¹⁰³. Před výstřelem musíme vždy přesně poznat, na co střílíme. V nepřehledném krytu pamatujme i na pozadí. Zvláště na honech dbáme, abychom nestříleli tam, kde někdo může být, zejména honec¹⁰⁴. Pamatujme zvláště na takové honec a střelce, kteří předbíhají nebo zůstávají

---

¹⁰³ Člověk, který má za úkol zpravidla střílet po zvěři, také označován jako lovec

¹⁰⁴ Člověk, který má za úkol zpravidla nahánět zvěř na střelce

pozadu. Nepoznáme-li přesně cíl, nedáme se strhnout k ráně pouhou domněnkou, že jde o zvěř.“

Proto dnes většina honců a dokonce i někteří střelci nosí reflexní prvky, někdy i celé vesty. V dnešní době se hovoří o tom, že novela mysliveckého zákona bude obsahovat již tuto povinnost, přičemž např. v Německu taková povinnost již existuje. (zprávy TV Nova 26. 3. 2016)

3) *Nestřílej na to, co přesně nepoznáš!*

4) *Při střelbě kulí buď opatrný dvojnásob!*

Kule¹⁰⁵ na rozdíl od broku¹⁰⁶ má mnohem větší razanci a dostřel, je proto nutné být při použití tohoto náboje ještě opatrnější než obvykle.

5) *Se zbraní zacházej vždy tak, jako by byla nabita! Zbraň nos hlavněmi vzhůru, měj ji nabitu jen při výkonu lovu!*

I zde je vidět opakující se důraz na bezpečí při lovu.

6) *Po skončení leče¹⁰⁷ nebo lovu vyjmi ze zbraně náboje! Na posed, na vůz a pod. vystupuj a sestupuj s nich jen se zraní nenabitou!*

7) *Překážky zdolávej jen se zbraní nenabitou!*

8) *Za honu neopouštěj svévolně vykázané stanoviště! Dodržuj přesně ujednané úmluvy!*

S tímto souvisí i následující bod – před honem jsou domluveny určité *signály*¹⁰⁸ (které bývají většinou vždy stejné, takže je myslivci již předem znají), které se troubí. Každé zatroubení něco znamená (např. zatroubení jednou dlouze = kruh je uzavřen, všichni postupují do jeho středu, zatroubení dvakrát = konec střelby dovnitř kruhu,

---

¹⁰⁵ Druh náboje stejně jako brok

¹⁰⁶ Viz *střelné zbraně* (např. *Hell, Hromas 2002: 248–274*), dále také *kol. autorů 2008: 309–360*

¹⁰⁷ Trochu složitější pojem, který má vícero významů – je to buď území, ve kterém se pohybují myslivci při honu (např. „Jdeme do leče.“), zároveň to může označovat samotnou akci honu, respektive jeho rozdělení na jednotlivé leče (např. „Leč skončila.“) a také se tento výraz užívá ve spojení *poslední leč* (o tom více dále, zde jen ve zkratce – pokud je toto sousloví používáno ve smyslu s malým písmenem „p“, tak označuje právě tu poslední část určitého honu. V případě, že se užije ve smyslu „Poslední leč“, pak označuje rituál, který se vykonává po většině honech – míní se tím zkrátka to, že se jde jíst, pít a bavit se. Ale i na této *Poslední leči* jsou určité další rituály, účastnit se jí je prakticky povinností každého myslivce, jenž byl na honu.).

¹⁰⁸ Viz také *kol. autorů 2008: 37–38, 110–117*

zatroubení třikrát = střelci stojí, dovnitř kruhu jdou jen honci a střílí se jen ven z kruhu, dlouhé zatroubení jednou = konec leče, vyjmout náboje). Po odtroubení leče nesmí být stříleno.

9) *Signálů a pokynů vydaných za honu je třeba dbát a přesně si podle nich počínat!*

10) *Bezpečnost především!*

(Mikula 1954: 18–22)

Poslední bod mluví za vše.

Pravidla bezpečnosti se ale netýkají jen lidí (i když těch očividně především), zákazy a příkazy, jež je nutné dodržovat a řídit se jimi se vztahují i na zvěř. Mezi velkým množstvím takových nařízení jmenuji některé, tedy hlavně ty, které se zvěře týkají ať už přímo či nepřímo:

-nestřílet zajíce v loži,¹⁰⁹ bažanty pěšáky¹¹⁰ a zahřadované¹¹¹, kachny na vodě

-z honů neodchází nikdo předčasně, každý se účastní výřadů, i účast na posledních lečích je povinností (Tripes 2012: 3)

Zde záleží, máme-li na mysli poslední leč jako skutečně poslední část honu či tu „poslední leč“, kterou se spíše komicky nazývá posezení u alkoholového nápoje po honu. V druhém případě to samozřejmě příliš se zvěří nesouvisí (i když i to je sporné, jelikož součástí této poslední leče jsou např. tomboly, kde výhrou bývají často právě ulovené kusy zvěře).

Existuje jich nicméně celá řada, některé se vztahují jen k tomu kterému honu (jako např. v určitých dobách, kdy je daná zvěř hájená, se nesmí střílet, ačkoliv v jiném období ano). Jiné jsou ale zásadním pravidlem, které je platné pro všechny a bývá obrovským prohřeškem je porušit (tresty jsou pak různého charakteru podle závažnosti porušení a hlavně podle míry úmyslu překročit tato pravidla – od úsměvných *mysliveckých soudů*, přes pošklebky a pomluvy od ostatních myslivců, neúcty až po finanční pokuty či dokonce vyloučení z komunity). Jedním takovým pravidlem je, že

---

¹⁰⁹ Zajíc, který spí

¹¹⁰ Bažant jdoucí po zemi

¹¹¹ Bažant, který spí

vedoucí (nebo plné) bachyně se nestřílí. „Nejvyšším požadavkem při naháňce¹¹² je pochopitelně hájení bachyní, které zpravidla vedou a utvářejí sociální strukturu tlupy.“ (Eisenbarth, Ophoven 2002: 31) Někdy je sice takový odstřel nutný, musí však být ale předem naplánovaný a nikoliv spontánní chybou během společného honu. „Odstřel vedoucích bachyní, který je nutný z hlediska udržení stavu zvěře, musí zůstat předmětem pečlivě připraveného osamělého lovu a nikdy nesmí být cílem naháňky.“ (tamtéž: 31) Často ovšem není snadné vedoucí bachyni rozpoznat, jelikož ji je jen velmi obtížné, neřku-li nemožné, odlišit. O to opatrnější a obezřetnější je třeba být. „Rozlišit vedoucí bachyni od ostatních bachyní je při naháňce jednoduše nemožné. Jestliže se dostane na výřad, je to fatální chyba. Ať už jde o úpravu stavů nebo o předcházení škodám, působených černou zvěří – vždy se v matriarchálně uspořádaných tlupách musí nezbytně hájit nejstarší vedoucí bachyně, která zároveň vodí.“ (tamtéž: 31) Nicméně se takováto chyba stává bohužel velmi často. „Že se na tuto základní podmínku málo dbá, nezřídka vidíme při výřadu na konci honu. Jestliže tam leží selata všech velikostí, je to jistý důkaz, že se sociální strukturou v místě to vypadá špatně.“ (tamtéž: 31–32) A jakým způsobem tedy něčemu takovému předejít? „Nebezpečí odstřelu vedoucích bachyní je při naháňce se slíděním přirozeně vyšší než při osamělém lovu. Tlupy by se měly v zájmu co největšího loveckého úspěchu nadhánět střelcům celé najednou. Pokud se to nepodaří, vybíhají nezřídka jednotlivé kusy, které nemohou být kvůli nemožnosti srovnání velikosti jednoznačně určeny – nikdy se nenadělá tolik chyb, jako při výstřelu na osamocené divočáka.“ (tamtéž: 32) A o co tedy vlastně jde? Proč je tak důležité vedoucí bachyně chránit? „Vedoucí bachyně jsou ‚klíčovými postavami‘ v chovu divočáků. Jestliže přijdou o život, roztáčí se bludný kruh: chybějící synchronizace doby chrutí,¹¹³ na jejíž význam upozornil už Hans Meynhardt,¹¹⁴ vede k nekoordinovanému chrutí a selení¹¹⁵ mladších bachyní po celý rok. Dezorientovaná prasata, kterým chybí vedení, jsou odháněna od jiných tlup, a všude působí jen škody, kterým se dá zabránit zase jen odstřelem. Jestliže se tyto kusy nuceny vzdát se trvalých stanovišť, poskytují jen

---

¹¹² Střelci při ní stojí po celou dobu leče na jednom stanovišti (což je předem domluvené místo, kam je zavedl závodčí), zatímco honci (a psi) jdou lečí. Leč je střelci obstavena. Při naháňce se slíděním navíc psi prohledávají (slídí) místa, kde by se zvěř mohla ukrývat (využívaná obzvláště v případech, že je málo honců)

¹¹³ Páření prasat

¹¹⁴ Německý autor knih a dokumentů o zvířatech, hlavně pak divokých prasatech. (Heinz Meynhardt 2001)

¹¹⁵ Plná bachyně (tedy samice prasete, jež je březí) selata selí či metá (rodí)

další materiál k rozšíření prasečího moru.“ (tamtéž: 31) Pravidel je opravdu nespočet, některá jsou očividně méně a jiná více důležitá. Je třeba toto rozlišovat.

9.5.2.5 Myslivecké sliby a desatero dnes

S desaterem starým přes 60 let můžeme porovnat to dnešní. Zároveň bych zde rád představil i myslivecký slib, který je podle mě neméně důležitý. Jejich jazyk si zachoval svůj staročeský původ.

Myslivecký slib

Při dobrém jméně myslivosti české, patrona všech myslivců svatého Huberta a při jméně všech dobrých myslivců, item těch, kdož opustili naše řady do věčného revíru, na svoji mysliveckou čest, vědomí a svědomí své slavnostně slibují:

- *Že budu dbáti dodržovat všech ustanovení zákona, práv a regulí mysliveckých a nikdy se ničím, což myslivosti naší škoditi by mohlo, nedopustím*
- *Že mi přidělený revír bude druhým domovem, a že v něm budu přebývati co nejvíc*
- *-že budu při výkonu práva myslivosti zachovávat všechny dobré myslivecké zvyky, tradice a obyčeje, item naši českou mluvu mysliveckou, na věčnou paměť našich mysliveckých předků*
- *Že budu zvěř užitkovou chovat, zušlechťovat, hájit a chránit a zvláště v době zimní nouze o ni rádně pečovat*
- *Že zvěř škodící jen v nejnútnejší míře budu tlumit a vždy jen mysliveckým způsobem*
- *Že budu čest svou mysliveckou za všech okolností hájit a chránit, a jednat budu vždy jen čestně a poctivě a totéž budu vyžadovat od jiných*
- *Že budu při výkonu práva myslivosti střílet jen na mysliveckou vzdálenost, na zvěř, kterou bezpečně rozpoznám a to tak, abych ji zbytečně netrýznil a*

hlavně abych neohrožoval na zdraví a životě ostatní střelce, honce a lidi vůbec

- *Že budu pečlivě ošetřovati svou zbraň, pečlivě ji i střelivo uschovávat i nikdy ji nezneužiji*
- *Že budu starostlivě o psa svého pečovat, lovecky upotřebitelným ho vždy mít, neboť pes je nejlepší pomocník i přítel a nejvěrnější druh.*

Při věhlasu naší české myslivosti, patrona našeho sv. Huberta, všech pravodatných myslivců, item těch, kdož nás předešli a odešli do věčného revíru, na svou mysliveckou čest to zde před vámi a všemi svědky zde přítomnými slavnostně slibuji.

Myslivecké desatero¹¹⁶

- 1) *Bud' vždy a všude a za všech okolností pravodatným myslivcem tak, jak zákon, předpisy a myslivecké regule káží, a jak jsi v nich vychován a poučen byl!*
- 2) *Ke zvěři se chovej šlechtně, tuto chovej, zušlechťuj a ochraň, hlavně však o ni pečuj ze všech svých sil.*
- 3) *Reguluj stavy zvěře. Škodnou zbytečně nestřílej, neboť i ona v únosné míře užitečná jest! Zvláště šetři dravce – neboť hrozí jim vyhubení!*
- 4) *Pamatuj, že příroda není střelnice. Střílej jen na to, co bezpečně rozeznáš!*
- 5) *Proti újedníkům, bouchalům, pytlákům a jiným škůdcům nebud' shovívaví! Bud' však opatrný!*
- 6) *Neber na lehkou váhu čest svou mysliveckou! Tuto vždy a všude chraň a braň!*
- 7) *Mluv jen naší krásnou mluvou mysliveckou, neboť ona nehynoucím odkazem našich mysliveckých předků jest!*
- 8) *Zachovávej naše dobré české myslivecké tradice, zvyky a obyčeje! Je to tvoje právo, ale i povinnost.*

---

¹¹⁶ Viz také kol. autorů 2008: 118

9) *Psa svého miluj nade všechno. Jest ti nejlepším pomocníkem a věrným druhem. Pomni, že bez loveckého psa budeš jen myslivcem polovičním.*

10) *Vždy za všech okolností při výkonu práva myslivosti buď ti patron našeho zeleného cechu sv. Hubert ochráncem.*

Vidíme zde jistý posun (i když jádro zůstává velmi podobné), každý sám už si může porovnat v čem.

9.5.2.6 Hygiena zvěřiny a předcházení nákaze¹¹⁷

Po odstřelu zvěře je nutné dodržovat závazně důležité hygienické předpisy. Ty jsou nám dány nejen vlastní morálkou, ale i právními předpisy. Např. právní zásady hygieny zvěřiny ze zvěře srstnaté jsou obsaženy v *Zákoně o hygieně masa a v Ustanovení o hygienických požadavcích a úředním vyšetření při zacházení s masem.* (Eisebarth, Ophoven 2002) Právní předpisy se nicméně neustále mění, co je však důležité je fakt, že se na toto velmi dbá. U černé zvěře jde například především o *trichinelózu*, na kterou musí být každý kus vyšetřen (to se mimochodem týká také lišek, jezevců, nutrií a dalších masožravců, pokud je jejich maso určeno ke spotřebě člověkem). Prohlídku masa pak provádí znalec, nikoliv myslivec sám. Zvěř by se měla vyvrhnout co nejdříve, jinak může dojít k jejímu zapaření. „*Při tomto pozdním vyvržení se zvěřina zapaří a stává se pro člověka nepoživatelnou. Jak rychle dojde k rozkladu a znehodnocení zvěřiny, záleží na vnější teplotě.*“ (tamtéž: 24)

9.5.2.7 Dějiny lovectví a myslivosti – 20. století¹¹⁸

Ve srovnání se stoletím předchozím nedochází začátkem 20. století v oblasti lovu a myslivosti k příliš velkým změnám. „*Výskyt druhů zvěře u nás je v první polovině 20. století obdobný, jako v předcházejícím století. Také způsoby lovu zůstávají stejné, pokud se týče lovecké výzbroje, modernizují se palné zbraně.*“ (Kovařík 1993: 13) V roce 1923 byla založena jednotná myslivecká organizace – Československá

¹¹⁷ Viz také Hell, Hromas 2002: 218–223

¹¹⁸ Viz také Vach, Kovařík 1973: 5–6 (ovšem samozřejmě jen do roku vydání této knihy)

myslivecká jednota. Roku 1929 vyšel tzv. honební zákon, který pojednává o dobách lovu a hájení zvěře a o vydávání loveckých lístků. V roce 1948 je právo myslivosti pro celé území republiky sjednoceno a je vydán zákon č. 225/1947 Sb. (s platností od 1. 1. 1948), který prosazuje aspekt nejen hospodářský, ale i kulturní a chovatelská a ochránářská hlediska.

V roce 1962 byl vydán nový zákon č. 23/ 1962 Sb., který mimo jiné upravoval dobu hájení a lovu a upravoval další nejrůznější hlediska mysliveckého provozu. V této době se začínají objevovat škody působené na zvěři, úbytek drobné zvěře, pokles produkce zvěřiny a další. Toto se děje především v důsledku neuvážené kolektivizace v zemědělství, mechanizace a chemizace, v důsledku zprůmyslnění krajiny – znečištění vod, půdy, ovzduší, ničení lesů. Násilně byly vytvořeny rozsáhlé honitby¹¹⁹, byla slučována myslivecká sdružení, často porušována myslivecká etika a zanedbávány kulturní aspekty v myslivosti.

V roce 1992 byl vydán nový zákon o myslivosti č. 270/1992 Sb.¹²⁰ Řídícím orgánem v myslivosti se stalo výhradně ministerstvo zemědělství a myslivecké organizace se stávají ryze s dobrovolným členstvím bez jakékoliv spolurozhodovací účasti. Právo myslivosti mohou od té doby vykonávat pouze kvalifikovaní myslivci, kteří by mysliveckou etiku neměli porušovat (což se ovšem stejně stále děje, trend je takový, že v poslední době zase stále více¹²¹), byly definovány škody na zvěři a výčet druhů byl pozměněn včetně zrušení rozdělení na zvěř škodnou a užitkovou (ač v mnohé i současné literatuře a u mnohých současných myslivců toto užívání stále nalezneme¹²²). (Kovařík 1993) Kovařík se již nadále nezmiňuje o dnešní stále častěji modernější výbavě (pravda, před více než 20 lety, kdy byla publikace vydána, se zřejmě o rozšíření takto moderní technologie hovořit nedalo). Otázkou zůstává, zdali myslivec, který má laserové hledí, termokamery, hlídače pohybu a další moderní vybavení, je stále ještě vůbec myslivcem v pravém tradičním slova smyslu. Nestává se takový člověk spíše jen pouhým lovcem bez „myslivosti“? Jaká je tedy vlastně *výbava dnes*?

---

¹¹⁹ Území, na kterém lze podle zákona vykonávat právo myslivosti

¹²⁰ Viz také Hell, Hromas 2002: 26–38

¹²¹ Tripes 2012

¹²² Tripes 2012

9.5.2.8 Dělení zvěře

Do myslivecké mluvy patří i pojmenování, respektive rozdělení zvěře. *Podle pokrývky těla rozlišujeme zvěř srstnatou a zvěř pernatou*¹²³. Dále se rozlišuje zvěř velká, což je veškerá spárkatá,¹²⁴ velké šelmy (medvěd, rys a vlk) a z pernaté tetřevovití, divoký krocen, výr a bažant královský, a zvěř drobná, což je veškerá ostatní zvěř. Dále rozlišujeme zvěř chráněnou, která je chráněna celoročně, zvěř hájenou, která má omezenou dobu lovu a zvěř nehájenou, lovenou po celý rok.¹²⁵ Černá zvěř je prase divoké a zvěř červená, což je zvěř parohatá. Vysoká je veškerá zvěř jelení. Dále lze dělit zvěř podle původu (původní, cizí), podle sídliště (luční, pahorkatinná, horská), podle prostředí (polní, lesní, vodní) podle stálosti výskytu (stálá, přebíhavá, stěhovavá), podle věku (mladá, stará, přestárlá), podle zdravotního stavu (zdravá, nemocná, poraněná), podle způsobu chovu (divoká, polodivoká, krotká), podle způsobu lovu (lovná, nelovná). *Střelená zvěř se nazývá zhaslá, zašlá na nemoc pak uhynulá či padlá. Což si někteří myslivci pletou a nazývají dosledovanou*¹²⁶ *zvěř jako padlou, to je ovšem velmi nesprávné. „Znalost myslivecké mluvy je stále horší a horší. Když se to noví myslivci pak v praxi doučí, je to dobře. Horší je neznalost u dlouholetých myslivců.“ (Tripes 2012: 6–7)*

Dále by se dalo hovořit o jednotlivých částech těla zvěře, ovšem to by zabralo příliš místa a není to potřeba.¹²⁷ U zvěře bychom mohli mluvit ale i o výrazech pro reprodukci, hlasy zvěře, lidové názvy zvěře (které se ujaly především v myslivecké mluvě, ale některé i mimo ni) – tedy toto není jen ustálená mluva, ale vlastně žargon sám o sobě.¹²⁸ Jen ještě jednu úsměvnou poznámku z publikace od Tripese, kde je vidět, že nejde jen o slovník a výrazy jako takové, ale i o způsob vyjadřování. *„Ozdoby samců – parůžky, parohy, růžky a rohy,¹²⁹ nad nimiž mnohý myslivec jásá, jak jsou krásné, jak*

¹²³ Srstnatá zvěř jsou savci a pernatá zvěř jsou ptáci

¹²⁴ Zvěř, které má běhy (nohy) ukončené spárky (kopýtky)

¹²⁵ Viz *Myslivecký kalendář*, dále také *kol. autorů 2008: 419*

¹²⁶ To je taková zvěř, na kterou jsme museli provést *dosled* – tzn., nezhasla na místě, bylo nutné se za zraněnou zvěř vydat

¹²⁷ Myslivecká mluva. 2016

¹²⁸ Např. pro bažanta *kohout* či obecně známé pro prase divoké *divočák*. Některé jsou až velmi úsměvné jako třeba pro medvěda *brumla*. Zdroj: *Tripes 2012*

¹²⁹ Parohy jsou kostěné výrůstky na hlavě většiny samců čeledi jelenovitých.

Vyvíjejí se zprvu jako houbovitá tkáň, ve které se hromadí minerály, až zkostnatí.

Tato tkáň je zpočátku pokrytá sametovou vrstvou kůže, která jim dodává potřebné živiny.

Jakmile parohy dorostou plné velikosti, vrstvička kůže se odlupuje nebo ji zvěř odírá o stromy.

Brzy zjara dospělé parohy zvěř shazuje a začínají růst nové.

jsou pěkné. Takový se pak dočká někdy posměchu, že pěkné a krásné je jen ženské pozadí, zatímco trofej je dobrá, silná, vyspělá, kapitální, pravidelná.“ (Tripes 2012: 7)

9.5.2.9 Měsíc myslivosti

Měsíc myslivosti je červen. Zmiňuji ho zde z dobrého důvodu. Je dobré si toto uvědomit, jelikož se rodí mnoho mlád'at. Proto je toto měsícem nejen myslivosti, ale také ochrany přírody. Mlád'ata potřebují klid a co největší ohleduplnost jak od všech občanů, tak ale i od zemědělců. „*A tak je nejvýše vhodné právě v tomto měsíci vystupňovat veškerou mysliveckou osvětu a propagaci myslivosti, alarmovat veřejnost, jaký stres způsobuje zvěři člověk svým neodpovědným chováním v přírodě.*“ (Tripes 2012: 39). Apel na veřejnost je ale aktuální vždy, tedy i v zimě¹³⁰. Příkladem mohou být upozornění typu *Je hodně sněhu, zvěř musí zůstat v klidu, pohybem v něm ztrácí mnoho energie!*“, nebo *„Rodí se malí zajičci, nenechte volně pobíhat své psy.“*, anebo *„Srny začínají klást do luk srnčata, zemědělci, prosíme, spolupracujte s námi myslivci při senoseči a lidé, nezachraňujte neopuštěná mlád'ata!“*, či třeba *„Řidiči, předvídejte vběhnutí zvěře před kola vašeho auta, čtyřkoláři, nejezděte terénem!“* atd. Takových hesel by se dalo najít podstatně více.

Na rozdíl od parohů je základním stavebním materiálem rohů rohovina.

Pyšní se jimi samci i samice čeledě turových.

Dalším rozdílem je skutečnost, že rohy přirůstají odspodu, tedy od hlavy zvířete, kdežto parohy přirůstají na svých špicích.

Navíc rohy jsou na rozdíl od parohů duté a zvířata je nikdy neshazují. (Jaký je rozdíl mezi parohy a rohy? 2015)

¹³⁰ Mimořádně zajímavým mysliveckým rituálem se zvěři jsou tzv. *Vánoce zvěře*. Je zvykem, že přes svátky vánoční by se měla nechat zvěř v klidu. Zároveň ale by také měla mít plné krmelce, korýtka a zásypy (tzn. místo, kam se zvěři předkládá krmivo → pernaté zvěři se zob – tedy zrní – zasypává do zásypů), je to jakýmsi nepsaným mysliveckým zákonem. Zároveň se často chystá i vánoční stromček zdobený kousky řepy, mrkvi, jablky, klasy kukuřice a otýpky sena, lůj pro drobné ptactvo a tak podobně (Kovařík 1993)

9.6 Příloha č. 6: FOTOGRAFIE Z VÝZKUMU

P1

P2

P3

P4

P5

P6

P7

P8

P9

P10

P11

P12

P13

P14

P15

